HEINRICH BÖLL STIFTUNG
ישראל

ארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים בישראל

מאפיינים ומגמות

منظّمات نسوية يهودية ويهودية-فلسطينية في إسرائيل

ميزات وتوجّهات

תחקיר וכתיבה: דורית אברמוביץ' تحقيق وكتابة: دوريت أبراموفيتش

ארגונים פמיניסטים יהודים
ויהודים-פלסטינים בישראל

מאפיינים ומגמות

נובמבר 2008

תחקיר וכתיבה: דורית אברמוביץ'

ארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים בישראל

מאפיינים ומגמות

נובמבר 2008

תחקיר וכתיבה: דורית אברמוביץ'
עריכה: רומי שפירא

תרגום לערבית: רואא תרגום והוצאה לאור בע"מ
תרגום לאנגלית: שגית פורת
הגהת פרק מיפוי ארגונים: יעל טל

תודות לנציגות הארגונים, שהסכימו לתרום מזמנן ולשתף במידע, בדעות ובמחשבות:
עידית אבידן, אורנה אוסטפלד, חדווה אייל, איילת אילני, רוני אילת-בנדה, כרמל איתן, רוני אלוני-סדובניק, שרית ארבל, רונית ארנפרוינד-כהן, יפעת ביטון, טובה בן-דב, חיה בקר, תמר גוז'נסקי, שיר גור, לנה גוראר‌י, דבי גרינברג, לאה גרינפטר-גולד, מיכל דגן, עדי דגן, אורנה הדר, רותי הילר, אסתר הרצוג, ליאת וידר, יערה חוצן, נעמי חזן, תרצה טאובר, לילי טראובמן, מיכל יודין, יעל יצחקי, חנה כהן, אינה מיכאלי, כנרת מילגרום, ליאורה מינקה, מולי מלקר, מכי נאמן, גילה סבירסקי, אילנה סוגבאקר, עאישה סידאוי, מירית סידי, אסתר עילם, יסמין ענבר, חנה פסטרנק, ענבל פראונד, שרה קלאצ'קו, חווה קלר, יאנה קנופובה, ציונה קניג-יאיר, עטרה קניגסברג, טל קרמר-ודעי, דורית קרן-צבי, שולה קשת, תקווה רגר, אירית רוזנבלום, יעל רוקמן, נגה שילוח, מוריה שלומות, קרן שמש-פרלמוטר, בת שבע שרמן-שני, טל תמיר, ניצן תנעמי. תודה לנציגות קואליציות הארגונים: תמר אדלשטיין, ולריה סייגלשיפר, שולמית צהלו, רובין שיימס, ולנציג שתיל: קרלוס שטיגליץ.

עיצוב והפקה: יורדן דותן, משה מירון
צילום ואילוסטרציה על גבי הכריכה: דורית יורדן דותן

© כל הזכויות שמורות לקרן הינריך בל
נחלת בנימין 24, תל אביב 65162
טלפון: 03-5167734/5
פקס: 03-5167689
info@boell.org.il

www.boell.org.il

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
ISRAEL

נדפס בישראל, 2009

פתח דבר

קרן היינריך בל היא קרן גרמנית הקשורה למפלגת הירוקים בגרמניה. היינריך בל, אשר זכה בפרס נובל לספרות בשנת 1972 ונפטר בשנת 1985, היה בין הסופרים הידועים בגרמניה אחרי המלחמה. היינריך בל הביע ביקורת כלפי החברה הגרמנית אשר לא הייתה נכונה להתמודד עם פשעיה נגד האנושות בתקופת השלטון הנאצי. הוא הזדהה עם תנועת הסטודנטים בשנות השישים והשבעים, אך התנגד לתפיסות השוללות את קיומה של מדינת ישראל אשר היו מקובלות בתנועה אחרי 1967. שמו מזוהה עם הערכים בהם מצדדת הקרן: הגנה על חירויות, אומץ אזרחי, סובלנות והזכות לדיון ציבורי פתוח. קרן היינריך בל פועלת בלמעלה מ- 60 מדינות באמצעות 28 סניפים הפרוסים ברחבי העולם. בנוסף למשרד בתל אביב, לקרן סניפים נוספים ברמאללה ובביירות האמונים על אזור המזרח התיכון.

עבודת קרן היינריך בל בישראל מתקיימת בהקשר המורכב של היחסים בין גרמנים ויהודים, יחסי גרמניה-ישראל והקונפליקט הישראלי-פלסטיני והישראלי-ערבי. הקרן עובדת עם ארגונים לא ממשלתיים, מוסדות אקדמיים ובעלי עניין אחרים בישראל לחיזוק החברה האזרחית ולקידום השתתפות הציבור בדמוקרטיה, והיא תומכת ביוזמות למען צדק סביבתי ומאבק בשינוי האקלים. הקרן מקדמת מאמצים להידוק היחסים בין גרמניה וישראל ובין האיחוד האירופי וישראל, ובנוסף רואה הקרן חשיבות רבה בקיום שיתופי פעולה עם קבוצות הפועלות למען זכויות נשים ובקידום דמוקרטיה מגדרית.

זכויות נשים ודמוקרטיה מגדרית היוו מאז ומתמיד נושאי ליבה עבור הקרן בעבודתה בגרמניה ובמדינות אחרות. מטרותיה של הקרן בישראל הן לחזק את המעמד החברתי, המשפטי והפוליטי של נשים, ולשפר את ההזדמנויות שלהן להשתתף בתהליכי קבלת החלטות פוליטיות.

שיתוף הפעולה של הקרן עם מגוון ארגונים מהשדה הפמיניסטי לאורך השנים, חידד את ההבנה כי אקטיביזם פמיניסטי בישראל, המקיף קבוצות אוכלוסייה שונות ורלוונטי לכל תחומי החיים, הפך לאחד מהכוחות המשמעותיים והמרכזיים בקידום שינוי חברתי בישראל.

טווח הפעולות הרחב, סדר היום העמוס ומגוון האסטרטגיות של השדה הפמיניסטי, יצר צורך למסגרת מחקר נוספת של איסוף ותיעוד מרכיביו הרבים, לאפיון המגמות של שדה זה ולבחינת שיתופי הפעולה המתקיימים בו. יש לציין, כי דו"ח חשוב על ארגונים פמיניסטים פלסטינים בישראל

יצא לאור בשנת 2006 בשפה הערבית על ידי מרכז אלטופולה, ואולם היה קיים צורך במחקר גם על ארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים. מסיבה זו, כאשר דורית אברמוביץ' פנתה לקרן עם ההצעה של עריכת מיפוי וניתוח של הארגונים הללו בישראל, זיהו במשרד קרן היינריך בל את הפוטנציאל הגלום בדו"ח שכזה. דורית אברמוביץ', כותבת, מרצה ורכזת קמפיינים פמיניסטים מוכרת ובעלת שם, מצאה קרקע פורייה להצמחת ההצעה שלה ומימושה.

רכזות הפרויקטים אולריקה גולדנבלט ועיינה סגל-כהן פיתחו את הפרויקט וליוו אותו ביחד עם דורית אברמוביץ' בשלביו הראשונים. בתום עבודתן בקרן, השתלבה בפרויקט רומי שפירא, רכזת הפרויקטים החדשה בתחום של זכויות נשים ודמוקרטיה מגדרית. דורית ורומי הגיעו להבנה שהיקף העבודה רחב מהתכנית הראשונית. במהלך העבודה, התפתח הדו"ח לפרויקט כולל ומקיף שהצריך השקעה נוספת בזמן, חשיבה ומשאבים. רומי שפירא, פעילה ביוזמות שונות לשינוי חברתי בישראל מזה כעשור, היתה לעורכת של הדו"ח.

בזכות השקעה זו, יכול עתה הדו"ח להוות מקור תיעוד משמעותי, ואנו מקוות ומקווים כי ישמש כלי עזר לנשים, לאנשים ולארגונים הרבים שהמתינו לפרסומו. אנו תקווה כי הדו"ח, על המידע שהוא חולק והפרספקטיבה הרגישה והנבונה המאפיינת אותו, יתרום למימוש זכויות נשים ודמוקרטיה מגדרית בישראל.

יורן בוהמה
מנהל קרן היינריך בל בישראל

תוכן העניינים

הקדמה 7

פרק א': **על הולדתו של הדו"ח ומאפייניו המרכזיים** 11

פרק ב': **סקירה היסטורית** 17

מועדי הקמתם של הארגונים הפמיניסטים בישראל 26

פרק ג': **תחומי הפעילות של הארגונים הפמיניסטים בישראל** . . 29

היכן ארגוני הלסביות? 43

פרק ד': **בין סיוע פרטני לאקטיביזם ציבורי** 37

התחזקות מגמת ההתמקצעות 44

פרק ה': **קואליציות ארוכות טווח** 53

האתגרים שבדרך 62

המלצות 65

פרק ו': **קואליציות קצרות טווח** 67

קמפיין לבחירת נשיאה לישראל. 67

קמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון 70

פרק ז': **קואליציות בין ארגונים - בין תחרות לשותפות** 75

המלצות 79

סיכום 83

רשימת מקורות 89

הקדמה

ניתוח שדה הארגונים הפמיניסטים בישראל הוא משימה מורכבת ומאתגרת, במיוחד בתקופה של גדילה משמעותית במספר הארגונים, בהיקף פעילותם, בשיתופי הפעולה ביניהם ובמגוון התחומים בהם הם עוסקים. המשימה של מיפוי השדה הזה וניתוחו מתחייבת גם לאור העלייה בנראות ובמרכזיות של פעילותם ותפיסותיהם של הארגונים הפמיניסטים בסדר היום החברתי-פוליטי בישראל. העלייה במספר הארגונים והשותפות ההולכת ומתרחבת ביניהם הולידו את הצורך לתעד, לנתח ולבחון את השדה הזה, על מנת שניתן יהיה להעמיק את ההכרה בחשיבותו ובהשפעה הגדלה והולכת שלו על המרחב הציבורי בישראל.

הראיונות ואיסוף החומרים לדו"ח זה החלו בחודש אוקטובר 2007. כתיבתו של הפרק שמציג את מיפוי הארגונים ותיעוד פעילותו של כל ארגון על פי קטגוריות קבועות, הסתיימה בתחילת שנת 2008*. יחד עם זאת, הפרק הנוכחי שעוסק בניתוח השדה הפמיניסטי בישראל מתייחס גם למגמות ומאפיינים שחלו במהלך שנת 2008 במרחב האמור. כל הארגונים הנסקרים במיפוי מזהים את עצמם כארגונים פמיניסטים. הדו"ח אמנם כמעט שאינו סוקר התארגנויות פמיניסטיות לא ממוסדות, אך אין בכך כדי להמעיט מחשיבות הפעילות הפמיניסטית הלא מאוגדת במסגרת עמותות, או ממשמעות פעילותן הפמיניסטית של נשים שאינן משתייכות לארגון זה או אחר.

זאת ועוד, המסמך כולו מתעד ומנתח את שדה הארגונים הפמיניסטים ובכך אינו נוקט אבחנה בינם לבין ארגוני נשים. גם אם, כפי שצוין, כל הארגונים הנסקרים מזהים את עצמם כארגונים פמיניסטים, הרי שיש הטוענות כי המכנה המשותף המכריע של רובם הוא היותם ארגונים שהוקמו, מונהגים ומופעלים על ידי נשים. יש בין הארגונים גם כאלה שמעורבים בהם גברים, אך גם אצל אלה, הגברים מהווים מיעוט מספרי. סוגיה זו מעלה את הצורך בקיומו של מחקר נוסף שידון במחבר ובמפריד בין שני סיווגים אלה - ארגוני נשים מול ארגונים פמיניסטים.

הארגונים הפמיניסטים הנסקרים בפרק המיפוי, שעל בסיסו נכתב מסמך זה, הם ארגונים שנענו לפנייה שהופצה בדרכים שונות להתראיין ולהופיע בדו"ח. על אף המאמץ ארוך הטווח להגיע אל כלל הארגונים הפמיניסטים היהודים והיהודים-פלסטינים בישראל, ברור כי היו כאלה שנשמטו שלא

* פרק מיפוי הארגונים מצורף בפורמט אלקטרוני על גבי תקליטור.

במתכוון ממסמך זה. הגדילה המואצת במספר הארגונים הפמיניסטים, הקמתם של ארגונים חדשים בשנים האחרונות והיעדר נראות מספקת לכלל הארגונים הפעילים בשדה זה מובילים להנחה כי ישנם כאלה שעל אף פעילותם החשובה, אינם מוצגים בדו"ח זה. למרות זאת, הדו"ח מציג לראשונה רשימה של 46 ארגונים, שעל חלקם לא היה ידוע מספיק למרבית אלו הפועלות בשדה האמור.

מסמך זה, שמנתח את התופעות והמגמות של שדה הארגונים הפמיניסטים, עבר במהלך שנת 2008 שינויים רבים שהתחייבו מריבוי העשייה, התרחבות השיח, מגמות חדשות שעולות על פני השטח והצורך שיהא עדכני עד כמה שניתן. נקודת הזמן בה הסתיימה כתיבתו של המסמך מכריעה גם את הנושאים המופיעים בו, את התופעות והמגמות המצוינות בו ואת הסוגיות הנדונות. לא זו בלבד שאין במסמך זה יומרה של ניתוח 'אובייקטיבי', אלא שלכל אורכו מודגשת החשיבות של ההכרה כי כל שנכתב בו, על התכנים, חלוקת הנושאים, הסגנון, הלשון והמיקום שניתן לכל נושא, נובע מהכרעה אישית-פוליטית של הכותבת וממעורבותה הבלתי אמצעית בשדה זה. מתוך כך, דו"ח זה מבקש לייצר בהמשכו נקודות מבט נוספות, ולהרחיב את הדיון על העשייה הענפה, השיח הגדוש והמרתק, המאפיינים של שדה הארגונים הפמיניסטים וההשפעה שלו על המרחב הציבורי-פוליטי בישראל.

עשייה פמיניסטית מחייבת תיעוד, דורשת הכרה ותובעת השפעה על המרחב הציבורי. אחת מהנחות היסוד של הדו"ח היא שככל שתגדל ההיכרות של כל ארגון עם האחרים הפועלים בשדה, ככל שיתרחב המידע על הפעילויות השונות ועל קהלי הנשים המגוונים של כל ארגון, וככל שנבין יותר את מנעד תפיסות העולם והזהויות המרכיבות את המרחב בו אנו פעילות, כך נצליח להעצים את השותפות בינינו, להרחיב את הדיאלוג בין כולנו, ובהתאם גם להעמיק את ההשפעה שלנו על סדר היום הציבורי-פוליטי בישראל. דו"ח זה מבקש לשמש כלי עבור כל הנשים המעורבות בפעילות הפמיניסטית, להרחיב את מבטן על הנעשה בשדה זה ובה בעת להוות אמצעי להרחבת הנראות של מרחב זה בקרב קהלים נוספים.

הדו"ח מיועד להציף אל פני השטח הציבורי את המאפיינים והמגמות של השדה הפמיניסטי כיום ולשמש נדבך, אחד מני רבים, בהיא-סטוריה של התנועה הפמיניסטית בישראל. הניתוח מבקש לתאר כמה מן המגמות ומן המאפיינים העיקריים של שדה הארגונים הפמיניסטים ולאפשר המשך חקירה ותיעוד של מרחב זה, אשר התפתח במידה ניכרת בעשר השנים האחרונות. מטרתו של המסמך היא לצייר תמונת מצב עדכנית של הדינמיקה בשדה הפמיניסטי מהיבטים שונים: התפתחותו, תחומי העשייה העיקריים, צמיחתם של ארגונים חדשים והחלוקות הבין-ארגוניות, המגמות המאפיינות את הפעילות הארגונית והבין-ארגונית וההזדמנויות שנוצרות עבור המעורבות במרחב הזה.

הניתוח מבוסס על מיפוי מפורט של כל אחד מהארגונים על פי קטגוריות קבועות: שנת הקמה, חזון, זהות ארגונית, מטרות, אסטרטגיות, קהלי יעד עיקריים, פרויקטים מרכזיים, הישגים, מבנה הצוות ופרסומים מרכזיים. קטגוריות אלה מאפשרות להכיר את מאפייניו העיקריים של כל ארגון, את מניעי הקמתו, את הישגי פעילותו ואת המרחב האזרחי והארגוני שבו הוא מתקיים. אחד מתוצריו של המיפוי הוא, אם כן, זיהוי מוקדי הפעילות של הארגונים כיום והיכרות עם המאפיינים העיקריים של המרחב כולו. המיפוי הוא תוצר של ראיונות שהתקיימו עם נציגות הארגונים ותואם בתכניו את דבריהן ונקודות מבטן על הארגון בהם הן פעילות. למותר לציין, כי התבססות על תיאורן של נציגות ארגונים אלה והחלוקה לקטגוריות האמורות מכריעות אף הן את אופי הניתוח ותכניו.

מיפוי הארגונים הפמיניסטים כולל ארגונים של יהודיות וארגונים המשותפים ליהודיות ולפלסטיניות בישראל. ההימנעות ממיפוי וניתוח ארגונים פמיניסטים פלסטינים בישראל נבעה ממחויבות לערך הפמיניסטי של שיח הדדי, שמסוגל להתקיים בגובה העיניים. הכרה בהיראַרכיה המובנית פוליטית-חברתית בישראל בין הציבור היהודי לבין הציבור הפלסטיני במדינה חייבה אותי להגביל את שדה הניתוח רק למרחב בו לא מתקיימים אינהרנטית יחסי כוח לאומיים. אני מכירה בהיעדר הלגיטימציה שלי, כיהודייה, לנתח מרחב אזרחי-פמיניסטי, שהפלסטיניות הפעילות בו משתייכות לאוכלוסייה שנתונה לאפליה פוליטית, חברתית וכלכלית מצד השלטון הישראלי-יהודי, ולפיכך לא מאפשר לי להתבונן בו מבלי להיכשל בעמדה מתנשאת. זאת ועוד, המרכז הפמיניסטי הפלסטיני **אלטופולה** פרסם לפני כשלוש שנים דו"ח נרחב הממפה וסוקר ארגונים פמיניסטים-פלסטינים בישראל[1]. פרסום זה יצא לאור בשפה הערבית.

אני מבקשת להתייחס לכך שהדו"ח הנוכחי נכתב בשפה העברית. השפה העברית היא לרוב דרך ההתקשרות היחידה בין אלו המעורבות בשדה הפמיניסטי, עובדה שמנכיחה את ההיעדר והשקוף עדיין בתוכנו. כיהודייה אני יכולה לעשות מאמץ וללמוד את השפה הערבית, אלא מה שעבורי הוא בגדר בחירה, אפילו פריבילגיה, עבור הנשים הפלסטיניות בישראל הוא כורח, הן משום היותן מיעוט פוליטי שנכפה עליו לאמץ את שפת הרוב הפוליטי והן משום שאחרת יוותרו ללא כלי תקשורת שיכול לבטא את הדיכוי ממנו הן סובלות ואליו הן מתנגדות. לשפה יש חשיבות, יש תפקיד, יש משמעות, יש גבולות וכל כולה תכנים אידיאולוגיים שנובעים מאלו שבראו אותה. באופן דומה, מזרחיות נאלצות במהלך מחאתן לעשות רבות שימוש בשפה היהודית-אשכנזית כדי לבטא את דיכוין, וכך גם לסביות, טרנסים/יות ושאר מגדרים נאלצות להנכיח את עצמן, את מחאתן ואת העונג שלהן מתוך שפה הטרוסקסואלית.

בשפה העברית הדומיננטית, פלסטיניות הן הגוף השלישי, האחר, המורחק, הזר. הפלסטיניות הן ה"אחר" אל מול ה"אחד", ה"הן" בשונה מה"אנחנו", והן כבולות אל מגבלות השפה העברית החדשה שמטילה עליהן להמחיש את כיבושן, להתנגד לו ולתאר אותו בדיוק באותה שפה שנבראה מתוך מחיקתן. מתוך שכך, אנו נמצאות כבולות אל סד לשוני וערכי, שכל שאנו יכולות הוא לחתור תחתיו, לפעול מולו ולזהות את השביל הצר שהוא מותיר לנו לבטא את גווני ואופני קיומנו וכיבושנו.

יש להדגיש כי קיומם של שני מסמכים נפרדים, האחד דן בארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים והאחד בארגונים פמיניסטים פלסטינים, משקף גם מגמה של פיצול בפעילות של שני השדות הפמיניסטים האלה. עקב המציאות הפוליטית השוררת בישראל ובאזור, שמבחינה ומפרידה במובנים לאומיים-גיאוגרפיים-כלכליים-חברתיים בין האוכלוסייה היהודית ובין אוכלוסיית המיעוט הפוליטי הפלסטיני, פועל גם רוב השדה הפמיניסטי בהתאם לגבולות הללו. משום כך, רוב הנשים הפעילות בארגונים אינן מכירות אלה את אלה, לא היכרות אישית ולא היכרות פוליטית, והשותפות בין הארגונים משני צדי המתרס הלאומי וההיררכי היא דלה. עם זאת, אינני מבקשת להמעיט חלילה מחשיבות קיומם של הארגונים הפמיניסטים המשותפים ליהודיות ולפלסטיניות, גם אם הם עדיין מיעוט מספרי בשדה הארגוני בכללו.

יצירתו ופרסומו של הדו"ח התאפשרו הודות לתמיכה של קרן היינריך בל, שמלבד המימון שהעניקה לפרויקט, הייתה שותפה לכל אורך הדרך לחשיבה ולעבודה הרבה שנדרשו כדי להוציא לאור מסמך זה.

המעורבות של קרן היינריך בל בעשייה הפמיניסטית בישראל והרצון המשותף להרחיב את השפעתו של המרחב הפמיניסטי על סדר היום הציבורי-פוליטי במדינה, הפכו את הקרן לשותפה הטבעית לדו"ח זה.

ברצוני להודות במיוחד לרומי שפירא, אשר מאז הצטרפותה לפרויקט השקיעה מתוך כישוריה הייחודיים ומזמנה כדי לערוך את הכתוב ועל מנת להוציא לאור דו"ח נגיש ורהוט ככל הניתן. העבודה יחד עם רומי לימדה אותי שוב סולידריות פמיניסטית מהי.

פרק א'

על הולדתו של הדו"ח ומאפייניו המרכזיים

בשנתיים האחרונות מסתמנת מגמה של התרחבות שיתוף הפעולה בין ארגונים פמיניסטים לצורך ניהול מסעות הסברה ומאבקים משותפים, קצרי טווח. זאת נוסף על קיומן של קואליציות ארגוניות-פמיניסטיות ארוכות טווח, עליהן ארחיב בהמשך. בקמפיין לבחירת אשה לנשיאות, שנמשך מספטמבר 2006 עד אפריל 2007, השתתפו 13 ארגונים, ובקמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון, מפברואר עד סוף יולי 2007, השתתפו בתחילה 13 ארגונים אליהם הצטרפו בהמשך 7 ארגונים נוספים. ארגונים במנעד רחב של זהויות, תפיסות עולם ותחומי פעילות, התגייסו למאבקים משותפים בנושאים שאפשרו הסכמה שגברה על ההבדלים וחילוקי הדעות ביניהם. הקואליציות קצרות הטווח בין הארגונים השונים אפשרו לנשים הפעילות להכיר זו את זו היכרות בלתי אמצעית, לנהל דיאלוג רצוף, להקים מנגנונים להשגת הסכמה על פעולות ולבצע אותן, ולהתמודד עם מחלוקות קטנות כגדולות. כך עלה בידי הארגונים להתגייס יחדיו לפעילויות שהשפעתן הציבורית הגדולה נבעה גם מהקשת הרחבה של הארגונים שהיו שותפים להן. בתוך כך, הדו"ח יבחן את ההישגים והמחירים שנובעים מריבוי הארגונים הפועלים בנפרד, לצד מגמה הולכת ומתרחבת של שותפויות בין ארגוניות, המייצרת אפקט של תנועה פמיניסטית רחבה, אשר מעלה משמעותית את יכולת ההשפעה הציבורית של השדה הפמיניסטי בישראל.

בהמשך אתייחס בהרחבה למאבקים הציבוריים האלה ולמגמה ליצירת שותפויות שעלתה בזכותם על פני השטח. עם סיומו של הקמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון, הביעו הפעילות בארגונים רצון מפורש להמשיך ולגבש נושאי פעילות מוסכמים, שיאפשרו להמשיך להטות את השכם במשותף למאבקים ממוקדים, מאבקים שהתגלו כיעילים מעל לכל ספק. רצון זה הומחש, בין השאר, על ידי המשך הפעילות הבין-ארגונית המשותפת נגד תופעת עבריינות מין בשלטון במשך שנה נוספת לאחר סיומו הפורמאלי של הקמפיין. במהלך תקופה זו הצליחו הארגונים ליצור פעילויות אפקטיביות משותפות נוספות, בין השאר: יצירת כנס פמיניסטי ארצי, קמפיין ציבורי נגד תופעת ההטרדות המיניות במוסדות להשכלה גבוהה, פניות משותפות נגד מאמרים ופרסומות מיזוגניות בתקשורת ועוד. ההתייחסות כאן היא בעיקר לקואליציות בין-ארגוניות רחבות, שכוללות עד כדי עשרות ארגונים, וזאת מעבר לקיומן של שותפויות בין מספר קטן יותר של ארגונים פמיניסטים, שמתקיימות

גם הן ביתר שאת בשנים האחרונות.

השאיפה לקידום פעילות משותפת והאפקטיביות של עשייה זו, היא המוטיבציה העיקרית שלי לבדוק מי הם הארגונים הפמיניסטים הקיימים כיום, ובכך גם לאפשר לכל הפעילות להכיר את כלל הגורמים הפעילים בשדה זה. ההנחה היתה כי היכרות עם הארגונים הפועלים כיום ועם תחומי פעילותם תרחיב את הידע על כל אחד מהם ותאפשר יצירת רשת פמיניסטית רחבה יותר. אחת המשאלות שדרבנו אותי לכתוב את המסמך הזה, אם כך, היא יצירת היכרות עם מגוון הארגונים הגדול והגדל בשדה הפמיניסטי על מנת להרחיב את שיתוף הפעולה לשם העמקת האפקטיביות של מהלכים לשינוי חברתי. בתוך כך, אני מבקשת לזהות אלו נושאים מעסיקים כיום את הארגונים השונים, נושאים שעשויים בעתיד להיות מוקדים לקואליציות של עשייה ומאבק משותפים.

יש להודות, כי עם תחילתו של הפרויקט לא ידעתי למנות את כל הארגונים הפמיניסטים שפועלים כיום בישראל ולפרט את נושאי פעילותם. הכוונה המקורית לזהות ולמפות את שדות הפעילות הפמיניסטית המאורגנת, תורגמה לתהליך ממושך של התוודעות לעשרות ארגונים חדשים, שרבים מהם הוקמו בעשר השנים האחרונות ועוסקים בנושאים שאני, כמו פעילות רבות אחרות, לא הכרנו לעומקם.

הצורך למפות את הארגונים הפמיניסטים בישראל נבע בין היתר גם מהצורך לתעד את פעילותם הענפה. בשנות פעילותי הרבות במרחב הפמיניסטי שמתי לב למאפיין מרכזי משותף לכלל הארגונים הפמיניסטים: היעדר תיעוד מספק של העשייה העכשווית וההיסטורית במרחב זה. נדמה לי שיש לנו, כנשים, בכל מרחבי חיינו, נטייה להשקיע זמן ומאמץ בפעילות, אבל להמעיט בתיעודה, שעשוי לתרום להכרה עצמית וציבורית בחשיבותה של עשייתנו לשינוי החברה בה אנו חיות. על אף התפיסה הפמיניסטית שמוחה על היעדר הכרה ציבורית בעמלן ובתרומתן של נשים, השדה הפמיניסטי בחלקו נופל לעתים בפח הפטריארכלי, מתוך שאין הוא מתעד ומפיץ במידה מספקת את העשייה בתוכו. כך עלולה להיוותר העשייה הפוליטית-חברתית של נשים וההיא-סטוריה בשולי התודעה. מבלי משים, אנחנו עלולות להשאיר את תיעוד ההיסטוריה של השינוי החברתי בישראל בידיהם ולעטיהם של הגברים, על אף שאין כל ספק שהפעילות הפמיניסטית תורמת תרומה נכבדה ומכרעת לשינויים חברתיים ופוליטיים שמתחוללים בישראל.

עצם קיומם של לפחות 46 ארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים, ועל פי **אלטופולה** של לפחות 19 ארגונים פמיניסטים פלסטינים בישראל, הוא עדות להיקף העשייה הפמיניסטית בחברה האזרחית בישראל. אין ספק אפוא, שיש ליצור היא-סטוריה פמיניסטית רצופה, שתספר, בין השאר, על פעילות רבת שנים מתרחבת והולכת, של אלפי נשים שפעילות מדי יום ביומו לשינוי דפוסי האפליה והדיכוי הגברי וליצירת חברה צודקת, שוויונית ומכבדת עבור נשים.

מספר הארגונים שלהלן אינו מתיימר להיות סופי ומדויק. הארגונים המתוארים כאן הביעו את רצונם להיכלל במיפוי זה ולהיות מוגדרים כארגונים פמיניסטים. ברצוני להתנצל מראש לפני הארגונים שאינם נכללים במיפוי, על אף שייתכן שהיו מעוניינים בכך, כיוון שלא ידעו על הכנת הדו"ח. כמו כן, מרבית הארגונים המתועדים במיפוי עומדים ברובם לא רק בהגדרה עצמית כפמיניסטים, אלא גם בהגדרה הפורמאלית של ארגון שרשום כעמותה, מעסיק צוות קבוע שעובד עבודה יומיומית קבועה, ומבחינה ארגונית הוא בנוי על הנהלה, צוות, מתנדבות, פונה לקהלי יעד מוגדרים ומבוסס על

חזון ומטרות שעליהם מושתתים הפעילויות והפרויקטים השונים. המיפוי כולל אמנם כמה ארגונים פמיניסטים שאינם רשומים כעמותות, אך אלו נכללים במסמך הזה הן משום השפעתם המשמעותית על השדה הפמיניסטי בכללו והן משום שחלקם מתפקדים ופועלים כארגון לכל דבר.

המסמך הזה אינו כולל התארגנויות פמיניסטיות שאינן ממוסדות, שאמנם אין ביכולתי לתעד את מספרן, אך בשנים האחרונות הן הולכות ומתרבות במישור המקומי והארצי כאחד. ההתארגנויות האלה משרתות את הצורך של נשים רבות להיות פעילות בשדה הפמיניסטי ולהשפיע על החברה בישראל בלי להקים עמותה, על הביורוקרטיה הסבוכה ועל ההתמסדות הכרוכות בכך. הפעילות בהתארגנויות הללו גם אינן חייבות להקים מנגנוני גיוס כספים, והן משוחררות מהקמתו של מנגנון צוותי שיוצר לעתים היררכיה תוך צוותית ואבחנה בין צוות למתנדבות. זאת ועוד, ההתארגנויות הללו מאפשרות לעתים פעילות המשוחררת מן הכללים וההוראות שמכתיבות הקרנות הממנות את העמותות המאורגנות. התארגנויות אלה יכולות אם כן להתמסר לפעילות, שבשונה מארגונים ממוסדים, אינה נדרשת להתבסס על חזון, אסטרטגיה ויעדים מוגדרים או להתאפיין בחלוקה על פי פרויקטים ואינה מבקשת תוצאות והישגים מובהקים. אלו שמעורבות בהתארגנויות כאלה יכולות להסתפק בפעילות ספורדית, שניתנת לשינוי אד הוק בהתאם לצורכי השעה, ואלו שמובילות את הפעילות אינן מתפרנסות ממנה. למותר לציין כי בהיעדר משאבים כספיים, ההתארגנויות עומדות תמידית בסכנה של שחיקה מהירה ושל פעילות קצרת טווח ומיידית, והן תלויות בזמן הפנוי שיכולות להקדיש נשים שעובדות במקומות אחרים. התארגנויות כאלה כוללות, לדוגמא, קבוצות כמו **אקטיביזם פמיניסטי** - קבוצת פעולה ושיח שהוקמה כדי ליצור פעילויות שטח רדיקאליות, **ואל"ה - אוניברסיטה ללא הטרדות**, שהוקמה על ידי קבוצת סטודנטיות באוניברסיטת באר שבע ובאוניברסיטת תל אביב בעקבות גל פרסומים על תופעה של הטרדות מיניות של מרצים כלפי סטודנטיות במוסדות להשכלה גבוהה. קבוצה זו מתמקדת גם היא בפעולות מחאה בתוך האוניברסיטאות, בגיוס תמיכה של סטודנטיות/ים נגד ניצול לרעה של יחסי כוח בין מרצים/ות לתלמידות/ים ובייזום מפגשים עם קובעי מדיניות בתוך המוסדות להשכלה גבוהה, במטרה לקבוע נהלים ברורים למניעת הטרדות מיניות ולהעמדה לדין של החשודים בביצוען. מבין הנשים המעורבות בקבוצות אלו ואחרות, יש שעובדות לפרנסתן בארגונים פמיניסטים או במקומות עבודה אחרים.

בין המרואיינות לדו"ח זה היו שטענו כי ייתכן שהקמתן של התארגנויות פמיניסטיות לא ממוסדות מעידה על התנגדות למחירים של הקמת ארגונים רשומים כעמותות. לדבריהן, לעתים מופעל לחץ מצד חלק ממקורות המימון השונים על העמותות להתמקצע, הווה אומר, להכריע על חלוקת תפקידים ברורה בארגון, על מבנה ניהולי ברור, על התמחות והשכלה מוכרת בתחומי הפעילות, על שיטתיות, על חלוקה של הפעילות השוטפת לפרויקטים עם יעדים ברורים ותחומים בזמן, ועל הוכחה של יעילות בעשייה והצלחה בפרויקטים באמצעות מדדים מדויקים וליניאריים. לטענתן של נציגות חלק מהארגונים הנסקרים בפרק המיפוי, התמקצעות משמעה אימוץ והפנמה של מנהגים וכללי עבודה גבריים והיראַרכיים, שאינה מותירה משאבי כסף וזמן לפעילות תהליכית וגם קהילתית, שלאו דווקא עומדת במדדי הצלחה 'אובייקטיבים'. אל מולן היו מרואיינות אחרות, שטענו כי התמקצעות משמעה פעילות מאורגנת ויעילה יותר, שמאפשרת איגום משאבים מסודר, מחייבת רפלקציה עצמית, מונעת פיזור בין פעילויות לא המשכיות, ועל כן לא רק שאינה פוגמת בערכים פמיניסטים, אלא מעלה את

האפקטיביות של העשייה ואת השפעתה על המרחב הציבורי. על סוגיה זו ארחיב בהמשך.

ניתוח השדה הפמיניסטי-ארגוני מסתמך על ראיונות אישיים עם נציגות הארגונים ועל חומר ההסברה הכתוב שהם מספקים. לשם כך פניתי אישית ובתפוצת דואר אלקטרוני לארגונים רבים, והם יכלו לבחור אם להיכלל בדו"ח. הראיונות כללו פגישה אישית עם נציגה של הארגון, ורוב הפגישות התקיימו במשרדי העמותות. במהלך הראיון פרסה בפני כל נציגה את תפיסותיה ועמדותיה בכל אחת מהקטגוריות המאפיינות את הארגון ואת השקפותיה ביחס לשדה הפמיניסטי בכללו. מרבית המרואיינות ציידו אותי גם בחומר הסברה על הארגון, שחלקו מופיע גם באתרי האינטרנט של הארגונים. אם היה צורך להשלים את המידע שהיה בידי, יצרתי עם המרואיינת קשר נוסף. ההכרעה למפות את הארגונים על פי קטגוריות קבועות אמנם מצמצמת את התיאור הארגוני לתבניות מוגבלות, אבל הקריטריונים הזהים מאפשרים הצגה שוויונית של כל הארגונים.

יש להדגיש, כי בתחילה הדו"ח נועד למפות ולנתח את שדה ארגוני הנשים בישראל. כדי לשלב גם את הארגונים פמיניסטים שאינם ארגוני נשים מובהקים, הוחלט לשנות את ההגדרה הכוללת של המסמך. ההגדרה כארגון פמיניסטי הייתה נתונה להחלטתו של כל ארגון, ולא הוכתבה לארגונים אף הגדרה או המשגה חיצונית של פמיניזם.

הניתוח שלהלן אינו מתיימר לנתח את כלל המאפיינים, המגמות, ההישגים והאתגרים של שדה הארגונים הפמיניסטים בישראל. מטרתו היא להעלות על פני השטח תפיסות, השקפות, פרקטיקות ומגמות שקיימות בשדה, בתקווה כי המידע יסלול דרך למחקר יסודי יותר בכל אחד מהנושאים שיוצגו כאן. המסמך אינו מבקש אפוא להיות המילה האחרונה; אדרבה, הוא מביע משאלה להמשך של תיעוד וניתוח רצופים ומעמיקים של החברה האזרחית הפמיניסטית בישראל. מטרתו להציע מידע ומבט כולל של המרחב הפמיניסטי בישראל ושל העשייה המתרחשת בו כיום. נקודת המבט שלו מנסה להפחית מהתחרות הבין-ארגונית, להרחיב את שדה הראייה לכדי העמקת סולידאריות בין-ארגונית, ולהעניק הכרה לעשייה הרבה ששותפים לה כל הארגונים ולמקום הנכבד שתופס שדה הארגונים הפמיניסטים בחברה האזרחית בישראל. יש במסמך גם הבעת תקווה, שנאמנות לערכי יסוד פמיניסטים, הטיית שכם משותפת, התעצמות הדדית, פעילות בגובה עיניים ומחויבות הדדית, ויצירה משותפת של תנועה פמיניסטית רחבה, דינאמית ומשפיעה, יקבלו משקל שווה לפחות למחויבות של כל אשה כלפי הארגון שבו היא פועלת ולעשייה שלה במסגרתו.

הניתוח של השדה האמור מושפע גם מפעילותי רבת השנים בהתארגנויות וארגונים פמיניסטים בישראל, ועל כן אינו מתיימר להיות נטול פניות ערכיות הנובעות משדה הראייה האישי- מקצועי- אידיאולוגי שלי. אחת מהמשאלות העולות ממסמך זה היא עמעום הדיכוטומיה שמבחינה בין מומחיות לפעילות מן השורה, בין נשות מקצוע לנפגעות, בין עובדות הארגון שמתראיינות בגלוי בתקשורת לבין הנפגעות המוצללות מאחוריהן, בין נותנות שירות למקבלות אותו. גם אם אבחנות אלה נחוצות לעתים כדי שניתן יהיה להבחין מיהם קהלי היעד, על מנת שניתן יהיה לתת שירות אפקטיבי וכדי ליצור שינוי מדיניות כלפי אוכלוסיות שונות, הרי שיש להיות ערניות למחיר האפשרי של הדרה ללא משים מהשיח הציבורי דווקא של אוכלוסיות הנשים שנפגעות ממנו ביותר. עמעום הדיכוטומיה האמורה ויצירת שותפות בגובה עיניים בין אוכלוסיות נשים שונות בחברה ובין מיעוטים פוליטיים מגוונים בציבור, יעלה את הסולידאריות בתוך השדה הפמיניסטי, ירחיב את יכולת הגיוס

הציבורית של שדה זה ויגדיל במידה ניכרת את ההשפעה של החברה האזרחית הפמיניסטית על השיח הדומיננטי בישראל.

מסמך זה מבקש הכרה פעילה והמשכית בכך שכל אשה היא נפגעת מתפיסות ופרקטיקות גבריות, שכל אחת נתונה לדיכוי כלשהו בשל מגדרה, שכל אחת ניצבת בנקודות שונות על אותו מדרון חלקלק של אפליה מינית ומגדרית בחברה. לטענתי, סולידאריות פמיניסטית בין נשים, וגיוס ציבורי פמיניסטי של נשים, גברים ושאר מגדרים, יכולים להיווצר ולהתרחב מתוך הכרה בסוגי האפליה השונים מהן סובלות קבוצות שונות בחברה ומתוך מודעות לקשר בין סוגים שונים של דיכוי. מסמך זה מבקש להוסיף עוד נדבך על ההיכרות ועל ההכרה בין השותפות לשדה זה.

המשאלה שעולה במסמך להכרה במנעד ובמורכבות של זהויות ותפיסות, נובעת גם מאופי מעורבותי בשדה זה. הסיפוק העצום שחוויתי במהלך ההתוודעות הקרובה אל העשייה הפמיניסטית-ארגונית נובע, בין השאר, מהיותי בה בעת נפגעת אלימות מינית, רכזת קמפיינים ציבוריים - ביניהם כאלה שהתמקדו במאבק באלימות מינית, מרצה, חוקרת ואקטיביסטית פמיניסטית-קווירית. בשדה הארגונים הפמיניסטים בישראל מצאתי מקום ומרחב למנעד רחב של זהויות, ברמה הארגונית והאישית כאחד. במהלך עבודת השטח בפרויקט זה, מצאתי שותפות רבות, שונות לעתים בתחומי פעילותן, בתפיסות עולמן, באמונתן, בזהויותיהן המגדריות, אך עם כל אחת נוצר שיח שהיה מבוסס על הכרה דומה בצורך להנכיח ערכים ופרקטיקות פמיניסטיות בשדה הציבורי-פוליטי בישראל. כשהתחלתי את צעדיי לפני שנים רבות בשדה הפמיניסטי בישראל, עוד לא שיערתי כי המרחב שבחרתי להשתייך אליו ייעשה מגוון ועתיר עשייה ויכלול מאות ואלפי נשים שיקומו מדי בוקר אל יום של עבודה קשה, אקטיבית ומורכבת שנועדה לשנות את פני החברה, אותה חברה שמקריבה המוני נשים ומיעוטים פוליטיים נוספים בכל תחומי חייהן. לאור ההיסטוריה האישית-פוליטית שלי ומתוך אמונה רבה ביכולת להשתחרר מן הערכים והמערכים המדכאים את כולנו, אני מנצלת במה כתובה זו קודם כול כדי לומר תודה לכל השותפות למרחב זה.

פרק ב'

סקירה היסטורית

כדי להציג ולנתח את תמונת המצב של שדה הארגונים הפמיניסטים בישראל כיום, ראוי לתאר את ההשתלשלות ההיא-סטורית שהביאה אותנו עד הלום. ניתוח היא-סטורי של הפמיניזם בישראל הוא לעולם פרי מבטה של המתארת, ועל כן אני מתנצלת מראש אם הסקירה קצרת היריעה לא תעלה בקנה אחד עם כל התפיסות הקיימות.

ברצוני לשוב ולהדגיש כי הסקירה ההיא-סטורית מתייחסת בעיקר לעשייה הפמיניסטית הישראלית היהודית, כיוון שכאמור, אני סבורה שאין לי הזכות לנתח מנקודת מבט היסטורית ועכשווית גם יחד מרחב פלסטיני שנתון לדיכוי לאומי-חברתי מצד ישראל. אני מקווה כי ההיררכיה והדיכוי הלאומיים - שמקורם לדידי בהכרעות ובאידיאולוגיות גבריות והמחייבים בשלב הזה ניתוח מפוצל של שני המרחבים הפמיניסטים, היהודי-ישראלי והפלסטיני-ישראלי - יתבטלו בעתיד ויניבו מחקר, דו"ח והיא-סטוריה משותפים.

הסתפקתי בסקירה היסטורית תמציתית שאינה מתיימרת לתאר את כל מה שנעשה במהלך השנים בשדה הפמיניזם בישראל. ספרים כמו "לא רוצות להיות נחמדות - המאבק לזכות הבחירה לנשים וראשיתו של הפמיניזם החדש בישראל" (2006), מאת ד"ר חנה ספרן, "לחשוב אשה - נשים ופמיניזם בחברה גברית", מאת ד"ר אראלה שדמי (2007) וכמה מן המאמרים בספר "לאחותי - פוליטיקה פמיניסטית מזרחית", שערכה שלומית ליר (2007), הם חלק קטן ממגוון פרסומים שמתייחסים להולדתה ולתכניה של התנועה הפמיניסטית*. בחרתי בצער, אך במודע, לא לציין את שמותיהן של הנשים שהובילו את התנועה ואת המאבקים הפמיניסטים במהלך השנים כדי לא ליפול בכשל האידיאולוגי הרווח, שמכיר בתרומתן ובשמותיהן של נשים מסוימות, רובן יהודיות-אשכנזיות, אך מעלים נשים מובילות רבות אחרות. אין בכך חלילה כדי להעלים את הקרדיט העצום שצריך להינתן לכל אלה שיצרו והרחיבו את העשייה הפמיניסטית בישראל.

כדי לספר את סיפורו של הפמיניזם היהודי בישראל, אני נדרשת לעגן את תחילתה של הסקירה בתחילתה של הציונות. יש שיראו בכך סד ערכי. אחרות יטענו כי דווקא מתוך הקשר האינהרנטי בין

* הסקירה ההיסטורית בפרק זה נסמכת בעיקר על ספרה של ד"ר חנה ספרן, ועל כתביהן של אסתר עילם ונשים מרכזיות נוספות בתנועה הפמינסטית בישראל.

ההיסטוריה הציונית לבין ההיא-סטוריה הפמיניסטית בישראל, ניתן להבין את הולדתה והתפתחותה של התנועה הפמיניסטית במדינה.

נהוג להתחיל לספר את ההיא-סטוריה הפמיניסטית-יהודית בישראל במאבקן של נשים על זכותן לבחור ולהיבחר להסתדרות הציונית. זכות זו הוכרה ב-1899, ומומשה רק כעבור עשרים שנה בעקבות פעילותו של ארגון **התאחדות הנשים העבריות לשיווי זכויות בישראל**. הארגון הורכב מנשים עירוניות, חילוניות, משכילות ואשכנזיות, שראו עצמן כארגון ארצי בלתי מפלגתי הפועל תחת הסיסמה "חוקה אחת ומשפט אחד לאיש ולאישה". עוד במאה התשע עשרה פעלו באזור ארגוני נשים יהודיות, כמו **תנועת הפועלות**, שהוקמה לפני מלחמת העולם הראשונה, **ההסתדרות הציונית הדסה** שהוקמה ב-1913, **ויצו** שהקימה כאן את הסניף הראשון כבר ב-1920 **ונעמ"ת** שהוקמה ב-1921. הארגונים הללו נחלקו לשני זרמים: ארגונים שהציבו את קידום האשה בחברה בראש סדר העדיפות שלהם, וארגונים שהתמקדו בפעילות סיוע לנשים במצוקה, בשירותי בריאות לנשים, בהקמת מעונות לילדי נשים עובדות ובהכשרה מקצועית. "למרות ההבדלים בהשקפת עולמם של הארגונים השונים... האידיאולוגיה הציונית היא שעמדה במרכז עולמם...".[2]

נוסף לארגונים המתוארים, הוקם בשנת 1948 ארגון **תנד"י - תנועת נשים דמוקרטיות**. הארגון ביסס את הגדרתו העצמית והערכית על פעילות משותפת של נשים ערביות ויהודיות בישראל. יחד הן שמו להן למטרה לפעול לזכויות שוות לנשים בכל תחומי החיים ולהגנה על זכויות ילדיהן. הארגון הכריז במשך שנות פעילותו על אמונתו בשלום צודק בין שני העמים.

לא ניתן לתאר את התפתחותן של פעילות ותודעה פמיניסטית בישראל בלי לתאר את דמות "היהודי החדש", שעליה הושתת המיתוס הציוני ואשר זכתה לחיזוק בהתבטאויותיהם השונות של "אבות הציונות". "היהודי החדש" נבדל מדמות "היהודי-הישן", הגלותי, הכנוע, המבוגר, המניפולטיבי ותאב הבצע, החיוור, כפוף הגו ומושפל המבט. הדמות החדשה נוצרה כהתרסה, סמויה וגלויה גם יחד, נגד היהודים ממזרח אירופה, שכביכול לא הצליחו לקום ולהילחם באומץ נגד המבקשים להשמידם. זוועות השואה יצרו מחד לגיטימציה שלא הייתה כמותה להקמת מדינה יהודית שתעניק בית בטוח לקורבנותיה היהודים של האנטישמיות העולמית (הכוונה הייתה בעיקר ליהודי אירופה), ומאידך גיבשו את דמותו של היהודי החדש - היהודי הגיבור שנלחם בעוז רוח על ביתו. קריאה פמיניסטית של הדמות הזו מזהה בה יסודות פאליים דומיננטיים, שמהם נרקמה האידיאולוגיה הציונית כולה, מאז ועד היום. "היהודי החדש", ה"צבר", החלוץ הציוני, הוא יליד הארץ, בהיר עור ושיער, גבה קומה, צעיר, זקוף ומשורג שרירים, חזהו החשוף מציץ מחולצתו המיוזעת, מבטו נישא לפנים ובידו היציבה והמאוגרפת הוא מחזיק בזווית אנכית כלי זין בדמות רובה ארוך או כלי לכיבוש האדמה.

הדמות הזאת הייתה הבסיס והתוצר של התפיסה הציונית, שהושתתה כבר מלכתחילה על ערכים של אומץ, כוחנות ולחימה באויב הגדול המאיים לרדוף את היהודים ולהשמיד אותם. האויב במקרה הזה הוא לא רק הנוצרי הגוי והאנטישמי, אלא גם האויב הערבי, שמונע אך ורק מהצורך הפרימיטיבי להרוג ולרצוח כל יהודי שנקרה בדרכו. כדי להילחם על הקיום כלאום עצמאי, נדרשו אחדות והיתוך כל הצרכים האישיים וזכויות הפרט למקשה אחת לשם הצמחת האומה. בעיקר נדרש אימוץ ערכי מלא של מיתוס היהודי החדש, שהותיר מקום שולי, אם בכלל, לדמות לא כוחנית ולא גברית.

אפשר להקביל את היחס שבין ה"היהודי החדש" ל"יהודי הישן" ליחס הנהוג בחברה פטריארכאלית

שבין הגבר לאשה. הגבר (דהיינו, היהודי החדש) הוא אפוא חזק, תמיר, אמיץ ומונע מרצון מציאותי והגיוני להגן בחירוף נפש על ארצו, ואילו האשה (דהיינו, היהודי הישן) מתמצה בתפקידיה האימהיים ובמתן שירותים, והיא רגשנית, מניפולטיבית, כנועה וחלושה. גם אם המיתוס הציוני חרט על דגלו שוויון לנשים, ונשים אכן השתתפו במה שקרוי ה"מאמץ הציוני" והיו ביניהן שסללו כבישים ועיבדו את האדמה, בפועל נוצר פער מגדרי שהלך והתרחב עם השנים. המדובר בפער שהבחין בין הדמות הגברית למופת, המנהיגה, השולטת במרחב הציבורי באומץ ובתבונה, ובין הדמות השולית עד השקופה, שבמקרה הטוב מבינה כיצד להשתלב בעיסוקי הגבר ולחזקו, לשמש עזר כנגדו. הפיצול בין דמות הגבר הציוני ובין דמות האשה היהודית בישראל הלך והעמיק עם השנים, במקביל להשתלטותה של התפיסה הדומיננטית על קיומו של אויב אכזר ולא-אנושי המאיים להשמידנו. התפיסה ההגמונית שהכתיבה את הפחד מהאויב, את האומץ הנדרש כדי לנצחו ואת הצורך לעמוד כל העת על המשמר עם רובה דרוך, הותירה את הנשים, שנתפסו כלא משתתפות במאמץ המלחמתי שמתחולל בחזית, בעורף האזרחי השקוף, השולי והזניח.

המיתוס הציוני, שטען כי הנשים העבריות בישראל נהנו משוויון זכויות מלא, מנע במשך תקופה ארוכה דיון מהותי במצבן של ציבור הנשים באזור. בעקבות מיתוס זה, שהחל להתבסס בתקופת הקמת המדינה, ובעקבות מתן זכות בחירה לנשים בישראל, צומצם כוחה של פעילות נשים בישראל - בדומה לתנועת הנשים בארצות הברית, שכוחה נחלש עקב קבלת זכות הבחירה. השילוב בין התביעה לוויתור על צרכים וזכויות "פרטיים" לטובת המאבק הציוני-הלאומי, מיתוס השוויון בין גברים לנשים ומתן זכות בחירה לנשים, החלישו וצמצמו את מאבקי הארגונים ועיכבו את התפתחותה של תנועה פמיניסטית-חברתית המונית בישראל. ההנחה הייתה כי משהושגה זכות הבחירה, היא תביא בעקבותיה גם את שינוי מקומן של כלל הנשים בחברה. בלי להמעיט בפעילות הארגונים שהמשיכו לפעול כל השנים, בכל זאת יחלפו עוד כארבעים שנה, עד שנות השבעים, ורק אז יגיע לישראל הגל השני של תנועת הנשים, והמונח "פמיניזם" יתפשט ויכיל בתוכו סוגים שונים של ארגונים, תפיסות ופעילויות למען נשים.

תנועת הנשים שצמחה בתחילת שנות השבעים בישראל הושפעה מהתנועות הפמיניסטיות במערב אירופה וצפון אמריקה, שהחלו להטביע את רישומן בשנות השישים של המאה העשרים. "לראשונה אותגרה התפישה המקובלת בציבור הרחב ובאקדמיה, לפיה, למן הקמתו של היישוב היהודי בארץ ישראל היו הנשים שותפות שוות בתהליך בנייתה של החברה החדשה... רק משעלתה לסדר היום הציבורי התביעה הפמיניסטית להתייחס אל דיכוי הנשים בחברה, החלה לצמוח לאטה מודעות לכך שלשוויון בין המינים בישראל לא הייתה אחיזה במציאות וכל כולו מיתוס".[3] אחד החידושים המרכזיים של התקופה היה הקמתם של ארגוני נשים חוץ-ממסדיים, ואלה, בהתאם לעמדה פמיניסטית רדיקלית חדשה, תפסו את הממסד כמערכת שלטון גברית, שמולידה ומנציחה את הנחיתות והדיכוי של הנשים.

הפעילות האופיינית לראשיתה של התקופה הייתה כינוס קבוצות להעלאת תודעה פמיניסטית, והיא הסתיימה בשנת 1981 עם סגירתו של הארגון **קול האשה**, שהיה פעיל בשלוש הערים הגדולות, חיפה, ירושלים ותל אביב. נשים בתל אביב ובחיפה הקימו את **התנועה הפמיניסטית בישראל**, שעל אף ניסיונה לפעול במסגרת ארצית, התרכזה בעיקר בתל אביב. בסוף שנות השבעים החלו להתקיים

כנסים פמיניסטים ארציים, ואז גם החלו נשים לסביות להקים לעצמן ארגונים. כמו כן, החלו בתקופה זו לפעול ארגוני מתן שירותים, כמו מקלטים לנשים מוכות ומרכזי סיוע לנפגעות תקיפה מינית.

הפעילות הפמיניסטית-הרדיקלית שהחלה עם הגל השני קשורה לא רק להיותן של חלק מהפעילות מהגרות מארצות הברית ומושפעות מהפמיניזם הרדיקלי שהתפתח שם, אלא גם לאירועים פוליטיים מרכזיים שהשפיעו על החברה הישראלית. מלחמת 1973, עלייתו לראשונה לשלטון של הימין ב-1977 וחתימת הסכם השלום עם מצרים, עוררו קבוצות אזרחיות מגוונות לצאת למאבקי מחאה, ואלה הפנו את תשומת הלב הציבורית לקרע העמוק בין קבוצות אוכלוסייה שונות וסדקו את המיתוסים המכוננים של אחדות יהודית לאומית וחברתית.

בתקופה הזו נולדה בישראל חברה אזרחית שכללה גם תנועת שלום וארגוני שמאל שהביעו התנגדות לכיבוש הישראלי ולהתנחלויות היהודיות בשטחים הפלסטינים. אז גם החלו מפגשים, שהיו אסורים על פי החוק דאז, עם נציגי **הארגון לשחרור פלסטין** (אש"ף). על הרקע הזה, וביוזמתם של פעילי שמאל, החלה להתעורר גם מחאה אזרחית רבת עוצמה נגד הדיכוי והאפליה מצד מוסדות השלטון, הממסד והאליטה האשכנזית כלפי מזרחיות ומזרחים. ב-1971 קמה תנועת **הפנתרים השחורים** שגייסה אלפי מפגינות ומפגינים בערים הגדולות. המחאה יצרה לראשונה בישראל את הזיקה בין מאבקים אתניים, מעמדיים ולאומיים. תנועת השלום, תנועת המחאה המזרחית והתנועה הפמיניסטית החלו אם כן לפעול באותה התקופה. על אף מועד צמיחתן המשותף של תנועות אלה, ייקח יותר מעשור כדי שיתחיל להתקיים חיבור בין נושאי המאבק השונים, כדי שפמיניזם מזרחי יעלה אל פני השטח הציבורי ויתבע את מקומו בשיח הפמיניסטי המרכזי וכדי שיקומו שורה של תנועות שלום פמיניסטיות, נוסף על **תנד"י** ואחרות, שיתפסו מקום נראה יותר במרחב הציבורי.

על אף שהתנועה הפמיניסטית לא סחפה אליה בגל הזה המוני נשים, פעילותה בעשור הראשון מאז הקמתה הניחה את התשתית להתרחבות התמיכה ולהתגייסות שהיא ידעה בהמשך הדרך. בשנות השבעים פעלו הנשים לראשונה בנפרד מהגברים במישור הציבורי והתמקדו בקידום מעמדן וזכויותיהן של נשים בחברה ובמחאה על דיכויין. כאמור, גם אם היו ארגוני נשים בגל הראשון דוגמת **ויצו**, **אמונה ונעמ"ת** שפעלו כבר מאז שנות העשרים, התדמית הציבורית שנוצרה דאז כלפיהם הייתה לרוב של ארגונים פילנתרופיים שעוסקים בעיקר בהפעלת מועדונים לנשים ובתפעול מעונות יום וגני ילדים, ופחות של ארגונים פמיניסטים שפועלים לשינוי חברתי.

בין הפעילויות שאותתו על ניצניה של תודעה פמיניסטית לא ממסדית בישראל היו הפגנות בנושאים שונים, בהם בעד הפלה חופשית חינם, למען שכר שווה תמורת עבודה שווה, למען ביטול האפליה בחינוך, בעד נישואים אזרחיים, נגד תחרות מלכת היופי ועוד. הקבוצות בחיפה פרסמו עיתון שעסק בניתוח רדיקלי של אפליית הנשים בחברה הישראלית-הגברית. העיתון נתן ביטוי להשקפה הפמיניסטית, שמושגי גבריות ונשיות נובעים מדעות קדומות, והם בעיקרם ערכים חברתיים ותרבותיים שנותנים לגברים דחיפה ולגיטימציה להתקדם ולהיות נוכחים בכל המוסדות והמרחבים בחברה, אך מעניקים לנשים דימוי פסיבי ומשאירים להן תפקידי טיפול בילדים ובזולת. הפמיניסטיות קראו גם להבטיח ייצוג שווה לנשים במוסדות הפוליטיים והכלכליים במדינה ולשחרר אותן מהדיכוי הסמוי והגלוי, המותיר אותן בבית ובתפקידי שירות מסורתיים.

התביעות האלה באו על רקע מצבן הפוליטי והכלכלי העגום של הנשים בישראל באותה עת.

"השתתפותן הפוליטית של הנשים באה לידי ביטוי כמעט אך ורק באמצעות ייצוג מזערי של שמונה עד עשר חברות כנסת, ומאז קום המדינה, נשים מעטות בלבד היו שרות בממשלות השונות. במשרדי הממשלה הן לא קודמו לתפקידי מנכ"לות ולא נבחרו כראשי ערים ומועצות מקומיות. נשים היו 39% מכלל פקידי המדינה ורק 9% מהן היו בדרג בכיר. בשאר המקצועות לא היה מצבן טוב יותר. רק 1% מכלל המהנדסים היו נשים, 7% היו משפטניות... מעט יותר משליש מהנשים יצאו לעבוד מחוץ למשק ביתן והכנסתן השנתית היוותה 60% מזו של הגברים".[4]

נוסף על פעולות המחאה, התאפיין הגל השני של הפמיניזם בישראל גם בחילוקי דעות בין הנשים בהתארגנויות השונות. סלע מחלוקת מרכזי היה הקשר בין פמיניזם לבין שמאל פוליטי. היו בין הנשים שטענו כי יש להפריד את המאבק הפמיניסטי ממאבקים פוליטיים אחרים. אחרות טענו שהפוליטיקה הדומיננטית של השלטון מבוססת על לוחמה וכיבוש של עם אחר ועל תפיסה מיליטריסטית שמשפיעה על אפליית הנשים היהודיות והפלסטיניות בכל תחומיי חייהן. על כן, לדבריהן, מן הראוי לחבר את הכיבוש והדיכוי של הפלסטינים ושל קבוצות חברתיות אחרות עם אפליית הנשים. כאן מסתמנת אפוא הבחנה בין פעילות הקבוצה הירושלמית, שהתעקשה לחבר בין המאבקים הפמיניסטים, החברתיים והלאומיים, ובין הקבוצה התל אביבית וחלק מהקבוצה החיפאית שהתמקדו בהעלאת תודעה פמיניסטית ובמאבק לשוויון זכויות והזדמנויות לנשים בישראל. על אף הרצון להקים תנועה פמיניסטית כלל ארצית שמאוחדת בעמדותיה, ההבדלים האידיאולוגיים מנעו את הגשמתו המלאה. מחלוקת נוספת התגלעה בין הקבוצה התל אביבית שביקשה להתארגן כעמותה ולהתקיים כארגון בעל סדר פנימי, ובין הקבוצה החיפאית שהתנגדה לפעילות מוסדרת, כיוון שהיו בה כאלה שראו בכך השתלבות בממסד.

"זה היה ברור כל שנות השבעים שהפמיניזם בתל אביב לא דומה לפמיניזם הירושלמי וגם לא לחיפאי. כאשר לפמיניזם התל-אביבי הייתה שייכות מאד ציונית ופטריוטית ואולי ימני יותר לעומת הפמיניזם המאוד שמאלני בירושלים והפמיניזם חסר הצבע המפלגתי בחיפה... ".[5]

ב-1974, בתקופה שהתנועה הפמיניסטית בישראל התחילה לקרום עור וגידים, נבחרה לכנסת מטעם מפלגת רצ חברת כנסת פמיניסטית. לא כל הפמיניסטיות חשו שותפות להישג, וחברת הכנסת גם לא זכתה בהמשך דרכה לתמיכה אישית ואידיאולוגית בעמדותיה בתוך מפלגתה. היו פמיניסטיות שטענו כי ההתנגדות שהיא עוררה ברבות מחברות התנועה הפמיניסטית נבעה מהחיבור שהקפידה לעשות בין תפיסותיה הפמיניסטיות הרדיקליות ובין תמיכתה בזכותם של הפלסטינים להגדרה עצמית-לאומית. על אף ההתנגדות שעוררה, היא הצליחה, זו הפעם הראשונה, להעלות על סדר היום של הכנסת ושל הציבור את נושא האלימות כלפי נשים, ויש הטוענות כי זו הייתה תרומתה המכרעת להתפתחות העשייה הפמיניסטית בישראל.

מאבק פמיניסטי נוסף שהתחולל באותה התקופה היה למען הזכות להפלה חופשית. המאבק הזה איחד את כל הקבוצות שפעלו בערים השונות והן ארגנו הפגנות משותפות שזכו לסיקור תקשורתי ולהד ציבורי. ב-1977, בעקבות מאבק ממושך, אישרה הכנסת את החוק המכיר בזכות להפלה חופשית, ונשים רבות חשו לראשונה את השפעתה של הפעילות שלהן על הציבור ועל המערכת הפוליטית.

בזירה הפוליטית הממוסדת, אותה חברת כנסת פמיניסטית החליטה לפרוש בסוף מושב הכנסת השמינית. אחרי פרישתה, לאור הכישלון שחוותה בהצטרפות למפלגה שהפמיניזם לטענתה אינו

יעדה היחידי, החלו היא וחברות נוספות לקדם את הרעיון להקים מפלגת נשים. למרות התנגדותן של רוב הפמיניסטיות ליוזמה הזו בשל מחלוקת על חשיבותה של פעילות פרלמנטרית, ב-1977 יצאה מפלגת הנשים לדרך. במצע המפלגה נכתב בין השאר: "ברור שהשכנת שלום מלא ובר-קיימא באזורנו היא חלק בלתי נפרד מבניית חברה שוויונית. לכן תומכת מפלגת הנשים בכל יוזמה שתביא לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי תוך הכרה בזכויות של העם הפלשתיני להגדרה עצמית, ותוך הבטחת קיומה הבטוח של מדינת ישראל".[6] בבחירות השיגה המפלגה רק 6,000 קולות, שליש ממה שהיה נחוץ לקבלת מנדט אחד.

לקראת סיומו של העשור הראשון לפעילות הפמיניסטית המובחנת בישראל, החלו להתפתח כיווני פעולה חדשים. אלו כללו הקמת ארגוני סיוע לנשים נפגעות אלימות פיזית ומינית, כנסים פמיניסטים ארציים, הקמת ארגונים ומרכזי פעילות חדשים. המקלט לנשים מוכות, שהחל לפעול בחיפה ב-1977, הוליד מודל ראשוני מסוגו, המבוסס על היעדר היררכיה מעמדית בקהילת הנשים בין העובדות לבין הנפגעות וקבלת החלטות בקונצנזוס. ב-1978 נפתח המקלט השני לנשים מוכות בהרצליה. הקמת המקלטים מוכרת בהיא-סטוריה הפמיניסטית כנקודת מפנה מתנועה שעוסקת בעיקר במאבק אידיאולוגי לתנועה שפועלת גם באמצעות מתן שירותי תמיכה לקהילת נשים רחבה. על הרקע הזה נולדה גם התקווה שהציבור יצליח ל"עכל" את הפמיניזם שעד כה רובו דחה אותו בשל התפיסות הרדיקליות שהתנועה הציגה, ויכיר בערכיה בזכות השירותים שהיא מעניקה. ב-1980 נפתחו גם מרכזי סיוע לנפגעות תקיפה מינית בתל אביב ובחיפה, והוקם מרכז **קול האשה** בחיפה, שעסק בהעלאת מודעות ובייעוץ לנשים והציע חוגים מגוונים. הפעילות בחיפה קצרה הצלחה ועודדה את הקמתם של מרכזים דומים בשם **צאנה וראינה** בתל אביב ובירושלים. בשל הקושי לגייס תרומות בארץ ובחו"ל, המרכזים האלה פעלו על בסיס התנדבותי בלבד והחזיקו מעמד שנים ספורות.

ב-1978, בכנס הפמיניסטי הראשון, השמיעו לראשונה את קולן המשותף נשים לסביות, שחלקן היו מהמובילות של התנועה הפמיניסטית ברחבי הארץ. הכנסים הפמיניסטים הארציים המשיכו להתקיים בקביעות, אחת לשנה עד 1986, כשאחת ממטרותיהם היתה לצרף גם נשים מהפריפריה הגיאוגרפית-פוליטית-כלכלית אל השיח והעשייה הפמיניסטים. בכנס השלישי, שהתקיים ב-1980, נחשפה שוב המחלוקת העמוקה שאפיינה את התנועה בישראל. חלק מהמשתתפות ביקשו כי באות הכנס יקבלו החלטה שתקבע כי הן "מביעות סולידריות עם אחיותינו הפלסטיניות בשטחים הכבושים במאבקן כנשים לשוויון חברתי וכפלסטיניות נגד משטר הכיבוש... ".[7] ההתנגדות להצהרה זו הייתה גורפת והכנס התפזר.

"במקביל לסגירתם של מרכזי הנשים שפעלו בסוף שנות השבעים ותחילת שנות השמונים החלו יותר ויותר נשים להיות פעילות בארגונים שנתנו סיוע לנשים שסבלו מאלימות כלפיהן. הפמיניזם הרדיקלי, שצמח בשנות השבעים בישראל, פינה את מקומו לפמיניזם הליברלי של שנות השמונים ולתנועת השלום של נשים שהחלה לקום ב-1982, עם ראשיתה של מלחמת לבנון".[8]

בהכללה ניתן לסווג את המחלוקות שהיו קיימות אז וקיימות גם כיום בתנועה הפמיניסטית בישראל לשלושה תחומים. מחלוקת אידיאולוגית מרכזית נסבה על הקשר עם הפוליטיקה הרשמית והסוגיה של פעילות מחוץ לממסד או בתוכו. במישור פוליטי אחר, נסבה המחלוקת על היחס כלפי הכיבוש הישראלי בשטחים ואפליית העם הפלסטיני. מחלוקת נוספת נסבה על היחס כלפי נשים

לסביות ומקומן בתנועה הפמיניסטית.

במהלך שנות התשעים, וביתר שאת בסוף שנות התשעים, החל להישמע בישראל קולו הברור של הפמיניזם המזרחי, שקרא תיגר על ההגדרות הפמיניסטיות שהיו מקובלות אז והתבססו על קיומה של זהות נשית אוניברסלית ואחידה. הפמיניסטיות המזרחיות טענו שיש לנתב את העיסוק העיקרי של המרחב הפמיניסטי בישראל מקידום נשים מחוזקות לעמדות בכירות בפוליטיקה ובעסקים לפעילות עם ולמען נשים מוחלשות מהפריפריה הגיאוגרפית, האתנית, הכלכלית והחברתית בישראל. הפמיניזם המזרחי שינה את זווית הראייה של רוב השדה הפמיניסטי. אם עד אז הופנה המבט בעיקר למעלה, אל תקרת הזכוכית שעוצרת את קידומן של נשים, כעת הוא הופנה לצדדים, אל הנשים שנדחקות לשוליים. אלה הנשים שמתמודדות עם חיים של מחסור כלכלי, אבטלה, עבודה בשכר נמוך וללא תנאים סוציאליים וכורעות תחת נטל כיבוש תרבותי-לאומי-אתני-כלכלי בכל תחומי חייהן. הפמיניזם המזרחי תבע אפוא נראות לציבור העצום של אותן הנשים, שעל פי תפיסתו הן שקופות בעיני הציבור הרחב והשדה הפמיניסטי גם יחד.

"פמיניזם מזרחי הוא מושג שהשימוש בו הולך ומתפשט כדי לתאר את שאיפותיהן של נשים מזרחיות להרחיב את השיח הישראלי הפמיניסטי. הפמיניזם המזרחי רואה בפמיניזם הישראלי זרם המקדם שוויון מגדרי וזכויות אדם לכל הנשים מנקודת מבט אוניברסלית. על פי גישה זו אין הבדל בין הנשים ולכולן מכנה משותף אחד באשר הן נשים. הבדלים מעמדיים וכלכליים או הבדלים תרבותיים, מנקודת מבט זו נעלמים ועמם נמחקים יחסי הגמוניה ודיכוי שנגזרים מהבדלים אלה. על רקע זה פמיניזם מזרחי שואף להרחיב את המאבק הפמיניסטי למען התעצמותן של נשים מזרחיות ושל נשים שחיות ופועלות בתוך הקשרים של תרבויות וסביבה ישראליים".[9]

לצד התביעה להכרה בזהויות מהותיות פמיניסטיות שונות, במציאויות חיים מגוונות של נשים ובדיכוי המושרש גם בציבור הנשים עצמו, במיוחד בכיוון של אשכנזיות כלפי מזרחיות, מהגרות ופלסטיניות, צמח אם כן בשדה התיאורטי ובמישור המעשי פמיניזם אחר שהתנגד לחלוקה אינהרנטית של מבני זהות מוגדרים ולפוליטיקה של זהויות. התפיסות האלה טענו שאין זהויות, שזהויות מהותיות הן פיקציה בהיות כולנו מורכבות, משתנות, גמישות, ונטולות מיניות אחת מובחנת או מובהקת. השיח הזה נמשך עד היום בשדה הפמיניסטי, האקדמי והארגוני כאחד, ויש המכתירות אותו כשיח קווירי או פוסט-מודרניסטי.

הגל השלישי של הפמיניזם, אשר החל בשנות ה-90 בישראל, מנסה מאז תחילתו לאתגר ולהימנע מההגדרות המהותיות של הגל השני ל"נשיות". הגדרות אלו, לפי הגל השלישי, מניחות לרוב זהות נשית אוניברסלית אחידה ומדגישות יתר על המידה את חווייתה של האישה הלבנה במעמד הבינוני-גבוה. פרשנות פוסט-סטרוקטורליסטית של מגדר ומיניות היא מרכזית ברוב האידיאולוגיה של הגל השלישי. תיאוריות של הגל השלישי מקיפות בדרך כלל תיאוריות קווירית, מודעות של נשים שחורות, תיאוריות פוסט קולוניאליות, תיאוריות של ביקורת, תיאוריות חוצות לאומים, פמיניזם אקולוגי וחשיבה פמיניסטית חדשה.

מאמצע שנות התשעים נוסף, אם כך, גם מאבק באירופוצנטריזם (ההגמוניה של תרבות אירופה) ובאוריינטליזם (התדמית הסטריאוטיפית של המזרחי ה"שחור" כפי שהתקבעה בתרבות המערב בכלל ובציונות בפרט). ביוזמתן של פמיניסטיות מזרחיות, פלסטיניות ולסביות בישראל, הונהגה בתקופה

זו "שיטת הרבעים", שנועדה להבטיח יצוג הולם למגזרים השונים: המזרחיות, הפלסטיניות-אזרחיות ישראל, הלסביות והאשכנזיות. שיטת הרבעים, הנסמכת על הנרטיב הידוע בכינוי "פוליטיקה של זהויות", ממשיכה להתקיים בחלקה בשדה הפמיניסטי, על אף טענתן של פמיניסטיות רבות שיש להעבירה מן העולם כי היא מדירה זהויות רבות ומורכבות אחרות של נשים במדינה ובאזור. עד היום ממשיכה הסוגיה הזו לתפוס מקום בדיון הבין-ארגוני ובין נשים הפעילות במרחב.

במהלך שנות התשעים, לאחר פרוץ האינתיפאדה הראשונה ב-1988, לצד הקמתם של ארגוני נשים נוספים שפעלו למען קידום נשים לפוליטיקה ובסיוע לנפגעות אלימות, החלו לפעול ארגוני שלום פמיניסטים וארגונים משותפים ליהודיות ולפלסטיניות. המעורבות הפעילה של הפמיניזם המזרחי, הפלסטיני והלסבי במאבק להכרה בזרמים השונים ובכל אוכלוסיות הנשים במדינה ובאזור, הצליחה להעלות על סדר היום את הצורך להנכיח את קיומן של נשים מכל מגוון העדות, המעמדות, הלאומים והתרבויות בעשייה ובהנהגה הפמיניסטית ולהעניק להן ייצוג. יש הטוענות כי הכרה זו נותרה חלקית גם כיום. לדבריהן, רבות מהנשים בארגונים הפמיניסטים הפועלים כיום ממשיכות לדגול ב"אחדות נשית" וב"אוניברסליזם פמיניסטי", ולנשים אשכנזיות-הטרוסקסואליות יש נוכחות מרכזית בארגונים השונים. כמו כן, יש פעילות בארגוני מתן שירותים שונים שרואות בהקמת תנועת שלום פמיניסטית סיבה עיקרית לפיצול שחל בין הארגונים ובתנועה הפמיניסטית בכללה. יש מהן הגורסות כי הפמיניסטיות הפעילות בתנועת השלום מציבות בראש סדר העדיפויות את דיכוי הנשים הפלסטיניות, את העם הפלסטיני הכבוש בשטחים ואת הציבור הפלסטיני הסובל מדיכוי ואפליה בתוך ישראל, ולא את כלל ציבור הנשים במדינה.

אזורי ההסכמה והמחלוקת בין זרמים פמיניסטים שונים, מנעד הפעילויות ההיסטורי והעכשווי, השיח המגוון והעשיר, כל אלה מעידים לטעמי גם על יתרונותיה של העשייה הפמיניסטית בישראל. תפיסות פמיניסטיות טוענות לטובת ריבוי נרטיבים אל מול הנרטיב הגברי האחד, בעד גיוון ומגוון תפיסות ופעילויות, לעומת המבנה הערכי פטריארכאלי שמבוסס על חד ערכיות ועל כוח ושיח מרוכזים ואחידים ולא מבוזרים ושונים. מתוך כך אפשר לקרוא את הקונפליקטים שתוארו גם כהוכחה לקיומו ההיסטורי והעכשווי של שדה פמיניסטי דינאמי ופורה, שמתעקש להתרחב ולהעמיק כל העת.

על מצבן של נשים בישראל כיום בהקשר הפוליטי-כלכלי-חברתי, נערכו ונערכים מחקרים רבים, והספרות הפמיניסטית בישראל מלאה בהם. תיאור מעמד הנשים בישראל כיום אמור לתת מושג כללי ותמציתי בלבד של האתגרים העומדים לפתחם של הארגונים הפמיניסטים. יש להדגיש כי הנתונים בהמשך משקפים תמונה חלקית בלבד של אפליית הנשים בישראל, הם אינם מבחינים בין אוכלוסיות הנשים השונות ואינם מעידים על פערים בכל תחומי החיים בין קבוצות נשים מגוונות באוכלוסייה בישראל, אך יכולים לספק מבט כללי על מיקומן הנחות של נשים בשדות התעסוקה וההשכלה כשיקוף של האפליה כלפיהן בתחומי חיים רבים.

"בתחילת שנת 2007 חיו בישראל 2,616,400 נשים בנות 15 ומעלה. הן מהוות 51.3% מכלל האוכלוסייה בגילאים הללו... נשים ממשיכות לעסוק יותר במקצועות המוגדרים "נשיים", ומאופיינים בשכר עבודה נמוך. מדובר בעבודות כמו הוראה בבתי ספר יסודיים ובגני ילדים, פקידות, זבנות וניקיון. בכל אחד ממשלחי היד הללו, הנשים מהוות רוב של יותר מ-70%. אשה מרוויחה בממוצע כ-63% ממשכורתו של גבר. 86.2 אלף נשים עבדו ב-2007 בתחום ההיי-טק, הן מהוות כ-33.8% מכלל

המועסקים בתחום... הנתונים מלמדים שנשים ישראליות משכילות יותר מגברים: 15.0% מהנשים בנות 18 ומעלה גמרו בית ספר תיכון ללא תעודת בגרות, לעומת 20.4% מהגברים. הפער לטובת הנשים נמשך גם בזירה האקדמית, ל-15.1% מבנות ה-18 ומעלה יש תואר ראשון, לעומת 12.3% מהגברים. היתרון הנשי נשמר גם כאשר מגיעים למבחן התואר השני: ל-8.0% מהנשים יש תואר שני, לעומת 7.4% מהגברים. כאשר מגיעים לתארי הדוקטור המגמה מתהפכת ול-0.7% מהנשים יש תואר שלישי לעומת 1.3% מהגברים. 3.8% מהנשים בנות 18 ומעלה לא למדו בכלל, לעומת 1.5% מהגברים" [10].

מועדי הקמתם של הארגונים הפמיניסטים בישראל

מיפוים של הארגונים הפמיניסטים היהודים והארגונים הפמיניסטים המשותפים ליהודיות ולפלסטיניות מאפשר לקוראות/ים לבחון מקרוב את התפתחות השדה הפמיניסטי בכללו, את החלוקה הבין-ארגונית, את המשותף והשונה בין הארגונים ואת התמורות שחלו במרחב הפמיניסטי מימי טרום המדינה ועד היום. סקירת השדה הארגוני, המשתקפת בחלק הדו"ח של מיפוי הארגונים, מאירה את הסיפור הפמיניסטי הישראלי, על התפתחותו, מאפייניו, נושאיו המרכזיים והמגמות המאפיינות אותו בכל תקופה.

לפני שארחיב על מאפייניו המרכזיים של השדה הפמיניסטי-ארגוני בישראל כיום, ואחרי הסקירה ההיסטורית הקצרה שתיארה את התפתחות הפמיניזם בישראל, מן הראוי שאציג את תאריכי הקמתם של הארגונים הפעילים. ציון תאריכי הקמתם של הארגונים יאפשר לקוראות/ים להתחיל להתחקות, עוד טרום הניתוח, אחר התרחבותה והשתנותה של העשייה הפמיניסטית בישראל.

ארגונים פמיניסטים שהוקמו לפני קום המדינה

ויצו - תנועה ציונית בינלאומית של נשים מתנדבות לשיפור החברה בישראל -1921

נעמ"ת - תנועת נשים עובדות ומתנדבות - 1921

אמונה - תנועת האשה הדתית לאומית - 1935

תנד"י - תנועת נשים דמוקרטיות יהודיות וערביות - 1948

ארגונים פמיניסטים שהוקמו בגל השני

ל.א. - לחימה באלימות נגד נשים - 1977

מקלטים לנשים מוכות - החל מ-1977

מרכזי סיוע לנפגעות תקיפה מינית - החל מ- 1978

אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה - 1983

שדולת הנשים בישראל - 1984

ל.כ.ן - לקידום כדורסל וספורט נשים - 1985

נשים בשחור - לסיום הכיבוש הישראלי בשטחים - 1988

נשים למען אסירות פוליטיות - 1988

מרכז ייעוץ לאשה - 1988

תנועת ש.י.ן - התנועה למען שוויון ייצוג נשים - 1989

ארגונים פמיניסטים שהוקמו בגל השלישי

האבחנה בין הגל השני לגל השלישי היא לצורכי דו"ח זה וייתכנו חלוקות אחרות, שתקפות לא פחות. יש להדגיש כי החלוקה בין הארגונים על פי שנת הקמתם ועל פי החלוקות הכרונולוגיות החדות בין הגל השני לבין הארגונים שקמו בגל השלישי, מאז שנת 1990, עלולה לחטוא ליעדיהם ולתכניהם של הארגונים שנוסדו לפני כן.

יש בין הארגונים שהוקמו בגל הראשון והשני אשר שינו או הרחיבו את פעילותם. לשם ההמחשה, יש בין הארגונים בגל השני שעסקו בעיקר בקידום נשים לעמדות בכירות בפוליטיקה הממסדית והרחיבו את פעילותם גם להעצמה כלכלית של נשים בפריפריה, לפעילות עם נערות בסיכון ועוד. בהקבלה, יש ארגונים שנוסדו בגל הראשון או השני שהתמקדו דאז בעיקר בעבודה קהילתית ופעילות שטח והרחיבו בשנים האחרונות את פעילותם גם למתן שירותים פרטניים. אדון על כך בהמשך.

איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית - 1990
ניס"ן - לקידום מנהיגות נערות ונשים יהודיות וערביות - 1994
בת-שלום - לפתרון צודק לסכסוך הישראלי-פלסטיני - 1994
קול האשה - מרכז נשים ירושלים - 1994
אחת מתשע - נשים למען נפגעות סרטן השד - 1994
מבוי סתום - למען העגונות ומסורבות הגט - 1995
יד לאשה - למיגור תופעת העגינות ומסורבות הגט - 1995
העמותה להעצמה כלכלית לנשים - 1997
קולך - פורום נשים דתיות - 1998
משפחה חדשה - 1998
פרופיל חדש - תנועה לאזרוח החברה בישראל - 1998
תנועת אחותי - למען נשים בישראל - 1999
פרלמנט נשים - לדיון והידברות בין קבוצות נשים שונות - 1999
מכון תודעה - לחקר הזנות וסחר בנשים בישראל ובעולם - 2000
גרנית- גירושי נשים, ייעוץ, תמיכה וחקיקה - 2000
כ"ן - כוח נשים בישראל לייצוג נשים בכנסת ובמוקדי השפעה - 2000
קואליציית נשים לשלום - לסיום הכיבוש ולמען צדק כלכלי-חברתי-מגדרי - 2000
איתך מעכי - משפטניות למען צדק חברתי - 2001
מרכז רקמן - מרכז משפטי לקידום מעמד האשה - 2001
מחסום Watch - לסיום הדיכוי של הפלסטינים במחסומים - 2001
קהילת נשים לומדת - לבניית קהילה פמיניסטית יהודית-פלסטינית בפריפריה - 2002
עצו"ם - המטה למאבק בסחר בנשים - 2002
החצר הנשית - מרחב להעצמת נערות ערביות, מהגרות ויהודיות מוחלשות- 2003
סביבה תומכת - מרכז לקידום נשים בעסקים - 2003
אל הלב - איגוד לאומנויות לחימה לנשים בישראל - 2003

מרכז צדק לנשים- לפתרון לנשים יהודיות שרוצות להתגרש - 2004
נציבות הנשים הבינלאומית - לשלום ישראלי-פלסטיני צודק ובר-קיימא - 2005
מרכז מהות - מידע, הדרכה ותעסוקה לנשים - 2005
בית נשים פמיניסטי- מרחב לדיון וללמידת נשים - 2005
נשים לגופן - הפצת מידע רפואי אלטרנטיבי על בריאות וגוף נשים - 2005
נטע - נשים למען עתידן - לקידום נשים למשרות ניהוליות - 2006
בת-צפון - לביטול האפליה נגד פלסטיניות/ים - 2007
רוח נשית - עצמאות כלכלית לנשים נפגעות אלימות - 2007
מרכז תמורה - המרכז המשפטי למניעת אפליה - 2007

כמו כן, מופיעה בפרק מיפוי הארגונים של הדו"ח גם **התנועה המסורתית בישראל**, שאמנם נוסדה כבר בשנת 1979, אבל אני משייכת את פעילותה לקידום ושוויון נשים בדת לגל השלישי בשל ההתרחבות המשמעותית של פעילותה בתחום זה בשנים האחרונות.

פרק ג'

תחומי הפעילות של הארגונים הפמיניסטים

פירוט שנות הקמת הארגונים הפמיניסטים מציג את העלייה הניכרת במספר הארגונים ואת היקף העשייה בשדה הזה. עוד בטרם אכנס לניתוח מאפייני היעדים והפעילויות של הארגונים, אציין שהעלייה המשמעותית במספרם מעידה הן על התרחבות לתחומי עשייה חדשים והן על גיוון רב יותר בתפיסות ובפרקטיקות פמיניסטיות. הגידול המשמעותי מעיד גם על צורך הולך וגובר של המרחב הפמיניסטי לספק מענה לצרכים של אוכלוסייה רחבה יותר של נשים, ממגוון לאומים, מעמדות, עדות, תרבויות וזהויות. הגל השלישי, אם כך, מתאפיין לפני הכול בהכרה של פמיניסטיות רבות כי קיימים הבדלים במאפיינים, בצרכים, במטרות וברצונות של קבוצות נשים באוכלוסייה, וכי אחד מתפקידיו של השדה הוא להתייחס למגוון האמור ולהגביר את הנראות של אוכלוסיות נשים שונות ואת המודעות לקיומן ולצורכיהן.

"הפמיניזם בישראל לא היה מעולם תנועה מאובחנת ומוגדרת, אלא אוסף של ארגונים, פעילויות, קואליציות ורעיונות... המאבק לשינוי חברתי הוא רב ממדי ומורכב ואסור לו לראות רק דיכוי אחד. בתוך תנועות הנשים, בארגונים הפמיניסטים, נעשתה במשך השנים עבודה רבה והתרחש תהליך של הבנה למורכבות של המאבקים החברתיים. הפמיניזם הוא מושג רחב ומפותל שמאפשר סוגים רבים של תובנות. לכן היה חשוב לכולנו להתעקש על מתן כלים שיובילו להכרה בקיומם ובמשמעותם של סוגי דיכוי שונים. כבר לא מספיק להיות נשים; נשים יכולות להיות גם חלק מקבוצה מדכאת. אנחנו עצמנו יכולות לסבול מדיכוי ולהיות שייכות לקבוצה מדכאת בעת ובעונה אחת. את המצב הזה היה צריך לפרק כדי ליצור מציאות חדשה."[11]

"המילה 'אנחנו' היא בעלת היסטוריה ארוכה בתנועה הפמיניסטית במערב, ובשנות השישים והשבעים הייתה לה משמעות מהפכנית.... רבות מהמשתתפות בקבוצות להעלאת תודעה גילו שעברו התנסויות דומות, וכך חוו את התובנה ש'האישי הוא הפוליטי'. התנסויות שהחברה והסביבה הגדירו כאישיות הן למעשה ביטוי פוליטי למצבנו כנשים בחברה פטריארכלית. ה'אישי הוא הפוליטי' יצר תחושה של אחיות (sisterhood), שהייתה אמורה לשמש אסטרטגיה נגדית ל'הפרד ומשול' הפטריארכלי, ונוצר הביטוי Sisterhood is Powerful. בשנות השבעים בארצות הברית נכתבה מגילה על ידי תנועת הנשים (שגם תורגמה לעברית), שבה כל משפט נפתח במלים 'משום שאנו

נשים'... והמשיך בתיאור מצבים מוכרים לנשים רבות, כמו: 'אנחנו מרוויחות פחות מגברים', 'אנחנו נאנסות' וכדומה.

אך מהו אותו אנחנו? ... 'בתהליך הדיבור והכתיבה שלנו יחד ראינו שההבדלים בינינו אינם מאפשרים לנו לדבר בקול אחד... אין סימטריה בין סוגי ה'אנחנו', משום שיש בין הנשים הבדלי כוח... המושג 'נשים', כמו המילה 'אנחנו', הוא כוללני, ומתעלם ממצב קיים שבו יחסים בין נשים מקבוצות שונות מובנים באופן היררכי ומוגדרים לפי יחסי כוח".[12]

המעבר מתפיסה ומפעילות שמבוססות בעיקר על פמיניזם אוניברסלי לתפיסות, זהויות, יעדים ותחומי פעילות שונים, מאפיינת אם כך את הגל השלישי של הפמיניזם בישראל. גם אם יש שיטענו כי עדיין קיימת בשדה הפמיניסטי בישראל הגמוניה יהודית אשכנזית, הטוענת לאחידות נשית ולהכרח באחדות של נשים במאבק בדיכוי הכללי-גברי, הרי שהעלייה הדרמטית במספר הארגונים, ההבדלים ביניהם והנראות ההולכת וגוברת של ביקורת נגד התביעה לאחידות של עשייה, ערכים ושפה, מעידים על המפנה שחל בשדה הזה.

ניתן לחלק את המאפיינים והפעילויות של הארגונים לכמה קטגוריות (הן מוצגות לפי סדר אלפביתי):

אלימות כלפי נשים

פעילויות מרכזיות: סיוע לנפגעות אלימות, קידום חקיקה, מאבקים משפטיים ופעילות שטח נגד התופעה. הארגונים שמתמקדים בנושא הם: איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית (שמאגד 9 מרכזי סיוע ברחבי הארץ), ל.א.- לחימה באלימות כלפי נשים, מרכז ייעוץ לאשה ו-14 מקלטים לנשים מוכות. ארגונים שזהו אחד מנושאי פעילותם: תנועת אחותי, איתך מעכי, אמונה, אשה לאשה, ויצו, מרכז תמורה, נעמ"ת, נשים לגופן, פרלמנט נשים, קואליציית נשים לשלום, קול האשה, קולך, רוח נשית, שדולת הנשים בישראל.

אפליה עדתית-אתנית-מעמדית

פעילויות מרכזיות: סיוע משפטי, העצמה אישית וכלכלית, פעילות קהילתית משותפת לנשים מוחלשות מקבוצות אוכלוסייה שונות ומחאה פעילה נגד אפליה גזענית בישראל. ארגונים שמתמקדים בנושא: אחותי, מרכז תמורה. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם: אשה לאשה, החצר הנשית, קהילת נשים לומדת, קואליציית נשים לשלום, קול האשה.

גוף, בריאות, וספורט נשים

פעילויות מרכזיות: סיוע נפשי לנפגעות סרטן השד, איסוף והפצה של מידע אלטרנטיבי על גופן ובריאותן של נשים, קידום ספורט נשים והגברת נראותו בתקשורת, הקניית מיומנויות הגנה עצמית לנשים. ארגונים שמתמקדים בנושא: אחת מתשע, אל הלב, ל.כ.ן, נשים לגופן. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם: אשה לאשה, בית נשים פמיניסטי.

העלאת תודעה פמיניסטית

פעילויות מרכזיות: יצירה והפעלה של מרחבים לנשים ללימוד, התעצמות הדדית ושיתוף במצוקות, רעיונות ויוזמות לכינון קהילה פמיניסטית מקומית וארצית. ארגונים שמתמקדים בנושא: בית נשים פמיניסטי. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם: אחותי, אשה לאשה, פרלמנט נשים, קהילת נשים לומדת, קואליציית נשים לשלום, קול האשה, שדולת הנשים בישראל.

העצמה כלכלית של נשים

פעילויות מרכזיות: העצמה כלכלית אישית וקבוצתית בתחום של פיתוח, הפעלה וליווי של עסקים קטנים, השמה בתעסוקה בשכר, רכישת השכלה ומיומנויות מקצועיות. הפעילות נעשית ברובה עם ולמען נשים מהפריפריה הגיאוגרפית-כלכלית-חברתית, בתוכה גם עם נערות ונשים פלסטיניות, מזרחיות, מהגרות בישראל ונפגעות אלימות. ישנן עמותות שמתמקדות באוכלוסיות נשים מחוזקות כדי לקדמן לתפקידי ניהול בכירים או כדי לקדמן למעמד כלכלי בינוני ומעלה. ארגונים שמתמקדים בהעצמה כלכלית של נשים: העמותה להעצמה כלכלית לנשים, מרכז מהות, נטע, סביבה תומכת, רוח נשית. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם: איתך מעכי, אחותי, אשה לאשה, החצר הנשית, ויצו, מרכז רקמן, נעמ"ת, קהילת נשים לומדת, קול האשה, שדולת הנשים בישראל.

העצמת נערות

פעילויות מרכזיות: עבודה קהילתית משותפת עם נערות פלסטיניות ויהודיות, העצמה כלכלית לנערות מוחלשות ורכישת כלים ומיומנויות עבודה. ארגונים שמתמקדים בנושא: החצר הנשית, ניסן.

זנות וסחר בנשים

פעילויות מרכזיות: סיוע פרטני ומשפטי לנפגעות, איסוף והפצה של מידע על התופעה בישראל והפעלת לחץ ציבורי על דרגי קבלת החלטות בארץ ובעולם למיגור התופעה, כולל קידום חקיקה בנושא. ארגונים שמתמקדים בתחום: מכון תודעה, עצו"ם. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם: אחותי, אשה לאשה, פרלמנט נשים, שדולת הנשים בישראל.

כיבוש ומיליטריזם

פעילויות מרכזיות: סיוע פרטני ומשפטי לנוער לפני הגיוס לצבא ותמיכה בסרבניות/ים גיוס, פעילות לסיום הכיבוש הישראלי בשטחים ולמיגור האפליה נגד האוכלוסייה הפלסטינית בישראל ובשטחים, פמיניזציה של תנועת השלום בישראל, הגברת מודעות למאבק בכיבוש בקרב הנוער, מאבק בהפרת זכויות האדם של פלסטינים במחסומים ובבתי דין צבאיים ושל אסירות פוליטיות, הפעלת לחץ על דרגי קבלת החלטות בארץ ובעולם כדי לקדם שיתוף נשים במשא ומתן לשלום, השגת שלום צודק המבוסס על ערכים שוויוניים-פמיניסטים. ארגונים שמתמקדים בנושא: בת-שלום, בת-צפון, מחסום Watch, נציבות הנשים הבינלאומית, נשים בשחור, נשים למען אסירות פוליטיות, פרופיל חדש, קואליציית נשים לשלום. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם: אחותי, אשה לאשה, ניסן, קהילת נשים לומדת, תנד"י.

מנהיגות וייצוג נשים בפוליטיקה

פעילויות מרכזיות: תמיכה בנשים וקידומן לעמדות השפעה ציבוריות, סדנאות מנהיגות חברתית-פוליטית לנערות ונשים יהודיות ופלסטיניות בישראל, פרלמנט ציבורי לדוברות שבאות מקהילות, זהויות וקבוצות אוכלוסייה שונות. ארגונים שמתמקדים בנושא: תנועת כ"ן, פרלמנט נשים, תנועת ש.י.ן. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם (מרביתם לא עוסקים בקידום נשים למוסדות פוליטיים, אלא מקדמים מנהיגות נשים קהילתית): אחותי, איתך-מעכי, אמונה, אשה לאשה, ויצו, נעמ"ת, נציבות הנשים הבינלאומית, שדולת הנשים בישראל.

מעמד האשה והמשפחה בדת ובהלכה היהודית

פעילויות מרכזיות: סיוע פרטני, נפשי ומשפטי לנשים בהליכי גירושין, לעגונות ולמסורבות גט, מאבק משפטי פעיל נגד שליטת בתי הדין הרבניים בתחום הגירושין בישראל, איסוף והפצה של מידע שוטף על מעמדן החוקי של נשים בהלכה ועל החלטות בתי דין רבניים הפוגעות בנשים, פעולה בשדולה בכנסת, העלאת מודעות לקיומן של "משפחות חדשות" והפצת מידע משפטי על אפשרויות להקמת משפחות במבנה שאינו מקובל על ההלכה היהודית, העלאת מודעות פמיניסטית אצל נשים דתיות וקידומן לעמדות השפעה, מאבק באלימות כלפי נשים בקהילה הדתית. הארגונים שמתמקדים בתחום: אמונה, גרנית, התנועה המסורתית בישראל, יד לאשה, מבוי סתום, משפחה חדשה, מרכז רקמן, מרכז צדק לנשים, קולך. ארגונים שזהו אחד מתחומי פעילותם: ויצו, נעמ"ת.

פמיניזם מזרחי

פעילויות מרכזיות: מחאה פעילה והמשכית נגד אפליה ודיכוי נשים מזרחיות בישראל, קבוצות להתעצמות כלכלית-חברתית של נשים מאוכלוסיות מודרות, קואופרטיבים כלכליים לנשים יוצאות אתיופיה ולפלסטיניות, יצירת והעלאת נראות של אמנות ותרבות מזרחית, סיוע וייצוג משפטי, סיוע בהקמת התארגנויות עצמאיות של קבוצות נשים מזרחיות ושל מהגרות חדשות ממדינות באפריקה. הארגונים שמתמקדים בנושא זה: אחותי, מרכז תמורה. ארגונים שזהו אחד מנושאי פעילותם: איתך מעכי, אשה לאשה, החצר הנשית, פרלמנט נשים, קהילת נשים לומדת.

שותפות יהודית-פלסטינית

פעילויות מרכזיות: פיתוח סולידריות בין נערות ונשים יהודיות ופלסטיניות בישראל, יצירת עתודה של מנהיגות קהילתיות יהודיות ופלסטיניות, יצירת קהילות פעילות של נשים מוחלשות יהודיות ופלסטיניות, פעילות מחאה משותפת לסיום הכיבוש, לשוויון זכויות ולמיגור האפליה, יצירת שותפות עם נשים בשטחים הכבושים והגשת סיוע במזון, תרופות ועוד עבורן. הארגונים, שזהותם המרכזית היא שותפות סימטרית בצוות ובפעילות בין יהודיות לפלסטיניות בישראל: קהילת נשים לומדת, תנד"י. ארגונים שמבססים את פעילותם על שותפות אידיאולוגית בין יהודיות לפלסטיניות בישראל, ללא חלוקה סימטרית בצוות ובפעילות: אשה לאשה, בת-שלום, בת-צפון, ניסן, נשים בשחור, נשים למען אסירות פוליטיות, קואליציית נשים לשלום. יש להדגיש כי באמצע שנת 2008, שונה מבנה קואליציית נשים לשלום ונבחרו לרכז את הארגון אשה יהודיה ואשה פלסטינית במשותף. ארגונים

שזהו אחד מנושאי פעילותם: אחותי, החצר הנשית, נציבות הנשים הבינלאומית, פרלמנט נשים.

ארגונים רב-נושאיים

פעילות בתחומים מגוונים, בהם: הפעלת מעונות יום ומועדוני נשים, העצמה כלכלית, קידום מנהיגות נשים, שדלנות וקידום חקיקה, סיוע פרטני, נפשי ומשפטי, קידום תרבות ואמנות של נשים, מתן מידע מקיף על זכויות נשים במגוון תחומים. הארגונים שפועלים במתכונת הזאת: אחותי, אמונה, אשה לאשה, ויצו, נעמ"ת, קול האשה, שדולת הנשים בישראל. יש להדגיש כי הארגונים אחותי, אשה לאשה בחיפה וקול האשה בירושלים מתמקדים גם ביצירת קהילות נשים באזורי פעילותם.

תנועות קהילתיות-חברתיות

התנועות האלה נבדלות מן הארגונים הרב נושאיים בכך שהן מתמקדות ביצירת קהילות נשים ממעמדות, עדות, לאומים ותרבויות שונים. הן מתמקדות בפעילות פמיניסטית קהילתית ועוסקות פחות בסיוע פרטני ובעבודה של צוות המספק מידע מקצועי לקהל צרכניות. הפעילות כוללת מאבק באפליית נשים בכל תחומי חייהן, עמידה על החיבור בין סוגי האפליה השונים, הגברת המודעות לתחומי דיכוי שהיו "שקופים" בציבור ובשדה הפמיניסטי, השגת נראות לתרבות ולאמנות של נשים מוחלשות, כתיבה והפצה של דו"חות ודפי עמדה ועוד. התנועות הפועלות במתכונת הזאת: אחותי, אשה לאשה. קואליציית נשים לשלום פועלת במתכונת דומה בכל הקשור למאבק באפליית נשים בכל תחומי חייהן, הדגשת החיבור בין סוגי האפליה השונים והתמקדות בפעילות מחאה ולא במתן שירותים פרטניים.

חלוקת הארגונים על פי קטגוריות נושאיות מובהקות אמנם מועילה להבחנה בין הארגונים ותחומי העשייה השונים, אך לא תמיד היא תואמת במדויק את אופי הפעילות של הארגונים. לדוגמה, חלק מהארגונים משלבים פעילות חברתית וקהילתית עם סיוע משפטי שנותנות מומחיות. אחרים מתמקדים אמנם במאבק בכיבוש הישראלי ובאפליית נשים פלסטיניות, אך פעילותם כוללת גם מאבק לצדק חברתי-כלכלי למען הנשים ומאבק נגד אלימות מינית. החלוקה לקטגוריות, הן במיפוי הארגונים והן בניתוח השדה הארגוני, עלולה אפוא לחטוא לתפיסה פמיניסטית המנסה ליישם את עקרונותיה בפעילויות מגוונות ובמאבק בדיכוי המופיע בתחומים שונים. נוסף על כך, פעילותם של חלק מהארגונים אינה מחולקת רק על פי פרויקטים אלא מותירה מרחב לפעילות תהליכית וקהילתית, שלא ניתן להכתיר אותה בכותרת אחת ולהגדיר אותה על פי מדדים מדויקים של יעדים ותוצאות. לדוגמה, חלק מן הארגונים משמשים בית פתוח ובטוח לנשים שנפגשות, משתפות, מעלות נושאים לדיון, יוצרות רשתות חברתיות ועוד. פעילות כזאת אינה ניתנת לכימות מבחינת היקפה, משאבי הזמן והמימון הנדרש, וגם לא מבחינת תוצאותיה, שלרוב אינן מיידיות ואינן ניתנות לתיחום של מועד התחלה וסוף. הסוגיה הזו תידון גם בתת הפרק שיעסוק במגמה המתרחבת של התמקצעות והתמחות בשדה הפמיניסטי-ארגוני וביחסים המורכבים בין ארגונים לקרנות ולמקורות מימון.

היכן ארגוני הלסביות?

ברשימה לעיל בולטים בהיעדרם ארגונים לסביים-יהודיים וארגונים לסביים משותפים ליהודיות ולפלסטיניות. עד לפני כשנתיים פעל במרחב הפמיניסטי ארגון **קל"ף** ("קהילה לסבית פמיניסטית") וכיום יש ניסיון מחודש להשיבו לפעילות. הארגון הוקם בשנת 1987 ביוזמתה של קבוצת נשים לסביות שנמנו עם מנהיגות המאבק הפמיניסטי בישראל. הארגון הגדיר את ייעודו המרכזי כמאבק למען חירות ושוויון זכויות לכל לסבית באשר היא, ללא הבדל מוצא אתני או דתי. אמנם הארגון התחיל לפעול עם קבוצה של פעילות לסביות שהשתייכו בהשקפותיהן לשמאל הישראלי, אך כיוון שהוא היה אז הארגון הלסבי היחיד, הוא שם לו למטרה לאגד את כל הנשים הלסביות, תהא השקפתן הפוליטית אשר תהא. בגלל אופיה של הפעילות, שהתמקדה בין השאר בהעלאת תודעה פמיניסטית-לסבית, ולאור העובדה כי הנשים הלסביות המעורבות במאבק לשינוי חברתי השתייכו בעיקר לשמאל, אופיו היה פמיניסטי-פוליטי וכך הזדהו מרבית פעילותיו. בארגון שררה התחושה כי פתיחות פוליטית לנשים עם עמדות אחרות לא תפגע בעקרונות האידיאולוגיים המוכרים כרדיקאלים של שוויון זכויות וחירות לכול.

הארגון יצא מעמדה פמיניסטית אידיאולוגית ולאורו של יעד ברור, דהיינו, להציע מרחב לפעילות פוליטית לסבית. בשנות קיומו האחרונות הוא עבר לעסוק בעיקר בפעילויות חברתיות לא פוליטיות והעניק גם תמיכה פרטנית לצעירות ולנשים לפני ואחרי "יציאה מהארון". הארגון חדל לפעול, בין השאר, בגלל חובות כספיים ובגלל קשיי גיוס מימון להמשך הפעילות.

יש הטוענות כי אחת הסיבות המרכזיות לסגירתו היה המעבר מארגון מתנדבות לארגון 'מקצועי' המעסיק שלוש עובדות בשכר, ביניהן מנהלת, בלי תהליך היערכות מתאים. הניסיון להפחית מהטון האידיאולוגי של הארגון, למנות מנהלת שהרקע שלה לא היה בעיקרו אקטיביזם פמיניסטי, להוריד מעומס הפעילות שהוטל על מתנדבות שהיו ברובן מהקבוצה הפמיניסטית שהקימה את הארגון, הביא לשינוי מהיר באפיוניו המרכזיים. אמנם הסיבות להפסקת הפעילות של הארגון טרם נחקרו, אך יש הטוענות כי מתוך המטרה להתרחב, לשמש ארגון גג שמתאים לכל אשה באשר היא, לעמעם לעתים את הטון האידיאולוגי לטובת אירועים חברתיים שיפנו גם לנשים שאינן מעורבות פוליטית ואינן מזהות את עצמן כפמיניסטיות, טשטשו את המסרים עד כדי התפוגגות כלשהי, ערכית וארגונית. היו שאמרו כי תהליך זה העמיק גם את הקושי בגיוס כספים מספק לארגון, שמנקודה מסוימת ואילך לא יכול היה להמשיך לשלם את שכרן של העובדות ולממן את המשך הפעילות.

רבות מהנשים שפעלו כמתנדבות שנים רבות עייפו מפעילות או פרשו כי חשו שהארגון מתרחק מכוונותיו הערכיות המקוריות. הגרעין המרכזי שהנהיג את הארגון שנים רבות הלך וקטן, ולא נוצר גרעין רחב מספיק שיכול להרכיב עתודה חדשה של נשים מסורות, שחשות מחויבות אידיאולוגית לפעילות הפוליטית כמו בעבר. הניסיון להעביר את האחריות המרכזית מהגרעין הפוליטי לעובדות בשכר, שלא כולן היו שותפות לעשייה פמיניסטית רבת שנים, העיב על המשך פעילותו של הארגון.

רבות מייחסות את נסיבות הפסקת הפעילות של **קל"ף** למגמה חברתית-פוליטית רחבה יותר, של הכחשה והדרה של פוליטיקה פמיניסטית-לסבית ייחודית ושל קואופטציה של הקהילה הלסבית על ידי החברה ההטרוסקסואלית הדומיננטית. על כך ארחיב בהמשך.

בשנת 2002, כשהתגלו החובות הכספיים של **קל"ף** והפעילות הבינו שהוא נתון בקשיים, צמחה התארגנות פוליטית רדיקלית חדשה שכונתה **כביסה שחורה**. ההתארגנות החלה לקראת מצעד הגאווה במטרה להפר את החגיגה, שהייתה מנותקת אז מכל הקשר פוליטי פרט לזכויות הגאות והגאים (היהודים בעיקר), ולהטעין את המצעד במסרים פוליטיים שיצרו זיקה בין דיכוי פוליטי וחברתי לבין דיכוי מגדרי. היוזמות של **כביסה שחורה** (שהיו בעיקר לסביות אך כללו גם טרנסג'נדרס והומוסקסואלים) היו פעילות שמאל שחלקן לא מצאו את מקומן ב**קל"ף** וביקשו לקשור את המאבק הפוליטי לסיום הכיבוש ולצדק חברתי-כלכלי למאבק הלסבי-פמיניסטי.

מצעד הגאווה של 2002 זכור עד היום כנקודת תפנית במחאה הפמיניסטית-לסבית בישראל. מחד קיבלה המחאה צביון פוליטי משמעותי וזכתה לחשיפה עצומה בציבור ובתקשורת, ומאידך סימנה את תחילת הסוף של הפעילות הלסבית-פמיניסטית המאורגנת והמוסדרת בקרב הציבור היהודי בישראל. פעילות **כביסה שחורה**, שהתנגדו למיסוד, סירבו להפוך לעמותה ולארגון היררכי ורצו להמשיך להתבסס על פעילות התנדבותית בלבד, לא הצליחו להמשיך לפעול, ולפני למעלה משנתיים ההתארגנות חדלה להתקיים. הפעילות ההתנדבותית העמוסה של פעילות רבות יצרה שחיקה מהירה יחסית והתעורר קושי לייצר מנגנון פמיניסטי ארוך טווח להתמודדות עם קונפליקטים פנים-ארגוניים.

ב-2002 הוקם בישראל ארגון לסבי-פלסטיני בשם **אסוואת** ("קולות"). הארגון חיבר במסריו מלכתחילה בין כיבוש לאומי ותרבותי ובין כיבוש מגדרי, ופתח בכך דלת לפעילות לסביות יהודיות להצטרף לאירועים שהוא יזם, במיוחד לאחר שקבוצת **כביסה שחורה** חדלה לפעול. ארגון **אסוואת** מציע מסגרת פעילות ללסביות, בי-סקסואליות, טרנסקסואליות, טרנסג'דרס, קוויריות ואינטרסקס פלסטיניות מישראל ומהאזור. הרחבת המושג לסביות להגדרות זהות נוספות אפיינה גם את **כביסה שחורה** ומאפיינת כיום את תביעתן של פעילות פמיניסטיות רבות, לסביות וטרנסג'נדס, להעניק נראות והכרה למגוון זהויות מיניות-מגדריות שאינן הטרוסקסואליות.

ב-2005 הוקמה התארגנות של לסביות יהודיות דתיות בשם **בת קול**. הנשים הפעילות **בבת קול** מבקשות לשמור על זהותן הדתית ובד בבד לממש את חייהן כלסביות, בכלל זה הקמת משפחה המורכבת משתי נשים. **בת קול** מקיימת מפגשים קבועים ופעילויות חברתיות ללסביות דתיות, ומונה כיום כמאה חברות.

היעדרם של ארגונים לסביים מהזירה הציבורית היהודית טרם זכה למחקר יסודי, וכל מה שנכתב עד כה הוא מצומצם וחלקי. נוסף לכך פחתה באופן ניכר נוכחותן של נשים לסביות-פמיניסטיות בצוותי העובדות ומנהלות הארגונים. רק בשניים מתוך 46 הארגונים שצוינו לעיל המנהלת/הרכזת מוכרת כלסבית. חלק מהנשים שהיו פעילות בתחום הזה פרשו כאמור מהשדה הפוליטי-ציבורי. לסביות פוליטיות שמעורבות כיום בשדה האקטיביזם הפמיניסטי מצאו את מקומן כפעילות במגוון של ארגונים פמיניסטים וחברתיים, אך רובן אינן ממקדות את עשייתן במאבק ציבורי באפליה נגד מיעוטים מגדריים במדינה. בתוך כך, גם פחתה החשיבות שנודעה בעבר לנוכחותה של לסבית בצוות הארגון ובמסגרת של כנסים ואירועים פמיניסטים (במסגרת שיטת הרבעים). אחת מהנשים שמארגנות דיונים פמיניסטים ציבוריים אמרה לי: "אני לא מוותרת על שיטת הרבעים ומקפידה שעל הבמה יהיה ייצוג למזרחית, לפלסטינית ולאשכנזייה, אבל לא תמיד יש דוברת לסבית, כי לא תמיד אני מוצאת

מישהי שרוצה לדבר תחת הזהות הזאת".

יש פעילות שמשייכות את הפיכתן של לסביות ל"שקופות" יחסית במישור הארגוני והפוליטי כאחד למגמה הרווחת בשנים האחרונות בקרב מה שקרוי "הקהילה ההומו-לסבית", והוא הרצון להתקבל עד כדי להיטמע בציבור הרחב. אחד הדגלים המרכזיים שמניפה הקהילה, ואולי המרכזי שבהם, הוא הרצון לממש את הזכות לקיים משפחה כמו "כולם", להתחתן ולקבל הכרה חוקית בילדים/ות של הורים לא הטרוסקסואלים. הניסיון לממש את הזכויות האלה נעשה בעיקרו באמצעים משפטיים, בעתירות לבתי משפט ובניסיונות לגייס תמיכה בכנסת. במובן הזה, השאיפה המרכזית ל"היבלע" בכלל הציבור ולקבל את הזכויות המוקנות לו קטעה את הרצף של זהות פוליטית-לסבית ייחודית ושל רצון להתעקש על פוליטיקה וזהות נבדלות מאלה הדומיננטיות. גם בישראל, כמו בארצות הברית, התחזקה בקרב נשים לסביות תופעת ה"בייבי-בום", ורבות מהן החלו להקים משפחות ולהתמקד בצורך לממש את הזכויות הרלוונטיות. ממיעוט פוליטי שהתארגן לפעילות חברתית פמיניסטית, נעשה אם כן חלק מן הציבור הלסבי לציבור לא מובחן ולא ייחודי, אבל דווקא לכן התקבל על שדרות רחבות יותר של הציבור היהודי בישראל. פה המקום להדגיש גם כי הנשים שהנהיגו את השדה הלסבי-פמיניסטי היו ברובן הגדול אשכנזיות ותושבות הערים הגדולות.

לקראת הכנס הפמיניסטי הארצי שנערך בסוף שנת 2008 , חלה התעוררות מחודשת של פמיניזם לסבי וטרנסי בדיונים הבין-ארגוניים שהקדימו אותו. נציגות הארגונים שלקחו חלק בהכנת הכנס הסכימו כי יש לקיים מרחב התדיינות על פמיניזם לסבי וטרנסי ומקומו בשדה הפמיניסטי בישראל. לראשונה, רוב הנציגות נעתרו לדרישה לפתוח את הכנס, על הפאנלים והסדנאות שבו, לנוכחות פעילה גם של פמיניסטיות טרנסיות/ים. יש המשערות כי כנס זה מיצב ומיקם מחדש את ה"רבע" הלסבי, שהפך שקוף בשדה הפמיניסטי בשנים האחרונות, ועורר את ההכרה כי פמיניזם מחייב נוכחות נראית לשיח, מחאה ופעילות של מיעוטים פוליטיים מגדריים.

פרק ד'

בין סיוע פרטני לאקטיביזם ציבורי

המונח אקטיביזם ציבורי מתייחס לתיאור פעילויותיהם של הארגונים שמתמקדים בעיקר בפעילות מחאה והתנגדות במרחב הציבורי באמצעות הפגנות, משמרות, עצרות ותהלוכות והפעלת לחץ אזרחי ותקשורתי על דרגי קבלת החלטות. לעומתם, ארגונים אחרים מתמקדים בעיקר במתן שירותי סיוע פרטניים במרחב הפרטי-ארגוני. כולם מייעדים את פעילותם לשינוי חברתי תוך נקיטת אסטרטגיות שונות, שחלקן משתלבות זו בזו בעשייתם, בהן: מתן שירותים, חינוך פמיניסטי, גיוס דעת קהל ומקבלי/ות החלטות והתנגדות ציבורית. מרבית הארגונים משלבים בין סוגי הפעילויות, אך מרכז הכובד משתנה מארגון לארגון, על פי זהותו ויעדיו.

הראיונות עם נציגות הארגונים יחד עם סקירה וניתוח של זהות הארגונים, חזונם, יעדיהם ופעילותיהם, העלו על פני השטח מגמה מרכזית של התמקצעות בשדה הארגוני-פמיניסטי. מתוך תפיסות שונות שקיימות על פשר המונח מקצועיות והתמקצעות, אכליל ואטען כי מגמה זו משתקפת בריבוי הארגונים נותני השירותים הפרטניים, בהתרכזות חלק ניכר מהעשייה הפמיניסטית אצל מקבלות השכר בארגונים, באקדמיזציה של צוותי העובדות, בחלוקה המתרחבת והולכת בין נשות מקצוע מקבלות שכר לבין קהלי היעד, בהתמקדות בהוצאה לפועל של פרויקטים עם יעדים ומדדי הצלחה ברורים, בעבודה שיטתית במסגרת הפרויקטים והפחתה בזמן ובמאמץ המושקעים בפעילות פמיניסטית מחוץ לפרויקטים הממומנים.

במהלך הראיונות עם נציגות הארגונים, עלתה ברורות על פני השטח מחלוקת ביחס למגמה זו, שמבקשת דיון והעמקה. יש להדגיש כי מחלוקת זו אינה מסירה את ההכרה ההדדית בערך הפעילות לסוגיה שנעשית במגוון הארגונים. בטרם אכנס אל עובי הקורה, אמנה את הסוגיות העיקריות הנתונות במחלוקת.

בין נציגות הארגונים היו שטענו כי השדה הפמיניסטי-ארגוני בישראל צועד בכיוון של התמקצעות, ושזו משעתקת פער חברתי שקיים ממילא בין נותנות השירותים, שהן מקבלות השכר בארגונים, ובין קהלי היעד, שהן מקבלות השירותים. על פי הטענה הזו, הצעידה המהירה של השדה ארגוני-פמיניסטי לעבר אקדמיזציה והתמחות מקצועית והתבססותו על אבחנה בין השכירות - בעלות הידע, לבין קהלי היעד - מופחתות הידע, מעתיקה היראַרכיה פטריארכאלית בין קבוצות אוכלוסיה שונות. על פי תפיסה

זו, אי השוויון החברתי משועתק בחלקו למבנה ולאופי הפעילות של כמה מהארגונים הפמיניסטים. אלו, מתוך רצון להעצים אוכלוסיות נשים מגוונות, מאמצים לעתים את המנעד האנכי שמאפיין את החלוקה החברתית בין נשים מומחיות לבין נשים נזקקות, בין נותנות השירות לבין אלו שמקבלות אותו. על פי טענה זו, התבססות רוב העשייה הפמיניסטית בידיהן של נשות מקצוע מקבלות שכר בארגונים, מגבילה את היכולת לגייס לתפיסות ולפעילות פמיניסטית אוכלוסיות שונות, שרחוקות גיאוגרפית, חברתית וכלכלית מהמרכז הארגוני.

קהלי היעד של הארגונים הללו כוללים, בין השאר, את האוכלוסיות המתוארות כך: נשים שמתמודדות עם עוני, נשים שכלואות בזנות, נפגעות אפליה גזענית, עגונות ומסורבות גט, נפגעות תקיפה מינית, נפגעות אלימות פיזית, נשים ללא השכלה מוכרת וכן הלאה. רוב אלו המתוארות ונתפסות כקהלי יעד, הן מזרחיות, מהגרות, פלסטיניות, עניות. מן העבר השני עומדות ה"מומחיות המסייעות", שמרביתן יהודיות-אשכנזיות ממעמד ומיקום חברתי שאפשר להן לרכוש השכלה אקדמית ולהיות בעלות ידע שמקבל הכרה חברתית (לעומת ידע של נשים מוחלשות רבות, שאינו מוכר כהשכלה ואינו מתקבל כמיומנות מקצועית רלוונטית או "נחשבת" בשוק העבודה בשכר) ולהתקדם בשלבי ההיררכיה המקצועית. העמדה הזאת גורסת אפוא כי תהליך ההתמקצעות בארגונים מתקשה להעמיד אלטרנטיבה ברורה לפער החברתי-מגדרי בישראל גם מתוך שהוא מבוסס בחלקו על חלוקות חברתיות היראכיות ועל אבחנה בין ידע ראוי ומוכר לידע נטול הערכה והכרה ציבורית.

לעומת טענות אלה, היו נציגות של ארגונים אחרים שטענו כי התחזקות המגמה של פמיניזם מקצועי (Professional Feminism) מאפשרת סיוע יעיל ואפקטיבי יותר לקהלי היעד ומאפשרת לנותנות השירותים להתמחות ולהציע תמיכה והעצמה ברמה גבוהה יותר למקבלות השירותים. הן טוענות אפוא כי התמחות מעלה באופן מדיד ומשמעותי את הסיכוי של אוכלוסיות היעד להשתחרר מהמעמד החברתי והכלכלי המוחלש והשולי. על פי הטענה הזו, לא החלוקה בין נשים בעלות כישורים לנשים משוללות כישורים מסוימים היא המרכזית, אלא מידת יכולתם המקצועית של הארגונים לסייע לנשים להוציא אל האור מתוכן את כוחן וכישוריהן ולתרגמם למיומנויות מקצועיות ורגשיות שיאפשרו להן להשתלב בחברה ולהשתחרר מדיכוי אישי-כלכלי-חברתי כלפיהן.

הטענות בעד פמיניזם מקצועי עלו בעיקר מארגונים המתמקדים במתן שירותי סיוע בתחומים השונים. לדידם, פעילות המבוססת על מתן שירותים מחייבת התמחות ועבודה שיטתית והמשכית עם אוכלוסיות היעד, כדי שאלו יצליחו להיחלץ מקרקעית הבוץ החברתית ומהשקיפות בו הן נתונות עתה.

היו גם כאלה שטענו כי סתירה בין שתי עמדות אינה מחויבת המציאות. פמיניזם מקצועי, הן טוענות, יכול להתבסס על ערכים שמכירים בשוויון בין נשים, להיות מודע לאפליה החברתית-לאומית-כלכלית המדכאת נשים, ולצד סיוע מקצועי הדדי לנשים מוחלשות יציע גם הידברות בין קבוצות הנשים השונות, דיאלוג נקי מהתנשאות. על פי התפיסה הזאת, אין סיבה שהמסייעות והמעצימות ייתפסו כ"עולות" על האחרות, אלא כבעלות כישורים ספציפיים שמאפשרים להן לתמוך בנשים אחרות ולסייע להן להכיר ביכולותיהן.

המחלוקת, כפי שמתארות אותה נציגות הארגונים השונים, משקפת רק סוג שיח אחד מרבים שמנהלות ביניהן הפעילות בארגונים. הביקורת אינה מעידה בהכרח על פיצול שמונע שיתוף, ועל כך

יעיד הפרק שיופיע בהמשך ויעסוק במגמה המתרחבת של הקמת קואליציות ופעילויות משותפות לארגונים שונים. הן המבקרות את השלכותיה של ההתמקצעות והן המתנגדות לביקורת סבורות כי צריך להיות מקום ומרחב לכל סוגי העשייה, ושהגיוון בפעילויות ובנושאים המטופלים בארגונים הוא מבורך. לדבריהן, הסוגיה שנותרת מתייחסת בעיקר למשקל הכובד שניתן בשדה הפמיניסטי לפעילות סיוע פרטנית ולשאלה איך בחלוקות ארגוניות קיימות ובהתמקדות במתן שירותים יכולה לצמוח עשייה ציבורית של תנועה פמיניסטית רחבה, שמשפיעה על החברה כולה ומשנה את המבנה החברתי-פטריארכאלי לו כולן מתנגדות.

יש להדגיש כי בראיונות עם נציגות הארגונים נושא ההתמקצעות היה רק אחד מהנושאים שנדונו, והצבתה של הסוגיה בקטגוריה נפרדת עלולה לצייר תמונה צרה מדי של מערך היחסים המורכב בין הארגונים הרבים ובין הנשים הפעילות בהם. עם זאת מצאתי לנכון להציג את הדעות השונות בסוגיה זו בשל מרכזיותה כיום בדיון שמתקיים בשדה הארגונים הפמיניסטים.

בין 46 הארגונים הנסקרים במיפוי, 30 עוסקים בעיקר במתן שירותי העצמה וסיוע מקצועיים. 18 מהם הוקמו מאז 1995. אל 30 הארגונים הללו, יש להוסיף את 9 מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית ואת 14 המקלטים לנשים מוכות, שלא מופיעים בנפרד בפרק המיפוי. דה-פקטו קיימים בשדה הפמיניסטי 53 ארגונים שמתמקדים במתן סיוע פרטני, לעומת 16 ארגונים שמתמקדים באופני עשייה אחרים. רוב התקציב בשדה הפמיניסטי נמצא בארגוני הסיוע, גם משום העלות הגבוהה של מתן שירותי תמיכה והעצמה מקצועיים. ברוב הארגונים העוסקים במתן סיוע מקצועי אין זו הפעילות היחידה, אך זוהי הפעילות המרכזית של הארגון. רוב הארגונים הללו תופסים את שירותי הסיוע לא רק כיעד לכשעצמו, אלא גם כאמצעי משמעותי לשינוי חברתי.

גם בארגונים שהוקמו לפני 1995 מסתמנת מגמה מתחזקת להתמקצעות, להרחבת רשת הנשים המומחיות והמקצועיות בארגון ולהגדלת מספר העובדות האקדמאיות. את השירותים המקצועיים מגישות, בין השאר, עורכות דין, משפטניות, עובדות סוציאליות, פסיכולוגיות ונשים שעברו הכשרה מקצועית נוספת בארגון. במרבית הארגונים הללו ניתנת עדיפות לבעלות השכלה אקדמית והתמחות מקצועית בקבלה לעבודה בשכר.

רוב הארגונים הממקדים את עשייתם בהתנגדות פמיניסטית אקטיבית במרחב הציבורי והקהילתי עוסקים בעיקר בפעילות נגד הכיבוש הישראלי, נגד אפליית פלסטיניות/ים ו/או נגד אפליית נשים מזרחיות בחברה. חמישה מהארגונים הללו הם קהילתיים בעיקרם ומתמקדים בהקמתן של קהילות פמיניסטיות. שבעה מ-46 הארגונים פועלים ללא מנהלת או רכזת, ובין המנהלות/הרכזות ב-39 הארגונים הנותרים, רק ארבע הן מזרחיות, וכולן מארגונים פמיניסטים-קהילתיים.

האבחנה בין נשות מקצוע לקהלי יעד משליכה גם על נוכחות דומיננטית של "מומחיות" כדוברות באירועים ציבוריים ובכנסים פמיניסטים רבים. גם אם ישנה הכרה פמיניסטית כללית כי כל אשה היא נפגעת של אלימות חברתית-מגדרית כלשהי, הרי שהשפה השגורה המבחינה בין אשת המקצוע למקבלת השירות-המוחלשת-נפגעת, מפחיתה מידיעה זו ומבליטה דווקא את המדרג החברתי בין קבוצות אוכלוסייה שונות. ההגדרות הלשוניות האלה יוצרות חלוקות זהות חד-ממדיות, שלא רק מבחינות בין אוכלוסיות שונות של נשים, אלא גם מצטרפות לתפיסה ההיררכית המקובלת שרואה בנפגעות אלימות נשים חלשות, פסיביות ונזקקות. מגמה זאת מחלישה את היכולת ליצור שינוי

פמיניסטי-חברתי כולל שמסיר חלוקות פטריארכאליות, מצמצמת את הסולידריות האקטיבית בין נשים מקבוצות אוכלוסיה שונות ומחלישה את יכולת הגיוס הציבורי מצד השדה הפמיניסטי-ארגוני.

ניתן לטעון כי התמקדות רוב העשייה בתוך הארגונים עצמם ומיעוט פעילותה של תנועה פמיניסטית רחבה שמדגישה הזדהות וסולידריות סביב נושאים המשותפים למנעד נשים רחב ומגוון, היא זו שמוסיפה ליצירתן וקיבוען של האבחנות ההיראַרכיות הללו. עשייה פמיניסטית משותפת, לדוגמת הקמפיינים שניהלו יחדיו ארגונים בשנים האחרונות, היוו עדות כי דיכוטומיות בין נשים מיטשטשות ומתאפשר גיוס ציבורי רחב כאשר הן מוחות ופועלות יחדיו ליצירת אלטרנטיבות למדיניות קיימת.

ארגוני שירות רבים מחזיקים כאמור בתפיסה שסיוע יעיל, שבכוחו ליצור שיפור של ממש במצבה של מקבלת השירות, מצריך ידע מקצועי מתמחה בתחום הרלוונטי. התמחות בנושא אחד או בנושאים מעטים אופיינית לרוב הארגונים על סוגיהם. לעיתים, מופנית כלפיהם טענה ביקורתית כי ההתמחות מונעת מהם לחבר בפעילותם את ההתנגדות לסוגים השונים של דיכוי נשים ושל החלשה של קבוצות מיעוט פוליטיות נוספות באוכלוסיה. תיחום השינוי החברתי לנושא מסוים, המאפיינת חלק מהארגונים, מחלישה את היכולת של השדה הפמיניסטי ליצור אקטיביזם משותף שמתכוון ליצור אלטרנטיבות, למנף את הגיוס הציבורי ולשנות את פני החברה הפטריארכאלית, על שלל הכיבושים שהיא מייצרת. על פי טענה זו, ריבוי הארגונים נוטה לצמצם את המאבק הפמיניסטי הכולל ואת יצירתה ההמשכית של תנועה פמיניסטית רחבה. בקרב ארגוני שלום פמיניסטים נשמעה לא פעם הטענה כי בהפגנות נגד הכיבוש בשטחים ונגד דיכוי פלסטיניות/ים בישראל משתתפות רק פעילות ספורות מארגוני השירות המקצועיים. לטענתן של מרואיינות בארגונים אלה, אין להתפלא שבין הפעילות בארגוני השירות יש גם נשים שמזוהות עם הימין או המרכז הפוליטי, ובכך מביעות אמנם התנגדות לסוג אחד של אלימות נגד נשים אך תמיכה בסוג אחר של אלימות או התעלמות ממנו. הפיצול הבין-ארגוני מבטא לפיהן גם פיצול תודעתי, שמנתק סוגי כיבוש רחוקים מרחק טריטוריאלי או לאומי מסוגי כיבוש קרובים - כמו אלימות מינית וכלכלית, שהתנגדות להם מקובלת יותר על הציבור היהודי בישראל. ישנם מבין הארגונים שמתמקדים במאבק באלימות כלפי נשים שטוענים כי מיעוט מבין הנשים בתנועות השלום משתתפות בפעילותם וכי ההתמקדות שלהם בכיבוש לאומי-מגדרי ובדיכוי פלסטיניות מונע מרבות מהן להשתתף באופן המשכי בפעולות שלהן.

מתן שירותים מקצועיים מחייב חלק מהארגונים לעבוד בשותפות עם הממסד. ארגונים שמפעילים מקלטים לנשים מוכות, מסייעים לנפגעות אלימות מינית, נותנים שירות נפשי ומשפטי לעגונות ומסורבות גט, פועלים להעצמה כלכלית וכן הלאה, משתפים לעתים פעולה עם מוסדות ממשלתיים ועירוניים, מבחירה או מכורח. לפעמים שיתוף הפעולה עם הממסד הוא כורח המציאות בגלל התקציב הגבוה הנדרש להפעלתם של חלק מהשירותים, כולל צורך במבנים וציוד, אבל לפעמים הוא נובע מהאמונה של הארגונים הללו כי שיתוף פעולה עם הממסד עשוי לחולל שינוי ולהביא להכרה ציבורית רחבה יותר בצרכים של ציבור הנשים ובאפליה שקיימת נגדן בתחומי חיים שונים. בין נציגות הארגונים היו נשים שסיפרו שקבלת התקציבים והסיוע מהממסד אילצה אותן להיות "נחמדות", ושלעתים בגלל הקשר עם הממסד הן התקשו לצאת במחאה ברורה נגד מדיניות שלטונית זו או אחרת, אך הן גם טענו שהמחיר שהן משלמות נמוך מהתועלת שבשותפות.

למותר לציין כי חלק ניכר מהפעילות בארגונים הפמיניסטים שמתמקדים בהתנגדות ובמחאה מותחות ביקורת על שיתוף הפעולה הזה. חלק מהנציגות טענו כי לרוב אין מדובר בשותפות עם הממסד או בהשפעה עליו, אלא בטמיעה בו, וכתוצאה ממנה נמנעת מהארגון היכולת לדבר ולפעול גלויות נגד המדיניות השלטונית והממסדית, שמחלישה את קהלי היעד של הארגונים ה"מקצועיים". לטענתן, ביד אחת הארגון מסייע לנפגעות המדיניות השלטונית בישראל שמחלישה נשים בכל תחומי חייהן, וביד האחרת הוא לוחץ את ידו של השלטון, שממן חלק מהפעילות וכך מנקה את מצפונו ופוטר את עצמו מאחריות. אחת מהדוגמאות הבולטות לכך היא התנערותה של הממשלה מכל אחריות לביטחון האישי והכלכלי של תושבות/י הצפון בעת מלחמת לבנון השנייה. העמותות השונות, בהן ארגוני נשים, הן שדאגו לצורכי התושבות/ים בצפון - חילקו מזון, נתנו סיוע נפשי, השיגו מהמוסד לביטוח לאומי קצבאות לנשים וכן הלאה. יש הטוענות שהממשלה משתמטת, בין היתר, מאחריותה לרווחת התושבים כיון שהעמותות השונות מקבלות על עצמן את התפקידים שאמורה המדינה למלא. עוד נטען כי דווקא פעולות הסיוע והצדקה של עמותות שונות מעלימה או מפחיתה את הנראות של הפגיעה המסיבית באוכלוסיות שונות כתוצאה מהמדיניות הממשלתית. המדינה יוצאת במקרה זה, לא רק פטורה מאחריות לרווחת וביטחון התושבות/ים, אלא גם פטורה מהתנגדות ציבורית אקטיבית כלפיה, שהייתה עשויה להעלות על פני השטח לולא צורכי האוכלוסיות הנפגעות היו מתמלאים על ידי העמותות.

"על היקף ההשתתפות של גופים לא ממשלתיים באספקת שירותי רווחה ניתן לעמוד גם מנתונים לשנת 2004 שפרסם מבקר המדינה, המראים שאגפים מרכזיים במשרד הרווחה מקצים כמעט את כל תקציביהם לרכישת שירותים מארגונים לא ממשלתיים. 96% מתקציב האגף לשירותים אישיים וחברתיים ו-93% מתקציב אגף השיקום הוקצו ב-2004 לרכישת שירותים מארגונים לא ממשלתיים."[13]

לעומתן היו נציגות של ארגונים פמיניסטים מקצועיים שטענו כי דווקא פעילות ההתנגדות הפמיניסטית במרחב הציבורי, זו שמתנגדת ברובה למגמת ההתמקצעות, אינה תורמת משמעותית לחיזוק נושאים ומאבקים פמיניסטים. לדבריהן, ארגונים שמתמקדים בהתנגדות אקטיביסטית נוטים להתעלם מהצורך המיידי של נשים רבות לשנות את מצבן העכשווי ועסוקים במחאות רחוב או בכנסים פוליטיים שמצומצמים רק ל"משוכנעות" ולא מגייסים את הנשים הטרודות בהישרדות יומיומית ונאבקות בקשיי קיום בסיסיים. הגישה הזאת טוענת שדווקא הפמיניזם האקטיביסטי חוטא בהתנשאות, כי הוא מדבר בשמן של אוכלוסיות נשים רבות שאינן שותפות הלכה למעשה למאבקן, אינו מציע פתרונות מציאותיים לדיכוי ולאלימות ומסתפק באידיאלים של שינוי חברתי בעתיד לא נראה לעין, שאינו תורם דבר לשינוי מציאות חייהן הקונקרטית של נשים בהווה.

טענה נוספת שהשמיעו נציגות הארגונים הייתה כי ההתנגדות להתמקצעות ולשיטתיות בעבודה סביב נושאים מובחנים ותחומים עלולה ליצור חוסר סדר ומיקוד פנימי בפעילות הארגונית, מעבר מהיר ולא שיטתי מפעילות לפעילות, התפזרות לפעילויות בנושאים רבים שיוצרת חוסר אפקטיביות. מרואיינות טענו שעומס הפעילויות וריבוי נושאי העשייה לתכניהם השונים שנוצר לעתים בארגונים האקטיביסטיים, גורם להם לעסוק מעט מדי בהרבה מדי נושאים. ריבוי תחומי מאבק אינו מעיד בהכרח על עושר עשייה או על יעילותה, אלא עלול ליצור חוסר מיקוד שהתוצאה האפשרית שלו היא

"תפסת מרובה, לא תפסת". בארגונים מקצועיים ניתן למדוד את ההצלחות, למשל, מה מספר הנשים ששכרן גדל, שמצאו עבודה בשכר, שפתחו עסק עצמאי, שהשתלבו בחיי עבודה וחברה לאחר תקופה של בידוד ומצוקה כתוצאה מאלימות. לעומת זאת, בארגונים המבוססים על פעילות מחאה והתנגדות ציבורית, קשה יותר למדוד הצלחות ולאמוד במובהק את מידת האפקטיביות של הפעילות.

רבות מהמרואיינות מארגונים פמיניסטים מקצועיים רואות בהתמקדות בפעילות מחאה סוג של פריבילגיה בהשוואה להשקעה הרגשית והמעשית העצומה שנדרשת מהן במתן סיוע אישי והעצמה פרטנית. המרואיינות טענו כי עשייה שמתמקדת באירועי מחאה וכנסים ציבוריים, חומקת למעשה מהעול של מפגש יומיומי, פנים אל פנים עם הנפגעת והפגיעה, ושההשקעה בפוליטי מרחיקה את האישי הן מהתודעה והן משדה הראייה שלהן. היעדר מפגש בלתי אמצעי עם אלימות שהיא קרובה אליהן וההתמסרות למחאה, נגד הכיבוש בשטחים, למשל, משאירה את הדיכוי רחוק מכדי לגעת נגיעה של ממש בחייהן ובנפשן של נפגעות אלימות על סוגיה. על פי התפיסה הזאת, הפעילות בארגונים אלה מסתפקות בהתנגדות ומחאה שאינה רציפה ויומיומית, שהיא עשרות מונים קלה יותר מתמיכה יומיומית במאות נשים נפגעות אלימות, שצריכות סיוע קונקרטי, הזדהות והקשבה למצוקתן. אלו שעסוקות בעיקר בהתנגדות ציבורית אינן צריכות להתפשר על ערכים, פשרה שהיא מחויבת מציאות כשצריך לסייע בשטח לאשה לברוח מבעלה האלים, למצוא עבודה, לפתוח עסק קטן, להשתחרר ממצוקה נפשית וקיומית בגלל אלימות וכולי. קל יותר, הן אומרות, להתנגד לממסד כשאין צורך לפגוש אשה מסוימת ולהגיש לה סיוע שמצריך לעתים שיתוף פעולה עם מוסדותיו של שלטון שמתנגדים לו. פעילות המחאה הפמיניסטית היא אפוא הזכות להאמין בצדק חברתי מוחלט, לא להתפשר על התנגדות לממסד ולא להיות תלויות בו, ובד בבד, ריחוק ממפגש קרוב עם נפגעות ועם מחירי הפגיעה האישית של נשים ממגוון אוכלוסיות.

היו בין המרואיינות שהחזיקו בדעה כי על אף המגמה המתחזקת להתמקצעות, הרי שריבוי הארגונים, ההבדלים בתפיסות הרעיוניות ובאופני יישומן ונוכחות של פעילות מחאה ופעילות קהילתית פמיניסטית לצד ארגונים שמתמקדים במתן שירותים מקצועיים, כל אלו מפרים את העשייה. גם בין הפעילות שרואות קונפליקט בין התפיסות, היו שאמרו כי עצם המודעות לדילמה היא סוג של פתרון, כיוון שהעשייה הפמיניסטית ממילא נעה בין התנגדות כוללת לתרבות ולממסד הפטריארכלי מחד, ובין הרצון שהנשים ישתלבו ויהפכו נראות בחברה הקיימת ויזכו להכרה בתביעותיהן, צורכיהן וזכויותיהן מאידך. המרחב הפמיניסטי במבנה הנוכחי שלו מסוגל לספק מענה מקצועי, פרטני וקבוצתי לצרכים עכשוויים של נשים מוחלשות, ובו בזמן לצאת לפעילות מחאה פוליטית שחותרת לשינוי חברתי כולל. לדוגמה, נפגעות אלימות מינית יכולות לקבל סיוע מקצועי פרטני וקבוצתי בקווי חירום, להשתתף בקבוצות תמיכה, לקבל טיפולים פסיכולוגיים ואחרים, והן יכולות להשתתף במחאות רחוב שעורכים ארגוני ההתנגדות הפמיניסטים לצד ארגוני הסיוע. יש להדגיש שוב, שחלק מהארגונים שמתמקדים בעיקר בסיוע מקצועי, לעתים יוזמים פעילות שטח, ובשום פנים אינם מתעלמים מחשיבותה. ולהיפך, בין הארגונים הפוליטיים והקהילתיים באופיים יש כאלה שפעילותם כוללת גם תמיכה מקצועית פרטנית שנותנות "נשות מקצוע" שהן מומחיות בתחום שהן מסייעות בו.

מתוך כל אלו, מתהווה אתגר מרכזי לפתחו של השדה הפמיניסטי-ארגוני. אתגר זה יכול להיות מסומן בקצרה כסוגיית התפתחותה והתרחבותה של תנועה פמיניסטית לא ממוסדת, שאמנם מורכבת

בין השאר מהארגונים, אך אלו הופכים להיות במקרה כזה המוציאים לפועל של עשייה ציבורית פמיניסטית רחבה ואפקטיבית. אתגר זה תורגם בשנתיים האחרונות לאפיק פעולה נוסף של המרחב הפמיניסטי. בשנתיים החולפות החלו להיווצר שותפויות בין-ארגוניות סביב נושאי מאבק משותפים, שהצליחו להעלות את ההשפעה הציבורית של השדה הפמיניסטי, ומכאן ניתן לסמן את התקווה כי מהלך זה יתרחב ויתעצם עם הזמן. תנועה פמיניסטית לא ממוסדת מוסיפה לאפקטיביות ולנראות של הארגונים ולא מאיימת לאחד אותם או להכפיף אותם לארגון גג כלשהו. תנועה כזו יכולה להתקיים לצד הארגונים אם אלו יוכלו להתגייס לא רק לתחומי פעילותם ולא רק לצורך להבליט כל אחד את יתרונותיו לשם השגת מימון הכרחי, אלא גם ליצור מרחב משותף והמשכי שמיועד הן לדיאלוג הדדי והן לעשייה משותפת.

בשדה פמיניסטי שמאופיין ברובו בפעילות של ארגונים, בהתמקדות בפרויקטים, במיעוט פעילות פמיניסטית שאינה נובעת מפרויקטים אלה, בתחרות עצומה על משאבים בין הארגונים, בחסר כמעט מתמיד בתקציבים, ובעומס עבודה עצום של העובדות בארגונים, נדרשת התגייסות מאומצת והמצאה משותפת של אלטרנטיבות או אמצעי הרחבה של הפעילות הארגונית הקיימת.

התחזקות מגמת ההתמקצעות

קיימות שלוש סיבות מרכזיות להתחזקות מגמת ההתמקצעות:

1. הדומיננטיות של האידיאולוגיה הניאו-ליברלית בחברה והשלכתה על אופי פעולתה של החברה האזרחית.
2. ההשפעה של ניאו-ליברליזם על מדיניותן של קרנות כלפי ארגוני חברה אזרחית.
3. פגיעה בתפיסת היכולת לחולל שינוי מהותי בחברה בישראל וצורך עולה לתת מענה מיידי יותר לאוכלוסיה מתרחבת של נשים שמוחלשת במגוון תחומי חיים.

אידיאולוגיה ניאו-ליברלית והשפעתה על החברה האזרחית

האידיאולוגיה הניאו-ליברלית מתבססת, בין השאר, על האמונה בשוק חופשי ועל מיזעור מעורבותה ואחריותה של הממשלה כלפי תושבי המדינה. אידיאולוגיה זו היא המשכה של התפיסה הליברלית כלכלית שתפסה תאוצה בשנות ה-70. ליברליזם כלכלי טוען להקטנת התערבות המדינה בתהליכים חברתיים ובעד פעולתם של יחידים, על פי האינטרסים והצרכים שלהם, כמתכון לחברה מאוזנת ומשגשגת כלכלית. תפיסות אלו מתבססות בחלקן על שיח זכויות ודוגלות, בין השאר, במימוש זכותו של היחיד לקניין ולחירות בהתנהלותו בחייו הכלכליים לשם מימוש האינטרסים הפרטיים שלו.

הפחתת מעורבות הממשלה בכלכלה ובניהול נכסים ציבוריים משמעה העברתם של חברות מבעלות ציבורית לבעלות פרטית, מהלך של הפרטה. כך מעבירה הממשלה את אחריותה, המלאה או החלקית, לאספקת שירותים ציבוריים וחברתיים ולתשתיות ציבוריות לגורמים פרטיים.

אידיאולוגיה זו אינה מוגבלת למושגי כלכלה חופשית ואינטרסים כלכליים והיא מנחילה את השפעתה על כל תחומי החיים הפוליטיים, חברתיים, תרבותיים ועל תחומי רווחה, חינוך ובריאות. ההפרטה אינה נעצרת במערכות עסקיות בלבד, אלא מתרחבת למערכות רווחה, חינוך, תעסוקה, בתי סוהר, השכלה גבוהה ותרבות. גם בתחומים אלה דוברת האידיאולוגיה הניאו-ליברלית במונחי זכויות הפרט הליברליים, בטענה כי היא פותחת את דרכם של האזרחיות/ים לחיי חירות וחופש. ניאו-ליברליים רבים טוענים כי קפיטליזם הוא תואם חירות והוא גם תואם את התחרות החופשית בין מפלגות וקבוצות פוליטיות שמתחרות על השלטון. מעורבות המדינה מצטמצמת על פי שיטה זו לתמיכה בכוחות ההון המניעים את השוק וגורמת להפרטת הסולידריות החברתית-פוליטית בין א/נשים מוחלשות/ים, בהם עובדות/ים שנהגו להתאגד בעבר בוועדי עובדים ואיגודים מקצועיים.

השדה הפמיניסטי, שהיה מאופיין בחלקו בגל השני ביצירתן של קהילות פמיניסטיות לא ממוסדות ולא רשומות בחלקן כעמותות, שינה את אופני פעולתו ומאפייניו בגל השלישי. אחת הסיבות המרכזיות לכך היא הפגיעה של הכלכלה והמדיניות הניאו-ליברלית באוכלוסיות גדולות בציבור, שאינן מחוברות למרכזי ההון הכלכליים והפוליטיים. עיקר הנפגעות של מדיניות זו היו נשים, שנותרו ללא תמיכה ומענה מצד מוסדות המדינה לקשייהן הגוברים. הקמתם של ארגוני שירות, כמו מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית, מקלטים לנשים מוכות, ארגונים שעוסקים בהעצמה כלכלית וכן הלאה נועדה למלא את הואקום החברתי שנוצר, ולהוות מסגרת תמיכה עבור נשים שהוחלשו עוד יותר עקב

השליטה המסיבית של הניאו-ליברליזם בחיי החברה והכלכלה והשתמטות הולכת וגוברת של המדינה מאחריותה כלפי התושבות/ים החיות באזור.

כך החל לו מהלך הפרטה של המאבק הפוליטי בכללו, ובתוכו המאבק הפמיניסטי, וקיבל צביון הולך ומתרחב של ארגונים ממוסדים, חוץ ממשלתיים, שעיקר ייעודם הוא כאמור להעניק לפני הכל את השירותים שהמדינה שמטה מעצמה. הפרטה של תנועה ושל מאבק משמעה ביזור ופיצול תנועה פמיניסטית לארגונים רשומים, שמתמקדים בתפקידי הסיוע הפרטניים ובתמיכה בנשים שהוקרבו על מזבח הניאו-ליברליזם והוכרעו תחת כוחות ההון העצמאיים מפיקוח והחופשיים מהגבלה. מבלי להסיר חלילה את חשיבותה המכרעת של תמיכה זו ומבלי להתכחש לעובדה כי בהיעדר שירותים כמות אלה היו נשים רבות נותרות עזובות ושקופות מאי פעם, יש להבין גם את המחיר הגבוה ששילמה התנועה הפמיניסטית על מהלך ההפרטה שהיא עצמה עברה.

כאמור, מה שמאפיין את קיומם של ארגונים פמיניסטים רשומים לעומת ההתארגנויות הלא ממוסדות שאפיינו יותר את טיב הפעילות בגל השני, הוא אופן פעילותם המוסדר והיציב. ארגונים אלה בנויים ברובם על צוותים של נשות מקצוע שעובדות בשכר, שמלבד תפיסתן הפמיניסטית שמובילה אותן לבחור בעיסוק זה, הן גם מתמקצעות בתחומן ונוטות לעבור בין ארגון אחד למשנהו לשם המשך פרנסה בשדה התמחותן. במלים אחרות, אקטיביסטיות פמיניסטיות הן כיום בעיקר בעלות מקצוע מומחיות שמעניקות מהידע שלהן ומניסיונן לארגון בו הן מועסקות. כך הפך אקטיביזם פמיניסטי למקצוע מתמחה, שממילא הגביל משמעותית את מספר הנשים המעורבות בצורה המשכית בשדה זה. מרבית הארגונים הפמיניסטים בגל השלישי מאופיינים לא רק על ידי התבססותם על צוות נשות מקצוע בשכר, אלא גם באופן פעילות המוגדר על פי מטרות קונקרטיות, יעדים ברורים ומתוחמים, אופני פעולה קבועים, ואצל רובם במתן שירותים פרטניים. מהלכים ציבוריים לשינוי חברתי יחד עם אקטיביזם ציבורי מגייס ומוחה נותרו כלים שמגבים את פעילות הסיוע המרכזית ואינם משמשים שדה פעולה מרכזי של רוב ארגונים. כל האמור מעלה מאליו את הסוגיה לגבי מידת יכולתה של פעילות מסוג זה להפריע את המערכת הפוליטית והכלכלית מיציבותה, לערער אותה משבעותה ושלוותה וליצור שינוי ציבורי שחותר תחת קווי המתאר ותכניה של המדיניות השלטת, שלא רק מגייס אליו ציבורים רחבים, אלא גם מעלה אל פני השטח אלטרנטיבות ממשיות לסדר הכלכלי-חברתי הקיים.

התרבותם של ארגונים פמיניסטים המתמקדים במתן שירותים עונה מחד על הצורך לתת מענה לציבור מתרחב של נשים שנפגעו ונותרו משוללות משאבים כלכליים, חברתיים ורגשיים, ומאידך יוצר הצללה על הפגיעה המתמשכת והעמוקה מצד המדינה ובעלי ההון כלפי קבוצות אוכלוסיה רחבות. בעוד הארגונים מוסיפים לביטחונן של נשים יחידות רבות על ידי כך שמקלים על קשייהן הקיימים ולא מותירים אותן להתמודד לבדן עם המציאות הכלכלית-חברתית הקיימת, הם גם יוצרים הסתרה כלשהי של מציאות זו כיוון שהמרחב הציבורי נותר רוב הזמן ללא אקטיביזם פמיניסטי גלוי, מוחה ומגייס. מרבית המהלכים לשינוי חברתי שנעשים על ידי רוב הארגונים מתמקדים בפעילות משפטית, פרסום דו"חות ובלובינג בכנסת וכאמור, הם מלווים את העשייה המרכזית של מתן שירותים חברתיים לנשים מאוכלוסיות שונות. שירותי סיוע לסוגיהם אמנם מגיעים לנשים רבות באוכלוסיה, אך מטיבם אינם מהווים כלי גיוס ציבורי לפעילות פמיניסטית רחבה, שמשלבת בתוכה נשים ממנעד גיאוגרפי-תרבותי-חברתי-אתני-כלכלי רחב. כך נותר לו גם האקטיביזם הציבורי מוגבל בעיקר לאלו שכבר

מעורבות במרכזים הארגוניים.

זאת ועוד, נשים מקובעות ומוגדרות חברתית כאלו שאמונות על תפקידי מתן שירותים המבוססים על טיפול, אימהות והזנה, במיוחד במרחב הפרטי. מתוך שהניאו-ליברליזם החליש במידה ניכרת אוכלוסיות רחבות של נשים שנותרו ללא שירותים הכרחיים מצד המדינה, תפסו את מקומה, בין השאר, גם ארגונים פמיניסטים שנחלצו לספק את השירותים האמורים. הדומיננטיות של תפקידי השירותים במרחב הפמיניסטי-ארגוני מעלה סוגיה של חזרה מבלי דעת אל התפקיד והמיקום המוגבל המסורתי של נשים, שהשדה הפמיניסטי מיועד לאתגרו. מתוך שמתן סיוע נעשה לרוב בתוך גבולותיו הטריטוריאליים של הארגון ובמרחבו הפרטי, מצטמצמת הנוכחות הפמיניסטית והופכת לפחות נראית במרחב הציבורי. אירועים במרחב הציבורי, התנגדות פמיניסטית, מחאה קולנית, תפיסת מרחב, הדגשת הקול שמתנגד או תובע חלופות על פני הקול הדואג והמסייע שמכיל את הקורבן, מערערים את הסדר הציבורי פטריארכאלי שמתווה חלוקה מהותית בין תפקידי נשים וגברים.

השיטה הניאו-ליברלית, שרוב הארגונים מתנגדים לה ומודעים למחירה, מציבה אם כך דילמה מורכבת לפתחו של השדה הפמיניסטי: מחד, יש צורך לתת שירותים חברתיים, כלכליים ומשפטיים לאוכלוסיות נשים רחבות שנפגעו במידה הגבוהה ביותר מהשיטה הניאו-ליברלית. מאידך, יש צורך להשיב, להרחיב ולהעמיק את נוכחותה של תנועה פמיניסטית רחבה ודינאמית, את הסולידריות והנוכחות האקטיבית במרחב הציבורי, שמיועדת לערער את הסדר הציבורי ולגייס התנגדות ציבורית משמעותית לחברה ניאו-ליברלית, שמחזקת את בעלי ההון ואת השליטה הגברית בחברה.

התפיסה הניאו-ליברלית והתהליכים שהיא מייצרת ומטביעה במרחב הפמיניסטי משפיעים הן על התנהלות הארגונים והן על אופני ההתקשרות של קרנות ומקורות מימון שונים עם הארגונים. מחד, הארגונים הפכו לתלויים במידה רבה יותר בקרנות, משום התבססותם על עובדות בשכר. מאידך, הקרנות מושפעות גם הן מהשיח המערבי, הניאו-ליברלי, ומעורבות גם הן בהחדרת אוצר מלים המבוסס על זכויות הפרט ועל חישובי עלות-תועלת. עליית מעורבות הקרנות בעשייה הפמיניסטית בישראל כתוצאה מהסיבות שנסקרו לעיל, מרחיבה את הפצת "טכנולוגיות של פעולה" בקרב הארגונים הנתמכים כספית על ידיהם, אם באמצעות יצירתם של ארגוני-ליווי, המעניקים סיוע והנחייה פרו-בונו לארגוני פעולה, אם בהנחיות ובדרישות החובה בעת קבלת מימון לפרויקטים, ובאמצעים נוספים. כתוצאה מכך, ארגונים פמיניסטים רבים ברחבי העולם נוטים לקיים מודל פמיניסטי אחיד של סדר-יום ופעולה, אשר הועתקו מן המערב, מבלי להתאים אותו להקשר המקומי, כלומר לניסיון החיים של נשים שונות, לתרבויות השונות, ולתנאים, להזדמנויות ולאילוצים הפוליטיים בכל מדינה.

על פי חלוקת התפקידים המגדרית בחברה, נשים מחזיקות בתפקידים של הזנה, טיפול והשגחה. פעילות במסגרת עמותות ומלכ"רים היא נתיב מרכזי של השתתפות אזרחית, במיוחד עבור נשים. דא עקא, בבחירה בנתיב זה נשים חוזרות ומאשרות נורמות מגדריות כך שארגונים בעלי משנה פמיניסטית משחזרים, ולאו דווקא מאתגרים, את התפקידים והסטיגמות החברתיים. על פי טענה זו, ארגוני נשים משתלבים בדמוקרטיה הליברלית בתנאיה, ובהתאם לחוקיה, והם מתרגמים את המצע שלהם באמצעות פוליטיקה של עלות-תועלת, צרכים וזכויות, אינטרסים וזהויות. על ידי מתן שירותים חברתיים שאינם מסופקים על ידי המדינה, הארגונים מעניקים בעקיפין לגיטימציה למדיניות הפוגעת בנשים ובגברים, ומותירים נשים בתפקידים מגדריים מובהקים. כמי שניזונים מהשיטה הפוליטית-

כלכלית, הארגונים נאלצים להתמקד לעתים בפתרונות לסימפטומים, אותם ניתן לכמת ולמדוד, ולא בסיבות לבעיות ובמניעתן, כלומר לא בשינוי מערכתי כולל ליצירת משמעות משותפת מקרב מגוון התביעות הפמיניסטיות השונות.

השפעת קרנות ותורמים על מגמת ההתמקצעות בשדה הפמיניסטי-ארגוני

התפשטות הכלכלה הניאו-ליברלית במערב יצרה והרחיבה אצל קרנות רבות, ציבוריות ופרטיות, מדיניות של תמיכה בפרויקטים נותני שירות ליחידות/ים ואוכלוסיות שנפגעות משיטה זו. פריחת וריבוי ארגוני השירותים נובעת גם ממדיניותן של קרנות רבות, שמעדיפות לממן פרויקטים שמבוססים על אוצר מלים ומטרות שנטועים גם הם בשפה הליברלית ובשוק הכלכלי-קפיטליסטי הקיים. חלק ניכר מהפרויקטים המוגשים לקרנות והזוכים למימונן מבוססים על ניתוח של עלות הפעילות ותועלתה הקונקרטית לנשים שמקבלות סיוע ועל מתן מענה ברור וישיר לצרכים ואינטרסים קונקרטיים של נשים מסוימות. נשים אלו הופכות בשפה זו להיות הלקוחות של הארגון, שמטרתו לדאוג כי ישמשו לקוחות מרוצות משירותיו וכך למנף את סיכוי התמיכה של הקרנות בפעילותו. מרבית הפרויקטים הזוכים למימון מבוססים על שפה ופרקטיקה של הפרת ומימוש זכויות ופחות על מונחי אקטיביזם והתנגדות ציבורית, שאינה יכולה להיות מחושבת במונחי עלות-תועלת מובהקים. ניתן אם כך לתאר הן את מדיניות הקרנות והן את סוג הפרויקטים הזוכים לרוב למימונן כמושתתים על לשון פמיניסטית ליברלית, ששמה דגש על זכויות הפרט של האשה, על קידום השתלבותה בחברה הקיימת ועל התקדמותה במעלה הסולם הכלכלי-פוליטי במבנהו הנוכחי. מדיניות ושפה המבוססות על פמיניזם ליברלי-מערבי מותירות מעט מרחב לעשייה פמיניסטית קהילתית, לאקטיביזם במרחב הציבורי, להתנגדות פמיניסטית ולשינוי חברתי שאינו יכול להיות מתורגם תמיד לתועלת מוחשית בטווח קצר.

זאת ועוד, מתוך שמרבית גורמי המימון ממוקמים במערב ודוברים בשפתו, גם השפה והתכנים של הפרויקטים שזוכים לרוב לתמיכה נאלצים להתנסח ולפעול על פי מילון מונחים זה ומותירים מרחב צר מדי לעולם מושגים ופרקטיקות פמיניסטיות שנובעות לא רק מתפיסות עולם אחרות, אלא גם מחייהן והתנסותן של נשים שונות באוכלוסיה. אלו, כאמור, נותרות במיקומן כקהלי יעד מקבלות השירותים מאותן בעלות מקצוע פמיניסטיות שנאלצות לפעול במסגרת פרויקטים שמנוסחים ומכוונים לאוצר מלים מערבי-ליברלי. מדיניותן של קרנות רבות והצורך של ארגונים לפעול על סמך דרכי הפעולה והשפה הנדרשות כדי לזכות במימון, מותירים את הדגש על מתן מענה לסימפטומים של השיטה הניאו-ליברלית, שניתנים לכימות ולהערכה באומדנים מדויקים. מעט מרחב ומימון נותרים לפעילות המיועדת לשנות ולאתגר את המבנה החברתי-כלכלי בכללו, את הערכים עליהם הוא מבוסס ואת הסיבות לצמיחתו והשתלטותו על כלל המבנים החברתיים במדינה. התמיכה הכלכלית של גורמי מימון רבים בטיפול שיטתי ומדיד בסימפטומים של תחלואי החברה ופחות במאבק כולל לשינויה, מעלים את החשש כי החברה האזרחית-פמיניסטית מתמקמת יותר ויותר כגדר הפרדה בין השלטון לבין אלו הסובלות ממדיניותו. בתוך כך, נותרים התחלואים מוסתרים יחסית מהעין ומהשדה הציבוריים והשלטון יכול ביתר קלות להמשיך במדיניותו ללא הפרעה וללא התנגדות ציבורית מקיפה וממשית. בהיעדר תנועה פמיניסטית רחבה ודינאמית, שפועלת בעיקר בזירה הציבורית ורחבה מסך ארגוניה, נותרת השיטה הקיימת סדוקה לעתים, אך יכולה להמשיך ולנוע ללא ערעור פמיניסטי גורף

ומגייס להשלכותיה.

על אף התרחבותם של ארגוני שירות כתוצאה מהמדיניות הניאו-ליברלית, עדיין מעידות נציגות ארגונים רבים שהן מתקשות להתמודד עם הדרישה שמציבות רוב הקרנות להציג פרויקטים שמבוססים על מונחי עלות-תועלת ועל כימות הפעילות ליעדים והישגים מדידים. בתוך כך עלה גם הקושי לארגן כל פרויקט על פי לוח זמנים מוגדר ותחום, שלא תמיד הולם את ההתפתחויות והשינויים שעשויים להתקיים בו. השפעת הניאו-ליברליזם ניכרת גם בלחצים המופעלים על קרנות מצד הגורמים הממנים אותן. הקרנות נדרשות להוכיח כי הפרויקטים הנתמכים על ידן מגיעים להישגים ברורים ובעלי אפקטיביות במושגי עלות-תועלת. מתוך כך נוצר תהליך דיאלקטי, שמזין את השיטה הניאו-ליברלית: הקרנות מחויבות כלפי הגורמים הממנים אותן להוכיח יעילות ואפקטיביות של הפרויקטים שנבחרו על ידן, והארגונים ברובם פועלים גם הם על פי אותו מתווה פעילות, הן משום ההתמקדות שלהם על נשות מקצוע בשכר והן בגלל האילוץ לחלק את הפעילות השוטפת לפרויקטים בעלי היתכנות גבוהה לקבל מימון מהקרנות.

נציגות מרבית הארגונים העידו כי רוב הפרויקטים שזוכים למימון הם אלה שמציגים התפתחות ליניארית, עלייה שיטתית במספר הלקוחות המרוצות ותוצרים מוחשיים הניתנים למדידה. כמה מהן השוו את נוסח ומבנה הבקשות לקרנות לאלו של תוכנית עסקית, המבוססת לא רק על מטרה ויעדים בהירים ומדידים, אלא גם על הישגים מוכחים, לרוב כמותיים. במסגרת הזמן התחומה והלחוצה העומדת לרשות הארגונים למימוש יעדי הפרויקטים, נותר מרווח זמן מצומצם לפעילות מחוץ לפרויקטים המוגדרים, בין השאר כזו שמוקדשת הן לעשייה פמיניסטית שאינה קשורה ישירות לתחומי הפעילות הארגונית והן כזו המיועדת להתנגדות ולגיוס ציבורי שלא תמיד יכולים להוכיח הצלחות מיידיות או מובהקות.

פעילות שמרוכזת בהמצאת פרויקטים, גיוס תקציב עבורם והוצאתם לפועל, מותירה מעט מדי משאבי זמן לרפלקציה עצמית של הארגון, לעיבוד עצמי של תהליכים ארגוניים, למשוב דינאמי והמשכי על אופני הפעילות והלימתם את חזון הארגון ויעדיו, על היחסים הבין-אישיים והפוליטיים בו ועל אופנים בהם אפשר לשפר את הקיים. בהיעדר זמן ומשאבים לתהליכים של רפלקציה עצמית, לא יכולות לעתים פעילות הארגונים להיות ערניות למתרחש בשטח הפוליטי-ציבורי, להגיב מיידית למתרחש כדי ליצור לחץ אפקטיבי ציבורי, להתאים את עשיית הארגון לשינויים אלה ולהתגייס למהלכים של שינוי חברתי שלא תוכננו מבעוד מועד. עוד נטען, כי מתוך הדרישות לעמוד ביעדים ולוחות זמנים ובעומס עבודה עצום שנוצר מכך, מאבד התהליך עצמו מחשיבותו והופך שולי ביחס למטרות הפרויקט ותוצאותיו. מתוך שחשיבה פמיניסטית מדגישה לרוב את חשיבותו של התהליך הפוליטי והבין-אישי לא פחות מהשגת התוצאה הברורה והקונקרטית, מוצא עצמו השדה הפמיניסטי מאבד את אחת מאבני היסוד של תפיסותיו.

לשם המחשת הטענה, ניתן לבחון את הפעילות הרחבה שנעשית על ידי ארגונים שעוסקים בפרויקטים להעצמה כלכלית. הדרישה להוכיח בנתונים עלייה בהשמה של נשים בעבודה בשכר, עלייה במספר הנשים שמקימות עסק עצמאי, עלייה ברווחי עבודתן וכולי אינה מתחשבת במציאות הכלכלית שמקשה על נשים להתמיד בעבודה בגלל ניצול ותנאי עבודה קשים, ואינה מעודדת נשים להקים עסקים קטנים בשל מצב רוב המשק, ירידת כוחו הכלכלי של המעמד הבינוני שאמור לשמש

קהל יעד צרכני לעסקים אלה ודרישות מיסוי שלעתים אינן תואמות את הכנסותיהן. גם נשים שמצליחות להשתלב בשוק העבודה בשכר בסיוע הארגונים, מוצאות לעתים את עצמן כעבור זמן קצר מחוסרות עבודה בגלל סיבות רבות: אם בגלל שכר נמוך שלא מאפשר קיום, אם בגלל שעות עבודה מרובות, אם בגלל הקושי למצוא סידור לילדים במחיר סביר, אם בגלל יחס משפיל וניצול מצד מעבידים. לא די ברכישת מיומנויות עסקיות, בפיתוח כישורים מקצועיים קיימים ובהעצמה אישית וכלכלית. לעתים המדיניות החברתית-כלכלית היא שחוסמת את יכולתן של נשים להיחלץ מהדיכוי שהיא יוצרת כלפיהן. אם נשים פותחות עסק קטן אך סוגרות אותו כעבור זמן קצר, אם הן מקימות יחדיו קואופרטיב כלכלי אך נדרשות שנים ארוכות לשם ביסוסו, אם הן נותרות בשולי שוק התעסוקה בשכר, אין להסיק מכאן שהארגון נכשל או לא עמד במשימות שהכתיב לעצמו. את האחריות לכך יש לחפש במצב חברתי-כלכלי כולל ומחליש שהנשים נאלצות לתפקד ולשרוד בו.

ואם בשיטה הכלכלית-חברתית בישראל עסקינן, הרי כמה מהשלכותיה על נשים בחברה: "העיקרון המארגן של נשים בשוק העבודה הישראלי היה ונשאר עיקרון ה'מפרנסת שנייה'. נשים גם מרוכזות ב'מקצועות נשיים' ו'נישות נשיות' ושכרן נמוך משכרם של גברים עבור אותה עבודה או עבודה זהה. אחוז האבטלה בקרב נשים גבוה באופן משמעותי מאחוז האבטלה בקרב גברים... אין פלא שכ-60% מהמשתכרים שכר מינימום הן נשים, כ-65% ממקבלי השלמת הכנסה הן נשים, כ-60% מהמובטלים הן מובטלות... הרבה מהמזרחיות משולבות בסוגי תעסוקה הפחות יוקרתיים... ההבדלים המעמדיים נובעים מהזדמנויות שונות בתחום ההשכלה והתעסוקה הנפתחות בפני נשים אשכנזיות ומזרחיות כתוצאה מהמרחב הגיאוגרפי-מעמדי בן הן מתקיימות: ב'פריפריה' קיים ייצוג יתר של מזרחיות לעומת ה'מרכז' וב'פריפריה' קיימות פחות הזדמנויות השכלתיות ותעסוקתיות... בשנת 1999 שיעור היהודיות בשוק העבודה היה 52% ושיעורן של הערביות, אזרחיות מדינת ישראל, הגיע רק ל-20%, זאת למרות שנשים מהוות כיום יותר מ-56% ממקבלי תעודת בגרות בקרב הערבים-פלסטינים אזרחי מדינת ישראל".[14]

רוב הקרנות נוטות פחות לממן עשייה קהילתית, שאי אפשר לכמת אותה ולהגדיר במובהק את הישגיה בטווחי זמן מוגדרים ותחומים. ארגונים שמיועדים או פועלים לבנייתה ולהרחבתה של קהילה פמיניסטית, לפעילויות חברתיות ותרבותיות ולהעלאת תודעה פמיניסטית, נאלצים לקיימן עם מימון מינימאלי או ללא מימון כלל, ולעתים אפילו לצמצם את היקפה של פעילות כזו במידה ניכרת לטובת הפרויקטים הממומנים. זאת אחת הסיבות העיקריות למספרם המועט של הארגונים הקהילתיים ושל מיעוטה של עשייה קהילתית, ומהצד השני של המטבע, אחד ממניעי מגמת ההתמקצעות המאפיינת את הארגונים.

ירידת ערך הדולר, המיתון בכלכלה הישראלית וחלוקת המענקים של הקרנות למספר רב של ארגונים יוצרים עומס עבודה עצום בקרב העמותות על מספר רב של פרויקטים בו זמנית. המעבר המהיר של השדה הפמיניסטי-ארגוני לשפה ופרקטיקה מקצועיים, לא תמיד לוותה על ידי קרנות וארגונים בתהליך למידה וחקר המשמעויות של אימוץ אופני פעולה אלה. מצוקה תקציבית ששוררת בארגונים רבים, הוצאה לפועל של פרויקטים רבים, גיוס כספים אינטנסיבי במקביל והצורך להוכיח עדיפות על פני ארגונים אחרים, הותירה סוגיות מהותיות בשולי הדרך. אחד הקשיים המרכזיים נעוץ בסוגיית השילוב בין מקצועיות לבין ערכים פמיניסטים, בין ניהול ארגונים ופרויקטים לבין שמירה

והקפדה על שיתוף ושותפות בתוך הארגון ובקהילתו, על תהליכיות, על רפלקציה עצמית ועל בניית מנגנונים אידיאולוגיים שייצרו איזון מתמיד והמשכי בין מונחים של יעילות והישגיות לבין מונחים של סולידריות, ביזור כוח ושוויון. סוגיות של ניהול פמיניסטי, של ייעוץ ארגוני פמיניסטי, של פרוצדורות שמבטיחות שהידע והמומחיות לא יישארו בידי מעטות ושל קבלת משוב ויצירת דיאלוג הדדי רצוף עם קהלים שנמצאים מחוץ לארגון, נותרו מעוטות התייחסות. סוגיית האינטגרציה בין מונחי מקצועיות קיימים, שחלקם לקוחים משפה ופרקטיקה גברית, לבין תפיסות ודינאמיקות פמיניסטיות, נותרה עדיין לא מעובדת. סוגיה זו לכשעצמה יוצרת עומס נוסף בתוך צוותי הארגונים, שנמצאים בקונפליקט מתמיד בין הצורך להוכיח הצלחות לגורמי המימון לבין הצורך ליצור אקטיביזם פנים וחוץ ארגוני פמיניסטי, שמאתגר את השפה הקיימת. מתוך שהשדה הפמיניסטי בישראל לא צמח לאיטו אל פעילות ממוקדת שירותים ואל פעילות שנדרשת למונחי מקצועיות, אלא שינה את רוב פניו במהירות כתוצאה מהמציאות הכלכלית-חברתית בישראל ושל מדיניות רוב גורמי המימון, נותרו סוגיות אלה לפתחו, אך לא במרכזו.

אחד ממאפייניה של החברה האזרחית בעידן ניאו-ליברלי היא תחרות הולכת וגוברת בין ארגונים לא ממשלתיים על תקציבים. ההתנגדות שהובעה מצד כמה מנציגות הארגונים למדיניות חלק מהקרנות מאבדת ממשמעותה לאור התלות של הארגון במימון הקרנות וההכרח לצעוד על קווי המתאר שמוכתבים על ידי חלקן. ישנן קרנות רבות שמאפשרות אמנם דיאלוג המשכי ופורה בינן לבין הארגונים כדי ללמוד מקרוב על שביעות רצון וביקורת מצד מקבלי המימון, אך ריחוק גיאוגרפי של חלק מן הקרנות, תפיסות עולם שונות והיותן אלו שמחזיקות בידן את התקציב המבוקש על ידי שלל ארגונים, מונעים לעתים דיאלוג רצוף ואפקטיבי, שמסוגל גם לשנות מדיניות קיימת של גורמי המימון.

כל האמור יוצר שדה ושפה תחרותיים בין הארגונים, התמקדות של כל ארגון בפעילותו והישגיו, היעדר רישות ארצי בין-ארגוני פעיל ודינאמי, נטייה להעלאת ערך העצמי של הארגון תוך שלילת הארגון האחר, התמקדות יתר בביקורת כלפי ארגונים אחרים הפועלים באותו שדה ופחות בביקורת משותפת כלפי השיטה הפוליטית-חברתית במדינה, ומגמה לחיזוק תוך ארגוני שלעתים באה על חשבון חיזוקה של תנועה פמיניסטית רחבה, מגוונת בתכניה ותפיסותיה, ומשפיעה מתוך שיתוף הפעולה הבין-ארגוני. יש שטוענות כי התחרות בין הארגונים הולכת ומידמה בכמה ממאפייניה לתחרות בין ארגונים עסקיים. כל ארגון מנסה להפיק יותר ויותר פרויקטים מהסוג המקובל יותר על קרנות באותה עת כדי שיוכל להמשיך לשרוד כלכלית ולממן את פעילותו. כפי שאמרה אחת מהמרואיינות, "התחרות בינינו היא למי יש ...'יותר גדול'?" או במלים אחרות, מי מאתנו יכולה להציג יותר הישגים מוחשיים, מדידים וגדולים.

מדיניות חלק מן הקרנות שמכוונת למימון פרויקטים שהצלחתם מוחשית ו/או כמותית, מוסיפה למגמה הגוברת לשכור עובדות עם ידע וניסיון מקצועי בתחומן. זו סיבה נוספת להעמקת הפיצול בין צוות הארגון האקדמאי והמקצועי ובין קהלי היעד.

עם זאת, הביקורת שמתחו המרואיינות על הקרנות ומדיניותן יוצרת הזדמנות להרחיב את השיח בין מקורות המימון ובין הארגונים, הידברות שתיטיב עם שני הצדדים ותגדיל את המתאם בין צורכי הקרנות ובין רצונות הארגונים. אלו מהקרנות שמתמידות לקיים דיאלוג כזה יודעות לספר על יתרונותיה של ההפריה ההדדית ועל תוצאותיה החיוביות של הלמידה המשותפת מצד נציגות קרנות

וארגונים. בהנחה שהן הקרנות והן הארגונים מעוניינים לחולל שינוי חברתי בישראל ולהיאבק בדיכוי האוכלוסיות המוחלשות, מרחב כזה של הידברות המשכית ורצופה עשוי להניב סוגי פתרונות ושיח חדשים, שישפרו את היכולת המשותפת לחולל שינוי ציבורי-פוליטי של ממש.

פגיעה בתפיסת היכולת לחולל שינוי מהותי בחברה בישראל

רבות מהנשים מעידות על ייאוש רב מהמדיניות הממשלתית, מהקו הפוליטי המנחה את השלטון, מהשיטה הכלכלית הקיימת ומהשלכות כל אלה על החברה בישראל. על אף עשרות שנים של פעילות פמיניסטית נמרצת, מאבקים מתמשכים נגד אפליה ואלימות, הפגנות ומחאות אינספור, הרחבת תודעה פמיניסטית בקרב קהלים נוספים, חקיקה ופעילות משפטית ועוד, החברה לא השתנתה שינוי של ממש בקווי מתארה המיליטאריסטים והפטריארכאליים. מספר הנפגעות מאלימות מינית עולה בהתמדה, כך גם מספרן של נשים שנרצחות על ידי בעליהן. האפליה נגד נשים פלסטיניות, מזרחיות ומהגרות ממשיכה, ההטרוסקסיזם ממשיך להעלים את קיומן האישי-פוליטי של לסביות ומגדרים אחרים, חלק ניכר מציבור הנשים חי בעוני, הכיבוש הישראלי בשטחים ממשיך ומחריף וההפרטה ההולכת ומתרחבת במשק גוזלת מיותר ויותר נשים את התקווה לעתיד כלכלי טוב יותר. כמה מהמרואיינות טענו שבתוך מציאות חברתית-כלכלית מחריפה והולכת, לא נותר אלא לסייע באופן פרטני לכל אשה במסגרת המבנה החברתי הקיים.

רבים מהארגונים מסכימים שהתרבות הגברית של השלטון והחברה בישראל, שאחת מתוצאותיה המובהקות היא יחס פוגעני ומפלה כלפי נשים, היא חזקה ועמוקה מכדי שהחברה האזרחית-פמיניסטית תוכל לשנותה באופן גורף ומכריע. מול כל פעולה פמיניסטית, אם מתן שירות וסיוע לאשה ואם כנס, הפגנה ופעולת מחאה, פועלים כוחות חזקים בהרבה שנובעים משלטון שמשקיע את רוב תקציב המדינה בהתחמשות ובהצטיידות למלחמות הבאות. רוב החברה בישראל מאמינה ש"ביטחון" צבאי חשוב יותר מביטחון אזרחי-חברתי, כלכלי, סביבתי, מגדרי. הפחד מפני ה"אויב", האימה מפני המלחמה הבאה, ההפנמה של התפיסה כי כלי מלחמה הם המפתח לביטחון, והשוליות של תחומים אזרחיים לעומת נושאים "מדיניים" מותירים את העשייה והתודעה הפמיניסטיות לא מספיק מרכזיות בהשוואה לערכים הדומיננטיים ולהתנהלות המרכזית בשלטון ובחברה בישראל.

בתוך מציאות מדינית-חברתית כמו זו שבישראל, רבות מהפעילות שותפות לתחושה של ייאוש מהיכולת לשינוי המבנה החברתי והאידיאולוגיה השלטת. במרווח פעולה כה צר לשינוי חברתי, הסיקו רבות מהנשים הפעילות בשדה הזה כי טוב סיוע לאשה אחת מעוד הפגנת מחאה, שתיבלע בתוך החדשות ה"ביטחוניות" שהרייטינג שלהן גבוה יותר. אמנם סיוע פרטני מחייב לעתים שותפות עם הממסד, שהתנועה הפמיניסטית נהגה בחלקה להתנגד לו, אבל שירות מועיל עשוי להשפיע יותר מעוד הפגנה. מתן מענה טלפוני לנפגעת אלימות מינית, העצמה כלכלית שנשים רבות כן מצליחות בזכותה להשתכר מעט יותר, סיוע לאשה להיחלץ מעגינותה ותמיכה נפשית בנפגעת זנות, יכולים לפחות לרופף מעט את הכבלים הרגשיים והכלכליים האוסרים את האשה, להעניק לה את התחושה שהיא לא לבד, ולהרחיב למענה ויחד אתה את הרשת המקצועית ו/או החברתית שתשחרר אותה מעט מבדידותה ושקיפותה. כל אלה תורמים גם הם למגמת ההתרחבות של ארגוני הסיוע המקצועיים בשדה הפמיניסטי.

פרק ה'

קואליציות ארוכות טווח

ריבוי הארגונים הפמיניסטים, התחרות על משאבים והבדלי התפיסות ביניהם בתחומי פעילות, במבנה ובאופי העשייה, מעוררים את התהייה אם ביכולתם לשתף פעולה. בפרק שלהלן אסקור את הקואליציות הארגוניות הקיימות ואת הסוגים השונים של שיתוף הפעולה הבין-ארגוני הקיימים כיום על אפיוניהם השונים. הסקירה והניתוח הם פרי ראיונות שערכתי עם נציגות של קואליציות ארגוניות שונות ועם נציגות של הארגונים השותפים להן. כמו כל מה שנאמר עד כה, גם הסקירה הזאת מושפעת מן המבט הפוליטי-האישי של הכותבת.

בחרתי לעסוק בנושא הזה בגלל הבולטות של מגמת יצירת הקואליציות המסתמנת בשנים האחרונות. נוכח התחרות והקונפליקטים בין הארגונים, שתוארו בפרק הקודם, הולכת וגוברת אצל רבים מהם ההכרה בצורך לקיים שותפויות בנושאים שונים כדי להגביר את השפעת פעילותם בשדה הציבורי ואצל מקבלי/ות החלטות כאחד. שני קמפיינים רחבי היקף שיזמו קואליציות קצרות טווח של ארגונים פמיניסטים בשנים 2007-2006 הוכיחו שקיימת נכונות לפעול יחדיו למען מטרות משותפות. הנראות הגדולה שהארגונים זכו לה באמצעי התקשורת ובשיח הציבורי והפרלמנטרי הבהירו גם שהפעילות המשותפת היא בעלת השפעה רבה.

לשם גילוי נאות, בטרם אסקור את השותפויות קצרות הטווח הללו ואנתח את מאפייניהן, עליי להדגיש שהייתה לי מעורבות רבה בייזום ובריכוז שני הקמפיינים האמורים, שעוד ארחיב עליהם את הדיבור. הקמפיין הראשון הסתמך על קואליציה של 13 ארגונים שפעלו במשותף לבחירת אשה לנשיאות. הקמפיין השני הסתמך על קואליציה של 13 ארגונים (שהתרחבה בהמשך ל-20 ארגונים) שיצאו למאבק להרחקת עבריינים מין מהשלטון. השתתפותי הפעילה בקואליציות אלה נבעה מתפיסת עולמי הפמיניסטית והמקצועית כאחד. אני גורסת שפעילות משותפת של ארגונים רבים, דהיינו, צמצום התחרות והפיצול לטובת עשייה משותפת, עשירה בשפתה ובאופני פעולתה, והידוק קשרים אישיים ובין-ארגוניים תורמת להרחבתו של השיח הפמיניסטי בתוך השדה הארגוני ולהנחלתו לציבור הרחב, ואף יעילה יותר בהשגת המטרות שלשמן התארגנה הקואליציה. מאבקים משותפים של ארגונים ועשייה בין-ארגונית רחבה הם מרחבי פעולה שמצליחים לרוב ליצור אינטגרציה בין מונחים של מקצועיות לבין תפיסות פמיניסטיות של שיתוף ושותפות, הדדיות, תהליכיות, ביזור של ידע ושל

נראות. ניתן לטעון כי זו אחת הסיבות להצלחתם של מאבקים אלה ליצור גיוס ציבורי, לקדם שינוי חברתי ממשי, לעורר מודעות בקרב אוכלוסיות מגוונות בציבור ולמקם את השדה הפמיניסטי כמחולל שינוי במרחב הציבורי ובמדיניות השלטונית. כאשר מונחי מקצועיות מתורגמים לשפה פמיניסטית וכאשר לשון פמיניסטית מתורגמת גם לשפה מקצועית ויוצרת בה תכנים חדשים, עולה יכולת ההשפעה של השדה לערער אמונות ופרקטיקות דומיננטיות בחברה ולחולל שינוי בתחומי אלימות ואפליה כלפי נשים ומיעוטים פוליטיים נוספים.

ישנם שני סוגים עיקריים של שותפויות בין-ארגוניות: **קואליציות ארוכות טווח**, שפועלות סביב נושא משותף במשך תקופה לא מוגדרת, **וקואליציות קצרות טווח** שקמות כדי לגייס ארגונים לפעולה משותפת ועל מנת להשיג מטרות מיידיות סביב נושא מוסכם. הקואליציות קצרות הטווח פועלות על פי לוח זמנים מוגדר מראש, שלרוב אינו עולה על שנה. הבדל מהותי בין שני סוגי הקואליציות הללו - ארוכות הטווח וקצרות הטווח - כרוך גם בסוגיית מיסודן. הקואליציות ארוכות הטווח בהן בחרתי להתמקד בפרק זה הן לרוב ממוסדות, נועדות ליצור דיאלוג ארוך טווח בין ארגונים שונים, לאתר את המוסכם ביניהם, ליצור אג'נדה משותפת של הארגונים ובנוסף ליצור נראות ציבורית של הנושאים המחברים בין הארגונים הללו. אלו הן קואליציות שבמקרים רבים מאורגנות ומרוכזות על ידי **שתיל - שירותי תמיכה וייעוץ לקידום שינוי חברתי**, שמשמש, בין השאר, כארגון גג מלווה ומארגן לקואליציות הללו וכגורם שממן לרוב את פעילותן.

הקואליציות קצרות הטווח אליהן אתייחס במפורט בהמשך, מתאפיינות, בין השאר, בהיעדר מיסוד, בשיתוף פעולה של ארגונים לשם קידום מאבק ציבורי-פמיניסטי של נושא שעולה מתוך סדר היום החברתי-פוליטי במדינה. אלו הן קואליציות שמתמקדות בעיקר בקמפיינים ציבוריים תחומי זמן ובעלי נראות תקשורתית גבוהה. קואליציות אלו אינן מנוהלות על ידי ארגון כלשהו ואין ארגון גג כלשהו שמייצג אותן. המימון של שיתופי פעולה קצרי טווח אלה מגיע כל פעם מארגון אחר, שגם אם היוזמה לשותפות הבין-ארגונית נובעת ממנו, הוא משמש בעיקר כמטה הפעולה המשותף עד לסיום הקמפיין.

אפתח את הצגת הקואליציות ארוכות הטווח וקצרות הטווח בתיאור מאפייניה, פעילויותיה והישגיה של כל אחת מהן. בהמשך אציג את השלכותיה של פעילות זו, ואת היתרונות והחסרונות הגלומים בשותפויות ארוכות מועד וקצרות מועד. תיאור פעולות והישגי הקואליציות נכון לתחילת שנת 2008.

בשדה הפמיניסטי פועלות באופן ממוסד הקואליציות הבאות:

קואליציית יחדיו - למניעת אלימות במשפחה האתיופית;

קואליציית עיקר - לזכויות העגונה ומסורבת הגט;

פורום נשים לתקציב הוגן;

הקואליציה למאבק בסחר בנשים סיימה את פעילותה לפני יותר משנה.

ישנן שתי קואליציות ארוכות טווח שאופני פעילותן שונים מהותית מאופני הפעילות של הקואליציות שיזומות או מרוכזות על ידי **שתיל**. אלו הן **קואליציית נשים לשלום** ו**קואליציית נשים-חיפה**.

קואליציית נשים לשלום, שהוקמה בשנת 2000, לא נכללה בפרק הזה משום שהיא בראש ובראשונה תנועה עצמאית, אף כי היא מורכבת מעשרה ארגונים וחלק מפעילויותיה משותפות לכלל או לכמה מן הארגונים הללו. הארגונים הם: בת שלום, בת צפון, האם החמישית, מחסום Watch, נגה-כתב עת פמיניסטי, נל"ד, נשים בשחור, פרופיל חדש, תנד"י ו- WILPF. חלק מהארגונים הללו אינם מופיעים בחלק הדו"ח שעוסק במיפוי הארגונים, משום שהם פועלים לא כעמותות רשומות אלא כהתארגנויות שפועלות מעת לעת. המודל של **קואליציית נשים לשלום** ראוי לחקר ולהעמקה, משום שהוא מציע דינאמיקה אחרת ומבנה שונה מאלו הנפוצים בקרב קואליציות ארוכות טווח אחרות או בקרב ארגונים עצמאיים. בניגוד לקואליציות האחרות שיתוארו בפרק הזה, רבות מהפעילות ב**קואליציית נשים לשלום**, שממקדת את פעילותה במאבק נגד הכיבוש בשטחים ונגד דיכוי הפלסטיניות/ים באזור ובחיבור בין סוגי דיכוי שונים של קבוצות מיעוט פוליטיות בחברה, אינן נציגות של הארגונים השותפים לקואליציה. חלק מהנשים הן פעילות גם ב**קואליציית נשים לשלום** כארגון עצמאי וגם באחד או יותר מהארגונים השותפים לה או בארגונים אחרים. משום שהקואליציה לא מתפקדת לרוב כמנהלת הדיאלוג בין הארגונים השונים ולרוב גם לא בתפקיד של מתווכת ביניהם, היא יכולה להמשיך להוציא אל השטח פעולות ומהלכים שבהם כלל הארגונים יכולים להיות שותפים, אך אינם מחויבים לכך. יותר מאשר היא מתפקדת כארגון גג, היא פועלת כתנועת שלום פמיניסטית שמאפשרת לנשים שרוצות לפעול בתחום זה להצטרף אליה, גם אם אינן שייכות לארגון זה או אחר. תיאורה המפורט יותר של הקואליציה מופיע בחלקו של הדו"ח על מיפוי הארגונים הפמיניסטים בישראל.

קואליציית נשים-חיפה מורכבת מארבעה ארגונים: אשה לאשה-מרכז פמיניסטי חיפה, מרכז סיוע לנפגעות תקיפה מינית, כיאן - מרכז פמיניסטי מיסודן של נשים ערביות, אסוואת -נשים לסביות פלסטיניות. ארגוני הקואליציה הוקמו במהלך 25 השנים האחרונות על ידי חלוצות המאבק הפמיניסטי המאורגן בישראל. מטרתה המרכזית של הקואליציה היא להוות בית פתוח ובטוח לאוכלוסיות נשים מגוונות בהן נשים יהודיות, ערביות, לסביות, רוסיות, אתיופיות, דרוזיות וקבוצות אתניות אחרות.

השותפות בין ארגוני **קואליצית נשים-חיפה** מתבטאת בעיקר, בפעילות תחת קורת גג אחת. לכל ארגון יש משרד משלו, אך העבודה במבנה וחלל משותף מאפשרת מפגש יומיומי ובלתי אמצעי בין העובדות והפעילות. הפעילות בתוך בית המשותף לכל הארגונים מאפשרת התייעצויות שוטפות בין נשות הארגונים וגם ציון יחדיו של אירועים, כמו יום האשה הבינלאומי, יום המאבק באלימות כלפי נשים, היום הבינלאומי נגד הומופוביה ועוד.

כמו ב**קואליצית נשים לשלום**, גם **קואליצית נשים-חיפה** אינה משמשת ארגון גג מייצג וממוסד עבור הארגונים הפעילים בה. ייחודה של קואליצית נשים חיפה הוא ביצירת מרחב פיזי ואידיאולוגי משותף, שמהווה עבור נשים פמיניסטיות בחיפה בית בטוח, שמיועד לא רק ליצירת פעילויות, אלא גם מקום שאפשר לשהות בו ולהיפגש עם נשים אחרות, לעיין בספרות הפמיניסטית המצויה בו, לקחת חלק במפגשים שוטפים על נושאים מגוונים שמאורגנים על ידי אחד הארגונים או כולם ועוד.

כאמור, מרבית הקואליציות ארוכות הטווח בישראל נוצרות או מרוכזות על ידי **שתיל** מיסודה של **הקרן החדשה לישראל**. ארגון **שתיל**, שנוסד בשנת 1982, הינו מרכז המספק שירותי תמיכה וייעוץ לארגונים לשינוי חברתי בישראל. **שתיל** פועל למען צדק חברתי וכלכלי, זכויות האדם והאזרח,

פלורליזם דתי ותרבותי, עולי אתיופיה וחבר העמים, קידום זכויות הפלסטינים וקידום נושאי סביבה וקהילה.

כמרכז לפיתוח יכולות של ארגוני שטח לשינוי חברתי, **שתיל** מעצים קהילות מקופחות על ידי הקניית כלים לשיפור חייהן ועל ידי בניית ארגונים המקדמים שינוי חברתי לטווח ארוך. שתיל נענה לצרכים הנובעים מהשטח וכן פועל גם באופן פרואקטיבי - מגיע לציבור הנמצא בשוליים הכלכליים והגיאוגרפיים של החברה ומחזק את כוחו על ידי יצירת פורומים של ארגונים. פעולת שתיל מחזקת את הדמוקרטיה בישראל על ידי עידוד אזרחים להיות מעורבים בתהליכים שלטוניים וחיזוק השאיפה לצדק חברתי. המשרד הראשי של שתיל ממוקם בירושלים, יחד עם חמישה סניפים נוספים ברחבי הארץ. שתיל מסייע ליותר מ-1,000 ארגונים לשינוי חברתי בשנה, בשלבי הקמתם ובפעולתם השוטפת.

קואליציית יחדיו - קואליציית נשים פעילות מקהילת יוצאי אתיופיה

הקואליציה הוקמה בסוף 2005 ביוזמת שתיל. השותפות יצאה לדרך לאחר שלמלם צהאי ז"ל, פעילה בקהילה האתיופית ואם לשני ילדים, נרצחה על ידי בעלה.

מטרות

בתיאור הקמתה ומטרותיה של הקואליציה נכתב:

"בשנים האחרונות אנו עדות לביטויי אלימות קשים המתרחשים בתוך המשפחה כאשר החמור מהם הוא רצח נשים. 25% מכלל הנשים הנרצחות על ידי בני זוגן בישראל הן נשים בנות קהילת יוצאי אתיופיה, תופעה ההולכת ומסלימה... מטרת הקואליציה [ד.א.] להשפיע על הקצאת המשאבים וניתובם באופן יעיל למטרת צמצום תופעת האלימות; לעודד תיאום ושיתוף פעולה בין הגורמים המטפלים בבעיה בתוך הקהילה ומחוצה לה ולתרום לו; להשפיע על מדיניות הקליטה לשלביה השונים, לפני העלייה, במרכזי הקליטה וביציאה לחיים עצמאיים בקהילה; להעצים את המנהיגות המסורתית של יוצאי אתיופיה ולעודדה להשתתף השתתפות פעילה בטיפול בבעיה בתוך הקהילה; לעודד מתן סיוע מיידי נרחב שיהיה רגיש לתרבות ולשפה, לשרויים במצוקה; להעלות את מורכבות הבעיה לתודעה הציבורית בתוך קהילת יוצאי אתיופיה בפרט ובקרב החברה הישראלית בכלל".[15]

הארגונים השותפים לקואליציה הם היווט, טלה, פותחים שער, הגשמת החלום, עלמי"א, אני ואת, קול הקהילה, מנהיגות נשים, איגוד נשים יוצאות אתיופיה, אפשרי, מרכז תמיכה לנפגעי אלימות במשפחה - חיפה. ריכוז הקואליציה: שתיל. למעט בעמותת אפשרי, שמבוססת על פעילות נשים, בשאר הארגונים בקואליציה פעילים נשים וגברים.

אחת לחודש מתקיימת ישיבת מליאה של נציגות כל הארגונים, הנחלקות לחמש קבוצות פעולה: צוות עבודה עם מוסדות, צוות תקשורת, צוות לגיוס גברים, צוות לניחום אבלים במקרי רצח וצוות עבודה עם המנהיגות הרוחנית של הקהילה. רכזת הקואליציה, שעובדת בחצי משרה, יושבת במשרדי ארגון שתיל שמשלם את שכרה וממנן את הפעילות. העשייה השוטפת כוללת גם הגברת התודעה הציבורית לנושא באמצעות יחסי ציבור וראיונות באמצעי התקשורת, בכלל זה אמצעי התקשורת של הקהילה האתיופית בישראל.

הישגים

מיפוי מקיף של מרכזי סיוע, תוכניות ומענים שעוסקים גם הם בטיפול באלימות במשפחה בכלל ובקרב הקהילה האתיופית בפרט, הכנת נייר עמדה בנושא התמודדות עם אלימות במשפחה האתיופית והצגתו בוועדה לקידום מעמד האשה בכנסת, הכנתו והפצתו של תדריך לטיפול מונע באלימות במשפחה, פגישות עם מנהלים במשרד הקליטה ובמשרד הבריאות, השתתפות בוועדות בין-משרדיות של משרד הרווחה והקליטה שדנות ומגבשות פתרונות בתחום הזה, ועבודת הסברה בקרב דרגים שונים במשטרה.

קואליציית עיקר - הקואליציה הבינלאומית לזכויות העגונה ומסורבת הגט

ראשיתה של הקואליציה לפני כ-15 שנה. היא פעלה אז כשנתיים בלבד. לפני כשש שנים החליטו הקרן החדשה לישראל באמצעות ארגון שתיל, לחדש את הפעילות והקימו מחדש את הקואליציה. בשנה הראשונה ריכז שתיל את הקואליציה וסיפק ייעוץ ארגוני שוטף למנהלת ולנציגות הארגונים השותפים. "עיקר היא קואליציה בינלאומית של ארגונים, הפועלת לקידום פתרונות במסגרת ההלכה לבעייתן של עגונות ומסורבות גט ולמניעת התופעה. הקואליציה מאחדת ארגונים חברתיים, ארגוני נשים, ארגונים למען זכויות אדם וצדק חברתי ומרכזים אקדמיים, בעלי תפיסות עולם וגישות דתיות שונות ומגוונות. הקואליציה רואה בכל פעולה המאפשרת עגינות וסירוב גט מעשה אלים וכוחני, הגורם לסבל ושולל את חירות האשה וכבודה. הקואליציה מאמינה כי בעגינות ובסירוב הגט יש פגיעה בכבודה של האשה, בחיי משפחתה וילדיה ובדמות החברה כולה. הקואליציה פועלת למען כל הנשים היהודיות בישראל ובעולם בדרכים שונות ובהן,

- הקמת אתר אינטרנט
- קידום וייזום חקיקה
- עריכת מחקרים לצורך מציאת פתרונות הלכתיים ומשפטיים
- קידום השימוש בפתרונות הלכתיים ומשפטיים קיימים ומציאת חדשים בקרב הציבור והממסד הדתי
- פעולות בתחום החינוך
- עידוד השימוש בהסכמי קדם נישואין

כל זאת על מנת להביא למצב שבו לא תהיה אפילו אישה אחת כבולה בכבלי הנישואין בניגוד לרצונה." [16]

הארגונים השותפים לקואליציה הם אחותי, אמונה, אשה לאשה, גרנית, הדסה ישראל, המרכז לחקר האשה בהלכה ליד מכון שכטר ללימודי היהדות, המרכז לפלורליזם יהודי, מרכז רקמן, התנועה המסורתית, ויצו, חמד"ת, יד לאשה, ל.א., לב לעם, ליגת נשים ליהדות מסורתית, מבוי סתום, מכון עתים, מרכז הסיוע לנשים דתיות, מרכז צדק לנשים, נאמני תורה ועבודה, נעמ"ת, פרויקט מעקב לזכויות האדם של נשים יהודיות, קול האשה, קולך, שדולת הנשים בישראל, שתיל. על אף שלא כל השותפים הם ארגוני נשים, הוחלט כי הנציגות בקואליציה יהיו נשים בלבד.

הקואליציה פועלת בכמה מישורים

- מישור חברתי - הגברת המודעות לבעיית הנשים העגונות ומסורבות הגט ושינוי עמדות כלפי הבעיה כדי להקנות לה מעמד של תופעה חברתית, והפסקת ההתייחסות אליה כאל קושי פרטי של אישה מסוימת. באותה הרוח, שינוי העמדה הציבורית כלפי סרבנות גט כדי שתיחשב כפעולה אלימה וכהתעללות.
- מישור חינוכי - פעולה מונעת נגד סרבנות גט ועגינות באמצעות הקניית ידע על הנושא ופתרונותיו; חינוך לערכי הכבוד, השוויון והחירות בקשר הזוגי.
- מישור משפטי ופוליטי - קידום הטיפול בנושא הנשים העגונות ומסורבות הגט בסדר יומם של דרגי קבלת החלטות, נציגי ציבור ואנשי דת; מאמצים להביא לשינוי המצב החוקי הקיים כדי ליצור שוויון ואיזון בין נשים לגברים בדיני משפחה; שיפור מעמדן של הנשים בבתי הדין הרבניים ואכיפת הפתרונות הקיימים.
- במישור הלכתי - קידום פתרונות ברוח ההלכה ויישומם על מנת להביא לשוויון ואיזון כוחות בין נשים וגברים בדיני משפחה.

הישגים

הקואליציה מפיצה תפילה למען העגונות שנקראת בבתי כנסת ובעצרות, משתתפת בישיבות מיוחדות בוועדות הכנסת, יוזמת תערוכות ותצוגות בנושא, מפגינה מול הכנסת ומול בתיהם של סרבני גט. הקואליציה הקימה מאגר מידע, שכולל ספריה ואתר אינטרנט עדכני. כמו כן, ב-2006 הגישה הקואליציה הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג. לפי ההצעה, אם תהליך מתן הגט מתעכב יותר מתשעה חודשים, תתאפשר חלוקת כל הרכוש המשותף לפני מתן הגט. במקרים של אלימות תהיה לבית הדין הרבני ולבית המשפט לענייני משפחה הסמכות להקדים את מועד חלוקת הרכוש. הארגונים הגישו יחדיו עתירות לבג"ץ בנושא מינוי דיינים בניסיון להשפיע שייבחרו דיינים שעומדים בקריטריונים הקבועים בחוק, ושלא תהיה השפעה ללחצים של קבוצות אינטרסים.

אחת מהפעולות העיקריות שהקואליציה רשאית לזקוף לזכותה הוא ציון יום העגונה הבינלאומי בעשרים במרץ. ביום העגונה ב-2008 ארגנה קואליציית **עיקר** צעדת מחאה, שכותרתה "נישואים הם לא בית אסורים", מבית הדין הרבני בירושלים לכנסת. הצעדה לוותה ביום לימוד ארצי בנושא פתרונות בהלכה לסרבנות גט. כמו כן הונפק בול לשימוש פרטי או ארגוני שמציין את היום.

הקואליציה רואה כהישגה העיקרי את הגברת המודעות הציבורית והתקשורתית לסוגיית העגונות ומסורבות הגט, שהתבטאה גם בדיונים בנושא שהתנהלו בוועדות הכנסת השונות. הקואליציה הצליחה לגייס לפעולה בנושא גם ארגונים שעד להקמת הקואליציה כמעט ולא עסקו בו וליצור רשת רחבה של ארגונים, שונים בתפיסותיהם ובפעילויותיהם, שפועלים יחדיו למען המטרה המשותפת.

מטה הקואליציה ממוקם בעמותת **יד לאשה** והעמותה משלמת את שכרה של מנהלת הקואליציה שהוקצתה לה חצי משרה.

השותפות בין הארגונים מתבטאת הן בפעילות עצמה והן במפגשים קבועים. המליאה מתכנסת אחת לשלושה חודשים בהשתתפות נציגות הארגונים. הוועדה המשפטית שמורכבת מעורכות דין מהארגונים השונים נפגשת אחת לחודשיים. וועדת היגוי מתכנסת אחת לחודש, ומשתתפות בה

עשר נשים שמייצגות את הארגונים הפעילים יותר. הקואליציה ממקדת את פעילותה בשדולה בכנסת לקידום חקיקה ובפעילות מחאה ציבורית.

פורום נשים לתקציב הוגן

"הפורום הוקם באוגוסט 2004 כדי לפעול לקידום מדיניות כלכלית הוגנת לנשים באמצעות ניתוח מגדרי של תקציבים ממשלתיים. מטרות הפורום - העלאה לדיון ציבורי ופרלמנטרי את השלכותיה המגדריות של המדיניות הכלכלית, ייעוץ בפיתוח כלים ואסטרטגיות לניתוח מגדרי במשרדי הממשלה ובגופים ציבוריים, יצירת שקיפות: איסוף, ניתוח ופרסום של נתונים מגדריים, עידוד מבקר המדינה להשתמש בעדשה מגדרית בבואו לבחון את פעולות הממשלה , מינוי מומחיות בשכר לתקציב הוגן לנשים במשרדי הממשלה ובגופים ציבוריים, הטמעת חובת התייחסות לשיקולי מגדר בעת דיוני ועדות הכנסת באישור סעיפי התקציב, הרחבת שיתוף הפעולה עם ארגוני נשים וארגונים חברתיים בנושאים של שוויון מגדרי במדיניות הכלכלית.

פעילויות הפורום כוללות: ניתוח מגדרי של תכניות, פרויקטים והחלטות ממשלה; כתיבה והפצה של ניירות עמדה בנושאים של תקציב ומגדר, עבודת לובי מול נשות ואנשי מפתח בכנסת, במשרדי ממשלה, ברשויות השלטון המקומי ובגופים כלכליים; ארגון סדנאות וימי עיון למקבלי החלטות, לתקשורת ולקהל הרחב והסברה מול כלי התקשורת." [17]

הפורום כולל שלושים ארגונים: מרכז אדווה, אג'נדה, אל-אהלי, אחותי, אשה לאשה, איתך-מעכי, אלזהראא, האגודה לזכויות האזרח, היחידה לקידום נשים בתנועה הקיבוצית, המרכז היהודי-ערבי לפיתוח כלכלי, המרכז לפלורליזם יהודי, העמותה להעצמה כלכלית לנשים, נוע"ה - נשים ועבודה, מרכז תמורה, ויצו, כיאן, מועצת נשים ת"א-יפו, מהפך, מרכז לייפר ללימודי האשה והמגדר, מרכז מהות, מרכז מוסאווא, נשים נגד אלימות, עדאלה, קול האשה, קולך, שדולת הנשים בישראל, פמיננסי - המכללה להעצמת נשים, עמותת אפשרי, קואליציית נשים לשלום.

בפורום עובדות שלוש שכירות: רכזת יהודיה ורכזת פלסטינית, כל אחת בחצי משרה, ולוביסטית בשלושת רבעי משרה. הוא הוקם ביוזמת **מרכז אדווה**. עובדות הפורום פועלות מ**מרכז אדווה**, המעניק להן שירותי משרד וסיוע בגיוס כספים מקרנות.

הקשר השוטף בין הארגונים מתנהל ברשת אימייל שכוללת גם נשות אקדמיה שאינן חברות באחד הארגונים. הרשת מאפשרת דיונים בין המשתתפות והעברת הודעות. במסגרת הפורום פועלת ועדה משפטית, המורכבת מעורכות דין מטעם הארגונים, והן מנסחות הצעות חוק ואחראיות על הניתוח המשפטי של הפרסומים השונים. הלוביסטית יוזמת פגישות בכנסת ומלווה לפגישות את נציגות הארגונים ברוטציה שמאפשרת השתתפות מְרַבית לכל הארגונים השותפים בפעילות השוטפת. אחת לחודשיים מתאספת מליאה ובכל פעם מעלים בה לדיון נושא אחר. למליאה מוזמנות נציגות מכל הארגונים.

הישגים

הפורום מוכר כגורם מקצועי ומומחה בתחומו במוקדי קבלת החלטות. הפורום רושם לזכותו למשל את העובדה שחברות/י כנסת הטמיעו את המושג מגדר על משמעויותיו השונות, ושמדי שנה יש נכונות לקבל מ**הפורום** הערות על תקציב המדינה והצעות לתיקונים; בעקבות הפעילות הנמרצת של השדולה בכנסת ובמשרדי ממשלה, הכיר משרד התחבורה בהיעדר ניתוח מגדרי של תקציבי המשרד; השדולה שפעלה מטעם הפורום בכנסת בנושא השלכות שכר מינימום על ציבור הנשים הצליחה להקדים את הדיון בכנסת בנושא העלאת השכר מדצמבר ליוני 2008; הלחץ שהפעיל הפורום בנושא חוק ההסדרים הביא להסרת היוזמה להטיל מס על קצבאות ביטוח לאומי בשל ההשלכות שהיו אמורות להיות לכך על נשים שחיות בעוני, ועוד.

הקואליציה למאבק בסחר בנשים

בעקבות דו"ח של שדולת הנשים בישראל, הוקמה ב-1997 הקואליציה למאבק בסחר בנשים. השותפים בקואליציה היו ארגונים ששמו להם למטרה למגר את הסחר בנשים בישראל ולטפל בקורבנותיו. הקואליציה פעלה עד 2007.

מטרות

- "מדינת ישראל תבחן את הסכנה הנשקפת לנשים בחזרה לארץ מוצאן ולפי הצורך תעניק להן מעמד של פליט או תדאג למצוא מדינה אחרת שתקלוט אותן.
- המדינה תקים מקלט מוגן לנשים הנסחרות, בין שהן מעידות נגד הסוחרים ובין שאינן מעידות. במקלט יינתן להן סיוע רפואי, נפשי ומשפטי.
- מתן תקופת התאוששות ראשונית שבה תחליט האישה אם ברצונה למסור עדות.
- טיפול אישי בנשים בעלות צרכים מיוחדים - נשים הרות, מכורות לסמים וקטינות.
- על המשטרה לנקוט יוזמה ולהקצות משאבים למאבק בסחר בנשים.
- אין לאפשר לנשים הנסחרות להשתחרר בכספי ערבות שהפקידו הסרסורים.
- על המדינה לפצות את הקורבנות במסגרת ההליך הפלילי.
- על המדינה לספק הגנה בתכנית להגנת עדים לנשים נסחרות שהעידו נגד המעורבים בסחר."[18]

הארגונים החברים בקואליציה היו שדולת הנשים, אשה לאשה, מוקד סיוע לעובדים זרים, איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, אנחנו שוות, האגודה לזכויות האזרח, אמנסטי אינטרנשיונל, קל"ף, ל.א - קול האישה, שומרי משפט - רבנים למען זכויות אדם, הקשת הדמוקרטית המזרחית ועצו"ם.

הישגים

בעקבות הזרקור שהפנו אל ישראל דו"ח **אמנסטי אינטרנשיונל** לשנת 2000 ודו"ח משרד החוץ האמריקאי ל-2001, ההכרזה על ישראל כעל "מעצמת" סחר בנשים והאיום בסנקציות מצד ארצות הברית, הוקמו צוות ממשלתי בין-משרדי וועדת חקירה פרלמנטרית. כתוצאה מהם התקבל בשנת

2000 בכנסת החוק שקבע שסחר בבני אדם למטרת זנות הוא עבירה, והסדיר סיוע משפטי לנשים שנסחרו גם אם אינן תושבות ישראל או אזרחיות. כתוצאה מכך גובשה בפרקליטות המדינה ובמשטרה מדיניות חדשה של היערכות למלחמה נגד הפשע המאורגן, שתעשיית הזנות והסחר בנשים היא אחת מזרועותיו. הפרקליטות והמשטרה גם החלו להחיל את חוק איסור הלבנת ההון על רכושם של סוחרי נשים וסרסורים. משרד הרווחה פתח בשנת 2004 מעון לקליטת נשים שנסחרו, ובמעון מציעים לנשים את שירותיהם של עובדים/ות סוציאליים/יות, פסיכיאטר ויועץ משפטי. במקביל איימה ארצות הברית בסנקציות כלכליות נגד מצרים ובשלב מסוים נגד ישראל, אם לא ינקטו צעדים למניעת הברחת הנשים דרך שטחן ולמיגור תופעת הסחר בבני אדם.

הקואליציה החלה את דרכה כשותפות בין ארגונים מעטים. בעקבות התרבות מספר הארגונים שפעלו בתחום הזה והצטרפותם של ארגונים נוספים לקואליציה, הוחלט ב-2003 לפנות לארגון שתיל כדי שירכז את הפעילות, יסייע בגיוס כספים ויעניק ייעוץ ארגוני שוטף. הארגון מינה לקואליציה רכזת בהיקף של חצי משרה. הרכזת, שישבה במשרדי שתיל, כינסה ישיבות של נציגות הארגונים, הפיקה חומרי הסברה, יזמה וארגנה פעולות שטח, תיאמה את השדולה בכנסת ועוד. עקב המחלוקות שבין הארגונים, עליהם ארחיב בהמשך, הוחלט בשתיל להפסיק את ריכוז הקואליציה, וזמן קצר אחר כך היא הפסיקה לפעול.

האתגרים שבדרך

כל אחת מן הקואליציות שתוארו לעיל, ציינו כאחד מיעדיהן המרכזיים את הגברת המודעות הציבורית לנושא המייחד אותן. מעורבותם של ארגונים רבים בפעילות משותפת ורצופה בנושא ממוקד ומובחן סייעה לכל הקואליציות הללו לקדם את יעדיהן. מרבית המרואיינות סברו כי המאבק באלימות כלפי נשים יוצאות אתיופיה, הפעילות למען העגונות ומסורבות הגט, הבנת ההשלכות המגדריות של תקציב המדינה והמאבק הפמיניסטי נגד הכיבוש לא היו זוכים להד ציבורי משמעותי לולא קיומן של הקואליציות. ההסכמה שקואליציות של ארגונים מסוגלות להשפיע השפעה של ממש בקידום הנושא שלמענו הוקמו היא חוצת ארגונים, נשים ותפיסות.

שוררת אם כן הסכמה שהיתרון המרכזי של קואליציות, בהשוואה לארגונים נפרדים, הוא גודלן והתמקדותן בפעילות לשינוי חברתי, שמחזקות את יכולתן להעלות נושא על סדר היום התקשורתי והציבורי ולשמש קבוצת לחץ אפקטיבית. כלי התקשורת מעדיפים לסקר פעולות של קואליציות ארגוניות רחבות, כי כך נוצר הרושם בקהל שאליו פונה התקשורת שהמדובר בעמדות שמייצגות ציבור רחב ולא דעה צרה. הדבר נכון גם באשר להשפעתו של המאבק על גורמים במוקדי קבלת החלטות. שדולה בכנסת ובמשרדי הממשלה, שמייצגת ארגונים רבים, מצליחה לגייס תמיכה גדולה יותר וזוכה להיענות רבה יותר במסדרונות הכנסת ובמשרדי ממשלה.

יתרון נוסף בקואליציה הוא המפגש שנוצר בין ארגונים הפעילים באותו תחום, הן במישור האישי של הידברות בין הנציגות השונות, והן באפשרות למפות את העמדות ואת הצרכים של המשתתפות ולגבש סדר יום משותף. הקואליציות האלה שואפות ליצור מרחב של הסכמה בין הארגונים המתחרים זה עם זה על נראות ומשאבים. העומס המאפיין את סדר יומן של הפעילות בארגונים בדרך כלל לא מאפשר להן להתפנות להיכרות ו/או לשותפות המשכית עם פעילות בארגונים אחרים. רכזת הקואליציה היא שיוזמת ומארגנת את הפעילות המשותפת, וכך מאפשרת מפגשים סדירים בין כל הנשים, בלי שהנציגות יצטרכו לקבל על עצמן מטלות רבות שיתווספו לעומס העבודה הנדרש מהן בארגון שבו הן פעילות. רוב הארגונים אינם מתפנים לפעילות שדולה שוטפת ורצופה בכנסת ובמשרדי ממשלה, ובחלק מהארגונים השדולה נמצאת בסדר עדיפות נמוך יחסית בשל עומס העבודה היומיומי. מרביתם גם לא מעסיקים לוביסטיות בגלל חוסר תקציב. למרבית הקואליציות גם נראות גבוהה יחסית בתקשורת, משום העיסוק המרכזי שלהן בשינוי עמדות בציבור. ההתמקדות של הקואליציות השונות בקידום שינוי תודעתי במרחב הציבורי מאפשרת לארגונים, אם כך, להמשיך בפעילותם השוטפת, שממוקדת לרוב בקהלי יעד ספציפיים, ובד בבד ליהנות מן היתרון שמעניקה להם הפעילות הציבורית של הקואליציה.

היו מרואיינות שהעידו כי השתתפות הארגון שלהן בקואליציה העלתה את המודעות הציבורית והפרלמנטרית גם כלפי הארגון בו הן פעילות ותרמה ליכולתו לקדם את הנושא ולגייס משאבים גדולים יותר. על אף התחרות שנוצרת בהקשר הזה בין הארגונים היו שטענו כי כל הארגונים השותפים בקואליציה יוצאים נשכרים מהעלייה בנראות של הנושא המשותף, שמגייסת לא רק תמיכה ציבורית או פרלמנטרית רבה יותר, אלא גם מגבירה את המודעות לנושא בקרב הקרנות.

תחרות בין ארגונים ובין קואליציות

אחד מהקשיים המרכזיים שעולים בפעילות של קואליציות ארוכות טווח הוא התחרות הגוברת בעטיין בין הארגונים הנפרדים ובין הקואליציה על נראות ועל משאבים כספיים. היו שטענו כי הקואליציות פעלו, אם מלכתחילה ואם בהמשך הדרך, כארגונים עצמאיים שתלויים בגיוס משאבים לעצמן, דבר שחייב אותן לתאר את פעילותן ואת הישגיהן, ואלה הרי דומים לפעילות ולהישגים של חלק מהארגונים החברים בהן.

התחרות עלולה להכביד על הידברות בין הארגונים השותפים בקואליציה ולהבליט דווקא את הקונפליקט ביניהם על חשבון המוסכם. ואכן חלק מן המרואיינות העידו שדי בארגון אחד שתופס את הקואליציה עצמה כמתחרה בו, אם בתחום הפעילות ואם בגיוס משאבים, כדי לערער את חוויית השותפות ואת המוטיבציה של שאר הארגונים. המקרה של **קואליציית עיקר** ממחיש את הדינמיקה הזאת. על אף שהשותפות **בעיקר** אינן מערערות על הישגיה הגדולים בקידום המודעות לסוגיית העגונות ומסורבות הגט, היו כאלה שביקרו את הקואליציה על כך שהיא פונה, לדעתן, לאותן קרנות שאליהן פונים גם ארגונים החברים בה כדי לקבל מימון.

הביקורת האמורה מתייחסת גם לתחרות שנוצרת בין הפעילויות של הקואליציה ובין הפעילויות הציבוריות והמשפטיות של חלק מהארגונים החברים בה. בין הארגונים יש כאלה שעוסקים הן במתן שירותים והן בהגברת המודעות בציבור באמצעות הסברה ובכנסת באמצעות שדולה, ומתחרים ביניהם מי יזכה בקרדיט על פעולה מסוימת. כלי התקשורת אינם נוטים לציין את שמות כל הארגונים השותפים, ולרוב מייחסים את הפעולה המסוקרת לקואליציה בלבד. התוצאה היא שלפעמים, בגלל התחרות על הסיקור התקשורתי והנראות הציבורית בין הארגונים השונים, ההודעות לעיתונות נשלחות במקביל מטעם הקואליציה ומטעם ארגונים החברים בה. תכופות הארגונים מתנצחים ביניהם מי יזם את הפעילות או מי הוביל אותה, וכבר קרו מקרים שנציגות מארגונים שונים נפגשו בנפרד עם חברות/י כנסת או יזמו מחאות ציבוריות נפרדות.

לעומת המחלוקת שהתגלעה בקואליציית **עיקר**, בקואליציית **יחדיו** לא הייתה מחלוקת דומה, כי רוב הארגונים החברים בה הם צעירים וקטנים יחסית, שעומדים לרשותם משאבים מעטים. הקואליציה תורמת להגברת המודעות הציבורית, ובכך מגדילה את סיכויי הארגונים הפעילים לגייס מימון ותמיכה לנושא שהיה שקוף יחסית קודם הקמתה. יש המעריכות כי אם וכאשר חלק מהארגונים יהפכו ותיקים וגדולים יותר, עם מימון רב יותר, גם בקואליציית **יחדיו** תעלה על פני השטח תחרות כמו זו שמתקיימת **בעיקר**.

בראיונות שעסקו בפעילותה ובנסיבות התפרקותה של **הקואליציה למאבק בסחר בנשים** התברר כי הקשיים העיקריים נבעו מאותה חוויית תחרות. הקואליציה, שהייתה צריכה לגייס לעצמה מימון כדי לפעול, התחרתה לדבריהן של כמה מהמרואיינות, עם חלק מהארגונים השותפים בה. גם במקרה הזה המחלוקת נסבה על הקרדיט הציבורי לפעילויות השונות. נציגות מארגונים שונים טענו שהן יזמו פעולה זו או אחרת ולכן ארגונים אלה ולא הקואליציה, היו ראויים לקבל את ההכרה התקשורתית והציבורית.

המקרה של **הקואליציה למאבק בסחר בנשים** משקף את היחס האמביוולנטי של הארגונים להשתתפות בקואליציות. מחד, כדי להתקיים, קואליציה זקוקה למקור מימון יציב שיאפשר את רצף

הפעילות. מאידך, כאשר המדובר בארגון שלוקח על עצמו את ריכוז ומימון הפעילות, הוא נתפס במהרה לא רק כגורם מיטיב שמאפשר את העשייה אלא גם כגורם שמכתיב את המגמות והתכנים של פעילות כל הארגונים. **הקואליציה למאבק בסחר בנשים** לא הייתה ממשיכה להתקיים לולא קיבל על עצמו ארגון **שתיל** לממן את משכורתה של הרכזת ואת הוצאות הפעילות, אך כמה מרואיינות טענו כי לתפיסתן זה גם היה הגורם להתפרקותה של השותפות. מחד, קיים צורך של ארגונים רבים לקיים שותפות שוויונית והידברות בין כל הארגונים השותפים בקואליציה ולרוב אין למי מבין הארגונים את משאבי הזמן והכסף כדי להקים ולרכז את הפעילות הרבה שנדרשת. מאידך, אותו גורם שיוזם או מאפשר את המשך קיומה של הקואליציה נתפס כבעל הדעה בהיותו בעל המאה. עד כה לא ידוע על קואליציה, ארוכה או קצרת טווח, שכל הארגונים השותפים מימנו אותה. היו נציגות שטענו שגם אם המחלוקת הייתה פוחתת והופכת פחות מרכזית במצב הזה, היא לא הייתה נעלמת. המשאבים הכלכליים של הארגונים הם שונים, ועל כן הארגונים המשתתפים אינם יכולים להשקיע משאבים שווים. השקעה שונה של משאבים בפעילות הקואליציה עלולה להניב חוויה היררכית בין הארגונים וחשש מתמיד שלארגון ה"עשיר" יותר תהיה השפעה גדולה יותר. רוב הארגונים העידו כי אין להם תקציב פנוי להשקעה בקואליציות, ועל כן אופציית ההשתתפות של הארגונים במימון פעילות משותפת ארוכת טווח נותרת בשלב זה תיאורטית בלבד, אך ראויה לדיון ולחשיבה על אפשרויות הוצאתה לפועל.

המלצות

לאור הנאמר עד כה, ניתן להציג שורה של המלצות להעצמת יכולתם של ארגונים לפעול יחדיו במסגרת קואליציות ארוכות טווח. טרם יפורטו ההמלצות, ראוי להעלות את הסוגיה האידיאולוגית העולה מהקונפליקטים המאפיינים את פעילותן של חלק מהקואליציות. מתוך שהשדה הפמיניסטי כיום מושתת ברובו על ארגונים נפרדים, הארגון עצמו והמשך קיומו הופך לעתים להיות היעד המרכזי. ההזדמנות שניצבת לפתחם של הארגונים היא להרחיב את השדה הפמיניסטי המורכב מיחידות ארגוניות נפרדות לתנועה פמיניסטית רחבה, שאינה פועלת כארגון גג, אלא מתקיימת לצד הארגונים ומוסיפה להשפעתם ונראותם הציבורית. גם אם מתבקשת עוד חשיבה והתדיינות על דרכים אפקטיביות ליצירת מהלכים פמיניסטים מרובי ארגונים ועתירי נשים ממגוון תפיסות שרוצות יחד לשנות את המציאות הקיימת, הרי שאין להניח לאתגר זה לחמוק מאתנו כי טמונה בו הזדמנות גדולה להרחבת ההשפעה של תפיסות פמיניסטיות על המרחב הציבורי-פוליטי בישראל.

1. כדאי להקים קואליציות ארוכות טווח שיעסקו בנושא ייחודי שאף אחד מן הארגונים המשתתפים אינו עוסק בו ישירות, ולכן יפחת הסיכוי לקונפליקטים ותחרות בין הארגונים המשתתפים.
2. הצעות לתפקודן של קואליציות פעילות, שמתקיימת בהן תחרות על משאבים ונראות בין ארגון אחד או יותר לבין הקואליציה:

א. להגדיר מועד סיום לפעילותה של הקואליציה, כדי להגביר את ההתגייסות המשותפת לטווח זמן מוגדר. קביעת מועד לסיום פעילותה של הקואליציה בטווח נראה לעין, תאפשר ריכוך של התחרות ואפילו את מניעתה. כיוון שקיימת הסכמה רחבה שקואליציה רב-ארגונית תורמת רבות להגברת המודעות הציבורית והפרלמנטרית לנושא שעומד על הפרק, כדאי לארגונים לשתף פעולה לפרק זמן קצוב שיאפשר לכל הארגונים ליהנות אחר כך מגיוס כספים יעיל יותר בזכות הנראות שהשיג הנושא בציבור ובקרנות.

ב. על רכזות הקואליציות השונות **להקפיד על מתן קרדיט רחב** לכל הארגונים הפעילים במסגרת הקואליציה. אמנם התקשורת נוטה לייחס פעילות מסוימת לגוף מסוים, אך ניתן לבקש מהעיתונאיות/ים לציין בסיקור בכל פעם גם כמה מהארגונים השותפים כדי שלא רק הקואליציה תצא נשכרת מהנראות הציבורית.

ג. ליצור הידברות המשכית על סוגית גיוס משאבים ממקורות המימון. כידוע בכל תחום יש כמה קרנות התומכות בנושאי הפעילות, ולכן החלוקה היא אפשרית, ויתרונותיה עולים על חסרונותיה. גם אם הקואליציה או אחד הארגונים ייאלצו לוותר על פנייה למקור מימון מסוים, הדינמיקה הזאת תעודד שותפות והסכמה בין כל הארגונים ותעלה את הסולידריות ביניהם.

ד. לבקש השתתפות סמלית במימון פעילות הקואליציה מכל אחד מן הארגונים החברים בה או שווה ערך בהשקעת כל ארגון בפעילות הקואליציה. גם אם ההשקעה הכספית לא תהיה שווה לכל הארגונים, היא תתרום לצמצום החוויה ההיררכית שמאפיינת היום את יחסיהם של חלק מהארגונים עם הקואליציות.

3. מסעיף ד' אפשר לגזור גם המלצה לקרנות ולמדיניות מימון השותפויות בין ארגונים. הקרנות יוכלו לעודד בקשות מימון, שיוגשו על ידי כמה ארגונים שמעוניינים יחדיו להקים קואליציה. חשוב להדגיש כי המדובר על מדיניות של עידוד קואליציות רב-ארגוניות ולא על מדיניות שמכתיבה את קיומן של קואליציות כאלה. המדיניות הזו תתרום לפעולתן של קואליציות קיימות ותעודד התרבות של קואליציות רב-ארגוניות, בתנאי שהקרנות יקפידו על מדיניות של אי התערבות בהחלטות שהתקבלו בהסכמת הארגונים השותפים. ההכרעה מי תרכז את עבודת הקואליציה ומהם סדרי העדיפויות בין הפעילויות השונות תהיה תלויה אך ורק בהסכמה בין נציגות הארגונים, ולא במדיניות שהתוותה הקרן. התהליך הזה יחייב גם את הארגונים להחליט על שינוי מדיניות גיוס המשאבים. בקשת מימון משותפת תאפשר להגיע מראש להסכמה רחבה על יעדיה של הקואליציה ועל התכנים המרכזיים של פעילותה העתידית.

פרק ו'

קואליציות קצרות טווח

הדיון על קואליציות קצרות טווח יסתמך על שני קמפיינים משותפים לכמה ארגונים שנערכו בשנים 2006 ו-2007. בספטמבר 2006 התחיל **קמפיין למען בחירת נשיאה לישראל**, שנמשך עד מרץ 2007. בפברואר 2007 יצא לדרך **קמפיין להרחקת עבריינים מן מהשלטון**, שנמשך עד סוף יולי באותה שנה. מתוך שריכזתי את הקמפיינים האמורים, תפיסתי את המהלכים הללו נובעת, בין השאר, ממעורבותי בהם.

הקמפיין לבחירת נשיאה לישראל

היוזמה לבחירת אשה לנשיאות צמחה במושב של ארגון **פרלמנט נשים** בקיץ 2006. במושב הציגו נציגות של ארגונים פמיניסטים את הנשים הראויות לדעתן לכהן בתפקיד. תכניו של המושב הזה היו פריצת דרך בתודעה הציבורית והפמיניסטית בנושא, משום שחלק מהנשים שהוצגו כראויות להיות מועמדות לתפקיד הנשיאה לא היו רק חברות כנסת או נשים בולטות מן האקדמיה, אלא ברובן פעילות בארגונים. הנשים שהוצעו כמתאימות לכהן כנשיאת ישראל היו בעלות תפקידים שונים, באו ממעמדות ומעדות שונות והחזיקו עמדות פוליטיות מגוונות. מתוך כך, היוזמה לבחירת אשה לנשיאות הייתה נטועה מתחילתה בשפה אידיאולוגית שונה מזו הרווחת, ולאו דווקא כזו שמבקשת רק לקדם נשים בכירות אל עמדות בכירות יותר.

זמן קצר לאחר קיומו של המושב הציבורי יזמה תנועת **אחותי** את הקמפיין לבחירת נשיאה לישראל וקראה לארגונים נוספים להצטרף למערכה הציבורית והתקשורתית. היעד המרכזי של הקמפיין היה הגברת המודעות הציבורית לצורך לבחור אשה לתפקיד נשיאת ישראל. שנים עשר ארגונים הצטרפו אל הקמפיין: הקשת הדמוקרטית המזרחית, קואליציית נשים לשלום, שדולת הנשים בישראל, קול האשה, נעמ"ת, פרלמנט נשים, תנועת ש.י.ן, אתך, עמותת כ"ן, פורטל נש"ר, מרכז הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית בתל אביב והארגון העסקי-פמיניסטי קום איל פו.

היוזמה לבחור אשה לנשיאות הצליחה לעורר הד ציבורי נרחב על רקע הפרסום התקשורתי על

החשדות לעבירות מין סדרתיות מצד הנשיא המכהן דאז, משה קצב. הקמפיין הדגיש את הצורך לשנות את התפיסה הפטריארכלית של השלטון בישראל, שמכתיבה שהעומד בראש הוא גבר ומעמדה של הגברת הראשונה נובע מהיותה אשתו. וכך נאמר, בין השאר, באתר האינטרנט שהוקם במיוחד בשביל הקמפיין הזה והופץ באימייל לציבור הרחב:

"חוק יסוד נשיא המדינה קובע כי בראש המדינה יעמוד נשיא. מאז הוקמה מדינת ישראל עמדו בראשותה שמונה נשיאים, ומעולם עד כה לא התעורר דיון ציבורי באשר לסיבת בחירתם של גברים בלבד לתפקיד ממלכתי חשוב זה. דומה שהמציאות לפיה רק גברים נבחרים לראשות מוסד הנשיאות נתפסת כדבר שבטבע שאין עליו עוררין, עד שבאתר הרשמי של נשיאות המדינה באינטרנט מופיעה הכותרת: "נשיאים ורעיותיהם." בדרך זו מקובעת תפיסה חד ממדית ומדירה שאינה מאפשרת את האיזון, השוויון והשיתוף להם נדרשת החברה הישראלית.

... העובדה כי כנגד מי שעומד בראש מוסד מכובד וחשוב זה עומדות ותלויות האשמות על תקיפות מיניות של נשים, מעצימה את הצורך בבחירתה של דמות אשר ניתן לסמוך על מהימנותה, יושרה ויכולתה לייצג את כלל תושבות ותושבי המדינה בכבוד.

ארגוני הנשים והארגונים החברתיים, שמכירים מקרוב את הצד המואר פחות של החברה הישראלית, התאגדו לקדם את בחירתה של נשיאה למדינת ישראל מתוך הכרה בכוחה של אשה בעלת מודעות פמיניסטית חברתית לעורר השראה. מי שתוכל לגשר על השסעים הפעורים בחברה הישראלית תוך מתן פתחון פה לקבוצות מוחלשות, ומתוך יכולת לרקום את מגוון הקולות והצבעים הייחודיים המרכיבים את החברה הישראלית בגישה המקדמת ... כבוד הדדי..." [19]

הקמפיין התבסס על פעילות נמרצת של יחסי ציבור, שזכתה להיענות רחבה מצד התקשורת בישראל. מדי שבוע הופיעו ידיעות רבות בנושא בכלי התקשורת השונים. כמו כן התפרסמה מודעת תמיכה בבחירת נשיאה לישראל וחתמו עליה מובילות/י דעת קהל ממגזרים וארגונים פמיניסטים, חברתיים, פוליטיים ועוד. רבות מהחותמות היו כאלה שפעילות ופעילים בארגונים חברתיים שפועלים עם ובשם מיעוטים פוליטיים שונים, ממגוון תרבויות, עדות ומעמדות. במקביל הופצה עצומה בחתימתם של כ-3,000 נשים וגברים מכל הארץ, שאפשרה לגייס את הציבור הרחב סביב המטרה הזאת. מסקר שערך אחד מכלי התקשורת לאחר מספר חודשים בהם פעל הקמפיין עלה כי כשבעים אחוז מכלל הציבור בישראל תומך בבחירתה של אשה לנשיאות. עוד התקיימו במסגרת הקמפיין הפגנת תמיכה במועמדת לנשיאות מול הכנסת, כנס תמיכה ביוזמה זו ועוד.

תנועת **אחותי** מימנה את הקמפיין, והרכזת, שפעלה בהיקף של חצי משרה, עבדה ממשרד התנועה. אחת לחודש כונסו ישיבות של נציגות הארגונים כדי להחליט על הפעילויות הבאות, והקשר היומיומי בין נציגות הארגונים נעשה באימייל.

הישגי הקמפיין

הקמפיין הניח תשתית לדינמיקה של שותפות קצרת טווח בין ארגונים שפועלים יחד למען מטרה מוסכמת. השותפות הצליחה להחזיק מעמד על אף ההבדלים בתפיסות העולם, בתחומי העשייה ובדרכי הפעולה של הארגונים. הקמפיין קצר הישגים רבים: השפה התקשורתית-ציבורית שבקעה ממנו אל המרחב החברתי הייתה מורכבת ממונחים ותפיסות פמיניסטיות רדיקאליות, שמבקשות

לשנות את הסדר הקיים, בין השאר באמצעות שינוי המבנה המשפחתי-פטריארכאלי המיוצג במוסד הנשיאות וטבוע בו. מתוך שהיעד המרכזי של הקמפיין היה החדרת קונספט פמיניסטי אל שדרות ציבור רחבות, חתירה גלויה נגד אפיוני הבחירה ומאפייני הדמויות שנבחרות לתפקידים בכירים בישראל והעלאת המודעות הציבורית לקשר בין כוח שלטוני-גברי נטול פיקוח ומעצורים לבין החשד לעבריינות מין סדרתית כלפי הנשיא דאז, הצליח הקמפיין בחודשיו הראשונים לממש את ההישגים שהוצבו בתחילתו. הקמפיין הציבורי לא התכוון בראש ובראשונה לבחירה דה-פקטו ומיידית של נשיאה במקום נשיא ולא הסתפק רק בשינוי מינה של הדמות שנבחרת אל תפקיד זה. הקמפיין היה קודם לכל אידיאולוגי והתכוון לשלב אל השיח הציבורי הדומיננטי תפיסות פמיניסטיות שמאתגרות את הסדר הערכי הקיים. היו שטענו כי המונחים והתפיסות הפמיניסטיות המפורשות שנבעו מהקמפיין והתפרסמו בתקשורת הוסיפו להתגייסות הציבורית, וודאי לא גרעו ממנה. ממצאי הסקר, הסיקור התקשורתי התכוף, התגייסות נשים וארגונים ממנעד רחב של עמדות, תמיכה של מובילות/י דעה ממגוון מגזרים, סימנו בחודשיו הראשונים של הקמפיין חדירה מסיבית של תפיסות ושיח פמיניסטים אל הציבור הרחב.

הקמפיין הוכתר בהצלחה בין היתר מפני שיוזמותיו ופעילותיו הבינו שהציבור והתקשורת מצויים בנקודת זמן של מיאוס מהאידיאולוגיה ומהמבנה השלטוני הקיים. על רקע סיקור תקשורתי כמעט יומיומי של החשדות לעבירות מין סדרתיות שביצע הנשיא דאז, הפמיניסטיות יכלו להציע מענה ברוח עקרונותיהן: להציב בזירה הציבורית יוזמה ושפה פמיניסטית שהיו להן סיכויים לזכות להקשבה ציבורית שמיועדת לשינוי מציאות מטרידה ואלימה.

הקמפיין השיג את אחד מיעדיו המרכזיים כאשר הסתבר כי ציבור רחב אכן תומך בבחירה של אשה לנשיאות. על אף זאת התגלה קושי לגייס נשים ממגוון עדות ומעמדות להציג את מועמדותן לתפקיד נשיאה. כמה מהנשים, רבות מהן אקטיביסטיות בשדה הפמיניסטי, סיפרו כי הן חוששות להתחיל את המהלך להצגת מועמדות לנשיאות, בעיקר משום התמיכה הנדרשת לכך מצד חברי/ות כנסת, שבוחרים את הנשיא/ה הבא. רק אישה אחת נעתרה, חברת הכנסת קולט אביטל. נשים אחרות הביעו חשש להציג את מועמדותן כי לא האמינו שיזכו בתמיכה משמעותית. העובדה שבחירת הנשיא/ה נתונה בידי הכנסת ולא בידי הציבור צמצמה במידה ניכרת את סיכוייה של אשה להיבחר לתפקיד והניאה נשים שאינן חברות כנסת מהצגת מועמדות.

על אף שקולט אביטל לא השיגה את תמיכת הרוב בכנסת והגיעה אחרונה מבין שלושת המועמדים לנשיאות, יש כאלה שהתייחסו לצעד שנקטה כתקדים משמעותי, הן בזכות התמיכה הציבורית במועמדותה של אשה לתפקיד הנשיאה והן בעצם הצגתה של אישה כמועמדת לנשיאות. אחרות התייחסו למועמדותה היחידה של קולט אביטל כאל עדות לקושי של נשים פמיניסטיות, שאינן משולבות במערכת השלטונית הקיימת, לתפוס עמדות ציבוריות משמעותיות. אלו גם טענו כי לצד ההישג שהובילה קולט אביטל, נתגלה שוב גם הקושי של נשים מעדות ומעמדות לא דומיננטיים לקבל תמיכה ונראות רחבה בציבור, בממסד ובשלטון.

הקמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון

יוזמה לצאת בקמפיין של ארגוני נשים שייאבק על הרחקת עבריינים מין מהשלטון צמחה על רקע הפרשיות שנחשפו במהלך השנה שקדמה לו בתקשורת הישראלית על עבירות מין שביצעו בכירים בשלטון. המטרה הייתה להרחיב ולשנות את אופיו של השיח הציבורי דאז על תקיפה מינית באמצעות הפניית אצבע מאשימה אל התוקפן האישי והקולקטיבי שנהנה ממעמד פוליטי בכיר ובאמצעות יציאה לפעילות מחאה נמרצת נגד אלימות מינית כלפי נשים.

קואליציית נשים לשלום הסכימה לממן את הקמפיין, והיא גם התגייסה לפעול להגשמת מטרותיו. רכזת הקמפיין פנתה תחילה אל תשעה ארגונים פמיניסטים כדי שיצטרפו לפעילות המשותפת, וכל נציגותיהם נעתרו לפנייה. הארגונים השותפים לקמפיין היו קואליציית נשים לשלום, אחותי, איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, איתך מעכי, אשה לאשה, האגודה ללימודים פמיניסטים ולחקר המגדר, מרכז הסיוע בתל אביב, קול האשה, שדולת הנשים בישראל. בהמשך הקמפיין הצטרפו גם הארגונים: ויצו, מרכז תמורה וקולך. לאחר סיומו של הקמפיין המשיכה הפעילות המשותפת סביב המאבק באלימות מינית של בכירים בשלטון. אל הפעילות הזו הצטרפו גם העמותה להעצמה כלכלית של נשים, מרכז מהות, נעמ"ת, נשים לגופן, פרלמנט נשים, רוח נשית ותנועת ש.י.ן.

במרץ ואפריל 2007 התגייסו לקמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון ארגוני נשים מקשת פוליטית-פמיניסטית רחבה ומתחומי פעילות מגוונים. הארגונים הסכימו ליצור ביניהם שותפות כדי לעורר יחד שיח ציבורי ערני ורחב נגד הפגיעה בביטחונן של ציבור הנשים בישראל בעקבות האלימות המינית מצד בכירים בשלטון כלפי כפופות להם.

המסר המרכזי של הקמפיין, שיצא לדרך במאי 2007 תבע את הרחקתם של עבריינים מין מהשלטון, תוך שימת דגש על הקשר בין כוח שלטוני לבין אלימות מינית של בכירים כלפי נשים. הקמפיין הציב לעצמו שתי מטרות עיקריות:

1. לגייס עיתונאיות ועיתונאים מאמצעי התקשורת השונים לתמוך במסר של הקמפיין ועל ידי כך להעלות את המודעות הציבורית לתופעה ולמנוע מגורמים משפיעים בתקשורת להתגייס למען עבריינים מין בשלטון.
2. ליצור בין ארגוני הנשים שיח משותף שירחיב את המודעות הציבורית על תופעת האלימות המינית של בכירים בשלטון ועל דרכי המאבק המגוונים בה.

תוכנית הקמפיין התמקדה בכמה מישורי פעילות

1. פעילות יחסי ציבור נמרצת בפרשיות עבריינים מין בכירים.
2. מסע פרסומי באינטרנט.
3. פעולות שטח של נשים נגד התופעה האמורה, שידגישו את ביטול הדיכוטומיה המקובלת בין "נשות מקצוע" לבין נפגעות אלימות מינית כדי להפנים בתוך הארגונים ומחוצה להם את התובנה כי כל אשה היא נפגעת אלימות מינית כזו או אחרת.
4. גיוס מובילות/י דעה והציבור הרחב לפעילות להרחקת עבריינים מין מהשלטון.

5. פעילות משפטית להעמדה לדין והטלת קלון על עבריינ מין בכירים.

אופי השותפות הבין-ארגונית

קואליציית נשים לשלום מימנה את הקמפיין ואת שכרה של הרכזת ולכן הארגונים שהצטרפו לא התבקשו להשתתף במימונו.

ההידברות בין הארגונים נעשתה בכמה צורות: בתחילת הקמפיין נערכו ישיבות כדי לגבש יחד את המסרים והיעדים של הקמפיין. במהלכו נפגשו נציגות הארגונים כמה פעמים עם משרד הפרסום שתרם את שירותיו פרו בונו כדי לגבש יחד את התשדיר שעלה לאינטרנט באתר ynet, וכן עם חברת הסקרים שערכה בתחילת הקמפיין סקר על עמדות הציבור ביחס לעבריינות מין בשלטון. במהלך הקמפיין יצרו נציגות הארגונים רשת אימייל שאפשרה להן לקיים קשר רצוף, לעתים יומיומי. לאחר הקמפיין התרחבה רשת האימייל והיא כוללת כיום נציגות של 30 ארגוני נשים, שממשיכות לדון ברשת על הפגנות, מחאות, גילויי דעת ופעילויות משותפות נוספות.

הישגים

שני יעדי הקמפיין הושגו מעל ומעבר למשוער: עד לתחילת הקמפיין נהגה התקשורת הישראלית לסקר את תחום האלימות המינית בצורה שמיקמה את נפגעת האלימות המינית כקורבן חסרת ישע מן הפריפריה הגיאוגרפית-מעמדית-אתנית, מוצללת פנים ונטולת שם. התקשורת הישראלית נהגה, פעמים רבות, לשתף פעולה עם המבט הספקני ואף המאשים כלפי נפגעות אלימות מינית, וביתר שאת כשהחשודים והמורשעים בעבירות מין היו אישים בכירים. בקמפיין הזה הציבה לעצמה קואליציית ארגוני הנשים מטרה: להעביר לאנשי התקשורת בישראל "שעת מחנכת" על תופעת האלימות המינית בכלל ועל תופעת האלימות המינית בשלטון בפרט. במהלך הקמפיין התקיימו מאות שיחות עם עיתונאיות/ים בנושא כדי ללמדם על המאפיינים המרכזיים של אלימות מינית בשלטון כדי שיפנימו את מסרי הקמפיין וכדי שישנו את התגייסותם למען עבריינ מין בכירים ויחליפו אותה בהכרה בקיומה של תופעת האלימות מינית כלפי נשים ובתמיכה בנפגעות האלימות.

המקרה של חיים רמון הוא מקרה בוחן. מתחילת סיקור המעשה המגונה שהוא ביצע באשה התגייסו למענו רוב אנשי התקשורת ופרסמו ידיעות שעודדו את המבט הספקני כלפי המתלוננת נגדו. מאמצעו של הקמפיין השתנה הסיקור התקשורתי ורבים מהעיתונאיות/ים שינו את עמדתן/ם כלפי רמון, הן באשר לעבירה עצמה והן באשר לניסיונות הכפשתה של הנפגעת. יותר מכך, עיתונאיות/ים רבות/ים אימצו את החיבור שיצרו תכני הקמפיין בין מהלכיהם והתנהגותם של שני עבריינ המין הבכירים- משה קצב וחיים רמון.

בשלושת החודשים האחרונים של הקמפיין, בין מאי לאוגוסט 2007, חלה מהפכה במפה התקשורתית בארץ. דמויות מרכזיות בתקשורת, כולל עורכי עיתונים כמו אמנון דנקנר (שהיה אז עורך "מעריב"), פרסמו דעות שמתחו ביקורת על עבריינ המין הבכירים והביעו תמיכה בנפגעות האלימות מינית. בחודשים האלה התגייסה כל התקשורת הישראלית לסיקור האלימות המינית של הבכירים בשלטון.

ולא זו בלבד. מנושא שנדחק תמיד אל שולי השיח התקשורתי בישראל נהפכה תופעת עבריינות

המין בשלטון לאחד הנושאים המדוברים והמסוקרים ביותר, בעמודים הראשונים של העיתונות הכתובה, בראש מהדורות החדשות בטלוויזיה וברדיו ובאתרי החדשות באינטרנט. לשם ההמחשה, בחודשים מאי עד יולי 2007 התפרסמו 172 ידיעות בתקשורת מטעם הקמפיין, נוסף על עשרות מאמרי דעה בנושא. התקשורת הישראלית הפנימה מיד את קיומו של גוף הקרוי ארגוני הנשים, ומאז החודש השני של הקמפיין רוב הידיעות העיתונאיות שהתפרסמו בנושא הזה נתנו קרדיט לארגוני הנשים. כך הופנם אצל הציבור בישראל קיומו של גוף רחב ורב השפעה, ארגוני הנשים.

בזכות עתירות לבג"ץ שהגישו **מרכז תמורה** ותנועת **אחותי** נגד מינוי חיים רמון לממשלה, ועתירות שהגישו **שדולת הנשים בישראל**, **איגוד מרכזי הסיוע** ו**קולך** נגד עסקת הטיעון למשה קצב, המשך ההתדיינות המשפטית בסוגיית הקלון שיוטל על הנשיא לשעבר, ושורה ארוכה של הפגנות, התקשורת הישראלית ממשיכה לסקר את פעילות ארגוני הנשים בנושא זה עד היום, אף כי הקמפיין הרשמי הסתיים בסוף יולי 2007.

ההישג המשמעותי הנוסף של הקואליציה קצרת הטווח הזאת הוא השותפות שנוצרה בין ארגוני הנשים, שותפות שהלכה והתרחבה בעת הקמפיין ולאחר סיומו. המדובר בפריצת דרך בתחום של עשייה משותפת בשדה הפמיניסטי, במיוחד כיוון שהמדובר בארגונים שחלקם שונים זה מזה שוני מהותי, הן בתפיסות העולם והן בתחומי הפעילות. אף כי חלק מהארגונים נוטים באופן מובן להדגיש בראש ובראשונה את הקרדיט שזוכה בו הארגון ורק אחר כך את הקואליציה שנוצרה, נראה שנוצר סיכוי למקם את העשייה והמאבק המשותפים בראש סדר העדיפויות הפמיניסטי.

זאת ועוד, הפעילות המשותפת של הארגונים אפשרה להרחיב ולגוון את הפעילות בתחום של אלימות מינית, להמשיג אותה מחדש, להרחיב ולחדש את דרכי המאבק בתופעה. השילוב בין פעילות שטח, פעילות תקשורתית, פעילות משפטית ופרסום התאפשר בזכות שיתוף הפעולה בין ארגונים שונים בתפיסותיהם ובהתמחויותיהם, ומכאן גם נבעה ההשפעה הדרמטית של הקמפיין על ההתגייסות הציבורית נגד תופעת עבריינות המין של בכירים בשלטון. לדוגמה, לאחר שעסקת הטיעון עם משה קצב התפרסמה בתקשורת, בתחילת החודש האחרון של הקמפיין, השתתפו בהפגנת ארגוני הנשים בככר רבין בתל אביב כ-20,000 מפגינות/ים, מספר חסר תקדים ביחס למחאות שהתקיימו בעבר נגד אלימות מינית. פעילות ותיקות בתחום סיפרו כי עד אז הן התרגלו לראות לכל היותר כמה מאות מפגינות בתחום של מאבק באלימות מינית נגד נשים.

ועוד, שיתוף הפעולה בין ארגוני הנשים אפשר לקיים הידברות בין תפיסות עולם פמיניסטיות שונות, בין גישות הדוגלות בראש ובראשונה בסיוע לבין גישות שנותנות עדיפות למחאה ציבורית, ובין נשים ממגוון זהויות, הזדהויות, עדות, לאומים ומעמדות בציבור. שיתוף הפעולה הזה נסמך גם על היכרויות אישיות חדשות כי גם אם רבות מהנשים פעילות בשדה הפמיניסטי בישראל שנים רבות, הפיצול הבין-ארגוני מנע היכרויות אלה.

לזכותו של הקמפיין הזה נרשם עוד הישג: רצונו של כל אחד מהארגונים להוכיח הן לציבור והן לקרנות את מעורבותו בקמפיין. בעת הראיונות עם נציגות הארגונים התברר כי רוב העמותות שהשתתפו בקמפיין הציגו את פעילותן בדו"ח השנתי שנשלח גם לקרנות שממנות אותן. לפחות שני ארגונים קיבלו תמיכה מגורמי מימון כבר במהלך הקמפיין בזכות השתתפותם, וחלק מהארגונים קיבלו גם תרומות מיחידים שהזדהו עם המאבק.

בדיאלוג הבין-ארגוני והבין-נשי נוצרו במהלך הקמפיין הסכמות ומחלוקות. גם אם הן היו קיימות לפניו, הרי שבמהלכו ניתן היה להכיר בהן ולהתמודד אתן וכך לאפשר את המשך השותפות שחלקה נשאר עד היום. על הקונפליקטים שנוצרו בין הארגונים בעת הקמפיין ואחריו ארחיב בפרק הבא.

פרק ז'

קואליציות בין ארגונים - בין תחרות לשותפות

שתי הקואליציות קצרות הטווח שתוארו לעיל פעלו במסגרת קמפיין משותף, ומוקד פעילותן היה הגברת המודעות ציבורית באמצעות כלי התקשורת. התכנסותם של הארגונים סביב קמפיין שמוגבל למספר חודשים היא הסיבה העיקרית להצלחתן של הקואליציות האלה. לוח זמנים הדוק לצד מיקוד הפעילות ביחסי ציבור אפשר לארגונים השונים להסכים על היעדים ועל תכני השותפות, ובזמן המאבק עצמו, ההסכמה גברה על חילוקי דעות ביניהם. היכולת להציב יעדים מוגדרים, תוכנית פעולה ברורה וחלוקת תפקידים ומטלות בין הארגונים גדלה משמעותית כשהשותפות היא קצרת טווח. בשותפות כזו גוברת יכולתן של כל השותפות להתגמש לטווח זמן קצר לשם השגת המטרות המוסכמות ולהניח בצד את המחלוקות ביניהם.

כשיש מועד מוגדר לסיום הפעילות המשותפת, הארגונים מוכנים לעיתים לוותר על קבלת קרדיט בכלי התקשורת. במסגרת קואליציה קצרת טווח לא נדרש אף ארגון לוותר על הנראות התקשורתית לאורך זמן, והיתרון בחשיפת נושא המאבק המשותף לפני הציבור עולה מבחינתו של כל אחד מהארגונים על המחיר קצר-המועד של הפחתת הקרדיט של כל ארגון בנפרד. העלייה הדרמטית בסיקור התקשורתי של תופעת האלימות המינית אפשרה התגייסות ציבורית רחבה למאבק המשותף ותרמה בסיומו של הקמפיין הן לעלייה בסיקור תקשורתי של ארגונים שהמשיכו לפעול בנושא זה והן ליכולתם לגייס תמיכה חברתית ומשאבים.

בשתי קואליציות אלה, גברה ההסכמה על הקונפליקט בעת הקמפיין. השותפות שנוצרה סביב בחירת אשה לנשיאות נוצרה בקלות רבה יותר והייתה טעונה במעט מאד קונפליקטים, כי נושא הקמפיין לא היה מזוהה בתכניו עם אף אחד מהארגונים השותפים ולכן לא התחרה בארגון או בפעילות קיימת. במלים אחרות, העובדה שלא היה קיים ארגון פמיניסטי שמזוהה עם פעילות למען בחירת נשיאה לישראל מנעה תחרות בין הקואליציה ובין השותפות לה. נוסף לכך, רק אשה אחת הציגה את מועמדותה לנשיאות, וייתכן שאילו הציגו נשים נוספות את מועמדותן היו מתגלים חילוקי דעות בין הארגונים על תמיכתם במועמדת זו או אחרת. ועוד, נושא הקמפיין היה מקובל על נשים עם תפיסות פמיניסטיות ליברליות יותר ונשים עם תפיסות פמיניסטיות רדיקליות יותר. הראשונות ראו במועמדות אשה לתפקיד ממלכתי מוכר ורם הישג בפני עצמו. האחרונות תפסו את הקמפיין כהזדמנות להנחיל

לציבור את תפיסתן הטוענת לשינוי פניה הפטריארכאליים של המדינה והחברה, בין אם על ידי בחירת אשה פמיניסטית לעמדה בכירה ובין אם על ידי הניסיון לגייס מועמדות לתפקיד זה מעדות, תרבויות ולאומים מודרים וכבושים. אלו נקטו בטקטיקה של בחירת נושא שניתן לגייס לטובתו ציבור רחב תוך יצירת שיח פמיניסטי-רדיקאלי סביבו.

תהליך יצירת הסכמות בין-ארגוניות סביב בחירת אשה לנשיאות הפך למורכב ומאתגר יותר במקרה של הקמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון. עד תחילת הקמפיין זוהו **מרכזי הסיוע** כגורם היחידי או הדומיננטי שעוסק בהתמודדות עם אלימות מינית. השתתפות **מרכזי הסיוע** בקמפיין הייתה משום כך הכרחית, אך היא גם זו שיצרה בהמשך מחלוקות בינם ובין חלק מהארגונים השותפים. כפי שכבר הדגשתי, ברוב תקופת הקמפיין גברה ההסכמה על המחלוקת, ו**מרכזי הסיוע** נעתרו לשותפות כי היה בכוחה להבליט במידה ניכרת בסדר היום הציבורי את הנושא שהם עוסקים בו במסירות רבה במשך שנים ארוכות. לשאר השותפות בקואליציה היה העיסוק הנמרץ והבלעדי במאבק באלימות מינית חדש ולרוב לא היה מזוהה עם הפעילות הארגונית המרכזית שלהן. ההצטרפות לעשייה בנושא שהצליח לגייס אהדה ציבורית רחבה, לצד הקרדיט שזכו בו חלק מהארגונים השותפים בקמפיין במישרין או בעקיפין, הגבירה את המוטיבציה של הארגונים להיות מעורבים בפעילות ותרמה להרחבת רשת הארגונים שהצטרפו לקואליציה בהמשך. לעומת זאת לקראת סוף הקמפיין פחתה המוטיבציה של **מרכזי הסיוע** להמשיך בפעילות המשותפת, משום קונפליקטים שנוצרו עם חלק מהשותפות על טיב המחאה ותכניה, חשש לגיטימי מטשטוש מרכזיות בתחום הפעילות הזה ותחרות עם ארגונים אחרים על נראות תקשורתית וציבורית בנושא.

חודש לפני סיומו של הקמפיין, בעקבות חשיפת עסקת הטיעון של קצב, גברו חילוקי הדעות בין הארגונים על ההסכמה, בעיקר משום שנוצרה הזדמנות ליזום פעולת מחאה רחבת היקף נגד עסקת הטיעון. מחלוקת על מסרי ההפגנה ועל אופייה גרמה ל**איגוד מרכזי הסיוע**, שעד אז היה שותף שווה לשאר ארגוני הקמפיין, לארגן בעצמו הפגנה בככר רבין בקריאה לביטול עסקת הטיעון. בו בזמן עסקו גם שאר הארגונים בהפקת הפגנה ודברורה, בלי שהייתה הסכמה בין המשתתפות בקואליציה על תוכן המודעה שפרסמה את ההפגנה בעיתונות ותוכן המחאה עצמה. **מרכזי הסיוע** וארגונים נוספים מצאו את עצמם מצד אחד של המתרס, ולעומתם התייצבו ארגונים אחרים שסברו שיש ליצור מחאה מגוונת בתכניה נגד עסקת הטיעון, כולל הפרות סדר ברחובות העיר. אחת מן המחלוקות נסבה סביב השאלה אם להפגין רק נגד עסקת הטיעון של קצב או להוסיף אליה גם את המחאה נגד חזרתו של רמון לממשלה לאחר הרשעתו במעשה מגונה. מחלוקת אחרת הייתה על אופי ההפגנה: מצד אחד ניצבו **מרכזי הסיוע** ועוד ארגונים שתמכו בגיוס נואמות/ים להפגנה בעיקר מהשדרה הפוליטית-חברתית המרכזית, ולעומתם התייצבו ארגונים אחרים שטענו כי יש לתת לשותפות בקואליציה את מרב הנוכחות על במת הנואמות. הארגונים נחלקו ביניהם גם על אופי המחאה. **מרכזי הסיוע** וארגונים נוספים תמכו בהפגנה חוקית ומסודרת, שמסוגלת לגייס אליה את הקונצנזוס הפוליטי. ארגונים אחרים טענו כי ההפרה הבוטה של כללי הצדק כפי שנתגלתה בעסקת הטיעון שהמציא היועץ המשפטי לממשלה לנשיא לשעבר, מחייבת את הפרת הסדר החברתי על ידי המפגינות ויצירת מחאה "לא מנומסת".

הפיצול שבא לידי ביטוי במחלוקות עזות מאחורי הקלעים של ההפגנה עלה בסופו של דבר גם

על פני השטח, ושתי הפגנות מחאה התקיימו כמעט במקביל. בכיכר רבין נערכה הפגנה מסודרת עם נואמות/ים, שרובן מהמפה הפוליטית-תקשורתית המרכזית, והמסר שלה היה ביטול עסקת הטיעון עם קצב. אמנם חברות כל הארגונים נכחו בקהל, אבל חלק מהארגונים יזמו הפגנה נוספת, שהחלה לקראת סיומה של ההפגנה בכיכר. יותר מאלף נשים, שרבות מהן זיהו את עצמן לראשונה כנפגעות אלימות מינית, חסמו כבישים והפריעו לתנועה בקריאה שתאמה למסר הכללי של הקמפיין, דהיינו, קריאה להרחקת עברייני מין מהשלטון, ביטול עסקת הטיעון עם קצב והדחתו של חיים רמון מהממשלה.

החודש האחרון של הקמפיין כבר היה טעון מחלוקות, בעיקר בין **מרכזי הסיוע** לארגונים אנטי ממסדיים. אף על פי כן, עם סיום הקמפיין, כשנציגות כלל הארגונים נפגשו, הן הצליחו להידבר, ודנו גם על הקונפליקט ביניהן וגם על רצונן להמשיך לפעול יחד בעתיד. כל הנציגות הודו שהקמפיין הגיע להישגים יפים ובירכו על קיומו, ונוצרה התחושה כי המקרב חזק מכל המרחיק.

עקב השתלשלות העניינים לאחר סיום הקמפיין, בהם אישור מינויו של חיים רמון לתפקיד משנה לראש הממשלה והדיונים בעתירות נגד מינוי זה ונגד עסקת הטיעון עם קצב, המשיכה התקשורת לגלות עניין בפעילותם של ארגוני הנשים בנושא הזה. כעת ביקשו גם ארגונים נוספים להצטרף לשותפות, אף כי להלכה פעילותה של הקואליציה הסתיימה. ארגוני הנשים שהיו שותפים בקמפיין וארגונים נוספים לא רצו להפסיק את הפעילות.

מרכזי הסיוע, שעד הקמפיין היו כאמור הארגונים שזוהו יותר מכולם עם נושא האלימות המינית, נותרו חצויים. המשך השותפות הציע אמנם הזדמנות פז להמשיך ולהרחיב את מודעות הציבור לנושא שהמרכזים עוסקים בו, דהיינו מאבק באלימות מינית, אך בד בבד הם חששו, ובמידה מסוימת של צדק, שתוכן המחאות ותוכן חלק מההודעות לעיתונות שיצאו בשם ארגוני הנשים אינם הולמים את תפיסת עולמם ואת אופי פעילותם. חלק מהמחאות, וכמוהן גם חלק מהידיעות שהתפרסמו בתקשורת, הצטיינו בשיח רדיקלי ואנטי-ממסדי - וחלקן אף קראו קריאות מפורשות להפרות סדר ולאי ציות למשטרה בעת ההפגנות. אמנם לא כל הארגונים הסכימו לאופי השיח וההתנהלות, אך ההתנגדות באה בעיקר מ**מרכזי הסיוע**, שחששו להיות מזוהים עם ערכים, תכנים ופעילות שאינם הולמים את אופי הארגונים שלהם. חלק מהמתנדבות והשכירות ב**מרכזי הסיוע** אינן מזוהות דווקא עם עמדות שמאליות או אנטי-ממסדיות. המרכזים מקבלים חלק מתקציבם ממשרדים ממשלתיים, הם פועלים בשיתוף פעולה הן עם הימין והן עם השמאל בכנסת לשינויים בחקיקה, ופעולתם העיקרית היא מתן שירותי תמיכה לנפגעות ולנפגעים מאלימות מינית. משום כך הפעילות הפמיניסטית האנטי-ממסדית שנבטה עוד בימי הקמפיין והמשיכה אחריו, לצד השיח שצמח בתקשורת סביב מחאת ארגוני הנשים והיה מזוהה בחלקו עם עמדות אנטי-ממסדיות, החריף את הקונפליקט בין **מרכזי הסיוע** ובין חלק מהארגונים שהמשיכו לפעול בנושא האלימות המינית.

לעומת זאת, המוטיבציה המתחזקת והולכת של ארגוני נשים רבים להשתתף במאבק ולהמשיך אותו מנעה מהם להכיר בקושי המובן מאליו של **מרכזי הסיוע**, שעשרות שנים פעלו בתחום הזה כמעט לבדם. גם אם במהלך הקמפיין הרוויחו **מרכזי הסיוע** מהנראות העצומה של המאבק באלימות מינית ובזכותו יכלו גם למנף גיוס מענקים ותרומות לפעילותם, בסופו ואחריו חלק מהארגונים האחרים, שהיו מעוניינים לחזור ולהיות מעורבים במאבק בנושא בשפתם ובדרכם, ראו בהם מושא לקונפליקט. המעבר המהיר מנושא בלעדי המשויך לארגון אחד לנושא רחב שמזוהה עם ארגוני הנשים הוא מחד

הישג ומאידך מקור לקונפליקט, ולא כל השותפות הכירו בלגיטימיות הקונפליקט הזה. היעדר מצע מאורגן להידברות בין כלל הארגונים עקב סיומו הרשמי של הקמפיין גרם לכך שמשלב זה ואילך התנהלה הפעילות המשותפת ללא רכזת בשכר.

מרגע שהקמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון הסתיים רשמית, והקואליציה קצרת הטווח חדלה למעשה להתקיים, הוא בעצם נעשה קואליציה ארוכת טווח ללא מועד סיום, והחלו להתגלות בו אותם קונפליקטים שמאפיינים שותפויות שאינן תחומות בזמן. מרואיינות מ**מרכזי הסיוע** הביעו תסכול שנבע מן התחושה שהישגיהן לאורך השנים בתחום המאבק באלימות מינית נמחקו מתודעת כמה מן הארגונים וכן העובדה שהן ממשיכות מדי יום ביומו להגיש סיוע לנפגעות ולנפגעים מתקיפה מינית ולהתמודד עם הקשיים העצומים ועם העבודה הרבה שעוד נותרה בתחום הזה. לדבריהן, ההצלחה של הקמפיין הולידה אצל חלק מהארגונים את התחושה שהשינוי בדעת הקהל בנושא הזה חל בזכותם, ועכשיו רוצה כל אחד מהארגונים לקטוף את פירות ההישגים של השנה האחרונה בלי להכיר בעובדה ש**מרכזי הסיוע** הם שהעלו לראשונה לתודעת הציבור את קיומה של תופעת האלימות המינית. הטענות האלה מאפיינות את הקונפליקט המוכר בין ארגונים שמתמקדים בעיקר בסיוע לבין ארגונים שמתמקדים בעיקר במחאה והתנגדות. יש להדגיש כי מרכזי הסיוע משלבים כל העת בפעילותם גם את ההיבט של שינוי חברתי, הן על ידי שדולה אקטיבית בכנסת והן על ידי אירועים ציבוריים, גם אם בראש ובראשונה הם עוסקים במתן תמיכה לנפגעות ולנפגעים מאלימות מינית. ארגוני הסיוע טוענים נגד הפריבילגיה של פעילות השטח, שפנויות להפגין בשם אידיאלים נשגבים אך אינן צריכות להתמודד מדי יום ביומו עם המורכבות של מתן תמיכה לקורבנות אלימות. ואילו ארגוני המחאה מפנים טענות אל ארגוני הסיוע, כיוון שלדעתם הם פועלים בתוך הסדר הקיים, משתפים פעולה עם הממסד ואינם עושים די לשינוי המבנה החברתי שמייצר עוד ועוד קורבנות.

הדיון שהמשיך להתקיים בין הנציגות כמעט אך ורק באימייל במקום בהידברות פנים אל פנים, העמיק בתחילה את התחושה שהמחלוקת גוברת על ההסכמה. מה שסומן בסופו של הקמפיין כמחלוקת שקשה לגשר עליה, הצליח להיטשטש אל מול ההכרה כי יציאה משותפת לעשייה פמיניסטית קוצרת הישגים, שארגון אחד לא יכול להם. בקיץ 2008, שנה לאחר סיום הקמפיין הרשמי, הצליחו שוב 27 ארגונים לצאת למאבק קצר טווח נגד תופעת הטרדות מיניות של בכירים במוסדות להשכלה גבוהה נגד סטודנטיות. הידברות מהירה ברשת האימיילים, חתימה משותפת על דרישה להתקנת קוד אתי שיאסור על יחסים אינטימיים בין מרצים לסטודנטיות ומסע תקשורתי אינטנסיבי של ארגוני הנשים הביאו להישג חסר תקדים. שבועות מעטים לאחר הפעולה המשותפת, הודיעה האוניברסיטה העברית בירושלים כי היא מאמצת את הדרישה להתקין קוד אתי נגד הטרדות מיניות, שרת החינוך הודיעה כי תעמול על אימוץ קוד זה בשאר המוסדות להשכלה גבוהה ועיתונאיות/ים בכירות/ים התגייסו אף הן לתמיכה בדרישות ובשיח של הארגונים בנושא זה.

המלצות

1. פעילות רב-ארגונית מצריכה עובדת שכירה שתארגן את הפעילות המשותפת, תתאם בין כל הגורמים והפעילויות, תנהל את המחלוקות ותקפיד על קיומה של הידברות בין כל הפעילות. חסרונה של עובדת שכירה והיעדר מימון להמשך פעילות מסודרת היו בין הסיבות לחיכוכים בין הארגונים עם תום הקמפיין להרחקת עבריינים מין מהשלטון. אם הפעילות מביעות רצון להמשיך בפעילות משותפת לאחר סיום עבודתה של הקואליציה קצרת הטווח, כל הארגונים צריכים לדאוג למימון שיאפשר להמשיך בפעילות מאורגנת.
2. כמו בקואליציות ארוכות טווח, כך גם בקואליציות קצרות טווח, מומלץ שכל הארגונים השותפים יתרמו על פי יכולתם למימון הפעילות המשותפת. גם אם יש שוני בגובה התקציב שכל ארגון יכול לתרום, ההשתתפות במימון תגביר את מחויבותם של כל הארגונים לפעילות המסוימת ותדגיש את המעורבות של כל הארגונים במשימה המשותפת. מימון מצד כל הארגונים יצמצם את הטענות המוטחות בארגון המרכזי שממנן את הפעילות שהוא משתלט על התכנים ועל אופי המחאה שלשמה הוקמה הקואליציה. כך היה במקרה של הדיון הנוסף בבג"ץ נגד מינויו של רמון למשנה לראש הממשלה, שבמימונו השתתפו קרן אחת ושמונה ארגונים. ההשתתפות במימון העצימה את חווית השותפות בין העמותות וגייסה עוד ארגונים, שחלקם לא פעלו עד אז במסגרת הקואליציה ובהצטרפותם למעשה הביעו את תמיכתם במאבק.
3. הניסיון מלמד שקואליציות קצרות טווח מצליחות להעלות נושאים פמיניסטים על סדר היום ולגייס את הציבור לפעולה למענם. הארגונים מוכיחים שהם מסוגלים להגיע להסכמות ולצמצם את הקונפליקטים ביניהם כשהם פועלים במסגרת תחומה בזמן. אם כך, לקרנות כדאי לעודד שותפויות שיוזמים הארגונים בידיעה ששותפויות בין-ארגוניות שהוקמו לזמן קצוב מצליחות להתמודד עם המחלוקות ולהתאחד למאבק משותף.
4. קואליציות קצרות טווח, שמשתפות פעולה לצורך מאבק בנושא שמזוהה עם אחד מהארגונים השותפים, מחויבות יותר מאחרות לתחום את זמן פעילותן בגלל התחרות שנוצרת במשך הזמן בין הקואליציה ובין הארגון הזה. אם יש רצון להמשיך בפעילות המשותפת גם אחרי הזמן שהוקצב לה מלכתחילה, יש לאפשר לקואליציה מרחב פעולה שייתן ביטוי למגוון אופני פעילות וסוגי שיח, לא לנסות למזג את המסר של כל הארגונים וגם לא לתבוע אופן מחאה אחד. האתגר שעומד לפתחם של הארגונים שיוצאים יחדיו לפעולה משותפת, הוא מתן מרחב והכרה לתפיסות פמיניסטיות מגוונות, ניסיון מתמיד לייצר מסר שישלב בין כולן ודיאלוג בין-נשי ובין-ארגוני שמצליח לא רק להכיר במגוון אלא גם להקשיב לשונה וללמוד ממנו. מהלך ערכי כזה יוכל להפוך להיות אבן הפינה לקיומה של תנועה פמיניסטית ארוכת טווח ולתרגם את ההצלחות שנרשמו בשנים האחרונות לקואליציות בין-ארגוניות ליצירת פעילות המשכית של גוף פמיניסטי רחב ומשפיע.
5. קואליציה לטווח קצר מאפשרת גיוס מאמץ רב ופעילות מרוכזת של כל העמותות השותפות. מרבית העמותות אינן יכולות להרשות לעצמן להתפנות מפעילותן השוטפת לאורך זמן לצורך

שיתוף פעולה עם ארגונים אחרים. לעומת המגמה המאפיינת קואליציות ארוכות טווח, שעם הזמן רק חלק מהארגונים השותפים ממשיכים להיות פעילים בה, קואליציה מוגבלת בזמן יכולה לשמור על מעורבות פעילה של כל הארגונים השותפים.

6. קואליציה קצרת טווח יכולה להגדיל את מספר הנושאים שידרבנו את ארגוני הנשים לפעולה משותפת. לצד קואליציות ארוכות טווח מעטות, רצוי ליזום פעילויות משותפות רבות, שמועד תחילתן ומועד סיומן מוגדר מראש, וכך להגדיל את מעורבותן של הפעילות בארגונים בנושאים שונים מתחום הפעילות המרכזי שלהן. ריבוי שותפויות קצרות טווח יגדיל את ההיכרות הבין ארגונית ואת הידע של הארגונים על נושאים מגוונים בשדה הפמיניסטי.

מרחב משותף לארגונים פמיניסטים

כל המרואיינות הביעו רצון ליצור שותפויות שיעסקו בנושאים הקבועים שהן עוסקות בהם ובנושאים אחרים. על בסיס כל האמור לעיל מומלץ אפוא להקים למען הפעילות בארגונים הפמיניסטים מרחב קבוע, שיאפשר היכרות בין אישית ובין ארגונית, הידברות, דיון בנושאים שעל הפרק, היכרות עם תחומי הידע של המשתתפות ושותפות בידע, בנייה משותפת של מנגנוני התמודדות עם מחלוקות, ויחדיו, יצירה המשכית של סדר יום פמיניסטי. אין המדובר בהקמתו של ארגון נוסף, אלא ביצירת מרחב פיזי ואידיאולוגי לא ממסדי ולא ממוסד, שיאפשר את הדיאלוג האמור.

דווקא עם התגברות התחרות בין הארגונים על נראות ומשאבים, בתקופה שמספר הארגונים בשדה הפמיניסטי עלה דרמטית והתרבו נושאי הפעילות במרחב הפמיניסטי-ארגוני בישראל, גובר הצורך להקים מרחב משותף שיבסס את השותפות ואגב כך יתרום להעלאת נושאים פמיניסטים על סדר היום הציבורי.

הארגונים יכולים להוסיף למוטיבציה המרכזית שמניעה אותם כיום - קידום תחום הפעילות הספציפי להם, את הצורך להקים ולבסס מרחב משותף עבורם כדי להוסיף לידע וגם ליכולת להשיג הישגים בשדה הציבורי. אם התפיסה הפמיניסטית מושתתת על עקרון יתרון הריבוי על האחד, על הצורך ליצור מבט הדדי ושוויוני ועל ביטול ההיררכיה שמובנית בכל מישוריה של החברה הפטריארכלית, חשוב כי כל אחת מן הפעילות תהא מגויסת למשימה המורכבת שעיקרה ויתור חלקי על הצורך להבליט רק את הפעילות של הארגון בו היא מעורבת, כדי לעשות למען המרחב הפמיניסטי כולו ולמען הרחבת השפעתו הציבורית.

אין באמירה זו כדי לבטל את היתרון שבקיומם של ארגונים רבים, והבנה לצורך של כל ארגון לשרוד מבחינה כלכלית ולפעול לקידום האינטרסים שלו. לצד כלל הפעילות הרב-ארגונית שמתרחשת כיום, נכון להקים עוד מרחב שיאפשר להכיר, לדבר, ליזום ולפעול במשותף ויממש בכך, הלכה למעשה, את הערכים הפמיניסטים שבשמן כולנו פועלות. אם אין רצון לשעתק מבלי דעת את התחרות במה שקרוי "השוק החופשי", אם יש מוטביציה להקדיש את הפעילות לא רק להדגשת יתרונות הארגון "שלנו" בהשוואה לארגונים אחרים, אם יש הכרה בכך שאידיאולוגיה פמיניסטית לסוגיה מבוססת תמיד על ההכרה בדיכוי של נשים בכל תחום מתחומי החיים, אזי ייתכן ומתבקש מכל המעורבות בשדה זה להכיר היכרות מעמיקה יותר עם תחומי ידע ומאבקים נוספים על אלה שהן מתמחות בהם, ולטפח זיקה בין כולן ובין כל הנושאים שהם בנפשן.

לא בכדי נוצרה ההחלטה של **אשה לאשה** ליזום בתקופה זו כנס פמיניסטי ארצי נוסף, שתהליך הכנתו כלל כבר מלכתחילה נציגות רבות של ארגונים והתארגנויות פמיניסטיות. יש שטוענות כי כנס פמיניסטי זה נועד, בין השאר, כדי לסמן את תחילתה של תקופה חדשה בהיא-סטוריה הפמיניסטית בישראל, בה השיח והעשייה הפמיניסטים עשויים להתגבש לכדי פעילות בין-ארגונית משותפת והמשכית. הפגישות לקראת הכנס וגיבוש משותף של הנושאים שיידונו בו, סימנו הזדמנות לסולידאריות פמיניסטית גם בנושאים שיש סביבם מחלוקות. העובדה כי כנס זה התקיים בנצרת, בחודש נובמבר 2008, ראויה אף היא לציון, משום ההנכחה ההולכת וגוברת בשדה הפמיניסטי של הצורך בעשייה משותפת והדדית של יהודיות ופלסטיניות ושל נשים מאזורים גיאוגרפיים-חברתיים-כלכליים שונים.

כנס פמיניסטי זה הסתיים אך לאחרונה, ובעת כתיבת שורות אלה טרם התקיים מפגש מסכם שמיועד להניב מסקנות על התהליך שהיה ועל כיווני פעולה להמשך. מכאן, שלא ניתן בשלב זה להרחיב על תוצאותיו של הכנס, אלא רק לבטא באופן תמציתי את שנכח בו ואת שנדמה שנעדר בו. נשים שהיו מעורבות בהכנת הכנס זכו להכיר מגוון עצום ורב של נשים מארגונים והתארגנויות אחרות, שעד אז לא נפגשו ולא חלקו ביניהן היכרות אישית ופוליטית. יש הטוענות כי התהליך הממושך של הכנת הכנס יצר את יתרונו המרכזי - הזדמנות לדיאלוג המשכי ורחב בין פעילות מארגונים שונים. העובדה כי הייתה נראות ניכרת, בתהליך הכנת הכנס וגם במסגרתו, לפעילות מארגונים פלסטינים ולנשים מארגונים אנטי-ממסדיים, היא בעיני חלק מהמשתתפות יתרון ובעיני אחרות חסרון. רבות מהארגונים הפמיניסטים היהודים שמתמקדים בסיוע פרטני לא השתתפו בכנס או השתתפו רק במקצתו. היו ביניהן שטענו כי גם אם הן תמכו בנוכחות הדומיננטית של שיח פוליטי-רדיקלי בהקשר של המאבק בכיבוש בשטחים והאפליה נגד פלסטיניות בישראל, הרי שהמחיר על כך היה היעדר התייחסות רחבה מספיק לנושאים אחרים שמעסיקים מאד את השדה הפמיניסטי בישראל. חלק מהנוכחות בכנס הדגישו כי ייחודו היה בהיעדר קונפליקטים קשים, שאפיינו חלק מהכנסים הפמיניסטים הקודמים סביב נושא הדיכוי נגד פלסטיניות בישראל ובשטחים הכבושים. אחרות אמרו כי על אף שהתנגדו כי נושא זה יתפוס את רוב השיח, הן חששו להביע זאת בקול רם, שמא ייתקלו במחאה כלפיהן של רוב המשתתפות.

ייתכן כי בהמשכם של הקמפיינים המשותפים, של הכנס הפמיניסטי הארצי ושל השיח השוטף שנוצר ברשת האימייל בשנתיים האחרונות, ניתן יהיה לקיים דיון משותף והדדי עם נציגות/י של קרנות סביב סוגיית אופני המימון שמתקיימים כיום. השתלבותם של גורמי מימון בצורך הקיים לעשייה פמיניסטית משותפת ואפקטיבית יכולה להעצים את הסיכוי ליצירת פעילות פמיניסטית רחבה, מרובת נשים וארגונים והמשכית. כאמור, אין המדובר במימון ארגון חדש או קיים שיאגד וייצג פעילות משותפת של ארגונים אחרים, אלא במימון פעילות משותפת, כאשר רצון כזה עולה מצד הארגונים הקיימים בשטח.

סיכום

ניתוח שדה הארגונים הפמיניסטים היהודים והיהודים-פלסטינים בישראל ביקש לסקור את המאפיינים העיקריים של פעילות הארגונים ואת המגמות הבולטות במרחב הזה. הבחירה להתמקד במאפיינים מסוימים ולנתח אותם בהרחבה נובעת הן מהתכנים שעלו בראיונות עם נציגות הארגונים השונים והן מתרגומם על פי תפיסותיה והנרטיבים המדריכים את מבטה של הכותבת. לפיכך, אין עוררין על כך שהניתוח מבוסס על השקפתה הסובייקטיבית של הכותבת המעורבת מזה שנים רבות במרחב הפמיניסטי. ובכל זאת, למרות ההכרח לתמצת את העשייה המגוונת והעשירה בשדה זה, הניתוח מנסה לתת ביטוי לנקודות מבט רבות ככל האפשר. הניתוח גם אינו מתיימר להציג את כל מאפייני השדה הפמיניסטי-ארגוני, אלא לציין את נושאי הפעילות והשיח הבולטים ולסמן כיוונים של הידברות ופעילות לעתיד.

הדו"ח נוגע גם באתגרים ובקשיים המאפיינים את הפעילות בשדה הפמיניסטי-ארגוני, אך המטרה אינה למתוח ביקורת על אופני ההתנהלות בתחום הזה, אלא להפנות את הזרקור אל האפשרויות הגלומות בפיתוחה של ההידברות בסוגיות השונות. למותר לציין כי הכותבת רואה את עצמה כחלק מהדינמיקה המתוארת בחלק זה של הדו"ח ואינה עומדת מבחוץ ומביטה פנימה אל הנעשה בתוך הארגונים וביניהם. הכתיבה בגוף שלישי נובעת, בין השאר, מההתייחסות לזוויות הראייה שבאו לידי ביטוי בדברי המרואיינות ונועדה לאפשר לקוראות/ים מבט כללי על מאפייני השדה ומגמותיו, בלי לקבוע תמונה אחת, אובייקטיבית כביכול, על הארגונים הפמיניסטים בישראל.

מן הראוי להזכיר שהדו"ח סוקר ומנתח אך ורק את הארגונים הפמיניסטים היהודים ואת הארגונים הפמיניסטים המשותפים ליהודיות ופלסטיניות. לארגונים הפמיניסטים הפלסטינים בתוך ישראל הוקדש דו"ח נפרד של ארגון **אלטופולה**. ההכרח לכתוב שני דו"חות משקף את המציאות הפוליטית הישראלית, שכופה הפרדה בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הפלסטינית בישראל בכל תחומי החיים. ההפרדה בין יהודיות/ים לפלסטיניות/ים באזורי מגורים היא לא רק אבחנה טריטוריאלית אלא בעיקרה הפרדה גזענית, לאומית ומעמדית, שנועדה לצמצם את סיכויי המפגש וההידברות בין שתי האוכלוסיות. על מנת לקיים הידברות ישירה בין יהודיות/ים לפלסטיניות/ים נדרשים אם כן מאמץ ארגוני וכוונה אידיאולוגית.

באין אפשרות לשתי האוכלוסיות להיפגש מתוך מעמד שוויוני בשל המציאות הפוליטית בישראל ובאזור, נענים גם רוב הארגונים הפמיניסטים להפרדה הלאומית הזו. חלק מהארגונים עושים את האבחנה הלאומית מתוך מודעות לחוסר האפשרות שלהם להציע פעילות שוויונית ליהודיות ולפלסטיניות אבל גם בארגונים שפועלים נגד הכיבוש ולמען שוויון בין הישראליות/ם היהודיות/ם לפלסטיניות/ם בישראל ובאזור, הפעילות היהודיות דומיננטיות לעתים יותר מהפעילות הפלסטיניות בשיח התוך-ארגוני. ההיררכיה הזאת משקפת הן את האפליה הלאומית-תרבותית שקיימת בין שתי האוכלוסיות והן את חוסר הרצון של פלסטיניות רבות להשקיע מאמץ בארגונים יהודים או משותפים, בהן הן לעתים מיעוט מספרי ופוליטי, במקום בארגונים פלסטינים. התוצאה היא שבארגוני השמאל הפמיניסטים יש לעתים מיעוט של משתתפות פלסטיניות ורוב של פעילות יהודיות. נוסף לכך, חירות הפעולה והמחאה של יהודיות/ים גדולה שבעתיים במדינה יהודית ואילו נשים פלסטיניות עלולות לשלם על מחאתן מחיר אישי ופוליטי כבד הרבה יותר. מתוך כל אלה, יכולה רק סולידאריות פמיניסטית לגבור על הקיים יחד עם התעקשות פמיניסטית לחבר בין סוגי הכיבוש השונים מהן סובלות נשים ומיעוטים פוליטיים נוספים. גם אם כל ארגון זכאי להתמקד בשדה פעילותו ועל אף העובדה שעומס הפעילות בתוך כל ארגון מותיר מרווח צר לעשייה נוספת, לא ניתן להניח לאתגר הסבוך של יצירת תנועה פמיניסטית רחבה, שמדגישה נראות ומובילות דווקא של אוכלוסיות הנשים המוחלשות ביותר בחברה הישראלית. זו עוד דרך בה יוכל השדה הפמיניסטי להציב אלטרנטיבה ממשית וגלויה לסדר היום הפוליטי-פטריארכאלי בישראל.

יש ארגונים פמיניסטים שדבקים בהפרדה הלאומית מחוסר רצון להשתלב בוויכוח הפוליטי בין הפעילות המצددות בהמשך הכיבוש ובין המתנגדות לו. הארגונים נמנעים מהוויכוח כדי לגייס אליהם נשים ממגוון עמדות פוליטיות, שהמאחד אותן הם נושאי הפעילות של הארגונים הללו. הניסיון לגייס עוד ועוד נשים יהודיות לפעילות פמיניסטית מונע מארגונים רבים ליצור חיבור גלוי בין ההשלכות של הכיבוש המגדרי והלאומי. נוצר אם כן פיצול בין ארגונים פמיניסטים שמושתתים על התפיסה של "נשים למען נשים", לבין ארגונים פמיניסטים שמתעקשים לחבר בין כל סוגי הכיבוש שנתונות בו נשים ומיעוטים פוליטים נוספים בישראל ובאזור. האחרונים טוענים כי אם אין הכרה בקשר האינהרנטי בין אלימות מינית, גופנית וכלכלית כלפי נשים, ובין הדיכוי הלאומי והתרבותי שחלקן נתונות בו, מצב הנשים בישראל ובאזור לא ישתפר. הארגונים האלה גורסים כי כל עוד החברה הישראלית והמוסדות הפוליטיים שלה מושתתים על תפיסה מיליטאריסטית-גברית ועל דומיננטיות של הצבא וה"ביטחון" הצבאי בתקציבים ובשיח המקובל, ממדי האלימות כלפי נשים לא יפחתו והן יהיו הציבור העיקרי שימשיך לסבול.

התיאור שלעיל משקף את אחד המאפיינים היסודיים של השדה הפמיניסטי בישראל - את ההפרדה הלאומית שקיימת בין רוב הארגונים. זה המקום אם כן להביע משאלה, שהמרחב הפמיניסטי בישראל יצליח בעתיד להציע חלופה למציאות הפוליטית-הגברית שבה חיות הנשים. ארגונים פמיניסטים מציעים נרטיבים חלופיים לדפוסי אפליה ואלימות כלפי נשים, ייתכן שבעתיד יוכלו להציע חלופה גם למדיניות ההפרדה שחוצצת כיום בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הפלסטינית בישראל. אבל כל עוד ימשיכו הארגונים להפריד את הכוחות על פי דיכוטומיה לאומית במקום לשלבם, ההפרדה והפער ישעתקו את עצמם גם לנשים משני עברי הגדר, הממשית והאידיאולוגית. המשאלה הזאת אינה

מתעלמת מן ההבדלים שקיימים לעתים בין הסוגיות שמטרידות נשים יהודיות ונשים פלסטיניות; גם לא מהעובדה שנשים פלסטיניות נאלצות להתמודד לא רק עם אפליה מגדרית, אלא גם עם אפליה גזענית-לאומית. התפיסות הפמיניסטיות אמורות לשנות את המבנה החברתי-הפוליטי הקיים ולהציע חלופות המושתתות על שוויון לנשים וביעורם של כל סוגי האלימות הגברית המדכאים את הנשים, ולכן מומלץ כי השדה הפמיניסטי-היהודי כולו יראה כאתגר לעצמו את ההתמודדות עם ההפרדה הלאומית המחלקת גם את שורותיו.

מלבד ההפרדה הלאומית שקיימת ברוב הארגונים הפמיניסטים בישראל, מגלים הארגונים כמה מאפיינים חשובים נוספים, שמן הראוי לראות בהם גם אתגרים הניצבים בפני הנשים הפעילות בארגונים האלה. הצמיחה המהירה במספר הארגונים הפעילים כיום בישראל והבידול בהתמחויות ובזהויות של הארגונים יצרה במרחב הפמיניסטי ריבוי מבורך של תחומי פעילות מחד, והגבירה את התחרות על נראות ומקורות מימון, מאידך. התרבות תחומי העשייה מאפשרת לספק מענה לנשים רבות יותר שמתמודדות עם קשיים מגוונים. ריבוי הארגונים מציע גם תחום רחב יותר של פעילויות לציבור הנשים, אם מתן סיוע נפשי, פעילות משפטית, העצמה אישית, פוליטית וכלכלית ואם פעולות מחאה לסוגיהן השונים. עם זאת יש לציין שמרבית הנשים הפעילות בשדה הפמיניסטי נוטות להשתייך לארגון אחד ולהזדהות אתו ואינן נוטות לבזר את הפעילות בין כמה ארגונים. ואכן אחת התוצאות היא, כמו שטענו כמה מרואיינות, ש"ההזדהות הארגונית" חזקה מ"ההזדהות הפמיניסטית". לכן, לדבריהן, נפגעת היכולת ליזום פעילות רחבה, מוסכמת על כל הארגונים ומשותפת לכולם, ולעומת זאת מסתמנת נטייה של פעילות רבות להמעיט מחשיבותם של הארגונים האחרים לעומת חשיבותו של הארגון "שלהן".

על אף המגמה של ארגונים להתחרות על נראות ומשאבים, הולכת ותופסת תאוצה התופעה של קואליציות קצרות טווח ושל שותפויות פמיניסטיות, שמצליחות ליצור ולהנכיח שיתוף פעולה בין מספר רב של ארגונים ותפיסות עולם. ההתכנסות לפעילות משותפת סביב קמפיין קצוב בזמן וההצלחות שנוחלים הקמפיינים אלה במאבקם להעלות על סדר היום הציבורי והפרלמנטרי נושאים שהיו עד אז עם נראות פחות גבוהה, הניבו בכל הארגונים רצון ברור להמשיך לפעול בדרך הזאת. אמנם קואליציות ארוכות וקצרות טווח נאלצות להתמודד חדשות לבקרים עם קונפליקטים בין נציגות הארגונים, אך הקונפליקטים לא מנעו מהנשים להבין שהפעילות המשותפת משיגה תוצאות מרשימות, ושהארגונים שחברו יחדיו יוצאים נשכרים ממנה.

הקואליציות ארוכות הטווח וקצרות הטווח שבהן התגלו מרב הקונפליקטים, היו אלה שעסקו בנושא שמזוהה עם אחד או יותר מהארגונים השותפים בקואליציה. אם השותפות מתארכת, ואם אין לפעילות המשותפת מועד סיום ברור ומוסכם, הקונפליקטים נוטים בשלב מסוים להעמיק ולגבור על ההסכמות ולוקח זמן מה עד ליצירת עשייה משותפת רחבה ונוספת. ועוד: ככל שפעילות משותפת קוצרת הצלחה רבה יותר, כך גדל מספר הארגונים שרוצים לא רק להשתתף בה, אלא גם לנכס אותה וזה עוד אחד מהאתגרים שניצבים כיום בפני הארגונים השונים. בשנים האחרונות זכו כמה ארגונים להישגים נכבדים בזכות העשייה המשותפת, אך הם טרם יצרו דינמיקה מסודרת להתמודדות עם משברים.

אתגרים נוספים בשדה הפמיניסטי נובעים מהשקיפות של נשים מזרחיות ונשים לסביות בתוך

צוותי העובדות והפעילות המרכזיות במרבית הארגונים. המבנה שכונן הגל השני של הפמיניזם בישראל, דהיינו מדיניות הרבעים, היטשטש במהרה ועובדות אשכנזיות שכירות והטרוסקסואליות הן שוב דומיננטיות במרבית הארגונים. הנשים המזרחיות בישראל ממשיכות להיות קהל יעד לפעילויות הסיוע של רוב הארגונים, אך במודע או שלא במודע מורחקות מהצוות המנהיג את הארגון. האבחנה, שהולכת ומתרחבת, בין "נשות המקצוע" המומחיות והמשכילות לבין "מקבלות הסיוע" מגבירה את האפליה האתנית בשדה הפמיניסטי. כיוון שהידע המוכר בישראל הוא השכלה אקדמית-מערבית, וכיוון שארגונים רבים נוטים לשכור עובדות אקדמאיות, פער בין נשים שיכלו בזכות מעמדן הכלכלי ומוצאן האתני לרכוש השכלה גבוהה ובין נשים שמעמדן ומוצאן חסמו בפניהן את ההזדמנות הזאת רק הולך ומעמיק. על אף שחלק מהארגונים דוגלים ב"העדפה מתקנת" לנשים במקומות עבודה, לא כולם מיישמים את העיקרון הזה כדי לתקן את האפליה כלפי נשים מזרחיות.

הנשים הלסביות, שהתאגדו בעבר בארגון **קל"ף** ובהתארגנות המחאה **כביסה שחורה**, ששניהם אינם פעילים עוד, פנו בחלקן לפעילות בארגונים אחרים או הפחיתו במידה ניכרת את הפעילות הפמיניסטית. העובדה שרק בשני ארגונים מתוך 46 יש מנהלת או רכזת לסבית היא אחת ההוכחות לשקיפותו של הנושא הלסבי בסדר היום הפמיניסטי בישראל. נשים לסביות רבות, שהנהיגו בעבר פעילויות רבות במרחב הפמיניסטי, הפסיקו את פעילותן מפני שלדעתן יעדיה של הקהילה בישראל הושגו. אמנם התמקדותה של הקהילה הלסבית בזכות להקים משפחה הביאה להישגים חברתיים וחוקיים-משפטיים בתחום הזה, אך היא גם העלימה מסדר היום הציבורי את האפליה וההטרו-סקסיזם שמופנות כלפי נשים לסביות. רבות מהנשים הלסביות מעידות על סוגי השפלה שונים המופנים כלפיהם במרחב הציבורי ועל "פורנוגרפיזציה" של היחס כלפיהן. העובדה שיחסים לסביים אינם מוגדרים יותר כפתולוגיים במדריך הפסיכיאטרי DSM תרמה לנורמליזציה לכאורה של הזהות המגדרית, אך גם הפכה לשקוף את הדיכוי החברתי-ההטרוסקסואלי שהלסביות ממשיכות לסבול ממנו.

גם סוגיית השתלבותן הלגיטימית של טרנסג'נדריות/ים בשדה הפמיניסטי טרם נדונה לעומקה. יש בין הפעילות הפמיניסטיות שדוחות על הסף את האפשרות לשתף נשים שמינן אינו תואם את מגדרן בכנסים ובאירועים פמיניסטים. דחיית הלגיטימציה להשתלבות בשדה הפמיניסטי גם של אלה שאינם נענים לחלוקה המגדרית הרווחת נובעת מחשדנות וחשש, שהביעו כמה מנציגות הארגונים, כלפי נשים ביולוגיות ש"נראות" כמו גברים. לדבריהן, השדה הפמיניסטי מספק מרחב מוגן עבור ציבור הנשים, ונוכחותן של נשים בו שבחרו להיראות "כמו גברים" מערער את חווית הביטחון שלהן. העובדה כי בכנס הפמיניסטי הארצי בנובמבר 2008 הייתה השתתפות של טרנסיות/ים ומרחב דיונים שעסק בסוגיות הרלוונטיות למיעוטים פוליטיים מיניים ומגדריים מסמנת הזדמנות ליצור פעילות פמיניסטית לסבית וטרנסית, לאחר תקופה ממושכת בה ה"רבע הרביעי" הפך לשקוף.

אתגר נוסף שניצב לפתחו של השדה הפמיניסטי הוא השתלבותם של ארגונים פמיניסטים דתיים בעשייה המשותפת הקיימת. מלבד ארגון **קולך**, שאר הארגונים בתחום זה אינם מעורבים לרוב באופן שוטף בפעילויות ומאבקים רב-ארגוניים. הנושאים בהם עוסקים ארגונים אלה זרים לעתים לארגונים אחרים, אך דווקא משום כך יש צורך לגייסם אל הפעילות הקיימת וללמוד מהם על תכני עשייתם.

שלל האתגרים הניצבים בפני הארגונים הפמיניסטים כיום אינם גורעים מההישגים הניכרים

שהשיג השדה הפמיניסטי בישראל בשנים האחרונות. נוכחות תקשורתית כמעט יומיומית, מחאות והפגנות עם נראות גבוהה והשפעה ממשית, קידום וחקיקת חוקים למען נשים, הכרעות משפטיות תקדימיות לטובת נשים ולמען צדק חברתי עבור מיעוטים פוליטיים, אתניים וכלכליים, חיבור הולך ומתרחב בין סוגי כיבוש שונים לשם יצירת חברה שאינה אלימה כלפי המיעוטים בה, גידול משמעותי במספר הנשים המעורבות בפעילות הארגונים, עלייה במספר הנושאים שבהם עוסקים הארגונים, יצירת שותפויות מסוגים שונים ולמטרות שונות והאפשרות לקבל סיוע במגוון רב של תחומים, זו רק רשימה חלקית של ההצלחות הנזקפות לזכותם. לכל אלו יש להוסיף את הדיאלוג הרציף שמתקיים בין ארגונים פמיניסטים ברשת המיילים ומאפשר העלאה עקבית ומשותפת של נושאים בוערים על סדר היום הציבורי. במובן זה, השדה הפמיניסטי בישראל הצליח ליצור מתוכו דינאמיקה של שיח הדדי ושותפות בין ארגונית, שגם אם מוגבלת כיום בעיקר לרשת המיילים, היא ייחודית בחברה האזרחית בישראל.

ממדינה שהוקמה על בסיס המיתוס של "היהודי החדש" - הגבר הלבן, הצעיר, התמיר, השרירי, האמיץ שגובר על אויביו, ומחברה שהתכחשה עשרות שנים להיעדר השוויון בין גברים לנשים בקרבה, אין ספק שהציבור בישראל פיתח מודעות לאפליה ולאלימות הקיימות כלפי נשים. ארבעים ושישה הארגונים הפמיניסטים היהודים והיהודים-פלסטינים, יחד עם הארגונים הפמיניסטים הפלסטינים בישראל, מפיקים כמות עצומה של פעילויות - וכל אלה הפכו את האפליה כלפי נשים בישראל לנוכחת יותר וניתנת פחות להשתקה.

רשימת מקורות

1. אבו אל-אלעסל ריהאם, ארגוני נשים פלסטינים בישראל- אידיואלוגיות, אסטרטגיות וכלי עבודה קיימים, מרכז אלטופולה נצרת ו-Education Action International, 2006, UK. (ערבית)
2. ספרן חנה, לא רוצות להיות נחמדות- המאבק על זכות הבחירה לנשים וראשיתו של הפמיניזם החדש בישראל, הוצאת פרדס, 2006, ע' 29.
3. ספרן חנה, שם, ע' 71.
4. ספרן חנה, שם, ע' 71.
5. ראיון עם רחל אוסטרוביץ', מתוך ספרן חנה, שם, ע' 93.
6. מפלגת הנשים נס, מצע בחירות לכנסת התשיעית, תל אביב, 1977, ארכיון אשה לאשה, מרכז פמיניסטי חיפה, ע' 2.
7. "עשור לפמיניזם בישראל, פרוספקט הכנס העשירי ופרסומי הוועדה המארגנת, תל אביב", מאי, 1980, ע' 40.
8. ספרן חנה, שם, ע' 106.
9. דהאן-כלב הנרייט, "פמיניזם מזרחי וגלובליזציה", מפנה, 2005.
10. ברנובסקי יעל, Ynet, על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מרץ, 2008.
11. ספרן חנה, שם, ע' 164-161.
12. עילם אסתר, "שימוש הגמוני בשפה בקרב נשים והשלכותיו הפוליטיות", לאחותי, פוליטיקה פמיניסטית מזרחית, הוצאת בבל, 2007.
13. חסון יעל, "הפרטת השירותים הציבוריים בישראל", תעסוקת נשים בימי הפרטה - הכנס השנתי ה-6 של מרכז אדווה בנושא תקציב ומגדר, 2007.
14. פוגל-ביז'אוי סילביה, "המפרנסת השנייה בעידן הגלובליזציה: נשים בשוק העבודה בישראל", כתב עת סוציאליסטי לענייני חברה, כלכלה, פוליטיקה ותרבות, יולי 2003.
15. עלון "יחדיו - למניעת אלימות במשפחה האתיופית", 2007.
16. אתר קואליציית עיקר, www.icar.org.il
17. אתר פורום נשים לתקציב הוגן, www.wbf.org.il
18. אתר שדולת הנשים בישראל, www.iwn.org.il
19. אתר נשיאה לישראל, www.womanpresident.org.il

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
ישראל

ארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים בישראל

מאפיינים ומגמות

منظّمات نسوية يهودية ويهودية-فلسطينية في إسرائيل

ميزات وتوجّهات

תחקיר וכתיבה: דורית אברמוביץ' تحقيق وكتابة: دوريت أبراموفيتش

מיפוי ארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים בישראל

ינואר 2008

ראיונות וכתיבה: דורית אברמוביץ'

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
ישראל

מיפוי ארגונים פמיניסטים יהודים ויהודים-פלסטינים בישראל

ינואר 2008

ראיונות וכתיבה: דורית אברמוביץ'
עריכה: רומי שפירא
הגהה: יעל טל

תודות לנציגות הארגונים, שהסכימו לתרום מזמנן ולשתף במידע, בדעות ובמחשבות: עידית אבידן, אורנה אוסטפלד, חדווה אייל, איילת אילני, רוני אילת-בנדה, כרמל איתן, רוני אלוני-סדובניק, שרית ארבל, רונית ארנפרוינד-כהן, יפעת ביטון, טובה בן-דב, חיה בקר, תמר גוז'נסקי, שיר גור, לנה גוראר, דבי גרינברג, לאה גרינפטר-גולד, מיכל דגן, עדי דגן, אורנה הדר, רותי הילר, אסתר הרצוג, ליאת וידר, יערה חוצן, נעמי חזן, תרצה טאובר, לילי טראובמן, מיכל יודין, יעל יצחקי, חנה כהן, אינה מיכאלי, כנרת מילגרום, ליאורה מינקה, מולי מלקר, מכי נאמן, גילה סבירסקי, אילנה סוגבאקר, עאישה סידאוי, מירית סידי, אסתר עילם, יסמין ענבר, חנה פסטרנק, ענבל פראונד, שרה קלאצ'קו, חווה קלר, יאנה קנופובה, ציונה קניג-יאיר, עטרה קניגסברג, טל קרמר-ודעי, דורית קרן-צבי, שולה קשת, תקווה רגר, אירית רוזנבלום, יעל רוקמן, נגה שילוח, מוריה שלומות, קרן שמש-פרלמוטר, בת שבע שרמן-שני, טל תמיר, ניצן תנעמי. תודה לנציגות קואליציות הארגונים: תמר אדלשטיין, ולריה סייגל שיפר, שולמית צהלו, רובין שיימס, ולנציג שתיל: קרלוס שטיגליץ.

© כל הזכויות שמורות לקרן הינריך בל

נחלת בנימין 24 , תל אביב 65162
טלפון: 03-5167734/5
פקס: 03-5167689
info@boell.org.il
www.boell.org.il

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
ישראל

הקדמה

מיפוי הארגונים הפמיניסטים היהודים והארגונים הפמיניסטים המשותפים ליהודיות ולפלסטיניות בישראל נסמך על ראיונות שנעשו עם נציגות הארגונים במהלך החודשים אוקטובר 2007 - ינואר 2008. הראיונות כללו שאלות מובנות על פי קטגוריות קבועות של שנת הקמה, חזון, תעודת זהות של הארגון, המטרות, האסטרטגיות, קהלי היעד, פרויקטים מרכזיים, הישגים עיקריים ומבנה צוות. תיאור כלל הארגונים על פי קטגוריות זהות נועד לאפשר תיאור שוויוני ככל האפשר, הן בהיקף הסקירה והן באופייה. זאת על אף הקושי לקטלג פעילויות ומאפיינים של כל ארגון על פי קטגוריות מובנות. למותר לציין כי תיאורם של הארגונים במיפוי זה מבקש למידה נוספת, על השונות והייחודיות של כל אחד מהם וגם על המשותף ביניהם.

הכתוב בכל קטגוריה תואם ככל האפשר את דבריהן של נציגות כל אחד מהארגונים. תיאור כל אחת מן הקטגוריות נעשה על פי תפיסת המרואיינות, מבלי שתהא הכרעה מבחוץ מהי החלוקה הנכונה בין כל אחד מהסיווגים הללו. אין המדובר, אם כך, במיפוי אובייקטיבי כביכול של הארגונים, אלא בסקירה של המבט האישי-פוליטי של המרואיינות על הארגונים בהם הן פעילות. גם אם בעיני מתבוננות מבחוץ יוכל להיווצר לעתים הרושם של חלוקה שאינה תמיד קוהרנטית וסיסטמטית בין תיאורי הקטגוריות השונות, הרי שיש בכך כדי להציף את התפיסה שדו"ח זה נסמך עליה, לפיה אלו שקובעות את תכני ומאפייני הארגונים הן הפעילות עצמן ולא גוף או דמות כלשהי שמתבוננת בהם מבחוץ.

יש להדגיש כי ייתכן שהעשייה בכל ארגון המופיע במיפוי השתנתה מאז נעשו ראיונות אלו. משום שהמדובר בשדה דינאמי, ישנם ארגונים ששינו את מיקוד עשייתם, הוסיפו, הפחיתו או הרחיבו פרויקטים ו/או שינוי את מבנה הצוות שלהם. פרטי ההתקשרות עם כל ארגון, המופיעים בסוף המיפוי של כל אחד, יאפשר לקוראות/ים ללמוד מקרוב על הנעשה והמתקיים בהם.

הארגונים המופיעים במיפוי הם אלה אשר נענו לפניית הכותבת להופיע בדו"ח זה. הפנייה להופיע בדו"ח נעשתה במגוון דרכים: הן באמצעות פניות אישיות והן באמצעות הפצת הבקשה במיילים לרשתות של ארגונים. הדו"ח נועד תחילה לסקור ולנתח ארגוני נשים יהודים ויהודים-פלסטינים בישראל, אך שינה את מיקודו לארגונים פמיניסטים בשל העובדה כי ישנם כאלה המערבים בפעילותם ובצוותם נשים וגברים. זאת ועוד, כל הארגונים המופיעים במיפוי מגדירים את עצמם כפמיניסטים, ללא הגדרה חיצונית כלשהי על מהו פמיניזם.

חלוקת השדה הפמיניסטי בישראל על פי מקבצים של ארגונים שעוסקים בתחומי פעילות דומים נעשתה על מנת להקל על הקוראות/ים לזהות את אפיקי העשייה הרווחים כיום. יחד עם זאת, יש בחלוקה זו כדי לחטוא למאפיין המרכזי של רבים מהארגונים הפמיניסטים, שעוסקים בו זמנית במספר רב של תחומים ולאו דווקא מגבילים את עצמם רק למאפיין מרכזי מסוים או לנושא-על אחד.

תוכן עניינים

אלימות כלפי נשים

איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית 8
ל.א.- לחימה באלימות כלפי נשים 11
מרכז ייעוץ לאשה 14

אקטיביזם קהילתי-חברתי

אשה לאשה- מרכז פמיניסטי חיפה 17

בריאות, גוף וספורט נשים

אחת מתשע- נשים למען נפגעות סרטן שד 21
אל הלב- איגוד לאומנויות הלחימה לנשים בישראל 24
ל.כ.ן - לקידום כדורסל וספורט נשים 26
נשים לגופן 28

העלאת תודעה פמיניסטית

בית נשים פמיניסטי 30

העצמה כלכלית של נשים

העמותה להעצמה כלכלית לנשים 32
מרכז מהות - מידע, הדרכה ותעסוקה לנשים 35
נטע - נשים לטובת עתידן 38
סביבה תומכת - מרכז לקידום נשים בעסקים 40
רוח נשית - עצמאות כלכלית לנשים נפגעות אלימות 43

העצמת נערות

החצר הנשית 45
ניסן 48

זנות וסחר בנשים

מכון תודעה - לחקר הזנות וסחר נשים בעולם 50
עצו"ם (עבודות צדקה ומשפט)- המטה למאבק בסחר בנשים 53

מאבק בכיבוש ובמיליטאריזם הישראלי

בת שלום 56
בת צפון 59
מחסום Watch- לא למחסומים 62
נציבות הנשים הבינלאומית לשלום ישראלי-פלסטיני צודק ובר-קיימא 65
נשים בשחור 68
נשים למען אסירות פוליטיות 70
פרופיל חדש - תנועה לאזרוח החברה בישראל 72
קואליצית נשים לשלום 75

מנהיגות וייצוג נשים בפוליטיקה

כ"ן - כוח נשים בישראל 79
פרלמנט נשים 82
ש.י.ן - התנועה למען שוויון בייצוג נשים 85

מעמד האשה והמשפחה בהלכה ובדת היהודית

אמונה - תנועת האשה הדתית-לאומית 87
גרנית - גירושי נשים, ייעוץ, תמיכה וחקיקה 90
התנועה המסורתית בישראל 92
יד לאשה 95
מבוי סתום- למען העגונות ומסורבות הגט 97
מרכז צדק לנשים 100
מרכז רקמן - המרכז לקידום מעמד האשה 103
משפחה חדשה 107
קולך - פורום נשים דתיות 110

פמיניזם מזרחי

תנועת אחותי-למען נשים בישראל 113
מרכז תמורה-המרכז המשפטי למניעת אפליה 117

שותפות יהודית-ערבית

קהילת נשים לומדת 120
תנד"י - תנועת נשים דמוקרטיות בישראל 123

ארגונים רב נושאיים

איתך מעכי- משפטניות למען צדק חברתי 125
ויצו- תנועה ציונית בינלאומית של נשים מתנדבות לשיפור החברה בישראל 129
נעמ"ת - תנועת נשים עובדות ומתנדבות 133
קול האשה - מרכז נשים 136
שדולת הנשים בישראל 140

מקורות מימון לפעילות הארגונים 144

אלימות כלפי נשים*

איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית בישראל

שנת הקמה: 1990

חזון: מיגור האלימות המינית בישראל.

תעודת זהות

האיגוד הוא ארגון גג המאגד את תשעת מרכזי הסיוע הפועלים כיום בקרית שמונה, נצרת, חיפה, השרון, תל אביב, ירושלים, השפלה הדרומית ובאר שבע וכן מרכז לנשים דתיות. האיגוד הוקם כדי לשמש סוכנות לשינוי חברתי, והוא פועל להשגת זכויות למען נפגעות ונפגעים מתקיפה מינית, למען שיפור הזכויות הקיימות ולמען מיגור תופעת האלימות המינית בישראל. פעילות האיגוד כוללת שדולה לקידום יוזמות חקיקה; גיוס אמצעי התקשורת כדי להגביר את המודעות לנושא; פרסום דו"ח שנתי הכולל מאמרים ונתונים, למשל השיעור השנתי של פניות לקווי החירום של המרכזים; הופעה לפני ועדות הכנסת וארגון אירועים ציבוריים להעלאת מודעות לתופעה.

מטרות האיגוד והמרכזים

1. לסייע בשעת משבר לנפגעות ולנפגעים מתקיפה מינית.
2. ללוות בהליך הפלילי ובטיפולים רפואיים.
3. לסבסד טיפול נפשי.
4. ליזום פעולות חינוך והסברה במוסדות חינוך, במקומות עבודה, במרכזי קליטה ועוד.
5. להכשיר נשות/אנשי מקצוע בתחום הטיפול והסיוע לנפגעות ולנפגעים מתקיפה מינית.
6. להגביר את המודעות הציבורית באמצעות חקיקה, פעילות של שדולה ויחסי ציבור.

אסטרטגיות

1. שדולה בכנסת ובפורומים אחרים של קבלת החלטות.
2. סיוע פרטני.
3. חינוך.

קהלי יעד עיקריים

1. נפגעות ונפגעים מתקיפה מינית.
2. קובעי/ות מדיניות ורשויות מדינה.

פרויקטים מרכזיים

1. חקיקה: האיגוד יזם חקיקה והיה שותף לקידומה - בין השאר: חוק זכויות נפגעי עבירה מ-2001; חוק למניעת אלימות במשפחה מ-1991; חוק למניעת העסקה של עבריינים מין במוסדות מסוימים מ- 2001; חוק מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה מ-2004.
2. ימי עיון: אחת לשנה האיגוד מכנס יום עיון ארצי בהשתתפותם של כ-300 נשות/אנשי מקצוע מתחומי בריאות הנפש, המשפט והעיתונות.
3. דיווח: אחת לשנה האיגוד מפרסם דו"ח מקיף על תופעות מרכזיות בתחום האלימות המינית. ב-2005 פרסם האיגוד דו"ח על פעילות מרכזי הסיוע בקרב הנוער ובמערכת החינוך; ב-2006 פורסם דו"ח על נפגעות ונפגעים מתקיפה מינית ומערכת אכיפת החוק. הדו"חות זוכים לסיקור תקשורתי ולדיונים בוועדות הכנסת.
4. פרסום נתונים: מדי שנה האיגוד מפרסם את סיכום נתוני הפניות לקווי החירום של מרכזי הסיוע בכל הארץ כדי לאמוד את היקף התופעה. ב-2006 למשל הגיעו לקווי החירום של מרכזי הסיוע 38,720 פניות, מתוכן 8,862 פניות חדשות של נשים וגברים.
5. מתן במה ליצירות של נפגעות/ים: ב-2007 ערך האיגוד תערוכה בתל אביב, והיצירות שהוצגו בתערוכה מוצגות גם באתר האינטרנט של הארגון. כמו כן פרסם האיגוד חוברת בשם "התשמע קולי?" הכוללת עדויות של נפגעות ונפגעים מגילוי עריות.
6. פעולות מחאה: האיגוד יוזם הפגנות ומשמרות מחאה. למשל, ב-2007, במסגרת הקמפיין של ארגוני הנשים להרחקת עבריינים מין מהשלטון, התקיימה בתל אביב, ביוזמה משותפת של האיגוד ושל עוד ארגונים, הפגנה שגייסה כ-20,000 איש/ה. המפגינות/ים קראו לביטול עסקת הטיעון עם הנשיא קצב (שסיים בינתיים את כהונתו).

הישגים עיקריים

1. האיגוד מצליח לקדם חקיקה, שתורמת לעתים תרומה ניכרת לתיקון המצב והזכויות של נפגעות/י אלימות מינית. אחד מההישגים שהארגון זוקף לזכותו הוא חוק הארכת ההתיישנות על עבירות מין, שמאפשר לנפגעות אלימות מינית נוספות לתבוע את תוקפיהן.
2. התשדיר שכותרתו "את לא לבד", במסגרת מסע הסברה שארגן האיגוד ב-1997, הצליח לשנות את פני המאבק באלימות מינית בישראל. הוא קידם את ההכרה הציבורית בתופעה ובהיקפה.
3. האיגוד מפעיל מרכזי סיוע המתבססים בפעילותם על כ- 1,000 מתנדבות מכל רחבי הארץ. מרכזי הסיוע פועלים הן בשיתוף פעולה והן כיחידות עצמאיות. המתנדבות, לצד העובדות

השכירות הקבועות, מצליחות מדי שנה להעלות את אחוזי הפניות לקווי החירום.

4. בשנתיים האחרונות הכפיל משרד הרווחה את המימון למרכזי הסיוע כתוצאה מההכרה הממסדית הגדלה בהיקפי תופעת האלימות המינית כלפי נשים.

מבנה הצוות

מנכ"לית - משרה מלאה; מנהלת פרויקטים ומשרד - שלושת רבעי משרה, דוברת - משרה מלאה; יועצת משפטית - חצי משרה; מנהלת גיוס משאבים - חצי משרה; מנהלת מרכז ידע משפטי-חברתי - חצי משרה.

פרסומים מרכזיים

- פרקש אפרת, אונס לאחר יחסים בהסכמה עם קטינה, 2004.
- שניידר עפרה, אונס קבוצתי- מציאות והסבר תיאורטי, 2004.
- ברנד מאיר, מרכיבים המייחדים את עולמו של נער דתי נפגע תקיפה מינית, 2004.
- יקיר רן, נערים נפגעי תקיפה מינית - השלכות אישיות וחברתיות, 2004.
- דו"ח שנתי, אלימות מינית בילדים ונוער ובמערכת החינוך, 2005.
- בר עדי, התשמע קולי- עדויות של נפגעות ונפגעי גילוי עריות, 2005.
- דו"ח שנתי, חוק וצדק - נפגעות ונפגעי תקיפה מינית ומערכת אכיפת החוק, 2006.
- לוי רני, סוגיות ייחודיות בעבודה טיפולית עם קבוצת גברים שעברו תקיפה מינית, 2006.

פרטי התקשרות

איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעים מתקיפה מינית, ת.ד. 2122, ירושלים 91024
טל': 02-6797919, פקס: 02-6787919
אימייל: arcci@netvision.net.il, אתר אינטרנט: www.1202.org.il

ל.א.- לחימה באלימות נגד נשים

שנת הקמה: 1977

חזון: מיגור תופעת האלימות כלפי נשים במשפחה.

תעודת זהות

העמותה הוקמה כדי להעלות על סדר היום הציבורי בישראל את תופעת האלימות כלפי נשים במשפחה, כדי להקים מערך שירותים עבור נשים מוכות וילדיהן וכדי לקדם חקיקה שתחמיר את העניישה שפוסקים בתי המשפט נגד בני זוג וגברים אלימים, בהם כאלה שרצחו את נשותיהם. העמותה הקימה שלושה מקלטים לנשים מוכות, יחידה משפטית שמטפלת בבעיות של הנשים השוהות במקלטים וכן מעניקה סיוע וסעד משפטי לפניות חיצוניות, וקו חירום, שמאויש במתנדבות שעברו הכשרה ומספק אוזן קשבת לנפגעות אלימות. אתר האינטרנט של העמותה, שיש לו גרסאות בעברית, אנגלית, ספרדית ורוסית, מספק מידע על תופעת האלימות כלפי נשים וכולל גם פורום מקוון, המאפשר לנשים לקבל מענה מקצועי מהיר לקשייהן.

מטרות

1. ליצור מודעות בציבור, במוסדות ובקרב מקבלות/י החלטות לתופעת אלימות כלפי נשים במשפחה, וכן קידום חקיקה בנושא.
2. להקים מקלטים לנשים מוכות ולילדיהן, שמספקים הן מקום מוגן והן תהליך שיקומי שמסייע לנשים להשתחרר ממעגל האלימות.
3. להגיש סיוע נפשי ומשפטי לנפגעות אלימות מכל מגזרי הציבור.

אסטרטגיות

1. סיוע פרטני לנפגעות אלימות.
2. הפעלת מקלטים לנשים מוכות.

קהלי יעד עיקריים

נפגעות אלימות במשפחה.

פרויקטים מרכזיים

1. מקלטים לנשים מוכות: העמותה, בשיתוף עם משרד הרווחה, הקימה ומפעילה שלושה מקלטים לנשים מוכות וילדיהן, בהרצליה, בחדרה ובראשון לציון. ב-2006 שהו במקלט בהרצליה 93 נשים ו-103 ילדות/ים, במקלט בחדרה שהו 64 נשים ו-83 ילדות/ים ובמקלט בראשון לציון- 49 נשים ו-50 ילדות/ים.
2. קווי חירום בעברית וברוסית ואתר מידע ותמיכה: 54 מתנדבות שעברו הכשרה עונות לנשים במצוקה בקווים הפועלים עשרים וארבע שעות ביממה. ב-2006 התקיימו בקו החירום בעברית 1,341 שיחות, והנושאים שעלו בהן היו אלימות פיזית (58%), אלימות מילולית (27%), אלימות נפשית (11%) ואלימות מינית (3%). באותה השנה התקבלו בקו החירום בשפה הרוסית 208 שיחות, 60% מהן על אלימות פיזית ו-35% על אלימות נפשית. אתר העמותה, שפועל 7 שנים, מספק מידע ותמיכה לנפגעות אלימות ולקרוביהן. ב-2007 נרשמו כ-5,500 כניסות לאתר מדי שבוע.
3. יחידה משפטית, מרכז עדנה: היחידה הוקמה כדי לספק מענה משפטי לנשים נפגעות אלימות שאינן זכאיות לסיוע משפטי של המדינה, אינן יכולות לממן ייעוץ משפטי מכיסן הפרטי, כולל כאלה שאינן שוהות במקלטים. ב-2006 טיפלו עורכות הדין של העמותה ב- 160 פניות לייעוץ משפטי, כולל הכוונה ראשונית. 15 נשים נפגעות אלימות קיבלו ייצוג בבית משפט וחלקן הופנו לקבלת סיוע משפטי מעורכי דין חיצוניים שפועלים בשיתוף עם היחידה.
4. הרצאות וימי עיון: העמותה מקיימת הרצאות וסדנאות על אלימות במשפחה, איתור, תמיכה וטיפול לנשים וגברים.

הישגים עיקריים

1. מאז הוקמה העמותה חל שינוי של ממש במודעות לתופעת האלימות כלפי נשים במשפחה הן בציבור הרחב והן במוקדי קבלת ההחלטות. כיוון שהעמותה משמשת מקור ידע בתחום הזה, פונים אליה גורמים רבים שמבקשים להעמיק את ידיעותיהם בתחום.
2. יחד עם המקלט לנשים מוכות בחיפה, העמותה הייתה הראשונה שפיתחה את המודל של מקלטים המעניקים לנשים מוכות הן הגנה והן טיפול ושיקום.

מבנה הצוות

מנכ"לית - משרה מלאה; עוזרת אדמיניסטרטיבית - משרה מלאה; עורכת דין - משרה מלאה; מנהלת קווי חירום - משרה מלאה; מנהלת חשבונות - חצי משרה; צוות המקלטים: עורכת דין - שלושת רבעי משרה; 3 מנהלות - במשרה מלאה; 5 עובדות סוציאליות - בחצאי משרות; 3 פסיכולוגיות לילדים - בחצאי משרות; 3 מטפלות בפעוטון - בחצאי משרות; 9 אימהות בית במשרות מלאות; 8 אימהות בית בחצאי משרות.

פרסומים מרכזיים

1. רזניק רות, המקלט שהיה לבית, עם עובד, 1999.
2. ל.א., ידיעונים בעברית ובאנגלית, 2008-2001.

פרטי התקשרות

ל.א.- לחימה באלימות נגד נשים, ת.ד. 5941, הרצליה 46101
טל': 1-800-353-300, פקס: 09-9551022
אימייל: contact@no2violence.co.il, אתר אינטרנט: www.no2violence.co.il

מרכז ייעוץ לאשה

שנת הקמה: 1988

חזון: העצמת נשים ושיפור כל תחומי חייהן באמצעות טיפול נפשי פרטני, זוגי ומשפחתי.

תעודת זהות

קבוצת נשות מקצוע מתחום בריאות הנפש הקימה את המרכז במטרה לספק שירותי תמיכה נפשית לנשים תמורת תשלום המותאם ליכולותיהן הכלכליות. התמיכה הנפשית ליחידות ולקבוצות ניתנת בהתאם לעיקרון המרכזי של הטיפול הפמיניסטי, שהוא יחס של כבוד ורגישות לתחושות של האשה כלפי עצמה ועידוד מעורבותה בתהליך הטיפולי.

למרכז שני סניפים, ברמת גן ובירושלים, ומדי שבוע מטפל צוות קליני המונה 30 פסיכולוגיות, עובדות סוציאליות קליניות, פסיכיאטריות ויועצות חינוכיות בערך ב-290 נשים. מלבד העבודה הטיפולית שנעשית הן במרכז הארץ והן בפריפריה, מקיימת העמותה פעילות הדרכה שמטרתה להרחיב את הידע המקצועי של המטפלות/ים בתחום הטיפול הפמיניסטי.

מטרות

1. לספק טיפול נפשי פמיניסטי לנשים ממגוון לאומים, עדות ותרבויות שידן אינה משגת לממן טיפול בשוק הפרטי.
2. להציע הדרכה, הכשרה וייעוץ לנשות ואנשי מקצוע מהמגזר הפרטי ומרשויות הרווחה בתחום של טיפול פמיניסטי.

אסטרטגיות

1. טיפול נפשי-פמיניסטי פרטני, זוגי ומשפחתי.
2. סדנאות העצמה נפשית לקבוצות נשים בפריפריה והכשרת מטפלות/ים.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים שמבקשות טיפול נפשי, בהן מוחלשות כלכלית.
2. נשות ואנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש.

פרויקטים מרכזיים

1. טיפול נפשי פרטני, זוגי ומשפחתי: פעילות המרכז מתמקדת בעיקר בטיפול פרטני לנשים. תעריף הטיפול נע בין 160 ל-350 ₪, על פי יכולתה הכלכלית של המטופלת. במסגרת המרכז מקבלות טיפול כ- 10,000 נשים מדי שנה. המרכז מקיים גם טיפולים לזוגות כדי לסייע לזוג המטופל לזהות את השפעתם של התפקידים המגדריים הסטריאוטיפיים על חייהן/ם.
2. העמותה מציעה גם טיפול קבוצתי לנשים, הן בתוך המרכז והן על פי הזמנה של גופים וארגונים שונים. כל קבוצה מונה שש עד שמונה נשים ועוסקת בנושאים כמו קשרים בינאישיים, התמודדות עם משברים, דימוי עצמי ודימוי גוף.
3. פרויקטים קהילתיים

א. סיוע לקורבנות סחר בנשים: ב-2004, בשיתוף עם הארגון אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה, התקיימו סדנאות להכשרת נשים דוברות רוסית, שהתנדבו להיפגש עם עצורות, קורבנות סחר בנשים, ולספק להן תמיכה רגשית.

ב. סיוע לנשים עם מוגבלויות: התוכנית כוללת הכשרה של עובדות ועובדים מהחברה למתנ"סים, שנפגשים יומיום בעבודתם עם אוכלוסיית נשים עם מוגבלויות.

ג. קבוצות העצמה: המרכז, בשיתוף עם יועצת הרמטכ"ל למעמד האשה, מקיים סדנאות העצמה נפשית לנשים המשרתות בצה"ל במקצועות טכניים.

ד. סדנאות לחיילות שפינו את מתיישבי/ות גוש קטיף בהתנתקות: בקיץ 2005, בעת ההתנתקות מיישובי גוש קטיף ברצועת עזה, סייע המרכז להכין למשימה את חיילות צה"ל שהוטל עליהן להשתתף בפינוי.

ה. סדנאות לבנות זוג של אנשי כוחות הביטחון: בשנים 2003 עד 2004 השתתפו בסדנאות של המרכז עשרות בנות זוג של שוטרים ואנשי כוחות הביטחון.

ו. סדנאות הכשרה לסוהרות ולעובדות סוציאליות בכלא הנשים נווה-תרצה: הסדנאות, שנערכו ב-2002, נועדו להקנות לעובדות בית הכלא דרכי התערבות וטיפול במקרים של אלימות בין האסירות.

ז. קבוצות תמיכה: מאז פרוץ אינתיפאדת אל-אקצה, המרכז מקיים קבוצות תמיכה לנשים המתגוררות ביישובי קו התפר ובשכונות בירושלים הסמוכות לשטחים הכבושים.

ח. מפגשים עם נשים בקיבוצים: בעקבות שינויים מבניים וארגוניים מהותיים בקיבוצים בישראל, קיים המרכז מפגשים קבוצתיים לנשים מעל גיל חמישים, שמצאו עצמן חסרות תעסוקה והכנסה, לאחר שנים רבות של עבודה במקצועות שאין להם ביקוש בשוק העבודה.

4. הכשרת נשות ואנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש: המרכז מעניק מאות שעות הדרכה והכשרה בטיפול פמיניסטי לגורמים מקצועיים שונים.
5. כנסים ציבוריים בנושאים מגוונים, בין השאר: נשים, קשרים ואהבה; פגיעה מינית בקיבוצים; מיניות האשה; דימוי הגוף של האשה.

הישגים עיקריים

1. רוב הנשים המטופלות במרכז באות בעקבות המלצות אישיות של חברות ומכרות, דבר שחוסך מן המרכז את הצורך להשקיע משאבים בשיווק ובפרסום.
2. אוכלוסיית המטופלות היא רב-תרבותית וכוללת נשים מהמרכז ומהפריפריה, בהן נשים ערביות, מהגרות ותיקות וחדשות מאתיופיה וחבר העמים ונשים חרדיות.
3. המרכז מצליח להרחיב ולהעמיק את הידע על התכנים והעקרונות שבהם עוסק הטיפול הפמיניסטי בקרב מגוון רחב של מטפלות ומטפלים בתחום בריאות הנפש.

מבנה הצוות

מנהלת - שלושת רבעי משרה; רכזת פרויקטים - חצי משרה; מנהלת משרד ברמת גן - שלושת רבעי משרה; מנהלת משרד בירושלים - חצי משרה; שתי גייסות כספים - כל אחת שני שליש משרה; 30 מטפלות - משרות חלקיות, בממוצע 10 מטופלות לכל אחת.

פרטי התקשרות

מרכז ייעוץ לאשה, רחוב רוקח 12, רמת גן 52542
טל': 03-6129592/3, פקס: 03-6129535
רחוב הרב אשי 4, ירושלים 91130
טל': 02-6785210, פקס: 02-6795483
אימייל: ccw@netvision.nry.il, אתר אינטרנט: www.ccw.org.il

* במאבק באלימות כלפי נשים עוסקים גם הארגונים הבאים: תנועת אחותי; אמונה; איתך-מעכי; אשה לאשה; מרכז תמורה; פרלמנט נשים; קואליציית נשים לשלום; קול האשה; קולך; רוח נשית; שדולת הנשים בישראל.

אקטיביזם קהילתי־חברתי*

אשה לאשה- מרכז פמיניסטי חיפה

שנת הקמה: 1983

חזון: שותפות ושוויון בין נשים בישראל מכלל הלאומים, הדתות, העדות, המעמדות וההעדפות המיניות והמגדריות במטרה ליצור חברה צודקת ופמיניסטית, שאינה מדכאת נשים ואינה אלימה כלפיהן.

תעודת זהות:
עמותת אשה לאשה היא המרכז הפמיניסטי הוותיק ביותר בישראל וממשיכת דרכן של קבוצת הפמיניסטיות מחיפה שהנהיגו את המאבק למען זכויות הנשים בישראל בשנות השבעים. רבות ממנהיגות התנועה הפמיניסטית בישראל החלו את דרכן הפוליטית בעמותה. העמותה משמשת הן בית פתוח לנשים והן ארגון שטח פעיל שיוזם ומוביל מאבקים ציבוריים, חלקם יחד עם ארגונים נוספים, נגד אפליית נשים בכל תחומי חייהן. בבית העמותה מתקיימות פעילויות לאורך כל השנה: כנסים, הרצאות, סמינרים, מאבקים ציבוריים ותקשורתיים, מתן מידע וייעוץ טלפוני, קבוצות מנהיגות ועוד. בבית קיים מרכז מידע, יחיד מסוגו, הכולל ספריה ואוסף ארכיוני מגוון על ההיסטוריה הפמיניסטית בישראל ועל נושאים הקשורים לנשים.

מטרות

1. למגר את אפליית נשים, את האלימות כלפיהן ואת דיכוין.
2. לקדם דה-מיליטריזציה של השיח הפוליטי הדומיננטי בישראל.
3. להגן על זכותן של נשים על גופן.
4. ליצור תנאים שיובילו להבנה, לשיתוף ולרב-שיח בין נשים מתרבויות ורקע שונים.
5. לשפר את השירותים הציבוריים שניתנים לנשים בכל תחומי החיים ולהתאימם לצורכיהן.
6. להגביר את המודעות הציבורית לעקרון שוויון הזכויות וההזדמנויות לנשים.
7. לפעול במרץ ובהתמדה נגד סקסיזם ושוביניזם בחברה.

אסטרטגיות

1. בית למפגשים ואירועים פמיניסטים וסיוע פרטני לנשים.
2. ייזום והובלה של פעילות ציבורית ענפה והשתתפות פעילה בהפגנות, כנסים, הפצת ניירות עמדה ומערכות ציבוריות.

קהלי יעד עיקריים

נשים מכלל המעמדות, הלאומים, העדות והתרבויות, וההעדפות המיניות והמגדריות בחברה.

פרויקטים מרכזיים

1. נשים, שלום וביטחון: עד לשנה האחרונה עסק הפרויקט בעיקרו ביישום החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 1325, שעוסקת במעורבותן ובהכללתן של נשים בתהליכי משא ומתן מדיניים. הפרויקט ממוקד כיום בצורך להגביר את המודעות הציבורית, בקרב החברה בכלל ובארגוני המגזר השלישי בפרט, להשלכות ולהשפעות של הסכסוך הישראלי-פלסטיני ושל הכיבוש הישראלי בשטחים על נשים באזור. בין הפעילויות הנכללות בו הרצאות, סדנאות, סמינרים, כנסים, הפצת חומר הסברה. ב-75 הרצאות וסדנאות השתתפו ב-2007 כ-2,500 נשים וגברים. הסדנאות הציעו שולחן עגול על פמיניזם ונשק גרעיני בשיתוף עם ארגוני נשים. שלושה סמינרים שנערכו בנפרד לנשים פלסטיניות ויהודיות נועדו לבחון את המשמעויות והאתגרים בהשתתפות נשים בצוותי משא ומתן מדיניים. בין הכנסים יש לציין את הכנס השנתי שכותרתו היתה "ביטחון וחוסן למי?" ונערך בשיתוף עם קואליציית נשים לשלום. הכנס נועד לשנות את המשמעויות של תפיסת הביטחון הצבאית באמצעות דיון על המושג הזה בהקשרו הפמיניסטי. הכנס נערך כחלופה לכנס הרצליה על ביטחון וחוסן לאומי, שמכוון לאליטה הביטחונית-כלכלית-פוליטית של ישראל. העמותה עוסקת גם בכתיבה ובהפצה של דו"חות וניירות עמדה, ביניהם נייר עמדה על השפעת חוק האזרחות על אפליית נשים פלסטיניות בישראל ובשטחים הכבושים, ונייר עמדה על תהליכי שלום מהיבט פמיניסטי.
2. סדנאות, קורסים ומפגשים בבית העמותה: ביניהם, קורס כתיבה יוצרת לנשים; קורס על הופעה בתקשורת לפעילות הארגונים; מועדון חברתי לנשים מבוגרות יוצאות חבר העמים; קבוצת דיון על קריירה ומשפחה.
3. כנסים ואירועים, ביניהם: כנס בנושא "השד הסביבתי" בשיתוף עם עמותת אחת מתשע - למען נפגעות סרטן השד וארגונים סביבתיים על הקשר בין גורמים מזהמים לבין תדירות הופעת המחלה אצל נשים; הפנינג שמתקיים מדי שנה בחיפה וכולל מופעי רחוב וסדנאות יצירה.
4. מידע וייעוץ טלפוני לנשים: ב-2007 פנו לעמותה כ-600 נשים במגוון נושאים וזכו לאוזן קשבת, למידע ולהפניה לארגונים אחרים, על פי הצורך.
5. הוצאה לאור של דפי מידע: ששת הדפים שהוציאה העמותה מתארים נושאים מרכזיים בסדר היום הפמיניסטי בישראל. כ-3,000 עותקים של דפי המידע מופצים מדי שנה.
6. ייזום קואליציות חברתיות-פמיניסטיות והשתתפות במאבקיהן: קואליציה נגד סחר בנשים,

קואליציית עיקר למען עגונות ומסורבות גט, הפורום לתקציב הוגן, קואליציית ארגוני נשים להרחקת עבריינים מין מהשלטון. השתתפות בהפגנות: הפגנות להרחקת השר חיים רמון שהורשע במעשה מגונה, הפגנות בתביעה להעמדתו לדין של הנשיא לשעבר משה קצב בגין חשד לביצוע עבירות מין, השתתפות בהפגנות המורות והמורים בעת שביתת מערכת החינוך העל-יסודית.

7. ייזום מאבקים ציבוריים: למשל באמצעות מחקר שערכה פעילה בעמותה בנושא שימוש בתרומת ביציות לצורך מחקר על תאי גזע עוברים והפצתו.
8. פרויקט מאבק בזנות ובסחר בנשים: הפרויקט כולל מתן מידע וסיוע במסגרת קו חירום ארצי לקורבנות סחר בנשים. ב-2007 פנו לקו כ- 1,300 נשים; השתתפות בוועדת חוקה, חוק ומשפט בכנסת לקידום הצעת החוק נגד סחר בבני אדם שהתקבלה בכנסת בסוף 2006; יום עיון משותף עם משרד המשפטים ומשרד החוץ על תכני החוק; שבעים סדנאות למגזרי אוכלוסייה שונים, דרוזים, ערבים ויהודים, על מיתוסים וסטריאוטיפים סביב זנות וסחר בנשים; מסע הסברה באינטרנט על משמעויות קניית מין; הפצת גלויות בעברית ובערבית המחולקות ללקוחות מין במסגרת סיורים בבתי בושת; כנס על איתור קורבנות סחר בנשים וסיוע להן, בשיתוף עם ארגוני נשים וארגונים חברתיים.
9. ייזום והפקת כנסים פמיניסטים ארציים: הכנסים נערכים מדי כמה שנים בשותפות עם כלל הארגונים הפמיניסטים בישראל. הכנסים מיועדים ליצירת מפגש בלתי אמצעי בין נשים מכל שדרות החברה ולהרחבת הידע וההידברות ביניהן. כל כנס נמשך שלושה ימים וכולל הרצאות, סדנאות ומסיבות משותפות.

הישגים עיקריים

1. העלאה של נושאי מאבק חדשים והרחבת סדר היום הפמיניסטי והציבורי, התמחות בנושאים האלה ושותפות בפעילות ובמידע עם ארגונים אחרים.
2. בית פתוח לנשים, ממגוון עמדות, מעמדות, עדות, מגדרים ולאומים, המאפשר מרחב בטוח לדיאלוג רצוף במגוון רחב של נושאים.
3. ארגון רב-נושאי שמצליח להתמיד בפעילות מחאה לצד פעילות של סיוע לנשים, מחקר והפצת מידע.
4. מבנה עמותה אופקי - קבלת החלטות באמצעות קולקטיב פתוח לנשים. הקולקטיב נפגש אחת לחודש והנשים המשתתפות בו מתוות את דרכי הפעולה של הארגון ואת מדיניותו פה אחד.

מבנה הצוות

רכזת כללית - שלושת רבעי משרה; רכזת פרויקט "נשים, שלום וביטחון" - חצי משרה; רכזת פרויקט מאבק בסחר בנשים וזנות - שלושת רבעי משרה; יועצת משפטית - רבע משרה; דוברת - חצי משרה; גיוס משאבים - חצי משרה.

פרסומים מרכזיים

- אשה לאשה, תמונת מצב - דו"ח עדות אילמת 1325, 2005.
- ספרן חנה, בדיקת התנהגות התקשורת בזמן מלחמת לבנון השנייה, 2006.
- אהרוני שרי, ניתוח מגדרי להשפעות המלחמה על החברה בישראל, 2006.
- דעייף אמאני, דו"ח על השלכות חוק האזרחות והכניסה לישראל על חייהן של נשים פלסטיניות, 2006.
- אשה לאשה, השפעות מלחמת לבנון השנייה על נשים בישראל, 2007.
- אשה לאשה, תהליך שלום אזרחי מול משא ומתן ממשלתי, 2007.

פרטי התקשרות

אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה, רחוב ארלוזורוב 118, חיפה 33276
טל': 04-8650977, פקס: 04-8641072
אימייל: ishahfc@netvision.net.il, אתר אינטרנט: www.isha.org.il

* באקטיביזם קהילתי-חברתי עוסקים גם הארגונים הבאים: תנועת אחותי; בת שלום; בת צפון; קהילת נשים לומדת; קואליציית נשים לשלום; קול האשה.

בריאות, גוף וספורט נשים*

אחת מתשע- נשים למען נפגעות סרטן שד

שנת הקמה: 1994

חזון: העלאת המודעות הציבורית לסרטן השד, קידום בריאות השד בישראל ותמיכה בנפגעות המחלה.

תעודת זהות

העמותה קמה ביוזמתה של נפגעת סרטן השד שהפיקה לקחים מהקשיים שנאלצה להתמודד אתם בתהליך הריפוי וההחלמה. העמותה פועלת להגברת המודעות הציבורית לסרטן השד ולמען קידום בריאות השד. היא מציעה תמיכה, מידע וסיוע במיצוי הזכויות לחולות ולקרוביהן, והיא מובילה מדיניות מתקדמת ושוויונית ביחס כלפי סרטן השד בישראל. העמותה מאמינה שנשים חולות זקוקות לתמיכה אישית והדדית, וכי התמיכה הזאת היא מרכיב חיוני בהצלחת מאבקן במחלה. כל מתנדבות העמותה הן נפגעות סרטן השד.

מטרות

1. ליצור קשר אישי וקבוצתי, מקצועי ותומך, עם נפגעות סרטן השד ועם סביבתן בעת ההתמודדות עם המחלה ואחריה.
2. להגביר את המודעות הציבורית לאי השוויון בקבלת שירותים רפואיים וקהילתיים שנתקלות בו נפגעות סרטן השד.
3. להגביר את המודעות הציבורית לגילוי מוקדם של המחלה.

אסטרטגיות

תמיכה אישית וקבוצתית והגברת המודעות הציבורית.

קהלי יעד עיקריים

נפגעות סרטן השד וקרוביהן.

פרויקטים מרכזיים

1. מרכז תמיכה

א. קו חם: כחמישים מתנדבות, נפגעות המחלה, מספקות תמיכה ועצה לחולה ולסביבתה ועוזרות לה להתמודד עם קשייה. המתנדבות עוברות הכשרה שנמשכת כחצי שנה וכוללת העמקת הידע בדרכי התמודדות עם סרטן השד, שירותים לחולות וסיוע נפשי.

ב. קבוצות תמיכה וטיפול אישי: בתל אביב פועלת קבוצת תמיכה לנשים שסיימו את הטיפולים הרפואיים וקבוצת טיפול באמנות. כמו כן מציעה העמותה מפגשי העצמה לנשים עם סרטן שד גרורתי, כולל קבוצת ביבליותרפיה. קבוצת תמיכה בנפגעות המחלה פועלת גם בראשון לציון, ועובדות סוציאליות של העמותה מציעות טיפול קצר מועד במסגרת אישית, זוגית ומשפחתית.

ג. אתר אינטרנט: האתר מוקדש לנושאי סרטן השד ובריאות השד וכולל מידע רפואי על אבחון המחלה, מהלכה, דרכי הטיפול והתרופות השונות. האתר כולל גם מידע על זכויות החולות והשירותים העומדים לרשותן. האתר כתוב בעברית ומוגש בשפה מובנת לכל.

ד. פורום רופאים/ות יועצים/ות: הפורום פועל במסגרת האתר. עשרים מומחים/ות מתנדבים/ות מתחומי רפואה שונים הקשורים לסרטן השד עונים/ות לשאלות שמציגות הגולשות.

2. שמירה והגנה על זכויות: העמותה מעניקה שירות של סיוע וייעוץ לחולות שגורמי ממסד שונים כמו קופות חולים, מעסיקים, ביטוח לאומי, מס הכנסה ועוד פגעו בזכויותיהן. ב-2006 טופלו 171 פניות, ב-2007 טופלו 235 פניות.

3. סדנאות לקידום בריאות השד: העמותה יזמה ופיתחה מודל ייחודי של סדנאות הפועלות בפריסה ארצית. מנחות שהוכשרו לכך מלמדות בסדנאות את מבנה השד ודרכים לביצוע בדיקת שד ביתית-עצמית.

4. הגברת המודעות הציבורית: באוקטובר, החודש שבו מציינים ברחבי העולם את המאבק בסרטן השד, העמותה מקיימת אירועים ציבוריים ומסע הסברה בטלוויזיה.

הישגים עיקריים

1. העמותה היא בין הארגונים הפמיניסטים הארציים היחידים בישראל שעוסקים בתחום של בריאות נשים.

2. העמותה היא גוף מומחה ומקצועי שמעניק מידע עדכני ושוטף באתר יחיד מסוגו על סרטן השד והתמודדות עם המחלה, כולל טיפול מקצועי בנפגעות המחלה.

3. העמותה, שמימונה אינו תלוי במוסדות ממלכתיים, חופשייה להיאבק בממסד הממשלתי ולעתים גם הרפואי.

מבנה הצוות

מנהלת - משרה מלאה; מנהלת פרויקט שמירה והגנה על זכויות- שלושת רבעי משרה; רכזת קו חם- שלושת רבעי משרה; רכזת סיוע- שלושת רבעי משרה; רכזת סדנאות- חצי משרה; רכזת שיווק- שלושת רבעי משרה; מנהלת משרד- שלושת רבעי משרה.

פרטי התקשרות

עמותת אחת מתשע, רחוב אוסישקין 100, תל אביב 62031

טל': 03-6021717, פקס: 03-6020506

אימייל: callus@onein9.org.il , אתר אינטרנט: www.onein9.org.il

"אל הלב" - איגוד לאומנויות הלחימה לנשים בישראל

שנת הקמה: 2003

חזון: שינוי התפיסה החברתית הרואה את האשה כחלשה וכנועה לתפיסה הרואה באשה דמות חזקה ובעלת עוצמה.

תעודת זהות

העמותה היא פרי יוזמתן של שתי נשים שהשיגו דרגות מתקדמות באומנויות לחימה, לפי מודל שהועתק מארצות הברית. העמותה מפעילה שלושה סניפים ברחבי הארץ (ירושלים, תל אביב ורחובות), והחברות הן נשים, נערות וילדות שלומדות אומנויות לחימה והגנה עצמית בקורסים שבועיים. העמותה מציעה גם פעילויות מיוחדות, כגון קייטנה לילדות בחופשת הפסח ובחופש הגדול, סמינר ארצי לנשים, כנסים, קורסי הכשרה למדריכות ועוד.

מטרות

1. להרחיב את מגוון הכלים להגנה עצמית העומדים לרשות הנשים.
2. לשנות את התפיסה העצמית הקורבנית והפסיבית מצד ילדות, נערות ונשים לתפיסה עצמית המבוססת על חוזק ועוצמה שתחולל שינוי בתפיסה של הגברים את הנשים.
3. להעמיק את המודעות לתחום אומנויות הלחימה כתחום מתאים לנשים.
4. להשפיע על הורים שייפנו את בנותיהם לרכישת אומנויות לחימה.
5. לצמצם את רמת האלימות המופנית כלפי נשים בכל מגזרי החברה הישראלית.

אסטרטגיות

1. חינוך ילדות, נערות ונשים לשינוי הדימוי העצמי.
2. פעילות קבוצתית עם ילדות, נערות ונשים בסמינרים, חוגים וקייטנות.
3. שיתוף פעולה עם אגודות, ארגוני מגזר שלישי ובתי ספר.

קהלי יעד עיקריים

כלל ציבור הנשים, ללא הבדלי דת, לאום, נטייה מינית או השקפה פוליטית, לרבות נערות וילדות.

פרויקטים מרכזיים

1. חוגים שבועיים: חוגים לילדות, נערות ונשים, שמלמדים בהם 25 סוגים שונים של אומנויות לחימה.
2. סדנאות להגנה עצמית לנשים בכל הגילים: הסדנאות מקנות כלים בסיסיים ופשוטים ללימוד הגנה עצמית, ותורמות לשיפור הדימוי והביטחון העצמי של הנשים, הן ברמה הנפשית והן ברמה גופנית.
3. סדנאות אימפקט: אימפקט היא שיטה של הגנה עצמית שנבנתה במיוחד לנשים ומקובלת בארצות הברית כבר למעלה משלושים שנה.
4. סמינר שנתי: סמינר שנמשך יומיים ומאפשר למדריכות ולתלמידות ללמוד יחד אומנויות לחימה ושיטות שונות להגנה עצמית.
5. קייטנות: קייטנות שמתמקדות באומנויות לחימה ומיועדות לילדות בגילאי שבע עד שתים עשרה בחופשת הפסח ובחופשת הקיץ.
6. מועדון חגורות חומות ושחורות: המפגיש בין נשים ברמות מתקדמות ממגוון אומנויות לחימה בסדנאות, הרצאות, סרטים וכו'.

הישגים עיקריים

1. פעילות ארצית בשלושה סניפים, בירושלים, ברחובות ובתל אביב.
2. הקניית שיטת אימפקט שהיא בלעדית לעמותה.
3. העמותה קיבלה שני תקנים לבנות שירות לאומי.

מבנה הצוות

מנהלת עמותה - משרה מלאה; מנהלת סניף ירושלים - שלושת רבעי משרה; מנהלת סניף תל אביב והמרכז - משרה מלאה; מנהלת סניף רחובות - חצי משרה; אחראית רישום וגבייה, סניף ירושלים - משרה מלאה; אחראית פרסום - משרה מלאה; רכזת הגנה עצמית - חצי משרה; מתאמת פרויקטים - חצי משרה; 30 מדריכות אומנויות לחימה ו- 15 מדריכות הגנה עצמית - בחלקן שכירות ובחלקן פרילאנס.

פרטי התקשרות

אל הלב, ת.ד. 53007, ירושלים 91530

טל': 02-6781764, פקס: 02-6726404

אימייל: elhalev@elhalev.org, אתר אינטרנט: www.elhalev.org

ל.כ.ן - לקידום כדורסל וספורט נשים

שנת הקמה: 1985

חזון: שינוי במעמדו החוקי והחברתי של ספורט נשים בישראל והשגת שוויון הזדמנויות לנשים בכדורסל בפרט ובספורט בכלל.

תעודת זהות

העמותה הוקמה כדי להעלות את המודעות הציבורית והתקשורתית לספורט נשים בכלל ולכדורסל נשים בפרט. כמו כן שמה לה העמותה למטרה לנהל מאבקים משפטיים למען חלוקת תקציבים שווה וקידום שוויון הזדמנויות לנערות ולנשים בספורט בכלל ובכדורסל בפרט. העמותה מאמינה בזכותן וביכולתן של ילדות, נערות ונשים, יהודיות וערביות, להשתלב בספורט ולהצליח. הנשים הפעילות בעמותה משמשות גם כצוות המקצועי של קבוצת כדורסל נשים רמת השרון.

מטרות

1. לקדם את ספורט הכדורסל לנשים באמצעות טיפוח קבוצת כדורסל נשים והובלתה לניצחונות.
2. לקדם את השוויון בסיקור התקשורתי של ספורט נשים וספורט גברים ולהעלות את היוקרה של ספורט נשים.
3. לבנות תשתית רחבה לכדורסל נשים בארץ, לילדות, נערות ונשים ולהגדיל את מספר הנשים העוסקות בספורט תחרותי.
4. לקדם נשים לעמדות מפתח באגודות ספורט ובמרכזי ספורט, בהם רשות הספורט, מועצת ההימורים ואיגוד הכדורסל.
5. לצמצם את פערי התקציב וההכנסה בין ספורטאים לספורטאיות בישראל.

אסטרטגיות

1. הקמת מועדון כדורסל נשים רמת השרון וניהולו.
2. הקמת מועדוני כדורסל לילדות ונערות ברמת השרון ובטייבה.
3. מאבקים משפטיים וציבוריים.

קהלי יעד עיקריים

ילדות, נערות ונשים בישראל.

פרויקטים מרכזיים

1. ניהול מאבקים משפטיים וציבוריים: ב-1989 הגישה העמותה עתירה לבג"ץ נגד איגוד הכדורסל למען שיתוף כדורסלניות זרות בישראל וזכתה; ב-1994 השתתפו נציגות העמותה בוועדה לקביעת קריטריונים בחלוקת כספי המועצה להסדר הימורים בספורט. הוועדה תמכה בהעדפה מתקנת של 10% לטובת ספורט נשים בחלוקת כספי התמיכה של הטוטו; ב-2004 היא זכתה בבג"ץ שהוגש נגד עיריית רמת השרון. השופטים קבעו כי היתה אפליה בתקציבים שקיבלה קבוצת כדורסל נשים רמת השרון במהלך השנים וקבעו כי מעתה תקבל הקבוצה 150% ביחס לכל הקצאה לספורט גברים; ב-2004 היא זכתה בבג"ץ נגד רשות השידור. בית המשפט חייב לשדר את משחקי הקבוצה החל משלב רבע הגמר.
2. תמיכה בכדורסל ילדות, נערות ונשים בטייבה: העמותה יזמה את הקמת קבוצת הכדורסל לנשים בטייבה. היא מסייעת בציוד ובייעוץ לשחקניות ומקיימת מפגשים בין המנהלות והשחקניות של רמת השרון ושל טייבה ומשחקים משותפים. קבוצת כדורסל הנשים של טייבה ממוקמת עתה בליגה הארצית.
3. הרחבת מועדון כדורסל נשים ברמת השרון לקבוצות של ילדות ונערות.
4. שיתוף פעולה עם חברת תרופות במתן תמיכה וסיוע לנפגעות סרטן השד. עד כה התקיימו עשרה מפגשים בין נשות העמותה וקבוצת הכדורסל לבין חולות ומחלימות מסרטן השד.

הישגים עיקריים

1. בניית מודל פמיניסטי של ניהול ושל אימון קבוצת ספורט. נשים מנהלות ומאמנות את הקבוצה ומקיימות הידברות שוטפת עם השחקניות. הקבוצה אינה תלויה במועדוני ספורט גברים גדולים כמו מכבי והפועל. הקבוצה מגייסת בעצמה את משאביה.
2. ניצחונות במאבקים משפטיים, שכתוצאה מהם הועלה רף התקציב המוקצה לכדורסל נשים בארץ והסיקור התקשורתי התרחב.
3. קבוצת הכדורסל, בניהולן של מקימות העמותה, קצרה ניצחונות מקומיים ובינלאומיים.

מבנה הצוות

אין מקבלות שכר.

מקימות העמותה והפעילות בה עובדות בחלקן בקבוצת כדורסל נשים רמת השרון.

פרטי התקשרות

עמותת ל.כ.ן, ת.ד. 1559, רמת השרון 47100

טל': 054-4490017, 03-5490704, פקס: 03-5470645

אימייל: lachen@bezeqint.net, אתר אינטרנט: www.rhbb.org.il

נשים לגופן

שנת הקמה: 2005

חזון: שינוי חברתי כולל בתפיסות בריאות וגוף של נשים בישראל באמצעות הפצת מידע רפואי-חלופי לידע ולגישות הנפוצים כיום.

תעודת זהות

העמותה הוקמה כדי לחולל שינוי חברתי בתפיסת הבריאות של נשים בישראל. בעמותה שותפות נשים יהודיות ופלסטיניות מישראל שבאות מתחומי הרפואה, הפסיכולוגיה, הסוציולוגיה, לימודי המגדר ומדע המדינה. העמותה הוקמה ביוזמתן של רופאות כדי ליצור גוף ידע חליפי לגישות הממוסדות על גוף האשה ובריאותה באמצעות הוצאה לאור, בגרסה בעברית ובערבית, של הספר "גופנו עצמיותנו" ("Our Bodies, Ourselves") . תכניו של הספר מותאמים למציאות הישראלית ולמציאות חייהן של נשים יהודיות ופלסטיניות בישראל והוא אמור להתפרסם ב-2009. הספר יצא לראשונה לאור בארצות הברית ב-1970 ותורגם עד כה ל-120 שפות.

מטרות

1. לקדם את בריאות הנשים באמצעות התייחסות למכלול רחב של היבטים חברתיים, גופניים וכלכליים המשפיעים על בריאותן.
2. להגביר את מודעותן של נערות ונשים לזכויותיהן בתחום הבריאות ואת השימוש המושכל בשירותי בריאות קיימים.
3. לקדם בקרב הממסד הרפואי גישה הוליסטית לגופה ולבריאותה של האשה ולהגביר את הרגישות כלפי נשים שבאות לקבל טיפול.
4. ליצור גוף אנציקלופדי רחב יריעה שיספק מענה לכלל סוגיות בריאות האשה ולהעלות אותו לאינטרנט.
5. ליצור בישראל שיח רחב בין נשים ממגוון תרבויות, מעמדות וגילאים על גוף האשה וההקשרים הפוליטיים-חברתיים-כלכליים המשפיעים על בריאות נשים.

אסטרטגיות

1. ראיונות עם מגוון נשים ממגוון תרבויות בישראל.
2. קיום מפגשים וסדנאות לצורך הגברת מודעות של נשים לגופן ולבריאותן.

קהלי יעד עיקריים

1. ציבור הנשים בישראל, יהודיות ופלסטיניות.
2. הממסד הרפואי.

פרויקטים מרכזיים

1. סיום פרק פיילוט ראשון בעברית על דימוי גוף. פרק בנושא זה בערבית נמצא בשלבי עריכה אחרונים. חברות העמותה עובדות כעת על פרקים בנושאי אכילה נכונה, מיניות, זהות מגדרית ואוריינטציה מינית, מערכת המין והרבייה והמחזור החודשי, מין בטוח, מחלות מין מדבקות, אמצע החיים ומנופאוזה, ובריאות השד.
2. סדנאות, הרצאות וערבי עיון העוסקים בנשים, בריאות ומיניות, בשיתוף עם ארגוני נשים אחרים.
3. תחילת עיצוב אתר אינטרנט: האתר אמור לעלות במלואו ב-2009. האתר יעניק מידע על סוגיות של בריאות נשים.

הישגים עיקריים

1. הארגון הפמיניסטי היחיד בישראל שמתמקד ומתמחה בבריאות האשה.
2. גיוס כמאה מתנדבות שעובדות לצד צוות העמותה, באיסוף המידע הרלוונטי למציאות חיי הנשים בישראל שיכלל בספר.
3. שיתוף פעולה בין נשים יהודיות לפלסטיניות מישראל.

מבנה הצוות

יו"ר, מנכ"לית בפועל - משתכרת ממלגה לשנתיים; עורכת ראשית - שליש משרה; גייסת כספים - שליש משרה; 4 סטודנטיות מלגאיות - 2 פלסטיניות ו-2 יהודיות; 5 מנחות סדנאות - פלסטינית אחת ו-4 יהודיות - פרילאנס.

פרטי התקשרות

נשים לגופן, טל': 050-4003032, פקס: 02-5669834
אימייל: nashim.nissa@gmail.com
אתר אינטרנט: www.macom.org.il/womenandtheirbodies.pdf

* בקידום בריאות נשים ודימוי גוף האשה עוסקים גם הארגונים: אשה לאשה; בית נשים פמיניסטי.

העלאת תודעה פמיניסטית*

בית נשים פמיניסטי

שנת הקמה: 2005

חזון: הקמת מרחב פמיניסטי שיציע לנשים מקום לדיון וללימוד; יצירת קהילה פמיניסטית מגוונת בגיל, אוריינטציות מיניות, מעמדות ורמות השכלה באזור המרכז.

תעודת זהות

העמותה הוקמה כדי לבנות מרחב פמיניסטי לנשים באזור המרכז, כדי שנשים במגוון גילאים, מעמדות ועדות יוכלו להיפגש, לפתח את מודעותן לדרכי הדיכוי החברתיות השונות המופעלות עליהן ולהתנגד להן, לקבל כלים להתמודדות עם מציאות חברתית פטריארכלית ולפעול בסולידאריות לשינוי חברתי. העמותה עושה שימוש באסטרטגיה של העלאת תודעה, שהייתה נפוצה במאבק הפמיניסטי בשנות השבעים. הבית מציע פעילות יומית ושבועית, הכוללת קבוצות להעלאת תודעה פמיניסטית, הרצאות וכנסים, והשתתפות בקבוצה אקטיביסטית ובפסטיבלים בשיתוף פעולה עם ארגונים פמיניסטים נוספים.

מטרות

1. להוביל שינוי חברתי-פמיניסטי בקרב נשים.
2. לעורר בקרב נשים מודעות לדיכוי המופעל עליהן וליחסי הכוחות החברתיים הנוטים לרעתן.
3. להפיץ ידע על פמיניזם בקרב נערות ונשים.
4. להקנות לנשים כלים שיאפשרו להן להתנגד לדיכוי הפטריארכאלי כלפיהן.

אסטרטגיות

קבוצות להעלאת מודעות, הרצאות וכנסים.

קהלי יעד עיקריים

נערות ונשים בגילאים שונים באזור המרכז.

פרויקטים מרכזיים

1. קבוצות להעלאת מודעות פמיניסטית: בבית מתקיימים מפגשים, הרצאות וסדנאות במגוון נושאים כמו מיניות נשים, נשים במפגש עם הרפואה, יחסים במשפחה, כסף-עבודה ונשים, נשים בשפה ובספרות. בין הפעילויות: סדרה של חמישה מפגשים מונחים על אימהות ופמיניזם; קבוצת כתיבה יוצרת בהשראת טקסטים פמיניסטים, לסביים וקוויריים; קבוצת העלאת מודעות לאימהות, שדנה בנושאים דוגמת הריון ולידה, זוגיות, מיתוס האימהות ועוד; קבוצת העלאת מודעות בנושא אשה, נשיות וחברה בהדרכת מנחת קבוצות; קבוצה אקטיביסטית; קבוצה בנושא דימוי גוף; קבוצת קריאה של טקסטים פמיניסטים. כמו כן, מוקרנים בבית סרטים בנושאים פמיניסטים וקוויריים ונערכות מסיבות נשים.
2. כנסים: אחת לשנה העמותה עורכת כנס, הכולל הרצאות, מיצגים ותערוכה. בין השאר, בינואר 2006 התקיים כנס שנושאו היה "סקס, פמיניזם וחברה".
3. פסטיבל פמיניסטי וסיורים: ב- 2005 ארגנה העמותה בתל אביב פסטיבל לעשייה פמיניסטית שכלל דוכנים של 25 ארגונים פמיניסטים, מיצגים, הופעות ומסיבה. כמו כן קיימה העמותה סיורים באזור המרכז בליווי הסברים פמיניסטים להיסטוריה ולתרבות המקומית.

הישגים עיקריים

1. העמותה הצליחה להקים בתל אביב קהילה פמיניסטית צעירה, ולהקנות לדור חדש של נשים בשנות העשרים שלהן כלים וידע פמיניסטים באמצעות השתתפות בהרצאות ובמפגשים עם אקדמאיות, פעילות, כותבות ויוצרות בתחום הפמיניסטי.
2. העמותה יצרה מרחב בטוח ונגיש לנערות ונשים, שמאפשר להקשיב, ללמוד ולהתלבט במשותף.
3. העמותה השיבה לשיח הפמיניסטי הקיים את האסטרטגיה המרכזית של שנות השבעים, דהיינו, קבוצות להעלאת מודעות.

מבנה הצוות

אין מקבלות שכר.

עובדות ללא שכר: מנהלת; גזברית; צוות היגוי של 10 נשים.

פרטי התקשרות

בית נשים פמיניסטי, רחוב אבן גבירול 16, תל אביב, כתובת למשלוח דואר: רחוב רייך 2/3 תל אביב 47346. טל': 077-8830174

אימייל: feministy@gmail.com, אתר אינטרנט: www.feministy.org

* בהעלאת תודעה פמיניסטית עוסקים גם הארגונים הבאים: תנועת אחותי; אשה לאשה; ניסן; פרלמנט נשים; קהילת נשים לומדת; קואליציית נשים לשלום; קול האשה; שדולת הנשים בישראל.

העצמה כלכלית של נשים*

העמותה להעצמה כלכלית לנשים

שנת הקמה: 1997

חזון: שינוי חברתי-כלכלי במעמד הנשים בישראל באמצעות סיוע לנשים שמתמודדות עם עוני להקים עסקים עצמאיים ולהגיע לעצמאות כלכלית.

תעודת זהות

העמותה הוקמה ביוזמתה של קבוצת נשים חיפאיות, רובן פעילות בעמותת אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה. העמותה הוקמה כדי לסייע לנשים להגיע לעצמאות כלכלית על ידי פיתוח עסקים זעירים וכדי לפתח מודלים מגוונים ליציאה ממעגל העוני, שיתנו מענה לציבור נשים רחב ויתמקדו בעיקר בנשים מקבוצות פגיעות בחברה הישראלית. העמותה עושה שימוש באסטרטגיה לפתיחת עסקים זעירים שמיושמת במדינות אחרות מזה שלושים שנה ונחשבת ליעילה ביותר במאבק בעוני. עבודתה של העמותה מאופיינת בשילוב של אידיאולוגיה פמיניסטית עם מקצועיות, ומודרכת משאיפה לסייע בהקמתם של מאות ואלפי עסקים זעירים של נשים וללוות את התפתחותם.

מטרות

1. להיאבק בעוני של נשים ולשפר את רווחתן באמצעות העצמה כלכלית-פמיניסטית.
2. להביא לשיתוף פעולה בין נשים ערביות ליהודיות בפעילות השוטפת ובפיתוח תוכניות.
3. להרחיב את השיח הפמיניסטי בישראל ולכלול בו גם את המאבק בעוני של נשים.
4. לבנות ולהפיץ מודלים שמטרתם להוציא נשים ממעגל העוני.

אסטרטגיות

סיוע אישי וקבוצתי לנשים לפתוח עסקים זעירים (Microenterprise), המתבססים על כישוריהן ויכולותיהן.

קהלי יעד עיקריים

נשים מרקע חברתי-כלכלי מוחלש, בהן ערביות, נשים מעל גיל 40, חד הוריות, חרדיות, קורבנות אלימות ומהגרות, שיש להן כוונה וצורך להיכנס לפעילות עסקית.

פרויקטים מרכזיים

1. עסק משלך: הפרויקט פועל מאז 2002 ומיועד לפיתוח עסקים זעירים באמצעות קורסים להעצמה ולהכשרה עסקית. בסוף הקורס זכאיות המשתתפות לקבל ליווי עסקי בעלות מסובסדת. קורסי ההעצמה מיועדים לנשים מעוטות הכנסה, יהודיות וערביות, והם מבוססים על תהליך של התעצמות כללית. בוגרות קורסי ההעצמה משתלבות לאחר מכן בקורסי הכשרה עסקית. משך כל קורס 100 שעות, והוא מתפרש על פני חצי שנה בממוצע. מנחות יהודיות וערביות להעצמה והכשרה עסקית מעבירות את הקורסים מטעם העמותה. הקורסים נערכים בנפרד ליהודיות ולערביות, כדי להתאים לצרכים השונים של שתי האוכלוסיות. בכל קורס משתתפות כ- 25 נשים. עד כה השתתפו בקורסים כ-2,200 נשים, מהן כ- 35% פתחו עסקים זעירים וכ-15% נוספות השתלבו בשוק העבודה בשכר.
2. קרן הלוואות: ב-2002 הקימה העמותה קרן הלוואות בשיתוף עם קרן קורט ובנק הפועלים. ההלוואות ניתנות ללא ערבות ומיועדות לסייע לנשים לממן את עסקיהן הזעירים בתחילת דרכם. קרן ההלוואות הוקמה בידיעה כי נשים מוחלשות חברתית וכלכלית לא יכולות לקבל מבנקים הלוואות על בסיס של אמון ובתנאים מועדפים. זאת ועוד, נשים מוחלשות חברתית-כלכלית לעיתים מוחלשות גם בתוך משפחתן, ועל כן האופציה לקבלת הלוואה ללא ערבים מציעה להן הזדמנות להתחזקות. סכום ההלוואה הממוצע הוא 18,000 ₪, עד כה קיבלו אותה כ-600 נשים, ורמת ההחזר היא 96%.
3. חממה עסקית: מתוך כ-950 נשים שהקימו עסקים זעירים, כ-400 ממשיכות להיעזר בשירותי העמותה, כולל במסלול להגדלת רווחים, שהיעד שלו הוא הכפלת הרווח תוך שנה. בחממה העסקית, שהחלה לפעול באפריל 2007, משתתפות חמישים נשים קבועות ומאה מתחלפות. החממה מציעה מערך מובנה ושיטתי של שירותי סיוע לביסוס העסק, להרחבתו ולהגדלת רווחיו. הנשים המשתתפות בחממה נפגשות אחת לשבועיים לאימון עסקי בקבוצות קטנות ואחת לשישה שבועות נפגשות כולן יחד. פעילות החממה מלווה במחקר.
4. שירותים לבוגרות: מתחילת 2004 העמותה מפעילה תוכנית שמטרתה שיפור היכולת של עסקים חדשים להתמודד בהצלחה עם שווקים נוספים ולפתח ערוצי מכירה חדשניים. הפעילויות כוללות קורסים מתקדמים בשיווק, פיתוח המוצר לפי ענפים של עסקים ואזורים גיאוגרפיים, פיתוח מכירות דרך האינטרנט, הפקת קטלוג והפצתו בקרב קהלים שונים, ארגון ירידים אזוריים וארציים ועידוד צרכנים לרכישה מעסקים קטנים של נשים.
5. מחקר: פעילויות העמותה מלוות במחקרים שמטרתם להתאים את התוכניות לצרכים משתנים, להרחיב את הידע של ארגונים וגורמי ממסד בתחומים האלה ולייצר פתרונות מבניים שיש להם הצלחה מוכחת. בין המחקרים: מחקר הערכה תלת-שנתי של תוכניות עסק משלך, מחקר מעקב אחר בוגרות עסק משלך בשלוש נקודות זמן, דו"ח הערכה בנושא הלוואות ומחקר על החממה העסקית.

הישגים עיקריים

1. לעמותה יצא מוניטין כגורם מקצועי ומומחה בתחום של פיתוח עסקים זעירים וקטנים לנשים. בין השאר, העמותה ערכה יום עיון לנציגות/ים של 18 ארגונים שעוסקים בהעצמה כלכלית של נשים. כמו כן מתקיימות פגישות תדירות עם גורמים אחראיים לתחום הזה במשרדי התעשייה והאוצר, ברשויות מקומיות, בג'וינט, בביטוח לאומי ובשירות התעסוקה, כדי לשתף בידע הנצבר, לבנות שותפויות ולשנות תקנות שיקלו על הנשים שחיות בעוני.
2. גדילה משמעותית בפניות של נשים שרוצות להשתתף בקורסי העמותה. בין השנים 2000 ל-2004 גדל מספר המשתתפות מ-100 ל-350. בין השנים 2005 ל-2007 השתתפו בתוכניות כ- 1,200 נשים.
3. לעמותה מאגר מידע על כל אשה שהשתתפה בתוכניות העמותה, שמטרתו לסייע לליווי פעילותה ולשמירה על קשר אתה.
4. העמותה מצליחה לקיים פמיניזם מקצועי, שמבוסס על מחויבות לפוליטיקה פמיניסטית ובו בזמן מכוון להשגת תוצאות כלכליות ממשיות בחייהן של הנשים. בפועל, 950 נשים הקימו עסקים קטנים, הווה אומר שחייהן של כ-10,000 נפשות, הנשים וסביבתן, השתנו משמעותית.

מבנה הצוות

רכזת צוות, תוכניות והדרכה - שלושת רבעי משרה; רכזת ניהול פיננסי והלוואות - חצי משרה; רכזת שירותים לבוגרות - שלושת רבעי משרה; רכזת הערכה ועבודה בקהילה הערבית - חצי משרה; 2 רכזות חממה (ערבייה ויהודיה) - חצי משרה כל אחת; רכזת שיווק - חצי משרה; רכזת מזכירות - חצי משרה; רכזות לוגיסטיקה ואדמיניסטרציה - 4 חצאי משרות; 40 מנחות - פרילאנס.

פרסומים מרכזיים

- העמותה להעצמה כלכלית לנשים, קטלוג מגנטי - מבחר עסקים של נשים בחיפה והסביבה.
- העמותה להעצמה כלכלית לנשים, דו"ח הערכה בנושא הלוואות, 2005.
- סער עמליה, עסק משלך, מאי 2007.
- ריחני ח'אולה, מחקר אורך בשלוש נקודות זמן על בוגרות עסק משלך, 2007.

פרטי התקשרות

העמותה להעצמה כלכלית לנשים, רחוב דרך העצמאות 102, ת.ד. 9148 חיפה 31091
טל': 04-8520027, פקס: 04-8524941
אימייל: eew@womensown.org.il, אתר אינטרנט: www.womensown.org.il

מרכז מהות-מידע, הדרכה ותעסוקה לנשים

שנת הקמה: 2005

חזון: צדק כלכלי-חברתי לנשים בשוק התעסוקה.

תעודת זהות

העמותה פועלת למימוש זכותן הבסיסית לחיים כלכליים ותעסוקתיים הוגנים של נשים מאוכלוסיות מוחלשות ומאוכלוסיות אתניות מגוונות. המרכז מפתח אסטרטגיות ליציאה מעוני ולקידומן של נשים לעצמאות כלכלית, לפרנסה מכבדת ולעידוד התפתחות מקצועית ואישית.

מרכז מהות פועל הן להעצמת נשים לקראת ההשתלבות בשוק התעסוקה ובתוכו, והן ליצירת שינוי תודעתי כולל המדגיש אחריות חברתית, העסקה הוגנת, סולידאריות וצדק כלכלי.

מטרות

לסייע לנשים מאוכלוסיות מוחלשות לפתח מסוגלות תעסוקתית, לרכוש השכלה מקצועית, למצוא תעסוקה בשכר ולהשתלב בשוק התעסוקה.

1. לסייע לנשים כדי שיתמידו ויתקדמו בעבודה בשכר.
2. לעקוב אחרי תנאי עבודה קשים וניצול שפוגעים במיוחד בנשים בשולי שוק התעסוקה ולתעד אותם. התיעוד נועד להעניק קול ונראות לנשים שחיות בעוני כדי להעלות את המודעות של הציבור בכלל ושל המעסיקים בפרט, של ארגוני מגזר שלישי ושל מוסדות ממשלתיים לתופעה של נשים מוחלשות המועסקות בתנאים פוגענים ועובדות בשוק תעסוקה מעורער.

אסטרטגיות

1. סיוע לנשים והעצמתן - מרכז מהות מסייע לנשים למצוא תעסוקה בשכר. כמו כן המרכז מסייע לנשים להכיר ביכולותיהן ולפתח אותן כדי להתמודד עם תהליך מציאת העבודה ולהתמיד בעבודה.
2. שמירה על קשר אישי ומתמשך עם הנשים שפונות למרכז מהות כדי לקבל כלים להשתלבות בשוק התעסוקה.
3. שיתוף פעולה עם ארגונים וגורמים שמשיקים לפעילות העמותה - עם מתנ"סים, רשויות רווחה, מעסיקים מכל המגזרים במשק וארגונים לשינוי חברתי. מרכז מהות שותף גם בקואליציית הארגונים - פורום לתקציב הוגן. שיתופי הפעולה נועדים הן להרחבת רשת התמיכה בנשים

4. שמסתייעות במרכז מהות והן להגברת המודעות של הארגונים והמוסדות למצבן הכלכלי-תעסוקתי המוחלש של נשים רבות.
5. one stop shop - מרכז מהות מספק לנשים את כל השירותים כולל אבחונים תעסוקתיים, קורסים מקצועיים, השמה במקומות עבודה, ליווי המקל על השתלבות והתמדה בעבודה ומועדון לנשים עובדות.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים מאוכלוסיות מוחלשות ועניות, בעיקר מחיפה והקריות.
2. ארגוני מגזר שלישי.
3. מעסיקים.

פרויקטים מרכזיים

1. נשים פותחות דלתות לתעסוקה: סדנאות העצמה והכנה לעבודה בשכר, בניית תוכנית תעסוקתית, קורסים במחשבים, השמה אקטיבית בתעסוקה, קורסים ליזמות עסקית, פרויקט ייעודי לנשים ערביות. כל אשה מקבלת את השירות שנחוץ לה בהתאם למצבה התעסוקתי והמקצועי ועל פי הראיון שנערך לה עם פנייתה למרכז.
2. מוביליות תעסוקתית וחברתית: פרויקט שמספק כלים ומסגרת תומכת להתמדה בעבודה, להתפתחות מקצועית ולהתקדמות בעבודה באמצעות השכלה מקצועית, חונכות לתעסוקה ומועדון נשים עובדות. בין השאר, המרכז מפעיל מדי שנה ארבעה קורסים ללימוד מיומנויות מחשב. כל קורס נמשך 64 שעות; ארבע סדנאות העצמה והכנה לעבודה, המתקיימות במשותף עם ארגון אשה לאשה; ב-2006 הוצעו שלושה קורסים ללימוד שפות - שניים ללימוד אנגלית ואחד ללימוד עברית; ב-2007 הוצעו קורס מזכירות וקורס ליזמות עסקית. האחרון נעשה בשיתוף עם העמותה להעצמה כלכלית לנשים וימשיך באותה המתכונת גם ב-2008.
3. תוכנית מלגות: המרכז מפעיל תוכנית מלגות בשיתוף ובמימון הג'וינט. בתוכנית השתתפו עד כה 12 נשים, והיא מאפשרת להן ללמוד במגוון קורסים להכשרה מקצועית, בהם חשבות שכר, הנהלת חשבונות, טבחות, ניהול מחסן ועוד.
4. שינוי חברתי בתעסוקה: הפרויקט שהחל ב-2006, מבקש ליצור שינוי כולל בשדה הכלכלי-תעסוקתי בכמה מישורים: הגברת המודעות הציבורית לקיומו של שוק תעסוקה מעורער והשפעה על מדיניות ממשלתית בתחום התעסוקה; מעקב אחר תנאי עבודה קשים ותיעוד התנהלות פוגענית של מעסיקים כלפי נשים מוחלשות במהלך חיפוש העבודה ובעת השתלבות בה. בסוף 2008 יפורסם דו"ח מקיף וראשון מסוגו על תעסוקה פוגענית כלפי נשים, שיתבסס על עדויות של נשים שנפגעו בשוק העבודה.
5. פרסום דו"ח "נשים בכלכלת מלחמה- עדות חיה" על השלכות מלחמת לבנון השנייה על מצבן הכלכלי והתעסוקתי של נשים. הדו"ח הוצג במהלך כנס ארצי בינואר 2006.

הישגים עיקריים

1. המרכז משמש כתובת לנשים הזקוקות לסיוע בנושא תעסוקה, בעיקר לנשים שחיות בעוני באזור הצפון. בשנתיים הראשונות מאז הקמת המרכז פנו אליו 337 נשים. רוב הנשים השתלבו במסלול של מציאת תעסוקה בשכר, ומיעוטן פנו ליזמות עסקית.
2. מתן סיוע לנשים מאוכלוסיות שונות, בהן: יהודיות, ערביות, ותיקות, מהגרות, אשכנזיות ומזרחיות.
3. הפיכת מרכז מהות לכתובת מקצועית-ייחודית שמקבלת פניות להכנת תוכניות תעסוקה ממוסדות כמו הג'וינט, לשכות רווחה וארגונים לשינוי חברתי.
4. תהליך פנים צוותי קבוע הבוחן ושוקל את העמידה במטרות שהעמותה הציבה לעצמה, הן ביחס לערכיה הפמיניסטים והן ביחס למקצועיות השירות שניתן לקהל הפונות.

מבנה הצוות

מנהלת - שלושת רבעי משרה; 2 רכזות גיוס משאבים - רבע משרה כל אחת; רכזת תוכניות השכלה והדרכה - שלושת רבעי משרה; רכזת מתנדבות וקורסים - חצי משרה; רכזת תעסוקה ונשים פלסטיניות - חצי משרה; רכזת תעסוקה - חצי משרה; רכזת קשרי מעסיקים - חצי משרה; רכזת פרויקט שינוי חברתי - חצי משרה.

פרסומים מרכזיים

בוקסבאום יערה, אברמוביץ' דורית ודגן מיכל, נשים בכלכלת מלחמה - עדות חיה, ינואר 2007.

פרטי התקשרות

מרכז מהות, רחוב דרך העצמאות 102, חיפה 33411

טל': 04-8554542, פקס: 04-8554543

אימייל: mahut@mahutcenter.org, אתר אינטרנט: www.mahutcenter.org

נטע - נשים לטובת עתידן

שנת הקמה: 2006

חזון: קידום השוויון המגדרי בעולם העבודה בשכר והגדלת מספר הנשים בתפקידים ניהוליים במשק.

תעודת זהות

העמותה מפעילה מרכז רב תחומי שמציע מגוון רחב של קורסים ותוכניות שמטרתם להקנות ידע ומיומנויות להצלחה בעבודה וקידום הקריירה. העמותה פונה לנשים אקדמאיות בשלבים שונים של התקדמותן המקצועית.

מטרות

1. הקניית ידע, כלים ומיומנויות שיסייעו לנשים להצליח בעבודתן.
2. עידוד מנהלים ומנהלות להעסיק נשים בתפקידי מפתח ולקדמן לתפקידים בכירים.
3. העצמה תעסוקתית קבוצתית ואישית של נשים.

אסטרטגיות

סיוע בקידום מקצועי לתפקידים בכירים בשוק התעסוקה.

קהלי יעד עיקריים

נשים אקדמאיות.

פרויקטים מרכזיים

תוכניות ניהול: עד סוף 2007 נערכו חמישה מחזורים של תוכניות ניהול המיועדות לנשים השואפות להצליח בתפקידן ולהתקדם בקריירה שלהן. התוכניות כללו שבעה מפגשים של שלוש שעות כל אחד; בינואר 2007 נפתח מסלול הכשרה שנתי שכולל אימון פיתוח קריירה, סדנאות וליווי אישי. הנשים שמבקשות להשתתף עוברות בשלב ראשון ראיון עם פסיכולוגית תעסוקתית שמתאימה להן את התוכנית הנכונה עבור כל אחת. מנחות את התוכניות פרילנסריות מתחומי ניהול ופיתוח קריירה, משפטנית ויועצת ארגונית. המשתתפות בקורסים הן לרוב אקדמאיות מאזור המרכז והשרון, שמבקשות ללמוד, בין השאר, כיצד לשלב אימהות עם פיתוח קריירה ולרכוש מיומנויות ניהול כדי

להתקדם במקום עבודתן. המסלול השנתי נועד להעניק לבוגרות התוכניות השונות כלים עסקיים נוספים יחד עם ליווי אישי מצד מנחת התוכנית.

הישגים עיקריים

1. בשנתיים הראשונות לפעילות העמותה פנו אליה 725 נשים. 354 מהן השתתפו בתוכניות השונות. 46 נשים השתתפו ביותר מתוכנית אחת.
2. מרבית הפניות לעמותה באות מהמלצות שנתנו מפה לאוזן נשים שהשתתפו בתוכניות.

מבנה הצוות

מנכ"לית - בהתנדבות, ללא שכר; סמנכ"לית - משרה מלאה; רכזת פיתוח מיזמים חברתיים - רבע משרה; פסיכולוגית תעסוקתית - חצי משרה; מנהלת אדמיניסטרטיבית - שלושת רבעי משרה.

פרטי התקשרות

עמותת נטע, שכונת צמרות 5, הרצליה 46424

טל': 09-9587534, פקס: 09-9587535

אימייל: netta@netta.org.il, אתר אינטרנט: www.netta.org.il

סביבה תומכת - מרכז לקידום נשים בעסקים

שנת הקמה: 2003

חזון: קידום עסקים קטנים של נשים ממגוון תרבויות לשם בניית כלכלה בריאה בישראל.

תעודת זהות

העמותה הוקמה ביוזמתן של ארבע מהגרות מחבר העמים שהחליטו ליצור פורום לתמיכה ולרישות עסקי לבעלות עסקים זעירים וקטנים. מאז הקמתה הפכה העמותה למודל פמיניסטי-מקצועי בתחום של יזמות עסקית רב-תרבותית לנשים. העמותה נועדה לחזק נשים בעלות עסקים שפועלים לפחות שנה ונשים עם מוטיבציה ויכולת להקמת עסק. מטרות העמותה נובעות מהעובדה שמאז 2002 חלה בישראל עלייה של 52% במספר הנשים המנהלות עסק זעיר. למרות העלייה הזאת, לא חל שינוי בשירותים הניתנים לבעלות העסקים. העמותה קיבלה על עצמה לסייע לבעלות עסקים קטנים בצרכים הייחודיים להן ולהציע להן סביבה תומכת ומעצימה.

מטרות

1. לעזור בפיתוח עסקים באמצעות הקניית ידע מקצועי בתחום של יזמות עסקית ותוך לימוד בסביבה בטוחה, מעצימה ומשתפת.
2. להקים ארגון רב-תרבותי ולהפעילו במקביל ליצירת קבוצות רישות בין-תרבויות וקבוצות לשיווק משותף ברחבי הארץ.
3. לספק ליווי וייעוץ אישי לבעלת העסק ולהתאים את המודל העסקי לאוכלוסיית השתייכותה.
4. לסייע בהשגת מימון והלוואות למשתתפות בתוכניות העמותה.

אסטרטגיות

ליווי עסקי פרטני וקבוצתי ויצירת סביבה תומכת מתמשכת עבור כל משתתפת.

קהלי יעד עיקריים

1. בעלות עסקים זעירים וקטנים, ממגוון תרבויות וזהויות.
2. נשים שרוצות להקים עסק עצמאי.

פרויקטים מרכזיים

1. פיתוח עסקי: מאז אמצע 2006 עד אמצע 2007 נפתחו 12 קורסים להעצמה כלכלית ועסקית של נשים, בהם השתתפו כ- 300 נשים ותיקות, מהגרות מחבר העמים ומאתיופיה, חילוניות, מסורתיות וחרדיות. בשנת 2007 פעלו שמונה קורסים שהקנו כלים להקמתו ולניהולו של עסק. בכל קבוצה משתתפות כ- 20-15 נשים, והן עוברות תהליך הכשרה הכולל העצמה אישית, איתור החוזקות כדי לנצלן להקמת עסק, הקניית ידע להכנת תוכנית עסקית, לניהול משאבים ועוד. הקורסים נמשכים כשנה, במפגשים שבועיים של שלוש שעות. הקורסים התקיימו, בין השאר, בתל אביב, כפר חב"ד, רמלה, לוד, אשקלון ועוד.
2. סדנאות עסקיות קצרות לבעלות עסקים קטנים בנושאים שונים: מיסוי וניהול פיננסי, שיווק ורישות עסקי, מיתוג לעסק ועוד. בסדנאות השתתפו בשנת 2007 כ-60 נשים, רובן בוגרות תוכניות של העמותה.
3. ייעוץ וליווי עסקי פרטני והכשרת יועצות: העמותה מעניקה ייעוץ בתחומי שיווק, ניהול פיננסי, בניית תוכנית עסקית וליווי לקבלת מימון. כל חברה בעמותה זכאית לקבל עד ארבע פגישות ליווי ללא תשלום וארבע עד עשר שעות של ייעוץ אישי תמורת שבעים ש"ח לשעה. ב-2007 קיבלו כ- 170 נשים את השירותים הללו, כלומר, כ-800 שעות של ייעוץ וליווי עסקי. העמותה מציעה לבוגרות התוכניות קורס הכשרה לייעוץ וליווי עסקי.
4. הלוואות: מסוף 2006 העמותה מפעילה קרן הלוואות בשיתוף קרן קורט ובנק הפועלים המיועדת לבעלות עסקים זעירים וקטנים. סכום הלוואה הוא 20,000 ש"ח בממוצע, וקיבלו אותה עד כה כ-60 נשים.
5. פורומים עסקיים: העמותה מקיימת שלושה פורומים לרישות עסקי הכוללים כ- 400 נשים בעלות עסקים, ותיקות ועולות חדשות. מארגנות הפורומים הן בוגרות תוכניות העמותה, והקבוצות נפגשות אחת לחודש ועוזרות בפיתוח עסקים קיימים. בכל מפגש משתתפות כ- 40 נשים. נוסף עליהם פועל פורום רבעוני לכלל הנשים שמציע סמינרים בסופי שבוע, ומטרתו להעמיק את ההיכרות בין הנשים למטרות רישות עסקי ושותפות בידע.
6. קבוצות שיווק משותף - קואופרציות: במהלך שנת 2007 פעלו בתל אביב ארבע קואופרציות שיוצרות שיתוף פעולה בין נשות עסקים בתחומים משלימים כדי לקדם את עסקיהן. ברמלה פעלה קבוצה של דוברות רוסית, שהוציאה קטלוג עסקים משותף בעברית וברוסית.
7. מלוות עסקיות: בקורס שהתקיים בשנת 2007 השתתפו 14 נשים ממגוון מגזרי האוכלוסיה. הקורס נועד להכשיר נשים שהקימו עסקים מצליחים ללוות נשים בעלות עסקים זעירים. שמונה מבוגרות הקורס השתלבו בצוות העמותה.
8. בניית סביבה אזורית תומכת: ב-2007 החלה העמותה בבניית קואליציות אזוריות לקידום יזמות נשים. ברמלה למשל הוקמה קואליציה שכללה את הרשות המקומית, מט"י ופורום נשים עולות, והעירייה השתתפה במימון הפורום העסקי ובהפקת חומר שיווקי שהופץ בין העסקים המקומיים.
9. שדולה: העמותה השתתפה בקואליצית מזון למחשבה, שמטרתה היא קידום מדיניות ציבורית

וחברתית התומכת ביזמות עסקית ובמודלים של כלכלה חלופית. כמו כן, העמותה משתפת פעולה עם רשויות מקומיות, ביניהן של רמלה, לוד ואשקלון, ביצירת סביבה עסקית תומכת לבעלות עסקים זעירים וקטנים ובהכשרתן.

10. מרכז מתנדבות: העמותה מפעילה מערך מתנדבות הפועלות בעמותות שונות, כל אחת על פי כישוריה ותפיסתה, במטרה להרחיב ולהעצים את קיומה של קהילת נשים תומכת ומעורבת חברתית.

הישגים עיקריים

1. העמותה, שהחלה את פעילותה עם 30 נשים בשנת 2003, פועלת כיום בצורה המשכית עם יותר מ-1000 נשים. במהלך 2006 בלבד נהנו מתמיכת העמותה כ- 600 נשים. 160 מהן השתתפו בתוכניות להעצמה כלכלית וקבוצות הקואופרציה, 300 קיבלו ייעוץ וליווי עקביים ופרטניים, 400 השתתפו בפורומים.
2. העמותה הוקמה על ידי עולות מחבר העמים והפכה את מודל הפעילות שלה למבוקש בקרב קהלי יעד רחבים של נשים, רבות מהן ותיקות.
3. העמותה קוצרת הצלחה במיוחד בקורסים בתחומי הקמת עסק וניהולו. בוגרות התוכנית מגדילות את הכנסות עסקיהן ב- 20% בממוצע. 20 הנשים הפעילות בהתמדה בקואופרציות הגדילו את רווחיהן בשנה האחרונה ב- 50% בממוצע.
4. ייחודה של העמותה הוא בפעילותה עם קהלי יעד מגוונים, רב תרבותיים וממעמדות כלכליים שונים. בין בעלות העסקים יש נשים ממעמד כלכלי-חברתי מוחלש לצד נשים ממעמד כלכלי-חברתי בינוני. הרישות שיוצרות ביניהן בעלות עסקים קטנים, מאפשר גדילה מהירה יחסית של הכנסות כל עסק.

מבנה הצוות

מנכ"לית - שני שליש משרה; מנהלת תוכניות למגזרים - ארבעים אחוזי משרה; מזכירה - שני שליש משרה; גייסת משאבים - חצי משרה; רכזת הדרכה - שליש משרה; רכזת הלוואות - שליש משרה; יועצת בית - חצי משרה; 23 מנחות - פרילאנס.

פרטי התקשרות

סביבה תומכת - מרכז לקידום נשים בעסקים, ת.ד. 8469, תל אביב 61083
טל': 03-5106600, פקס: 03-5100601
אימייל: info@svivatomehet.org.il, אתר אינטרנט: www.svivatomehet.org.il

רוח נשית - עצמאות כלכלית לנשים נפגעות אלימות

שנת הקמה: 2007

חזון: עצמאות כלכלית של נשים נפגעות אלימות והפסקת האפליה החברתית כלפיהן.

תעודת זהות

העמותה מקדמת נשים שנפגעו מאלימות, בחברה ובתעסוקה באמצעות יצירת מרחב תומך, מעצים ובטוח, עבורן. העמותה רותמת לטובתן של הנשים את החברה האזרחית ואת הקהילייה העסקית כדי לסייע להן ביצירת שינוי כלכלי ואישי בחייהן.

על פי נתונים רשמיים ומינימאליים חיות כיום בישראל כ-200,000 נשים נפגעות מאלימות פיזית, נפשית, מינית וכלכלית. העמותה הוקמה כדי לספק מענה נרחב לשתי בעיות: ראשית, מרבית נפגעות האלימות חוששות לפנות לשירותים הקיימים ואין להן אמון במערכת הממסדית, שתקבל את מורכבות קשייהן ותסייע להן. שנית, חלק מהנשים שנפגעו מאלימות מתמודדות עם מחסור וחוסר ביטחון כלכלי ומתקשות לפתח עצמאות וקריירה וליצור קשרים מקצועיים שיקדמו אותן בשוק העבודה.

מטרות

1. להקנות לנשים הנפגעות כלים שיסייעו להן בהעצמה אישית וכלכלית וביצירת הזדמנויות תעסוקתיות.
2. לגייס את הציבור הרחב, בראש ובראשונה קובעי מדיניות ומעסיקים, למען קידומן של נשים שנפגעו מאלימות בחברה ובתעסוקה.
3. להקים מערך של רשתות חברתיות של נשים, שמסייעות ומעצימות זו את זו על בסיס של הזדהות וערבות הדדית.

אסטרטגיות

1. אבחון,ייעוץ וליווי אישי לכל אשה.
2. סדנאות קבוצתיות.
3. גיוס מעסיקים/ות, נשות/אנשי אקדמיה ומוסדות מדינה לטובת הנשים.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים נפגעות מאלימות פיזית, נפשית, מינית וכלכלית.

2. מעסיקים/ות, קובעי/ות מדיניות ורשויות מדינה.

פרויקטים מרכזיים

1. העמותה מקיימת סדנאות להעצמה כלכלית ואישית בשיתוף עם המרכז לטיפול בנפגעות תקיפה מינית בעיריית ראשון לציון. הסדנאות מיועדות ליצירת מרחב חליפי לנשים נפגעות אלימות מינית. השירות המוצע הוא העצמה קבוצתית וליווי אישי שמותאמים ליכולות, לרצון ולקצב של כל אשה. הליווי אינו מוגבל בזמן והמלווה היא מתנדבת מלשכת המאמנים/ות בישראל. מלבד תמיכה רגשית, הסדנאות כוללות אבחון, ייעוץ תעסוקתי ואימון אישי שממוקד בפיתוח קריירה. העמותה פועלת גם ליצירת קשרים בקהילה העסקית כדי ליצור הזדמנויות תעסוקה עבור הנשים. בתוכנית הסדנאות משתתפות 120 נשים.
2. ב- 2008 קיבלה העמותה אישור לקיים סדנאות להעצמה אישית וכלכלית במרכזים למניעת אלימות במשפחה בערים נתניה, ירושלים ורמת גן. היעד שהציבה לעצמה העמותה הוא לסייע ל- 400 נשים עד סוף 2008.

הישגים עיקריים

1. הפעלת מודל העצמה ייחודי וראשון מסוגו, המופעל בשיתוף המרכז לטיפול בנפגעות תקיפה מינית בראשון לציון.
2. העמותה גייסה גורמים עסקיים לטובת הנשים שנפגעו מאלימות, בהם: לשכת המאמנים בישראל, סטודיו C וארגוני מגזר שלישי כמו, ציונות 2000 והמועצה הלאומית להתנדבות.

מבנה הצוות

מנהלת עמותה - חצי משרה; גייסת משאבים - חצי משרה.

פרטי התקשרות

עמותת רוח נשית, רחוב יגאל אלון 30, תל אביב 67895
טל': 072-2507770, פקס: 03-6877548
אימייל: ruach-nashit@012.net.il, אתר אינטרנט: www.ruach-nashit.org.il

* בהעצמה כלכלית עוסקים גם הארגונים הבאים: תנועת אחותי; אשה לאשה; החצר הנשית; ויצו; מרכז רקמן; נעמ"ת; קהילת נשים לומדת; קול האשה; שדולת הנשים בישראל.

העצמת נערות

החצר הנשית

שנת הקמה: 2003

חזון: מרחב ציבורי בטוח ומעצים לנערות ערביות, מהגרות ויהודיות מוחלשות.

תעודת זהות

החצר הנשית היא מרחב ציבורי-נשי ומקום מפגש המלכד סביבו נערות וצעירות מיפו בגילאים 13 עד 25. הנערות והצעירות הן תושבות יפו ודרום תל אביב, בהן ערביות, בנות למהגרי/ות עבודה, נפגעות סחר מיני, פליטות, נערות שחיות במצוקה כלכלית ועוד. העמותה הוקמה במטרה לספק לנערות ולנשים צעירות, שמציאות חייהן מציעה להן מעט מאד הזדמנויות, חלופות בתחומים חברתיים שונים ומרחב ציבורי בטוח, ולהעניק להן כלים ופתרונות בתחום האישי והתעסוקתי. המרחב מסייע בהעשרת ההזדמנויות של הנערות והצעירות וחיזוקן כדי שיוכלו למצוא את דרכן ולפרוץ את מעגל העוני, הזנות והאלימות שהן חיות בו. החצר הנשית היא מרחב פתוח, שמציע סיוע בלימודים, חיזוק דימוי הגוף, פעילויות בתחום האמנות ותערוכות נשים, שוק נשים יוצרות מיפו ודרום תל אביב ועוד. במקום פועלת גם מספרה, שהוקמה בשיתוף עם רשת המספרות שוקי זיקרי. ספרים מקצועיים מהרשת מציעים תספורות במחיר סמלי, וההכנסות מהן נתרמות לעמותה. אחד מיעדי העמותה היא לפתח את המודל ולהרחיבו למקומות מוחלשים נוספים בארץ.

מטרות

1. ליצור מרחב ציבורי בטוח ומוגן לנערות וצעירות מוחלשות.
2. ליצור קשר אישי ומעצים עם הנערות ולחזק את הקשר בינן לבין עצמן.
3. לפתח למען הנערות רשתות חברתיות ועסקיות וקשרים בתוך הקהילה.

אסטרטגיות

1. סיוע פרטני וקבוצתי.
2. חיבור בין הנערות לגורמים ממסדיים, עסקיים וקהילתיים.

קהלי יעד עיקריים

נערות ונשים צעירות מיפו ודרום תל אביב.

פרויקטים מרכזיים

1. מרחב פתוח: החצר הנשית פתוחה בימים א' עד ה' משעות הבוקר עד שמונה בערב. המתנדבות ונשות הצוות עומדות לרשות הנערות לשיחות אישיות והתייעצויות, והן גם מפעילות חוגים כמו ריקודי בטן, בישול, יוגה, פיתוח כושר גופני, מוזיקה ועוד. חלק מהחוגים פועלים בשיתוף פעולה עם מוסדות שונים, למשל עם אוניברסיטת תל אביב בסדנה לתיאטרון קהילתי, עם המכללה החברתית-כלכלית שמציעה קורס להעלאת תודעה לאומית, עם מרכז הטניס ביפו ועוד. בזמן השהות במקום הנערות מרחיבות גם את הקשרים האישיים ביניהן.
2. תעסוקה: העמותה מציעה לנערות ולצעירות סדנאות הכנה לחיי עבודה בשכר. הסדנאות כוללות למידת מיומנויות הנדרשות בחיפוש עבודה, כתיבת קורות חיים, קורס מחשבים בסיסי, שיעורים פרטיים בעברית ואנגלית ועוד. הסדנאות הן שנתיות ומיועדות לשתי קבוצות: הסדנה לנערות ערביות נערכת בשיתוף המחלקה לקידום נוער, והמנחה היא עובדת המחלקה; הסדנה השנייה מיועדת לצעירות יהודיות וערביות מעל גיל 18 ונערכת בשיתוף עם תוכנית היל"ה להשלמת השכלה תיכונית. במהלך התוכנית הצעירות משלימות את החומר החסר להן להשלמת 12 שנות לימוד ומקבלות הכשרה מקצועית. העמותה גם מסייעת לצעירות למצוא עבודה אצל מעסיקים/ות ידידותיים/יות ולאתר כישורים ויכולות שיסייעו להן בעתיד להקים עסקים זעירים עצמאיים. בכל קבוצה 15 משתתפות. עד כה השתתפו בקורסים 75 נערות וצעירות. 35 מהן השתלבו עד כה בתעסוקה.
3. דיור: הפרויקט נועד לסייע לצעירות מעל גיל 18 מרקע משפחתי מוחלש לפתח חיים עצמאיים ולכלכל את עצמן. לצורך זה שכרה העמותה במשותף עם תורמת פרטית דירת דופלקס בתל אביב. בדירה מתגוררות 14 צעירות עם מדריכה מטעם העמותה.
4. מספרה וקשר עם מעסיקים: בחצר הנשית פועלת בימי רביעי, בין השעות עשר בבוקר לשמונה בערב, מספרה עם ספרים מתנדבים מרשת שוקי זיקרי, שמספרים בחינם את הצעירות והנערות ומספרים תמורת תשלום נשים המגיעות לשם כך למקום. פעילות המספרה מושכת נשים להגיע למרחב ולהכיר אותו, ובאמצעות התספורת לתרום לפעולות החצר. עד כה יצרה העמותה שותפות עם כעשרים מעסיקים/ות ידידותיים/יות, והם/ן מספקים/ות מקומות עבודה בטוחים לצעירות ותורמים/ות ציוד, חומרים, מזון, עבודות שיפוץ ועוד.
5. הכשרת עובדות רווחה: העמותה פועלת בשיתוף עם מחלקת הרווחה ביפו ומספקת לעובדות הכשרה וימי עיון שמטרתם ליצור היכרות עם הקשיים השונים המאפיינים את אוכלוסיית הנערות והצעירות המוחלשות באזור. אחת ממנהלות העמותה היא עובדת סוציאלית ושירותי הרווחה רואים בחצר הנשית גורם מקצועי שיש ללמוד ממנו ולהיוועץ בו בנושאים הקשורים לטיפול באוכלוסייה המוחלשת ביפו ובדרום תל אביב.
6. סיוע פרטני: צוות העובדות והמתנדבות של העמותה מספק ליווי והתערבות במקרים שהנערות

והצעירות נאלצות להתמודד עם קשיים בתוך משפחתן ועם מוסדות כמו בתי ספר, ביטוח לאומי והוצאה לפועל. במקרים של חיכוכים משפחתיים העמותה מלווה את הצעירות, יוצרת קשר עם מנהלות/י בתי ספר, פונה לרשויות בשמן של הנערות ומשפחותיהן ועוד. בין השאר, הצליחו נשות העמותה לחבר חשמל שנותק עקב אי תשלום חשבון ב- 15 בתי משפחותיהן של הנערות, סגרה שמונה תיקים של הוצאות לפועל, והתערבה למען חמש משפחות שקיבלו צווי פינוי מבתיהן.

הישגים עיקריים

1. 70 נערות ונשים צעירות באות למקום בקביעות. 400 נערות וצעירות מבקרות במקום באופן לא סדיר במשך השנה. חלק מהנערות והנשים הצעירות הצליחו להשתלב בשוק התעסוקה, לרכוש מיומנויות מקצועיות, לרכוש השכלה ולמצוא דיור שמאפשר להן עצמאות אישית וכלכלית.
2. המרחב הבטוח מאפשר יצירת יחסי אמון בין הצעירות הערביות והיהודיות. הערביות, שחששו תחילה להגיע למקום שבאות אליו יהודיות, החלו עם הזמן להשתתף בקביעות בפעילויות.
3. העמותה מצליחה לשמור על עצמאותה על אף ניסיונות חוזרים ונשנים מצד עמותות ומוסדות שונים לספח אותה אליהם.
4. העמותה מצליחה ליצור למען הנשים הצעירות רשת עסקית שמבטיחה להן תעסוקה בטוחה ויכולת להתפרנס בכוחות עצמן. כמו כן, רבים מהמעסיקים/ות הללו תורמים/ות בקביעות למקום ומאפשרים/ות לכלכל, לתחזק ולשפץ אותו.

מבנה הצוות

שתי מנהלות - כל אחת משרה מלאה; רכזת סנגור ועבודה עם בוגרות - חצי משרה; עובדת סוציאלית לנערות ערביות - רבע משרה; מדריכה חברתית - חצי משרה; רכזת מתנדבות ומעסיקים - רבע משרה; גייסת משאבים - פרילאנס; סטודנטית לעבודה סוציאלית - הכשרה מעשית.

פרטי התקשרות

החצר הנשית, רחוב יפת 220, יפו 68061
טל': 03-6599359
אימייל: women.court@gmail.com

ניסן

שנת הקמה: 1994

חזון: פיתוח מנהיגות בקרב נשים יהודיות וערביות למען קידום השוויון והסולידאריות היהודית-ערבית בחברה הישראלית.

תעודת זהות

ניסן היא עמותה פמיניסטית ערבית-יהודית שמטרתה להקים באזור חיפה והצפון דור חדש של מנהיגות צעירות, בנות 15 עד 25, שיקדמו את פתרון הקונפליקט הישראלי-פלסטיני בתוך ישראל. פיתוח המנהיגות של הנשים מתמקד בנושאים הבאים: הקונפליקט הלאומי באזור ובמדינה, הבדלים מעמדיים וקידום מעמד האשה באמצעות העצמת נשים, הגברת ההבנה והשותפות בין החברה היהודית לחברה הערבית. התוכניות החינוכיות שיוזמת העמותה חותרות לפיתוח תפיסה ביקורתית ופמיניסטית שמיועדת להשפיע על דרכי ההתמודדות של הנשים במציאות היומיומית, ולעודד אותן לשיתוף פעולה עם הסביבה והקהילה, כולל גורמים חינוכיים וארגונים לשינוי חברתי.

מטרות

1. לפתח את המודעות בקרב נערות יהודיות וערביות לנרטיב השולט בחברה הישראלית, שמסתיר ומשמר את המבנה הגזעני וההיררכי של החברה הישראלית.
2. ליצור עתודה של אזרחיות ישראליות צעירות שיפעלו לקידום שוויון מגדרי, אתני ומעמדי בחברה.
3. לקדם אחווה בין נשים ממגזרים חברתיים שונים.

אסטרטגיות

העצמה קבוצתית ליהודיות ולערביות בנפרד וביחד.

קהלי יעד עיקריים

נערות וסטודנטיות יהודיות וערביות מחיפה והצפון.

פרויקטים מרכזיים

1. קבוצות מנהיגות לנערות: מטרת הפרויקט, שיישומו החל בתחילת 2007, הוא לאפשר

לנערות לבחון את מקומן כנשים בחברה הישראלית ולהכיר בקשר בין המסרים החברתיים לדימוי העצמי שלהן. בחלקה השני של התכנית, המשתתפות מתכננות ומוציאות לפועל פרויקט קהילתי כדי לבחון באמצעותו את יכולתן לעצב ולשנות את המציאות. הקבוצות פועלות בנפרד לנערות יהודיות ולנערות ערביות. בין התכנים המועברים במפגשים- דימוי עצמי, יחסי כוח מגדריים ולאומיים והקשר ביניהם, יצירת רשת תמיכה של הנערות והכשרתן לתפקידי מנהיגות חברתית-קהילתית. 40% מהבוגרות תופסות עמדות מנהיגות בקהילות שלהן. בין הפרויקטים הקהילתיים שהמשתתפות יזמו ויישמו: איסוף ומיחזור של ספרי לימוד משומשים עבור אוכלוסיות מוחלשות, פעילויות לילדים ולנשים במעון לנשים מוכות, תכנון וביצוע סדנאות לאימהות.

2. קורס מנחות: מטרת הפרויקט, הפועל מזה שנתיים, היא להכשיר במשותף סטודנטיות יהודיות וערביות להנחיית קבוצות מנהיגות לנערות מאזור חיפה והצפון. הפרויקט נעשה בשותפות עם היחידה למעורבות חברתית באוניברסיטת חיפה. 20 הסטודנטיות, 10 פלסטיניות ו-10 יהודיות, המשתתפות בתוכנית מקבלות מלגות בזכות פעילותן החברתית-חינוכית, ואלה מממנות 128 שעות פעילות של הנחיה ועבודת שטח. הסטודנטיות רוכשות בקורס כלים חינוכיים ומקצועיים להנחיית קבוצות ועוברות תהליך היכרות מעמיק עם תפיסות פמיניסטיות.

הישגים עיקריים

1. פעילות העמותה נעשית מתוך מודעות ורגישות חברתית לעבודה עם מגוון אוכלוסיות,יהודיות ופלסטיניות, מהגרות חדשות וותיקות מאתיופיה וחבר העמים, דתיות וחילוניות, מהפריפריה ומהמרכז.
2. במהלך השנים התרחבה הפעילות ועברה מהערים הגדולות אל עיירות פיתוח, כפרים ואזורי פריפריה כעכו, נצרת, כפר קאסם, ג'דידה, יפיע, טמרה, נחף ועוספיה.
3. בפעולת העמותה נשמרים שוויון והדדיות בחלוקת התפקידים, בשכר, ביחסים הבין-אישיים והדו-לאומיים ובדינאמיקה שנוצרת בתוך הקבוצות.

מבנה הצוות

רכזת פלסטינית - חצי משרה; רכזת יהודיה - חצי משרה; רכזת גיוס משאבים - חצי משרה; 20 סטודנטיות מילגאיות.

פרטי התקשרות

עמותת ניסן, רחוב יפו 86, חיפה
טל': 04-6561604, פקס: 04-6801131
אימייל: info@nisan.org.il

זנות וסחר בנשים*

מכון תודעה - לחקר הזנות וסחר נשים בעולם

שנת הקמה: 2000

חזון: מיגור תופעת הזנות והסחר בנשים בישראל.

תעודת זהות

מכון תודעה הוקם כדי להעלות למודעות הציבורית את תופעות הזנות, הסחר בנשים לתעשיית המין, הפורנוגרפיה והניצול המיני המסחרי של בני אדם. המכון ידוע כמקור מהימן וכגוף ייעוצי ייחודי בתחומים אלה. מלבד עזרה פרטנית לנשים שעברו ניצול מיני מסחרי, המכון עורך כנסים והרצאות ומגיש דו"חות שנתיים לוועידת האו"ם לזכויות אדם ולמחלקת המדינה האמריקאית. המכון משמש כנציג הרשמי של ישראל ב- IAF (International Abolitions federation), שהיא התאחדות בינלאומית למיגור הסחר בנשים החברה באו"ם וגם משמשת במעמד של יועץ באו"ם, באונסק"ו, ביוניצ"ף ובגופים בינלאומיים נוספים.

מטרות

למגר את תופעת הזנות והניצול המיני המסחרי של נשים בישראל באמצעות הגברת המודעות, ופרסום דו"חות מחקריים ומקצועיים, המופנים למוסדות ולמקבלי החלטות בארץ ובעולם, על היקפה של התופעה ומאפייניה.

אסטרטגיות

1. חילוץ נשים מתעשיית הזנות באמצעות ליווי וסיוע אישי.
2. השפעה על דעת הקהל בישראל ובעולם בנושא הזנות וסחר בנשים באמצעות כנסים, הרצאות ופרסום דו"חות מחקריים בנושא.

קהלי יעד עיקריים

1. קורבנות זנות וסחר בנשים.
2. מוסדות בינלאומיים ומקבלי החלטות בישראל.

פרויקטים מרכזיים

1. חילוץ נשים מזנות ושיקומן: המכון החל בתוכנית ניסוי להקמת מקלט לנשים שעוסקות בזנות. הפרויקט פעל מ-2005 עד 2006 ונועד לבנות מודל שיסייע לנשים להיחלץ ממלכודת הזנות ולהשתקם. בהיעדר מספיק מסגרות בארץ שערוכות לקלוט נשים שעוסקות בזנות, המודל אמור לספק מענה מקיף לבעיות ולצרכים המיוחדים לנשים הללו. ב-2006 הפרויקט נסגר בגלל היעדר תקציב.
2. תמיכה: במסגרת הפעילות השוטפת, ניתנה ב-2007 תמיכה ל-30 נשים שהגיעו למכון דרך אתר האינטרנט של המכון. מתנדבות המכון היטו אוזן קשבת לכל אחת מן הנשים. בנוסף, קיבלו חלק מהפונות פתרון על פי צורכיהן - 3 פסיכולוגים מתנדבים טיפלו חינם בשתי פונות, פונה אחת קיבלה קורס מחשבים שאפשר לה להשתלב בעבודה בחברת היי-טק. 2 פונות קיבלו סיוע משפטי מעורכי דין מתנדבים, כל אחת מהפונות קיבלה טיפול הוליסטי חינם.
3. מידע והסברה: המכון משמש מקור מידע עדכני ומקצועי על מצב הזנות וסחר בנשים. באתר האינטרנט של העמותה מתפרסמים מידע יומי ומחקרים על מצב הזנות וסחר בנשים וילדים בישראל ובעולם; אחת לשנה המכון מפיץ דו"חות צללים על תופעת הזנות וסחר בנשים בישראל לאו"ם ולמחלקת המדינה של ארצות הברית; אחת ל-3 חודשים המכון מפיץ עלון ל-100 ארגונים וגורמים העוסקים בנושא.
4. שדולה: נציגות המכון פעלו יחד עם גורמים נוספים העוסקים בנושא זה, להכנסת חידושים בחוק איסור סחר בבני אדם. החידושים קבעו, בין השאר, מדרג של עבירות חדשות ועניישה מוגברת - עלייה משנת מאסר אחת ל-3 שנים לסוחרי נשים ובגין החזקת נשים בתנאי עבדות. כמו כן, הוקמה קרן שתוקדש לאכיפת החוק למניעת סחר בנשים ולקידום ההגנה על קורבנותיו בעת הליכים משפטיים.
5. פעילות בכנסת: נציגות המכון משתתפות בוועדות כנסת שדנות בנושא. כמו כן, הן מקיימות קשר רצוף עם נציגי משרדי ממשלה ומפעילות לחץ על ארגונים ומדינות בעולם כדי שישפיעו על מיגור תופעת סחר בנשים בישראל. המכון משתתף בקמפיינים ציבוריים שמטרתם להגביר את המודעות לסחר בנשים ולניצולן, ובין השאר משתף פעולה עם הארגון אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה, שיצא ב- 2007 בקמפיין ציבורי בנושא זה.

הישגים עיקריים

1. פעילות מכון תודעה הגבירה את המודעות הציבורית לחיבור שמתקיים בין סחר בנשים, זנות וניצול מיני של ילדות וילדים. הגברת המודעות לתופעות האלה והלחץ הציבורי שנוצר בעקבותיה על ידי המכון והארגונים והגורמים הנוספים הפועלים בתחום זה, הביאו להקמה, בשנת2001, של ועדת חקירה פרלמנטארית לסחר בנשים, וראש הממשלה הכריז כי ידאג להעברת 15 מיליון ₪ לשיקום שורדות זנות; ב-2006 תוקן חוק הסחר בבני אדם והוקמה ועדה בין משרדית ליישומו.
2. הכרה במכון כגוף מומחה ומקצועי בתחום חקר תופעת הזנות וסחר בנשים בישראל. המכון משמש מקור מידע בנושאים אלה הן לגופים בינלאומיים והן לגופי ממסד בישראל.

מבנה הצוות

אין מקבלות שכר.

יו"ר - משרה מלאה בהתנדבות; דוברת - משרה מלאה בהתנדבות.

פרסומים מרכזיים

- National NGO report to the annual UN Commission on Human Rights, April 2005.
- National NGO report to the UN Human Rights Council, English version, June 2007.
- מכון תודעה, תובנה לתוך קהילת הנשים בזנות - תיאור מצב, 2005.
- לאה גרינפטר גולד, מטאפורת הלוטוס המוזהב בתרבות סין: האם מטאפורה של צניעות ושאיפה לחיי רוח נצחיים או של סמל מין, 2007.
- לאה גרינפטר גולד, מדוע נשים עוסקות בזנות, 2007.
- ניצן לפידות, הפורנוגרפיה כסוגיה פוליטית, 2007.
- עינת גזית-לביא, הזנות כמרחב של צביעות מרובה, 2007.

פרטי התקשרות

מכון תודעה, ת.ד. 22197, תל אביב 61221

טלפקס: 03-6045128

אימייל: leah2000@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.macom.org.il/todaa-home.asp

עצו"ם (עבודות צדקה ומשפט) - המטה למאבק בסחר בנשים

שנת הקמה: 2002

חזון: לשים קץ לסחר בנשים בישראל.

תעודת זהות

העמותה הוקמה מתוך מטרה להתמקד בשלושה מישורי פעילות: לספק סיוע לנפגעי פעולות טרור, להעניק תמיכה לחסידי אומות העולם ולפעול למען נפגעות סחר בנשים. בשל חומרת תופעת הסחר בנשים בישראל, יצרה העמותה שותפות עם משרד עורכי הדין 'כבירי, נבו, קידר' כדי להקים יחד את המטה למאבק בסחר בנשים. מטרת המטה היא להגביר את המודעות למקומה של ישראל כמדינת יעד לסחר בנשים ולהיאבק בכלים משפטיים למען כ- 3,000 קורבנות הסחר. המטה, שפועל במשרד עורכי הדין, עוסק בשני מישורים: הענקת תמיכה משפטית לקורבנות סחר בנשים באמצעות תביעות ותלונות לבתי המשפט ולמוסדות רשמיים כדי לעצור את התופעה ולהרשיע את האחראים, ובמקביל השקעת מאמצים בגיוס מקבלי החלטות בממשלה, בכנסת ובצבא למאבק בתופעה.

מטרות

1. להבטיח לקורבנות זכויות ושירותי סיוע.
2. להגביר את המודעות הציבורית לתופעת הסחר בנשים.

אסטרטגיות

1. הגשת תביעות לבתי משפט ולמוסדות רשמיים.
2. עידוד ממשלת ישראל לחוקק חוקים למיגור תופעת הסחר בנשים.

קהלי יעד עיקריים

1. רשויות המשפט, השלטון והצבא.
2. קורבנות סחר בנשים.

פרויקטים מרכזיים

1. חקיקה: בינואר 2005 החל המטה למאבק בסחר בנשים במבצע רחב היקף בעזרת צוות פעולה

של 20 מתנדבות ומתנדבים, ששם לו למטרה לגייס מקבלי החלטות בישראל להירתם למאבק בסחר בבני אדם. המטה הגיש שורה של הצעות חוק: הצעה בנושא חובת הציבור לדווח על חשד להימצאות קורבן סחר; הצעת חוק למניעת פרסום זנות ברשתות סלולאריות ובאינטרנט; ניסוח תיקון לחוק העונשין, שיאפשר איסור פרסום מודעות על "שירותי" זנות וקידומו. לפני מערכת הבחירות הקודמת לכנסת החתימו נציגי המטה את שלושת המועמדים לראשות הממשלה על התחייבות לפעול למיגור הסחר בנשים.

2. שדולה: המטה יוזם פעולות הסברה בצבא. בקורס קצינים נערכו סדנאות במטרה להשפיע על החניכים לא לצרוך שירותי זנות. נערכו גם סדנאות לחיילים המוצבים בגבול עם מצרים כדי להנחות אותם לנקוט גישה שונה כלפי הקורבנות וכלפי המבריחים שמכניסים אותן לישראל. בזכות פעילות העמותה בצבא, פרסם הרמטכ"ל ב-2006 איגרת לכלל החיילים שהבהירה מדוע אין לצרוך את שירותיהן של נשים המשועבדות לזנות.
3. הגשת תלונות ועתירות: המטה מגיש תלונות בבתי משפט בשם קורבנות סחר בנשים, דורש שינויים במדיניות הממשלתית והמשפטית ומגיש הצעות להפעלת סנקציות נגד האנשים המעורבים בשרשרת הסחר.
4. הגברת מודעות הציבור: המטה יזם הפקה של חמש כתבות מקיפות על סחר בנשים בישראל ששודרו בתוכנית טלוויזיה מרכזית. בנוסף, יזם המטה תחרות ארצית בין בתי ספר לפרסום על הפקת התשדיר המוצלח ביותר שיעסוק בנושא. בסיום התחרות הוגשו 17 תשדירים, שהוקרנו באירוע מיוחד בקולנוע בתל אביב. התשדיר שזכה שודר בטלוויזיה.

הישגים עיקריים

1. העמותה הייתה שותפה לקידום הצעת החוק למניעת סחר בבני אדם שאושר בכנסת ב- 2006. החוק, שמתמקד במאבק בסוחרים ובסיוע לקורבנות, מספק מענה כולל ומקיף לתופעה.
2. ב-2005 הגישה העמותה עתירה נגד פרקליט המדינה כי לא כתב והגיש הנחיות ברורות לסגירת בתי בושת. בג"ץ הכריע לטובת העותרים והנחיות מפורשות בתחום נכתבו ב-2007.
3. פעילותה הציבורית של העמותה הצליחה להגביר את מודעות מקבלי ההחלטות ומודעות הציבור לתופעה ולחומרתה ולקדם את תוכנית הפעולה הממשלתית למאבק בסחר בנשים.

מבנה הצוות

יושב ראש - שני שליש משרה; מנכ"לית - שני שליש משרה; 2 עוזרים משפטיים - שליש משרה כל אחד.

פרסומים מרכזיים

- אלוני-סדובניק רוני ועו"ד וולך ידידה, הסרסור הנסתר - העיתונות הישראלית כחוליה בשרשרת הסחר בנשים, 2007.
- דו"ח המטה למאבק בסחר בנשים, 2007.

פרטי התקשרות

עצו"ם- המטה למאבק בסחר בנשים, רחוב עמק רפאים 64, ירושלים 93142
טל': 02-5667711, פקס: 02-5667722
אימייל: ronione@netvision.net.il, אתר אינטרנט: www.tfht.org

* במאבק בזנות וסחר בנשים עוסקים גם הארגונים הבאים: תנועת אחותי; אשה לאשה; פרלמנט נשים.

מאבק בכיבוש ובמיליטאריזם הישראלי*

בת שלום

שנת הקמה: 1994

חזון: השגת שלום אמת המבוסס על פתרון צודק לסכסוך הישראלי-פלסטיני, כיבוד זכויות האדם של הפלסטיניות/ים וקידום שוויון לנשים יהודיות וערביות בחברה הישראלית.

תעודת זהות

ב-1989 התקיים בבריסל מפגש נשים בינלאומי בהשתתפות פעילות ישראליות ופלסטיניות. בעקבותיו החל דיאלוג מתמשך וכתוצאה ממנו הוקם בשנת 1994 ה-ג'רוזלם לינק, גוף המורכב משני ארגוני נשים: **בת שלום** במערב ירושלים **והמרכז הירושלמי לנשים** במזרחה. לשני הארגונים עקרונות פוליטיים משותפים ועליהם מושתת שיתוף הפעולה ביניהם, דגם לשיתוף פעולה אפשרי בין שני העמים - הישראלי והפלסטיני. בת שלום הוא ארגון נשים פמיניסטי ישראלי וחברות בו נשים יהודיות ופלסטיניות ישראליות הפועלות בצוותא.

מטרות

1. לאפשר לנשים יהודיות ופלסטיניות להשמיע את קולן בשיח הפוליטי לשלום באזור ובעולם.
2. להטעין את המונח שלום במונחים של שוויון בין העמים ובין המינים ולבסס את השלום על צדק חברתי.
3. ליצור ברית בין כוחות השלום של נשים יהודיות ופלסטיניות משני צדי הגבול ובתוך ישראל; למנוע מהגדרת הלאומיות הגברית לטרפד הזדהות בין נשים התומכות בשלום.
4. ליצור קהילה פעילה של נשים יהודיות ופלסטיניות למען השלום.
5. לעודד פעילות פוליטית אצל נשים צעירות, יהודיות ופלסטיניות.

אסטרטגיות

1. מתן בית פוליטי למפגשים ולדיונים בין נשים.
2. פעילות כתנועה ולא כארגון, שמדגישה השתתפות ומתן ביטוי לנשים הפעילות בכלל ולא רק לצוות.
3. חשיבה ופעילות משותפות לנשים יהודיות ופלסטיניות, בתוך ישראל ומשני צדי הגבול.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים יהודיות ופלסטיניות בתוך ישראל ובשטחים הכבושים.
2. ארגונים וקהלים בינלאומיים.

פרויקטים מרכזיים

1. מרכז פוליטי אקטיבי: מרכז שמקיים מפגשים, דיונים והרצאות לנשים על המציאות הפוליטית באזור. מדי חודש מתקיים אירוע פומבי. נוספות עליו 2 סדנאות לשנה בנושאים שונים.
2. ארגון מסעות הסברה ופעולות מחאה נגד הכיבוש והפרת זכויות אדם בשטחים.
3. מפגשים של נשים יהודיות ופלסטיניות:

א. מפגשים קבועים בין נשים צעירות (בסביבות גיל 20) יהודיות ופלסטיניות מישראל במסגרת שתי קבוצות בתל אביב, קבוצה בירושלים וקבוצה בבאר שבע. בכל קבוצה כ-30 נשים יהודיות ופלסטיניות.

ב. סופי שבוע: נערכים 2 סופי שבוע מרוכזים בשנה לנשים יהודיות ופלסטיניות. המפגשים מתקיימים בשטחים הכבושים כדי לאפשר לפלסטיניות להשתתף בהם.

ג. מפגשים שנתיים: 4 מפגשים שנתיים של יום אחד לנשים יהודיות ופלסטיניות. הקמת קבוצה של נשים בכפר קרע: הקבוצה נמצאת בתהליכי התגבשות, ולאחריהם יגויסו אליה גם נשים יהודיות מהאזור.

ד. מפגש עם הג'רוזלם לינק: מפגש חד שבועי בין מנהלת בת-שלום למנהלת הג'רוזלם לינק בירושלים המזרחית, ומפגש אחד לחודשיים בין צוות בת-שלום לצוות ג'רוזלם לינק.

4. פרסום גילויי דעת בתקשורת היהודית-ישראלית והפלסטינית. בין השאר, ביוני 2007 לאחר אירועי הדמים בעזה, ביום האשה הבינלאומי ועוד.
5. קיום פגישות תדירות עם משלחות בינלאומיות בנושא הכיבוש הישראלי בשטחים והפרת זכויות אדם.

הישגים עיקריים

1. יצירת קהילה קבועה ופעילה של נשים יהודיות ופלסטיניות מישראל שתומכות בשלום.
2. ברית פוליטית קבועה עם תנועות נשים פלסטיניות בישראל ובשטחים.
3. קיום מפגשים קבוצתיים בין נשים יהודיות ופלסטיניות על אף החומות והמחסומים בתוך השטחים הכבושים ובין השטחים הכבושים וישראל.
4. רתימת נשים צעירות לפעילות פוליטית למען שלום.
5. הובלת השיח הציבורי בישראל למען שלום המושתת על העיקרון של שתי מדינות לשני עמים החל מאמצע שנות ה-90, העלאת הנושא של שתי בירות בירושלים לדיון ציבורי מאז 1997, העלאת נושא זכות השיבה החל ב-1999, הובלת התפיסה של מדינת כל אזרחיה החל מ-2007.
6. הנהלה הטרוגנית של התנועה, שכוללת נשים ציוניות ולא ציוניות.

מבנה הצוות

מנהלת וגייסת כספים - משרה מלאה; רכזת פוליטית ומנחת הקבוצות - שלושת רבעי משרה; מנחת הקבוצות בתל אביב - חצי משרה; מנחה בכפר קרע - שליש משרה; מנהלת אדמיניסטרטיבית ורכזת קשר עם מתנדבות - שליש משרה; מנהלת חשבונות - רבע משרה;

פרטי התקשרות

בת-שלום, רחוב קינג ג'ורג' 14, ירושלים 91023

טל': 02-6245699, פקס: 02-3443660

אימייל: info@batshalom.org, אתר אינטרנט: www.batshalom.org

בת צפון*

שנת הקמה: 2007

חזון: ביטול האפליה נגד הפלסטיניות/ים והקמת חברה שכל אזרחיה שווים, המבוססת על עקרונות של פמיניזם וצדק חברתי.

תעודת זהות

בת-צפון היא ארגון פמיניסטי של נשים יהודיות וערביות, אזרחיות ישראל, שפועלות למען זכותו של העם הפלסטיני לעצמאות ולמען אזרחות שוות זכויות במדינה המבוססת על צדק חברתי. חברות הארגון מאמינות בבנייתה של חברה המאחדת את הקבוצות השונות, אך מאפשרת הדגשת הזהות האזרחית של כל קבוצה ומכבדת את השוני ביניהן. הארגון מאמין שפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני יושג אך ורק במאבק משותף של פלסטינים, מזרחים, נשים מזהויות שונות וכל יתר הקבוצות המופלות בחברה הישראלית. בעקבות פתרון כזה תוכל לקום באזור חברה דמוקרטית, המבוססת על תפיסה אוניברסאלית-הומניסטית. בת צפון הוקמה בעקבות פרישה מעמותת בת שלום.

מטרות

1. לנהל מאבק פמיניסטי ולא כוחני שמטרתו סיום הכיבוש בשטחים ולמען שלום כולל באזור, המבוסס על פתרון מוסכם לסוגיית הפליטים הפלסטיניים מ-1948.
2. לנהל מאבק להבטחת זכויות חברתיות, צדק חברתי-כלכלי וביטוי תרבותי שווה לכלל התושבות והתושבים בישראל.
3. לקדם פוליטיקה שתחליף אלימות וכוחנות בדיאלוג והקשבה לקולות שונים באוכלוסייה. הצבת נשים כשותפות מלאות בפוליטיקה ובשלטון לשם בנייתה של חברה המאמינה בשותפות של כלל הקולות בחברה.

אסטרטגיות

שיח ופעילות שטח משותפת לנשים פלסטיניות ויהודיות בישראל.

קהלי יעד עיקריים

נשים יהודיות ופלסטיניות מצפון ישראל.

פרויקטים מרכזיים

1. סוכת בת צפון: שלושה ימי מפגש ומחאה משותפים לנשים פלסטיניות ויהודיות בצפון. הסוכה הוצבה מדי שנה, כבר מאז תחילת שנות ה-90, באחד מקיבוצי האזור. ב-1994, כחלק מפעילותה של בת שלום, עברה הסוכה לצומת מגידו מול הכלא שבו היו כלואים אסירים פלסטינים. ב-1999 הוחלט למקד את פעילות הסוכה כהכנה לפעילות ביום האדמה. ב-2007 עבר הפרויקט לאחריות בת צפון. הפעילויות שנערכות בסוכה: הידברות על נושאים כמו 50 שנה לנכבה - גירוש הפלסטינים מהאזור בעקבות הקמת המדינה; התארגנות לקראת פעילויות מחאה כמו הפעילות נגד גדר ההפרדה בבילעין; יציאה להפגנות משותפות נגד הכיבוש הישראלי בשטחים.
2. פעילות קבועה ביום האדמה: היום הזה מצוין בישראל ב-30 במרץ במחאה על קיפוח הפלסטינים בישראל, במיוחד בנושא הקצאת קרקעות. יום האדמה הראשון התקיים ב- 1976 במחאה על החלטת הממשלה להפקיע 20,000 דונם באזור סח'נין למטרה של "ייהוד הגליל". הפעילות, שכותרתה "נשים, אדמה ויום האדמה", היתה נתונה לאחריותה של עמותת בת שלום, התרכזה ביומיים בשנה וכללה הפגנה משותפת של נשים פלסטיניות ויהודיות וסיור במקום שמשקף אפליה וניצול. ב-2007 עברה הפעילות סביב יום האדמה לאחריותה של בת צפון. הארגון קיים מפגש של יומיים תחת הכותרת "שליטה במרחב כדרך של דיכוי ממסדי", ונערכו בו הפגנה לציון יום האדמה, סיור לנצרת ולנצרת עלית (המיושבת ביהודים) ופאנל משולב בסדנאות שדנו בנושא. במפגש השתתפו כ- 150 נשים.
3. סיורים וביקורי הזדהות: ב-2007 ערך הארגון שני סיורים בני יום אחד לרמת הגולן כדי להיפגש עם נשים באזור ולהתרשם מחוויותיהן. במהלך השנה נערכו בערערה ובערה ביקורי הזדהות עם נשים שהוצאו צווי הריסה לבתיהן. בעקבות הסיור שלחו נשות הארגון מכתבי מחאה נגד צווי ההריסה לחברי/ות כנסת ולשר הפנים. סיור נוסף יצא לירושלים המזרחית ולהתנחלויות היהודיות באזור במטרה ללמוד מקרוב על האפליה והכיבוש שבהם נתונים התושבות/ים הפלסטיניות/ים. במהלך השנה התקיימו מפגשי הידברות חודשיים פתוחים בין נשים פלסטיניות ויהודיות בצפון.

הישגים עיקריים

1. קשרי חברות והזדהות בין הפעילות בארגון, הידברות מתמדת שאינה נחלקת בהכרח על פי קווי זהות פלסטינית לעומת יהודית. ההידברות מובילה לפיתוח עמדות וזהויות לא לאומניות ולהזדהות על בסיס של תפיסה פוליטית-חברתית משותפת.
2. חברות הארגון הן הטרוגניות בעמדותיהן הפוליטיות, יש ביניהן נשים ציוניות ולא ציוניות בגילאים שונים, חלקן פעילות במפלגות וחלקן לא.

מבנה הצוות

אין צוות בשכר.

פרטי התקשרות

בת צפון

טלפקס: 04-6407011

אימייל: batzafon@gmail.com

* בת-צפון אינה רשומה כעמותה, אך נכללת בדו"ח בשל פעילותן של חברות הקבוצה בפעילויות בעבר, במסגרת עמותת בת-שלום.

מחסום Watch - לא למחסומים

שנת הקמה: 2001

חזון: סיום הכיבוש הישראלי, הפרת זכויות האדם והדיכוי השיטתי של הפלסטינים בשטחים.

תעודת זהות

מחסום watch היא תנועת נשים ששמה לה למטרה לערוך תצפיות ובקרה על התנהגות החיילים במחסומים בגדה המערבית ולתעד את הנעשה. התנועה, שהוקמה כארבעה חודשים לאחר פרוץ האינתיפאדה השנייה, מבוססת על התנדבות של נשים ישראליות למען השלום, ופעילותן נועדה להגן על זכויות אדם במחסומי הצבא הישראלי בשטחים הכבושים. בתחילה פעלה התנועה בעיקר במחסומים באזור ירושלים ומנתה כמאה נשים מהאזור. במשך הזמן הצטרפו לקבוצה גם נשים מתל אביב, והן החלו לפעול במחסומים באזור טול-כרם, קלקיליה ושכם. מתחילת 2004 החלה להתגבש קבוצת פעילות מהדרום, והן פועלות באזור דרום הר חברון. הקבוצה הצפונית, החדשה ביותר, פעילה במחסומים בצפון הגדה המערבית. כיום מונה התנועה כ-500 נשים, שיוצאות מדי יום לשתי משמרות-בוקר ואחר הצהריים, ליד כ-20 מחסומים. בזמן המשמרת הן צופות במתרחש, מתעדות, ומתערבות בניסיון לשפר את מצבם של הפלסטינים העומדים במחסום.

מטרות

1. להביא לביטול המדיניות הישראלית השוללת את חופש התנועה של הפלסטינים בשטחיהם.
2. להפסיק את הפגיעה בזכויות אדם בשטחים הכבושים ולקדם את סיום הכיבוש.
3. לתעד את ההתנהלות במחסומים של כוחות הביטחון הישראלים ושל גורמי ממשל הממונים על ניהול חייהם של הפלסטינים בשטחים.

אסטרטגיות

צפייה והתערבות.

קהלי יעד עיקריים

תומכי שלום בארץ ובעולם וקובעי מדיניות.

פרויקטים מרכזיים

1. צפייה והתערבות במחסומים: בשתי משמרות יומיות, שכל אחת נמשכת שעתיים עד 4 שעות, משגיחות פעילות התנועה על כ-20 מחסומי צבא בשטחים הכבושים, הן בקו התפר והן בעומק הגדה המערבית. התצפית מתמקדת בתיעוד הפגיעה בחופש התנועה ובהפרת זכויות האדם של הפלסטינים. התצפית מספקת פיקוח ובקרה על פעילות החיילים ומפרה את הבלעדיות הצבאית על ידי יצירת מרחב הכולל מבט אזרחי-נשי. מדי יום מועבר דיווח בעברית ובאנגלית על המתרחש במחסומים והוא מתפרסם באתר האינטרנט של התנועה ומופץ לציבור בארץ ובעולם. דו"ח חודשי שכותרתו "מחסום watch מתריע" מסכם את כל המידע. הדו"ח כולל צילומים ומידע מפורט המתעדים את התנהגות החיילים במחסומים.
2. צפייה והתערבות בבתי משפט צבאיים: המתנדבות צופות בהליכים המשפטיים ב-6 בתי משפט צבאיים בתוך שטח ישראל ובשטחי הגדה המערבית ומתעדות את התצפיות. הדיווח מתפרסם מיד באתר האינטרנט של התנועה.
3. תיווך בין פלסטינים לרשויות בישראל: המתנדבות אוספות מידע על פלסטינים שנשללת מהם הזכות לקבל היתרי עבודה בישראל בהוראת השב"כ או המשטרה, ועל חקלאים שאינם מקבלים היתרי מעבר לעיבוד אדמותיהם באזור התפר ומנסות לסייע להם לקבל היתרים מתאימים באמצעות פניות לרשויות המדינה.
4. לחץ ציבורי: התנועה מקיימת קשר שוטף עם חברות/י כנסת ועם שירותי הביטחון כדי להביא לידיעתם הפרות זכויות אדם בשטחים. כמו כן, התנועה מקיימת פעילות הסברה לארגונים וגורמי עניין בעולם, שולחת להם בקביעות את הדו"חות, מארגנת סיורים למחסומים ושולחת אליהם תמונות וסרטים המתעדים את המתרחש.

הישגים עיקריים

1. התנועה פיתחה מודל פעילות ייחודי ובלעדי בישראל, המבוסס על פעילות התנדבותית יומיומית המערבת נשים רבות מאזורים שונים בארץ. במשך מספר שנים, הנשים מצליחות לאייש בקביעות את המשמרות היומיות ולתעד בקביעות את הנעשה במחסומים. התנועה פועלת ללא היראַרכיה וההחלטות מתקבלות בוועדות, במזכירות ובאסיפה הכללית.
2. הנשים המתנדבות מייצגות קשת רחבה של תפיסות עולם. חלקן פועלות מתוך מוטיבציה פוליטית וחלקן מתוך מניעים הומניטריים. בין המתנדבות ישנן ציוניות ולא ציוניות.
3. נוכחות הנשים המנהלות תצפיות במחסומים מפחיתה את אלימות החיילים כלפי הפלסטינים ומספקת לפלסטינים תמיכה והזדהות בו ברגע שזכויותיהם מופרות. הדיווח השוטף על הנעשה במחסומים ובבתי המשפט הצבאיים יוצר פיקוח מתמיד על כוחות הביטחון הישראלים ושלוחותיהם.
4. המודל הארגוני, הפעילות ותכניה מעוררים עניין רב בקרב ארגונים וגורמים מגוונים בעולם. מלבד קבלת מידע שוטף על הפרת זכויות האדם בשטחים, נציגיהם באים לצפות מקרוב על הנעשה ומגייסים את דעת הקהל בעולם נגד הכיבוש הישראלי.

מבנה הצוות

רואת חשבון - פרילאנס; עורכת דין - פרילאנס.

פרטי התקשרות

מחסום Watch

טל: 054-5300385

אימייל: machsomwatch@gmail.com

אתר אינטרנט: www.machsomwatch.org

נציבות הנשים הבינלאומית
לשלום ישראלי-פלסטיני צודק ובר קיימא

שנת הקמה: 2005

חזון: סיום הכיבוש הישראלי והגשמתו של שלום צודק המבוסס על המשפט הבינלאומי, על זכויות אדם ועל שוויון.

תעודת זהות

הנציבות מאגדת נשים ישראליות, נשים פלסטיניות ונשים מרחבי העולם, שמטרתן להביא לסיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני באמצעות משא ומתן מיידי על הסדר קבע, שיוביל להקמת מדינה פלסטינית ריבונית לצד מדינת ישראל בגבולות ה-4 ביוני 1967. ההשתתפות של הנשים בנציבות מבוססת על הכרה הדדית בשוני בין הצדדים, בזכויותיהם ובכבודם.

הנציבות פועלת למימוש החלטה 1325 של האו"ם, שקוראת למדינות להבטיח ייצוג רב יותר לנשים בכל הדרגים של קבלת ההחלטות הנוגעים למניעתם של סכסוכים, ניהולם ויישובם. לאור העיקרון הזה, הנציבות תובעת את שילובן של נשים ישראליות ופלסטיניות בתהליכי המשא והמתן הישראלי-פלסטיני בזכות תרומתן במהלך השנים לפיתוח מודלים חלופיים של הידברות פוליטית ומעורבותן במאמצים להשכנת שלום באזור.

בארגון פעילות 3 קבוצות, כל אחת מונה 20 נשים- ישראליות, פלסטיניות מהשטחים הכבושים ונשים מרחבי העולם. לכל אחת מן הקבוצות יש צוות היגוי המונה ארבע נשים. הקבוצה מישראל כוללת נשים מובילות דעה ממגוון תרבויות, לאומים ומעמדות בחברה הישראלית. הנציבות פועלת תחת המטרייה של Unifem וכוללת נשים בדרג פוליטי בכיר ממרכז ומשמאל המפה הפוליטית, ונשים מובילות בחברה האזרחית שעקרונות הנציבות מקובלים עליהם. יושבות הראש של הארגון הן נשיאות פינלנד וליבריה וראש ממשלת ניו זילנד.

מטרות

1. להבטיח השתתפות משמעותית של מגוון נשים, כולל נשים מהחברה האזרחית, בכל תהליך שלום ישראלי-פלסטיני, לרבות משא ומתן מדיני ויוזמות תומכות.
2. להבטיח שוויון מגדרי ולפעול לשילוב היבטים והתנסויות של נשים בכל פתרון עתידי של הסכסוך.
3. לפעול למען סיום הכיבוש ולמען משא ומתן אמיתי שיוביל לשלום צודק ובר-קיימא.
4. לקדם תהליך של הידברות פוליטית שתתקן את אי-הסימטריה המתמשכת בין הצד הישראלי לצד הפלסטיני .

אסטרטגיות

שדולת נשים פעילה ומובילה שפועלת כדי להשיג תמיכה בעקרונות הנציבות באמצעות הפצת ניירות עמדה, פגישות עם מנהיגות ומנהיגים בעולם ורישות אזורי ובינלאומי.

קהלי יעד עיקריים

א/נשים בעמדות מפתח בחברה האזרחית ובמוסדות השלטון, באזור ובעולם.

פרויקטים מרכזיים

1. כתיבתם והפצתם של ניירות עמדה: הנציבות מגיבה על אירועים פוליטיים ויוזמת מהלכים לסיום הסכסוך באמצעות כתיבת ניירות עמדה והפצתם בין קובעות/י מדיניות באזור ובעולם. בכתיבת ניירות העמדה משתתפות כל החברות. החברות הישראליות והפלסטיניות נפגשות אחת ל-6 שבועות ועם החברות הבינלאומיות פעמיים בשנה. בין החברות נמנות חברות כנסת מהמרכז ומהשמאל, נציגות תנועות ומפלגות בישראל ובשטחים ועוד. עד כה פורסמו 8 ניירות עמדה, ביניהם: "קול קורא" מ-2006 לשלום בין ישראל לפלסטין ו"קול קורא" מאותה שנה להשגת הפסקת אש בלבנון ובעזה ולהתערבות מיידית של הקוורטט לסיום המשבר; "קול קורא" מ-2007 לקראת ועידת אנאפוליס למציאת הסדר לשלום צודק ובר קיימא, לצד קריאה מצד ארגוני נשים בישראל לשילוב זווית הראייה הפמיניסטית בתהליך המשא ומתן. הפצת ניירות העמדה נעשית גם באמצעות פגישות אישיות עם מנהיגות ומנהיגים באזור ובעולם ועם מובילי דעת קהל.
2. מפגשים תדירים עם קובעות/י מדיניות בעולם: נציגות הנציבות נפגשו, בין השאר, עם נשיא הפרלמנט האירופאי והאחראית על תיק החוץ של הנציבות האירופאית ב- 2005; עם סגן מזכ"ל האו"ם, עם שר החוץ הנורבגי ומזכ"ל הליגה הערבית ב-ספטמבר 2006; עם שרת החוץ האמריקאית במאי 2006; עם שר החוץ הדני בינואר 2007; עם שרת החוץ האוסטרית במאי 2007 ועוד.
3. כנסים אזוריים ובינלאומיים: במאי 2007 ערכה הנציבות בירושלים המזרחית כנס בינלאומי על מקומן של נשים במשא ומתן לשלום. ביומיים של הכנס נפגשו המשתתפות עם שרת החוץ של ישראל ועם ראש מחלקת המשא ומתן ברשות הפלסטינית ונערך סיור בחומת ההפרדה. נציגות הנציבות משתתפות גם בכנסים בינלאומיים שעניינם הסכסוך הישראלי-פלסטיני.
4. שימועים: ב-2007 החלה הנציבות לקיים מפגשי נשים ציבוריים תחת הכותרת "השמיעי את קולך- נשים משתתפות ומשפיעות במשא ומתן לשלום". המפגשים נועדים להרחיב את הידע על דעותיהן ותחושותיהן של נשים באוכלוסייה על הסכסוך. החברות מתעדות את העדויות ומציגות אותן לפני מקבלי/ות החלטות בישראל ובשטחים הכבושים. עד כה התקיימו שימועים בחיפה, בעפולה, בחולון ובאילת, חלקם בשיתוף עם ארגון נעמ"ת. בכל מפגש השתתפו כ-20 נשים מהאזור.

הישגים עיקריים

1. הנציבות הצליחה לייצר הסכמה רחבה ופורצת דרך על מסמך עקרונות מטעמה בין מובילות דעת קהל באזור ובעולם. נמנות עליהן, בין היתר, ח"כ קולט אביטל ממפלגת העבודה וח"כ זהבה גלאון ממרצ, חנאן אשראווי- חברת מועצת הרשות הפלסטינית, לילה שאהיד- שגרירת פלסטין בבלגיה, שרות מכהנות בספרד, בלגיה, איטליה, שוויץ ואיסלנד, חברות פרלמנט באיחוד האירופי, נשיאות ליבריה ופינלנד וראש ממשלת ניו זילנד. הנציבות הפכה לכתובת מוכרת בקרב מנהיגות ומנהיגים בעולם.
2. הלחץ שהפעילו חברות הנציבות מהאזור ומהעולם על ממשלת ישראל סייעה לצירופה של ציפי לבני לשולחן המשא ומתן הישראלי-פלסטיני.
3. שותפות הדדית ושוויונית בין החברות הישראליות-פלסטיניות-בינלאומיות. השותפות כוללת נשים בכירות בדרג הפוליטי, פעילות ומנהלות ארגונים בחברה האזרחית ונשות אקדמיה. כל 60 החברות שותפות להכנתו של כל נייר עמדה ומסכימות עליו.

מבנה הצוות

רכזת ישראלית - משרה מלאה; רכזת פלסטינית - משרה מלאה; רכזת בינלאומית - משרה מלאה.

פרסומים מרכזיים

- Statement issued by the International Women's Commission for a Just & Sustainable Peace between Israel & Palestine, May 2006.
- Appeal - Members of the International Women's Commission for a Just and Sustainable Israeli- Palestinian Peace (IWC) convened an emergency meeting in Athens, July 13, 2006.
- Prominent Israeli and Palestinian women leaders to hold unprecedented meeting a UN wih women heads of state to initiate new Middle East peace Negotiations, 2006.
- IWC immediate call for action in Gaza, 2006.
- IWC call to normalize relations with the new Palestinian government, 2007.
- IWC call for inclusive negotiations, 2007.
- IWC position on the upcoming Annapolis Conference, 2007.

פרטי התקשרות

נציבות הנשים הבינלאומית- סניף ישראל

טל': 054-225663

אימייל: iwc.il@iwc-peace.org, אתר אינטרנט: www.iwc-peace.org

נשים בשחור*

שנת הקמה: 1988

חזון: סיום הכיבוש הישראלי בשטחים.

תעודת זהות

תנועת נשים בינלאומית למען השלום שמקורה בישראל. התנועה קמה זמן קצר לאחר פרוץ האינתיפאדה הראשונה כדי למחות נגד הכיבוש הישראלי בשטחים. נשות התנועה התייצבו במשמרות מחאה קבועות, מדי יום שישי בצהריים, בצמתים מרכזיים ברחבי הארץ. כמה חודשים לאחר המשמרת הראשונה של נשים בשחור בישראל קמו גם בארצות אחרות משמרות הזדהות, שמאוישות בעיקר על ידי נשים יהודיות ופלסטיניות. כל קבוצת נשים, בארץ ובעולם, עצמאית לקבוע את דרכי פעולתה ואת מטרותיה, אבל בכל המשמרות הנשים לובשות שחורים, סמל לטרגדיה של קורבנות הכיבוש. התנועה אינה רשומה כעמותה ופועלת ללא משאבים כספיים.

מטרות

1. לנהל מאבק פמיניסטי פעיל נגד הכיבוש הישראלי בשטחים.
2. להקים תנועה ישראלית ובינלאומית של נשים נגד הכיבוש.

אסטרטגיות

משמרות מחאה של נשים, ביום ושעה קבועים ברחבי הארץ וברחבי העולם.

קהלי יעד עיקריים

נשים המתנגדות לכיבוש.

פרויקטים מרכזיים

1. משמרות מחאה: נשים לבושות בשחור מתייצבות במשמרות מחאה נגד הכיבוש. המשמרות מתייצבות בשבעה אזורים בישראל ובאזורים שונים בארצות הברית, בקנדה ובכל מדינות מערב אירופה. המשמרות מתייצבות מדי יום שישי בצהריים, בין השעות אחת לשתים, כשהנשים נושאות שלט קבוע שכתוב עליו "די לכיבוש".
2. כנס בינלאומי: בכנס, שהתקיים בירושלים המזרחית בשנת 2005, השתתפו כ- 700 נשים מישראל ומהעולם.

הישגים עיקריים

1. התמדה בהתייצבות למשמרות המחאה מאז 1988 ועד היום והרחבתן למקומות נוספים.
2. יצירת מפנה בפעילות ובשיח שהיו מקובלים בחוגים פמיניסטים עד הקמת התנועה. עד אז התמקדו רוב הארגונים הפמיניסטים בפעילות סיוע של נשים למען נשים. בזכות התנועה התרחבו הפעילות והשיח הפמיניסטים למאבק פעיל נגד הכיבוש, נושא שהיה עד הקמת התנועה בעיקר נחלתם של ארגוני שלום וזכויות אדם.
3. התנועה בחרה לא לתפקד כעמותה כדי למנוע מאבקי כוח וסכסוכים שנובעים לעתים מחלוקה בין צוות בשכר לבין מתנדבות ומתחרות עם ארגונים אחרים על משאבים. התנועה מצליחה לאגד בפעילותה נשים שמתנגדות לכיבוש, ציוניות ולא ציוניות, יהודיות ופלסטיניות, מישראל ומהעולם.
4. הרחבת משמרות המחאה למקומות שונים בעולם והזדהות של נשים בעולם עם הנשים בישראל במאבקן נגד הכיבוש.

מבנה הצוות

אין מקבלות שכר.

פרטי התקשרות

נשים בשחור, ת.ד. 9013, ירושלים 91090
טלפקס: 02-6414632

* התנועה אינה רשומה כעמותה, אך נכללת בדו"ח בשל מרכזיותה בפעילות הארגונית-פמיניסטית והשפעתה על המגמות בשדה כולו.

נשים למען אסירות פוליטיות

שנת הקמה: 1988

חזון: סיום הכיבוש הישראלי בשטחים ושחרור האסירות הפוליטיות.

תעודת זהות

הארגון, שמרכזו בתל אביב, מאגד יהודיות ופלסטיניות בישראל שמתנגדות לכיבוש בשטחים. הארגון תומך באסירות פוליטיות פלסטיניות, מפיץ מידע על מצבן ופועל לקידום שחרורם של כל האסירות שהואשמו במאבק נגד הכיבוש ומוחזקות בבתי הכלא בישראל. נשות הארגון עוקבות בקביעות אחר תנאי המאסר של האסירות הפוליטיות ופועלות נגד הפגיעה בזכויותיהן. כמו כן הארגון מתעד פגיעות שונות באסירות: עינויים, איומים והטרדות מיניות, מניעת פגישות עם עורכות/י דין, הארכת מעצר ללא משפט, שימוש בנשים כבנות ערובה כדי ללחוץ על בני משפחתן וחבריהן ועוד. הארגון פועל בעזרת מתנדבות כדי לא להזדקק לתרומות מארגונים ממשלתיים וכדי לא להקים צוות של מקבלות שכר, שיהפוך את העמותה להירארכית.

מטרות

1. לנהל מעקב אחר מצבן של אסירות פוליטיות בישראל ולתעד את הממצאים.
2. להעניק לאסירות תמיכה נפשית ומשפטית.
3. לפנות לדעת הקהל בישראל ובעולם כדי להפעיל לחץ ציבורי לשחרור האסירות.

אסטרטגיות

1. תמיכה פרטנית, נפשית ומשפטית באסירות פוליטיות.
2. הסברה בארץ ובעולם.

קהלי יעד עיקריים

1. אסירות פוליטיות.
2. ארגונים וגורמים תומכים בישראל ובעולם.

פרויקטים מרכזיים

1. תמיכה באסירות: התמיכה כוללת ביקורים של פעילות הארגון ושל עורכת הדין של העמותה

אצל האסירות בבתי הכלא ואצל משפחותיהן. ב-2006 קיים הארגון 67 ביקורים בבתי הכלא. בביקורים הנשים לומדות על מצבן של האסירות ועל הפגיעה בזכויותיהן. אחרי הביקורים הארגון מפיץ מידע על מצב האסירות לארגונים מקומיים, פלסטיניים ובינלאומיים, כדי ליצור לחץ להטבת תנאיהן. כמו כן, הפעילות פונות לערכאות משפטיות, כולל עתירות לבג"ץ, במקרים שהפניות לרשויות הכלא, לגורמי ביטחון ולגורמים ממשלתיים אינן זוכות למענה הרצוי. העתירות לבג"ץ מוגשות בשיתוף האגודה לזכויות האזרח, המוקד להגנת הפרט ועדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל.

2. מאבק לשחרור אסירות פוליטיות: הארגון מפעיל לחץ ציבורי באמצעות עצומות, הפגנות וגילויי דעת לשחרור האסירות הפוליטיות. בעקבות הפעילות הזאת, שנעשתה בשיתוף עם ארגוני זכויות אדם נוספים, שוחררו ב-1997, במסגרת הסכמי אוסלו, כארבעים האסירות שהיו כלואות אז, ורק 4 מהן נותרו בבתי הכלא. מאז פרוץ האינתיפאדה השנייה בשנת 2000, גדל מספר הנשים הפלסטיניות, רובן מהגדה המערבית ומיעוטן מרצועת עזה, הכלואות בבתי הכלא הישראלים, והוא עומד כיום על כ-100 נשים.
3. פרסום מידע מעודכן על האסירות: באתר העמותה, בשפות עברית, ערבית, אנגלית וצרפתית. הפצת איגרת חודשית לארגונים באזור ובעולם.

הישגים עיקריים

1. שחרור האסירות הפוליטיות ב-1997 במסגרת הסכמי אוסלו.
2. פיקוח על תנאי המאסר של האסירות וצמצום הפגיעה בזכויותיהן באמצעות ביקורים.
3. עדכון משפחותיהן של האסירות על מצבן.
4. שותפות ארוכת טווח של נשים יהודיות ופלסטיניות בפעילות השוטפת.
5. הקפדה על פעילות התנדבותית שמונעת את השינוי באופיו של הארגון מארגון שטח פמיניסטי לארגון היראר‌כי וממוסד.

מבנה הצוות

עורכת דין - פרילאנס.

פרסומים מרכזיים

דפי מידע חודשיים, מינואר 2006.

פרטי התקשרות

נשים למען אסירות פוליטיות, ת.ד. 3811, תל אביב
אימייל: info@wofpp.org, אתר אינטרנט: www.wofpp.org

פרופיל חדש - התנועה לאזרוח החברה בישראל

שנת הקמה: 1998

חזון: אזרוח ודה-מיליטריזציה של החברה הישראלית.

תעודת זהות

התנועה צמחה משתי קבוצות לימוד של נשים שנפגשו במשך כשנה וחצי ועסקו בנושא השפעת המיליטריזם על החברה הישראלית. באוקטובר 1998 יזמו הנשים יום לימוד בנושא זה והגיעו אליו כ- 150 נשים, גברים ונוער. שבועיים לאחר מכן הוחלט להקים את התנועה שזכתה לשם פרופיל חדש, שם המאפיין את היעד המרכזי שהציבה לעצמה - לשנות את פרופיל החברה המיליטריסטית בישראל, שמבוססת על תפיסת ביטחון שמטפחת ומעודדת לוחמנות ולהפכה לחברה אזרחית. התנועה מצביעה על תכנים מיליטריסטים בהתנהלות המדינית ובחיי היום יום של האזרחיות/ים ומאירה את אחריות מדינת ישראל ואזרחיה להשגת הסכם שלום עם הפלסטינים.

מטרות

1. קידום חברה אזרחית בישראל באמצעות חינוך לשלום ופתרון סכסוכים בדרכים לא אלימות.
2. העלאת המודעות הציבורית לצורך באזרוח החברה בישראל באמצעות הדרכת מחנכות ומחנכים וגורמים שנמצאים בקשר רצוף עם בנות ובני נוער.
3. הקשבה לזולת והבנת האחר/ת כדי להרחיב את הבסיס להשקפת עולם אזרחית, חופשית ושוויונית בחברה הישראלית .
4. יצירת רשת תמיכה, ייעוץ וליווי לצעירות ולצעירים שמעדיפות/ים לתרום לחברה הישראלית בשירות אזרחי במקום בשירות צבאי.

אסטרטגיות

1. ליווי, ייעוץ והדרכה פרטנית וקבוצתית, כולל סיוע ומידע משפטי.
2. פעילות שוויונית, לא הירארכית והתנדבותית.
3. קבוצות דיון וסמינרים לנוער.

קהלי יעד עיקריים

1. בנות/בני נוער ומשפחותיהן/ם.
2. ארגונים לא ממשלתיים בארץ ובעולם ומוסדות חינוך.

פרויקטים מרכזיים

1. פעילות המכוונת לנוער: התנועה מבקשת להעלות לדיון ציבורי בקרב צעירות/ים את נושא גיוס החובה ולהרחיבו. לשם כך הפיקה התנועה חוברת המכילה שאלות ותשובות ופונה לצעירות/ים לפני הגיוס לצבא, והיא מעניקה להן/ם מידע שוטף, בכלל זה מידע על החוק בישראל בנושא. כל שנה התנועה מקיימת כשש קבוצות דיון, שנפגשות במקומות שונים בארץ, ומשתתפים בהם כ-60 צעירות וצעירים המתלבטות/ים בעניין הגיוס לצבא. כמו כן התנועה עורכת לצעירים/ות 3 סמינרים בסופי שבוע, בהם נדונים נושאים כמו הכיבוש הישראלי בשטחים, מיליטריזם והשפעתו על החברה, אקלוגיה, פמיניזם והחיבור בין כל אלה.
2. רשת ליווי, ייעוץ והדרכה: הרשת מיועדת לנוער, להורים ובנות/בני משפחה, וכן גם למילואימניקים ולחיילות וחיילים בסדיר, שמעוניינים לקבל מידע על אפשרויות שונות של סוגי שירות צבאי ועל ההשלכות של השירות בצבא. מדי חודש מתקבלות כ-30 פניות, וכל פונה זוכה לליווי אישי ממתנדב או מתנדבת מטעם התנועה שמספקים תמיכה ומענה לשאלות. אתר האינטרנט של התנועה מציע מידע מקיף בנושאים האלה וכולל גם פורום, שאפשר לשאול בו שאלות ולקבל תשובות על סוגיות בנושא שירות צבאי ועל המשמעויות של אזרוח החברה. מדי חודש נרשמות כ-9,000 כניסות לאתר, כ-90% מהן בפורום.
3. סיוע משפטי: הסיוע ניתן בשיתוף עם תנועות יש גבול, פורום הורים, והשמיניסטים. הסיוע המשפטי כולל כתיבת פניות ובקשות לוועדות פטור צבאיות; ביקורים של עורכי/ות דין בבתי כלא צבאיים; ייעוץ וליווי משפטי לסרבניות/ים. ב-2007 קיבלו יעוץ וייצוג משפטי כ-18 סרבניות/ים בגילאי 18 עד 25, מהם 4 במאסר.
4. העלאת מודעות ציבורית וחינוך פוליטי: ב-2001 הפיקה התנועה תערוכה נודדת, המלווה בסדנאות, שתכניהן עוסקים בדה-מיליטריזם ובחברה אזרחית. התערוכה והסדנאות הועברו עד כה לארגוני נשים, מוסדות להשכלה גבוהה, קורסים קדם צבאיים, חוגי בית ומשלחות מחו"ל.
5. שותפות והידברות שוטפת עם ארגונים בארץ ובעולם: לתנועה יש קשר עם ארגונים המתנגדים לכיבוש ולמיליטריזם בחברה, ביניהם- קואליציית נשים לשלום, אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה, מרכז אל-טופולא, ארגון זוכרות, הוועד נגד הריסת בתים, עמותת במקום ועוד. התנועה מקיימת קשר רצוף עם עשרות ארגונים בארצות הברית, בריטניה, האיחוד האירופי, ספרד, הולנד, צרפת ועוד.

הישגים עיקריים

1. התנועה הצליחה להחדיר לשיח הפוליטי בישראל את סוגיית מיקומו המרכזי של הצבא בחברה בישראל. על אף שמחקרים אקדמאיים לא מעטים דנו בנושא זה קודם להקמתה, התנועה הצליחה להרחיב את הדיון עליו ולקיים בנושאים הללו שיח שבא מהשטח, "מלמטה למעלה". עוד הצליחה התנועה לעורר ולהרחיב את הדיון סביב הקשר שבין מיליטריזם ובין דיכוי נשים בחברה הישראלית.

2. התנועה מצליחה לשמור על דרכי עבודה וניהול המאפשרים חלוקת עבודה שוויונית ושקיפות. הפעילויות מבוססות על למידה הדדית, דיון וחשיבה ביקורתית. הפעילות בתנועה נעשית בהתנדבות, למעט עבודת הגזברית. הצוות המתנדב הקבוע מונה כ-50 פעילות ופעילים, ויש לתנועה כ-1,500 תומכים/ות קבועים/ות.
3. התנועה היא הגורם המרכזי בישראל שמעניק מידע מקיף וכולל על סוגי סרבנות חוקיים, כולל מידע משפטי וערכות מידע בנושאים אלה.

מבנה הצוות

אין מקבלות שכר, למעט גזברית.

פרסומים מרכזיים

- גבעול אמיר, רותם נטע וסנדלר סרגיי, דו"ח פרופיל חדש על גיוס ילדים בישראל, 2004.
- גור חגית, מיליטריזם בחיינו, 2005.

פרטי התקשרות

תנועת פרופיל חדש, ת.ד. 3454, רמת השרון 47100
טל': 03-5160119
אימייל: info@newprofile.org, אתר אינטרנט: www.newprofile.org

קואליציית נשים לשלום*

שנת הקמה: 2000

חזון: סיום הכיבוש והמיליטריזם הישראלי באמצעות מאבק פמיניסטי-פוליטי פעיל למען שלום שמבוסס על צדק כלכלי-חברתי-מגדרי.

תעודת זהות

קואליציית נשים לשלום הוקמה עם פרוץ האינתיפאדה השנייה, הן כארגון עצמאי של מאות פעילות עצמאיות והן כארגון ששותפים לו עשרה ארגוני שלום פמיניסטים. הקואליציה פיתחה מודל פעולה חדש- היא פועלת בראש ובראשונה כתנועה עצמאית ואינה פועלת בהכרח כגוף מייצג של ארגונים נוספים. בקואליציה מתקבלות ההחלטות במליאה המתקיימת אחת לחודש, שמשתתפות בה חברות בקואליציה עצמה, בארגונים שותפים ונשים שאינן חברות באף ארגון. הארגונים השותפים בקואליציה הם מחסום Watch, בת שלום, בת צפון, תנד"י, נשים בשחור, פרופיל חדש, האם החמישית, הליגה הבינלאומית של נשים לשלום וחופש - סניף ישראל, נגה, ונל"ד. בשנות פעילותה רכשה התנועה מעמד מרכזי במאבק נגד הכיבוש, בתנועת השלום ובשיח הפמיניסטי ונעשתה קול בולט במאבק לשינוי חברתי. נוסף לתמיכתה בארגונים השותפים לה, הקואליציה יוזמת ומובילה פעילות עצמאית, לרבות הפגנות בנושאי שלום, צדק חברתי, אלימות כלפי נשים ועוד, פעילות שטח מגוונת, הסברה וכנסים לציבור ועשייה חינוכית-חברתית. כמו כן, הקואליציה מקיימת פעילויות של הזדהות עם נשים פלסטיניות בשטחים הכבושים. לקואליציה קשרים ענפים עם ארגוני שלום ועם ארגוני נשים ברחבי העולם, והיא הובילה פעילויות מחאה בינלאומיות, שמשתתפות בהן קבוצות נשים ביותר מ-150 ערים בעולם.

מטרות

1. לפעול כתנועת שלום פמיניסטית, בה פעילות נשים ממגוון לאומים, תרבויות וזהויות.
2. לפעול לסיום הכיבוש הישראלי בשטחי פלסטין.
3. לצמצם את המיליטריזם בחברה הישראלית ולהיאבק באפליה ואלימות לסוגיה כלפי נשים.
4. להחיל שוויון וצדק חברתי-כלכלי על כל האזרחיות/ים והתושבות/ים במדינה ובאזור.

אסטרטגיות

אקטיביזם פמיניסטי נגד הכיבוש הלאומי-תרבותי-מגדרי-כלכלי בחברה הישראלית.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים פעילות שלום.
2. ארגוני שלום בארץ ובעולם.
3. סוכני שינוי חברתי.

פרויקטים מרכזיים

1. הפגנות ומחאות נגד הכיבוש והמיליטריזם הישראלי: לדוגמה- בקיץ 2006, עם תחילת מלחמת לבנון השנייה, הקימו פעילות הקואליציה את תנועת נשים נגד מלחמה והיו בין הראשונות שהפגינו נגד המלחמה. בנובמבר 2006 הוביל הארגון חודש של הסברה נגד המצור בעזה שכותרתו היתה "להפסיק את המצור - לעצור את המלחמה". הקמפיין הקיף תנועה של 17 ארגונים ישראלים ויותר ממאה קבוצות ברחבי העולם, שהצטרפו לפעולות מחאה שונות, בהן הפגנות, שיירת מכוניות ועצומה שהופצה באימייל. במאי-יוני 2007 הייתה הקואליציה החוליה המרכזית בארגון סדרת פעולות לציון 40 שנה לכיבוש הישראלי בשטחים, ביניהן הפגנה מרכזית של ארגוני שלום שנערכה בתל אביב ב-6 ביוני.
2. "מהו ביטחון?": פרויקט שבוחן את משמעות המושג ביטחון מהיבט אזרחי ופמיניסטי רחב, שדוחה את ההגדרה הלאומית-צבאית של מונח זה. מאז תחילת הפרויקט ב-2006 הקואליציה מציעה הרצאות, סדנאות וסיורים המיועדים לנוער, לנשות/אנשי חינוך ולפעילות/ים חברתיות/ים ופוליטיות/ים, שבוחנות את מושג הביטחון בהקשרים שונים: ביטחון כלכלי, ביטחון תעסוקתי, ביטחון בדיור, ביטחון בטיפול רפואי, ביטחון בקהילה ובמשפחה, ביטחון מפני אלימות כלפי נשים, ביטחון לילדים ולנוער בבתי ספר, ביטחון סביבתי ועוד.
3. "חוסן וביטחון למי?": כנס שעורכות מדי שנה, מאז 2006, הקואליציה ועמותת אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה. במהלך הכנס מעמידים הארגונים לביקורת את סדרי העדיפויות הנובעים מהדומיננטיות של מושג הביטחון הצבאי בישראל.
4. קמפיין להרחקת עברייני מין מהשלטון: בפברואר 2007 יזמה ומימנה הקואליציה, בשיתוף עם עוד 13 ארגוני נשים, קמפיין תקשורתי שקרא להעניק לנשים ביטחון מפני אלימות מינית של נושאי תפקידים בכירים בשלטון. מסע ההסברה השיג נראות חסרת תקדים בתקשורת הישראלית ומיקם בקדמת השיח התקשורתי את נושא המאבק באלימות מינית של בכירים בשלטון .
5. "מי מרוויח מהכיבוש?": פרויקט מחקר, שהחל ב-2006 באיסוף נתונים על חברות מסחריות, בינלאומיות וישראליות, שמרוויחות ישירות מהכיבוש הישראלי בשטחים הפלסטינים וברמת הגולן. הנתונים מאורגנים כמאגר מידע באתר שעתיד לעלות לאינטרנט בשנת 2008.
6. פור"ה: התארגנות פמיניסטית של פעילות דוברות רוסית. מאז 2004 פועלת הקואליציה לשינוי חברתי-פוליטי בקרב דוברות/י רוסית, כחמישית מהאוכלוסייה בישראל. הפעילות הקיפה עד היום כ-400 נשים וכללה קבוצות העצמה פוליטיות, סמינרים מרוכזים, קבוצת תיאטרון חברתי והכשרה בעבודה עם כלי התקשורת. עשייה זו ממקמת את חוויות הדיכוי של

קהילות המהגרים בהקשר של אי-שוויון מגדרי, פוליטי וכלכלי ומעודדת השתתפות בפעילות למען שלום וצדק חברתי-כלכלי. במסגרת הפרויקט הוקם אתר אינטרנט בשפה הרוסית, "פרספקטיבה", המספק מידע ביקורתי על נושאים אקטואליים ומתמקד בנושא הכיבוש.

7. חינוך לשלום ודמוקרטיה: הקואליציה מסייעת ל-4 ארגונים לגייס כספים ל-4 תוכניות שונות: העצמה פוליטית לדור חדש של מנהיגות שלום של ארגון בת שלום, תוכנית ספורט משותפת לנערות ערביות ויהודיות של עמותת נגה-ל.כ.ן, מרכז ייעוץ משפטי-חברתי וסדנאות לצעירות פלסטיניות מישראל של תנד"י וכן סדרת מפגשי העצמה לנשים מזרחיות, אתיופיות ובדואיות בפריפריה של תנועת אחותי, שאינה שותפה בקואליציה.

הישגים עיקריים

1. פמיניזציה של תנועת השלום בישראל, שעד הקמת הקואליציה הונהגה בעיקר על-ידי גברים. כיום רוב הפעילות נגד הכיבוש ולמען שלום בישראל נעשית ביוזמת הארגון או בהשתתפותו.
2. תפיסה פמיניסטית-פוליטית הקושרת בין סוגים שונים של כיבוש המופעלים נגד נשים ומגזרים מוחלשים בחברה, ובבד בבד פעילות רב תחומית לאורה של תפיסה זאת.
3. צמיחה עקבית, בתקציב ובפעילות, של הקואליציה, שבניגוד למרבית הארגונים הפמיניסטים מתמקדת בעיקר באקטיביזם בשטח ולא בפעילות סיוע. פעילות השטח הפמיניסטית נגד הכיבוש הלאומי-חברתי-מגדרי בשנים האחרונות התרחבה הן מבחינת מספר הפעילות והן מבחינת טווח גילאי הנשים המשתתפות בפעילות.
4. על אף שרוב פעילויותיה המרכזיות הן יהודיות, הקואליציה מקפידה כל העת על הידברות, מעורבות של נשים פלסטיניות בארגון ומחוצה לו ושיתוף פעולה הדדי ואקטיבי.
5. הארגון מבוסס על הידברות, עשייה וקבלת החלטות משותפת של מעגל הפעילות המתנדבות, יחד עם העובדות בשכר.
6. הקואליציה במשותף עם עמותת אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה, משיגות רדיקליזציה של התנועה הפמיניסטית בישראל בהתייחסות לנושאים כמו מאבק לשלום, באלימות מינית ולמען צדק חברתי ושוויון אזרחי. הקואליציה מקפידה ליצור חיבור רעיוני ואקטיבי בין הנושאים השונים, ומצליחה לגייס לפעילותה ארגונים פמיניסטים מגוונים בתפיסתם.
7. הפעילות בקואליציה, בהתנדבות ובשכר, מגוונות במגדרן, בעדתן, בלאומיותן, בגילן, במעמדן החברתי-כלכלי ובתרבותן.

* הקואליציה אינה משמשת בעיקרה כגוף מייצג, אלא פועלת בעיקר כארגון עצמאי, בה משתתפות גם נשים מארגונים שותפים וגם נשים שאינן חברות באף ארגון.

מבנה הצוות

רכזת כללית - שלושת רבעי משרה (בעתיד צפויות להיות שתי רכזות- פלסטינית ויהודיה, כל אחת בחצי משרה); רכזת תקשורת - חצי משרה; רכזת גיוס כספים - חצי משרה; רכזת אינטרנט - רבע משרה; רכזת פרויקט "ביטחון" - שלושת רבעי משרה; רכזת פרויקט מחקר "רווחי כיבוש" - חצי משרה; רכזת פרויקט "רוזה לוקסמבורג" (מענקים לארגונים אחרים) - ארבעים אחוזי משרה.

פרטי התקשרות

קואליציית נשים לשלום, ת.ד. 29214, תל אביב-יפו 61292

טל': 050-8575777

אימייל: innamichaeli@gmail.com אתר אינטרנט: www.coalitionofwomen.org

* במאבק בכיבוש עוסקים גם הארגונים הבאים: תנועת אחותי; אשה לאשה; תנד"י.

מנהיגות וייצוג נשים בפוליטיקה*

כ"ן- כוח נשים בישראל

שנת הקמה: 2000

חזון: ייצוג שווה לנשים בכנסת ובמוקדי השפעה אחרים.

תעודת זהות

העמותה דוגלת בשלושת הערכים- שוויון בייצוג נשים בפוליטיקה, מעורבות נשים בפוליטיקה הלאומית והמוניציפאלית ומנהיגות פוליטית של נשים. היא הוקמה ביוזמתן של נשים שאינן מזוהות עם מפלגות פוליטיות למטרת קידום נשים בפוליטיקה בישראל בכל המפלגות והרשימות.

מטרות

1. לטפח את המודעות הציבורית, בעיקר של נשים, לחשיבות השתתפותן בתהליך הדמוקרטי כתומכות, כמתמודדות וכנבחרות.
2. להעניק תמיכה וסיוע לנשים המתמודדות במערכות בחירות מקומיות וארציות, בלי קשר למפלגה בה הן חברות.
3. לאתר מועמדות פוטנציאליות ולעודד אותן להתמודד במערכות בחירות.
4. לעודד נשים להתפקד במפלגה שהן מזדהות אתה, להתמודד בבחירות בתוך מפלגתן, להצביע בבחירות המוקדמות ולקחת חלק פעיל בתהליך הפוליטי במפלגה שהתפקדו אליה.
5. להפעיל לחץ על מנהיגי מפלגות להנהיג מדיניות ייצוג שוויונית לנשים ברשימות המועמדים.
6. לחנך את התלמידים והתלמידות בבתי הספר למודעות פוליטית ולאזרחות פעילה.

אסטרטגיות

1. קורסי הכשרה לנשים שרוצות להתמודד במערכות בחירות.
2. ניסוח הצעת חוק לייצוג נשים בפוליטיקה.
3. שיעורי אזרחות פמיניסטים לנשים ולתלמידות ותלמידים בבתי ספר.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים שרוצות להתמודד לתפקידים פוליטיים לרשויות מקומיות ולכנסת.
2. תלמידות ותלמידים בבתי ספר.

פרויקטים מרכזיים

1. חינוך דור העתיד לאזרחות ומעורבות חברתית: יישומה של תוכנית לימודים ייחודית שמטרתה להגביר את המודעות והמעורבות האזרחית הנלמדת בשיטה של ויכוח (debate). התוכנית "מגדר, פוליטיקה ואזרחות פעילה", מיושמת בשותפות עם הממונה על השוויון בין המינים במשרד החינוך ומיועדת לתלמידי כיתות ח' עד י"ב. בשנת הלימודים האחרונה פעלה התוכנית ב-70 בתי ספר ברחבי ישראל.
2. הכשרת נשים למעורבות פוליטית: קורסים המוצעים כל השנה לנשים שמעוניינות להתחיל פעילות ציבורית. הקורסים מספקים כלים להתמודדות במערכת הפוליטית ברמה המקומית והארצית ומעודדים נשים להתמודד על תפקידים מובילים במוקדי ההכרעות. בכל קורס משתתפות כ- 16 נשים והוא כולל 12 מפגשים, שנמשכים 3 שעות.
3. תמיכה במועמדות בעת בחירות. בבחירות לכנסת ה-17 העמותה יזמה וערכה כנסים כדי לאפשר חשיפה לכל הנשים המתמודדות ברשימות השונות. לקראת הבחירות לרשויות המקומיות שיתקיימו בסוף 2008 העמותה עורכת כנסים אזוריים שמטרתם להגביר את המודעות לנוכחותן של נשים בפוליטיקה המקומית. מתנדבות העמותה שוקדות על איתור נשים שמעוניינות להיבחר למועצות עירוניות ולראשות ערים.
4. מפגשים שוטפים עם נשים פעילות ומתמודדות: העמותה פועלת ביישובים שונים, בהם, משגב, אשדוד, אשקלון, יקנעם, גזר, באר שבע, פתח תקווה, ירושלים, קריית שמונה וקצרין.
5. הצעת חוק להבטחת ייצוג נשים בפוליטיקה: העמותה הגישה הצעת חוק ברוח זו במשותף עם חברי הכנסת גדעון סער, יו"ר הוועדה לקידום מעמד האשה, וזהבה גלאון, יו"ר סיעת מרצ. ההצעה הוגשה בכנסת ה-16 ועברה קריאה ראשונה. מאז תחילת כהונתה של הכנסת ה-17, מפעילה העמותה לחץ על חברי/ות הכנסת לאשר את הצעת החוק.

הישגים עיקריים

1. העלאת נושא ייצוג שווה לנשים בפוליטיקה לסדר היום הציבורי בישראל.
2. חשיפה של אלפי תלמידות ותלמידים לסוגיות השוויון בין המינים.
3. עלייה במספר הנשים המתמודדות בבחירות מקומיות וארציות. בבחירות המקומיות ב-1998 התמודדו כ-750 נשים. בבחירות המקומיות ב-2003 התמודדו כ-2,700 נשים.
4. פניות של נשים לעמותה לקבלת מידע ותמיכה. מאז הקמת העמותה נחשפו לפעילותה כ-10,000 נשים ברחבי הארץ, בכלל זה עיירות פיתוח ויישובים מוחלשים.

מבנה הצוות

מנהלת העמותה - שליש משרה; רכזת צוות מוניציפאלי - שליש משרה.

פרטי התקשרות

עמותת כ"ן, רחוב בן יהודה 32, חדר 605, תל אביב 63508

טל': 03-6205732, פקס: 03-6205733

אימייל: wepower@zahav.net.il, אתר אינטרנט: www.ken.org.il

פרלמנט נשים*

שנת הקמה: 1999

חזון: דיון והידברות בין קבוצות נשים מגוונות מכל קצוות הקשת הפוליטית, מרמות השכלה ועיסוקים שונים, ממגוון מעמדות ועדות ומזהויות שונות.

תעודת זהות

פרלמנט נשים משמש במה חודשית לפוליטיקה מזווית אחרת, לדיון ביקורתי ופמיניסטי על המדיניות השלטת והשיח הציבורי הרווח בישראל. פרלמנט נשים הוא פרי יוזמה משותפת של תנועת ש.י.ן (התנועה לשוויון בייצוג נשים), ה"ן (הרצליה נשים), קרן פרידריך אברט, מכללת בית ברל ועיריית הרצליה. בשנות פעילותו קיים הפרלמנט 51 מושבים בערים ויישובים יהודים וערבים, במרכז ובפריפריה, שחלקם הוקדשו לנושאים שנחשפו לראשונה לדיון בכינוסים אלה.

מטרות

1. להיות החלוצות בהעלאת נושאים פמיניסטים לדיון ציבורי.
2. להבליט את הפאן הפמיניסטי בשיח הציבורי.
3. להבליט נשים מוכשרות שרשמו לזכותן תרומה ייחודית והישגים חברתיים ומקצועיים.
4. ליצור פורום ציבורי- פמיניסטי פתוח וייחודי.
5. להציג נקודות ראות שונות בשיח הפמיניסטי והציבורי.

אסטרטגיות

1. ארגון מושבי פרלמנט ובמות דיון במקומות שונים בארץ.
2. פרסום חוברות שנתיות בעברית המסכמות את הפעילות בכל מושבי הפרלמנט באותה השנה.
3. תכנון הנושאים שיעלו בפרלמנטים במשותף עם קבוצות נשים מן האזורים שבהם הוא מתכנס.

קהלי יעד עיקריים

ציבור הנשים בישראל, מכל הקבוצות, הזהויות, המעמדות והעדות.

פרויקטים מרכזיים

1. מושבי פרלמנט: עד כה קיימה התנועה 54 מושבים במקומות שונים בארץ, חלקם בשיתוף עם האחראית למעמד האשה ברשות המקומית. התנועה מקפידה שבמושבים יינתן ייצוג שווה לדוברות מזרחיות, ערביות ואשכנזיות, ומשתדלת להעלות נושאים שאין דנים בהם די או נשארים שקופים בזירה הציבורית הישראלית. ב-2006 דנו במושבי הפרלמנט על "נשים-בחזית ובעורף", "איכות הסביבה - מבט נשי", "גינקולוגיה - עניין לנשים", "פמיניזם עכשווי בישראל", "השתלבות עולות בישראל", ועוד.
2. מנהיגות נשים: קורסים לנשים מנהיגות ב-6 יישובים ערביים וטיפוח מנהיגות נשים ביישובים האלה. הקורסים למנהיגות הולידו רשת נשים מנהיגות, יהודיות וערביות, בשם "אנואר" ("אורות"), שפועלת לקידום הנשים בישראל ולשוויון בין קבוצות נשים בחברה. רשת אנואר יצאה לפעולה ביישוב הערבי ג'יסר א-זרקא, הידוע כאחד היישובים העניים והמוחלשים בישראל ופיתחה בו קורסים למנהיגות. אחת מתוצאותיה של הפעילות הייתה השתלבות של כ-30 נשים ערביות בלימודי תואר ראשון.
3. הובלת הקואליציה למאבק נגד פורנוגרפיה: הקואליציה, שהוקמה יחד עם הקשת הדמוקרטית המזרחית, ויצו והתנועה לגבריות חדשה, פועלת מאז 2002 והצליחה להעביר את החוק הפמיניסטי האוסר שידורי פורנוגרפיה.
4. תפקיד מוביל בהקמת קואליציה של 12 ארגוני נשים למען אימהות וילדים: בספטמבר 2005 הוקמה קואליציה נגד השינוי בסעיף החוק הנקרא "חזקת הגיל הרך". הסעיף הזה קובע כי ילדים מעל גיל 6 של הורים גרושים יישארו אצל אמם. המאבק מבוסס על הטענה כי במאבקים משפטיים, עלולה מוחלשותן הכלכלית של נשים, ולא אי התאמתן ההורית, לגרום לאמהות לאבד את המשמורת על ילדיהן.
5. שותפות בהקמת קואליציה של ארגונים פמיניסטים לקראת בחירות 2006. קואליציה זו הציגה לפני נציגי הסיעות המתמודדות עקרונות חברתיים-כלכליים ודרשה ליישמם.
6. ייזום וניהול כנס ציבורי למען בחירת אשה ראשונה לנשיאות המדינה: ב-2006, לקראת הבחירות לנשיאות, ערכה התנועה כנס ציבורי והוצגו בו מועמדות אפשריות להתמודדות על משרת נשיאת המדינה, ביניהן גם ח"כ קולט אביטל, שהייתה האשה הראשונה שהתמודדה על התפקיד. בכנס השתתפו ארגוני נשים, ביניהן גם תנועת אחותי - למען נשים בישראל, שלאחריו יצאה לקמפיין תקשורתי ארוך טווח על בחירת אשה לנשיאות.

הישגים עיקריים

1. העלאת סוגיות מהותיות שהיו עד כה שקופות למודעות ציבורית. בין הסוגיות שנדונו היו זנות, סחר בנשים, פורנוגרפיה, תקציב המדינה ממבט נשי ונשים נגד נשק.
2. קבלת החוק נגד שידורים פורנוגרפיים בטלוויזיה שנולד מהמאבק בנושא.
3. פעילות אנואר בג'יסר א-זרקא הצמיחה במקום קבוצה של נשים מנהיגות.
4. הקפדה על ייצוג שווה לנשים מזרחיות, ערביות, לסביות ואשכנזיות כדוברות במושבי הפרלמנט.
5. כינוס 51 מושבי פרלמנט עד כה.

מבנה הצוות

אין מקבלות שכר, מלבד: מנהלת אתר האינטרנט - פרילאנס; עורכת החוברות - פרילאנס.
ועדה מייעצת, הכוללת נשים מתחומי פעילות שונים באקדמיה, מהמישור הציבורי-חברתי ומתחומים מקצועיים מגוונים, אחראית על הפעילות השוטפת.

פרסומים מרכזיים

- הרצוג אסתר, נשים ומשפחה בשואה, הוצאת אוצר המשפט, 2006.
- הרצוג אסתר, ספרי תקצירים של מושבי הפרלמנט, 1999-2008.

פרטי התקשרות

פרלמנט נשים, ת.ד. 1146, מכמורת 40267
פקס: 09-8910575
אימייל: estherhertzog@yahoo.com, אתר אינטרנט: www.w-p.co.il

* פרלמנט נשים אינו רשום כעמותה, הוא נוסד ופועל כארגון על ידי מייסדות תנועת ש.י.ן

ש.י.ן - התנועה למען שוויון בייצוג נשים

שנת הקמה: 1989

חזון: השגת שוויון ייצוג לנשים בישראל.

תעודת זהות

תנועת ש.י.ן הוקמה ב-1989 כדי לחתור להשגת שוויון לנשים בכל רמות המנהיגות של החברה, ובעיקר בייצוג הנשי-פמיניסטי במוסדות השלטון הנבחרים. התנועה מאתרת, מגייסת ומכשירה נשים שיתמודדו על תפקידים פוליטיים. כדי לקדם נשים, התנועה פועלת כשדולה במרכזי כוח, מטפחת מנהיגות נשים באמצעות קורסים ופועלת כדי להגדיל את הנראות של נשים המתמודדות לתפקידים בכירים. כמו כן התנועה פועלת להבלטתן של נשים המובילות מאבקים חברתיים ושל נשים המזדהות עם העמדות הפמיניסטיות מתחומי האקדמיה, ארגוני המגזר השלישי ועוד.

מטרות

1. לארגן כנסים בנושא שוויון ייצוג לנשים.
2. להעביר מידע לקובעי מדיניות ולתקשורת בנושא ייצוג נשים בעמדות הנהגה.
3. לתפקד כשדולה במרכזי השפעה למען קידום נשים.
4. לטפח מנהיגות נשים.
5. להבליט את פעילותן של פמיניסטיות המובילות מאבקים חברתיים באקדמיה, במגזר השלישי ובתחומים מקצועיים.

אסטרטגיות

1. מפגשים קבוצתיים בנושא מנהיגות נשים.
2. תמיכה במועמדות לתפקידים ציבוריים.
3. פעילות מחאה נגד מרכזי מפלגות הממעטים להציב נשים במקומות ריאליים.

קהלי יעד עיקריים

ציבור הנשים בכלל ומועמדות לתפקידים ציבוריים בכירים בפרט.

פרויקטים מרכזיים

1. חוגי בית בהם דנים בסוגיות של ייצוג נשים בפוליטיקה, בעולם העבודה, באקדמיה ועוד.
2. פעילות מחאה: התנועה ארגנה החתמה על עצומות תמיכה במינוי נשים לתפקידים פוליטיים וציבוריים בכירים. כמו כן ערכה הפגנות נגד מרכזי מפלגות, שממעטים להציב נשים במקומות ריאליים ברשימות לכנסת וכמועמדות לראשות מועצות פועלים ורשויות מקומיות. בין השאר תמכה התנועה בנשים שהתמודדו למועצות המקומיות ולעיריות בהרצליה, במטולה, ביקנעם, בקלנסווה, בפרדיס ובגבעתיים.
3. מפלגות נשים: התנועה הקימה שתי מפלגות נשים, ב- 1992 ו-1999, כדי לקדם את ייצוג הנשים בכנסת ועל מנת למנף את האינטרסים של ציבור הנשים בישראל. המפלגות לא עברו את אחוז החסימה.

הישגים עיקריים

1. ב-1989, בפעם הראשונה בישראל, הציגו נשים מועמדות בבחירות לראשות מועצות פועלים. 15 נשים התמודדו בבחירות, ולראשונה בישראל, 2 מהן נבחרו למזכירות מועצת פועלים.
2. בזכות הקמפיין שפתחה התנועה למען מינויה של אורה נמיר לשרת העבודה והרווחה, התגייסו חברי מפלגתה לתבוע את מינויה, והיא מונתה לתפקיד.
3. בחירתה של יעל גרמן לראשות עיריית הרצליה בעקבות פעילות ממושכת וענפה של התנועה יחד עם עמותת ה.ן (הרצליה נשים).
4. תמיכת התנועה במועמדת לראשות העירייה בנתניה סייעה לה להתמנות לסגנית ראש העיר וכן לראש עיר בפועל.
5. סיעה בראשות אשה הגיעה למקום משפיע ובולט בהסתדרות המורים, גם בזכות התמיכה שהיא קיבלה מהתנועה.

מבנה הצוות

אין מקבלות שכר.

פרטי התקשרות

תנועת ש.י.ן, ת.ד. 1146, מכמורת 40267
פקס: 09-8910575
אימייל: bental4@gmail.com

* בקידום מנהיגות נשים בפוליטיקה עוסקים גם הארגונים: תנועת אחותי; איתך-מעכי; אמונה; אשה לאשה; ויצו; נעמ"ת; נציבות הנשים הבינלאומית; שדולת הנשים בישראל.

מעמד האשה והמשפחה בהלכה ובדת היהודית*

אמונה - תנועת האשה הדתית לאומית

שנת הקמה: 1935

חזון: קידום מעמדה של האשה הדתית-יהודית וחיזוק המשפחה.

תעודת זהות

ארגון הפועלות של הפועל המזרחי נוסד ב-1935 במטרה לספק תעסוקה לאלפי חברות חלוצות, לטפל בחברה העולה, בצורכי קליטתה, בדיור, ובהקמת בתי ילדים כדי לאפשר את עבודת האמהות שבין החברות. ב- 1960 התמזג הארגון עם ארגון נשי המזרחי וקמה תנועת האשה הדתית-לאומית. תנועה זו היא אחת משלושת ארגוני הנשים הגדולים בישראל. אמונה עוסקת בעיקר בנושאי חינוך ורווחה, במפעלי התנדבות וצדקה, בחיזוק המשפחה היהודית ובקידום מעמד האשה בחברה. אמונה מפעילה 135 מעונות יום, 6 אולפנות ובתי ספר תיכוניים, 5 בתי ילדים וכפרי נוער, מכללה אקדמית להכשרת עובדי הוראה, 25 סניפים עם אלפי מתנדבות, 10 מרכזים לייעוץ וטיפול במשפחה, מדרשות ללימודי יהדות, מסעדה ומועדוני פעילות לגיל הזהב בכל רחבי הארץ.

מטרות

1. לחזק את התא המשפחתי היהודי.
2. לקדם את המאבק באלימות כלפי נשים וילדים וסיוע למוחלשי החברה.
3. לקדם נשים לתפקידי מפתח ולהשפעה בקהילה, ודאגה לרווחת האשה העובדת.
4. לסייע לנשים במערכת בתי הדין הרבניים.
5. לשמש כתובת לפעילות התנדבותית, תורנית וחברתית, לנשים דתיות ברחבי הארץ.

אסטרטגיות

הקמה והפעלה של מוסדות חינוך ורווחה לגילאים שונים.

סיוע לנשים באמצעות חקיקה, תמיכה פרטנית וקידום מקצועי.

קהלי יעד עיקריים

ילדות, נערות ונשים יהודיות-דתיות בישראל.

פרויקטים מרכזיים

1. מפעלי החינוך: העמותה הקימה ומפעילה 135 מעונות יום שמתחנכים בהם כ-8,000 ילדות/ים; מכללה להכשרת עובדות הוראה בירושלים המשלבת לימודי אמנות, עיצוב גרפי, דרמה, יהדות, ומכינה קדם אקדמית; אולפנה תורנית לאמנויות שמלמדים בה קולנוע, אמנות פלסטית, מוזיקה, מחול, ותיאטרון; אולפניות בטבריה, בני ברק ופרדס-חנה; בתי ספר תיכון תורניים בפרדס חנה ובני ברק. לאמונה פנימיות וכפרי ילדים ונוער בסיכון בשיתוף עם משרד הרווחה ומקלט חירום למקרים דחופים לילד/ה או תינוק/ת בסיכון, שערוך לקליטה 24 שעות ביממה, כולל לינה ומזון.
2. פעילות למען המשפחה: העמותה מפעילה מרכזים לייעוץ ולטיפול במשפחה המעסיקים מטפלים/ות משפחתיים/ות מוסמכים/ות ועורכי/ות דין לענייני משפחה. המרכזים מעניקים ייעוץ וטיפול זוגי ומשפחתי, הדרכה להורים, לילדים ולמתבגרים, קבוצות תמיכה לאלמנות ולגרושות דתיות, ייעוץ וייצוג משפטי בנושאי מעמד אישי. נוסף על כך, התנועה מפעילה מכללה ללימודי האשה והמשפחה היהודית בירושלים ומכשירה מנחות תורניות להנחיית קבוצות בנושא המשפחה, שמקבלות תעודה ממשרד החינוך.
3. קידום נשים: התנועה מסייעת לנשים דתיות להתמנות לתפקידים ניהוליים בחברות ציבוריות וממשלתיות; מסייעת לנשים להתמודד לתפקידים ציבוריים במישור הארצי והמקומי; שותפה ברשות לקידום מעמד האשה במשרד ראש הממשלה, בקואליציית עיקר הנאבקת למען העגונות ומסורבות הגט, במועצת הנשים הבינלאומית, במועצת הנשים היהודיות בעולם ועוד. נציגות אמונה משתתפות דרך קבע בוועדה לקידום מעמד האשה, בוועדת הרווחה ובוועדת חוק, חוקה ומשפט בכנסת; בכנסת ה-16 כיהנה נציגת התנועה כחברת כנסת. יו"ר אמונה כיהנה כחברת מועצת עיריית תל אביב וכנציגת המועצה הדתית מטעם המפד"ל (מפלגה דתית-לאומית).
4. התנועה היתה מעורבת בחקיקה בתחומים שונים: להכרה בצרכים המיוחדים של אשה עובדת ושל משפחות ברוכות ילדים; להכרה בהוצאותיה של אשה בעסק המשותף לה ולבן זוגה; נגד הטרדה מינית (לצד ארגוני נשים נוספים) ועוד.
5. העצמה כלכלית לנשים: התנועה מפעילה מועדון נשות עסקים המונה כ-150 נשים מובילות בקהילה הדתית. המועדון תורם לשיפור מיומנויות עסקיות, מסייע ברישות עסקי ומקדם את הנשים לתפקידים ציבוריים ולדירקטוריונים.
6. מודעות לאלימות מינית כלפי נשים: התנועה כתבה תקנון שעוסק במניעת תקיפה מינית ובטיפול בה. התקנון מפרט את האיסורים בתחום זה גם על פי ההלכה ומופץ בין מנהלות, מחנכות, מורות, רבנים ועוד גורמים בעלי סמכות בקהילה הדתית.
7. מועדונים לגיל הזהב: קיימים בפתח תקווה, תל אביב, בני ברק, רמת גן וירושלים, ומשלבים שיעורי תורה וחוגים.

הישגים עיקריים

1. מיומנות מקצועית גבוהה של העובדות בארגון. העובדות עוברות הכשרה ממושכת, על פי תפקידיהן. המנהלות של בתי הספר והפנימיות נושאות תארים אקדמיים.
2. הגברת המודעות בקרב החברה היהודית הדתית לתופעת האלימות כלפי נשים. אלפי נשים ותלמידות עברו סדנאות בנושא אלימות במשפחה. לזכותה של התנועה ראוי לרשום כינוסים של רבנים וראשי ישיבות שדנו בתופעה.
3. התנועה מקיימת כל שנה 3 ימי עיון לנשים בתחום של הוראת התורה, חזנות ותפילת נשים. בכך התנועה תורמת, יחד עם ארגונים אחרים של נשים דתיות, למהפכה המתחוללת בחברה היהודית הדתית בשילוב נשים בתחום שהיה בעבר גברי מובהק.
4. ב-2007 הצליחה התנועה להעביר במפד"ל החלטה שתשריין לנשים ייצוג של 20% ברשימה לכנסת. בשנים האחרונות משתתפות חברות אמונה בכל כנס מפלגתי של המפד"ל ובכל הכנסים הפונים אל הציבור הדתי.
5. התנועה נענית למצבי משבר לאומיים. לדוגמה היא פתחה את הפנימיות שלה לילדות ולילדים בצפון בעת מלחמת לבנון השנייה, והיא הפעילה 13 מעונות יום במלונות שאירחו את מפוני גוש קטיף לאחר ההתנתקות.

מבנה הצוות

יושבת ראש - משרה מלאה; מנכ"ל - משרה מלאה; ראש אגף משפחה - משרה מלאה; ראש אגף הגיל הרך - חצי משרה; ראש אגף מוסדות חינוך - משרה מלאה; ראש אגף גזברות - משרה מלאה; ראש אגף ארגון - משרה מלאה; ראש אגף קשרי חוץ - משרה מלאה; ראש אגף בינוי ונכסים - משרה מלאה; דובר - משרה מלאה.

פרסומים מרכזיים

רוזנברג-פרידמן לילך, שבעים שנה לתנועת אמונה, 2006.

פרטי התקשרות

אמונה, רחוב ניסנבוים 14, בני ברק 51581

טל': 03-6179216

אימייל: emunah@emunah.co.il, אתר אינטרנט: www.emunah.org.il

גרנית - גירושי נשים, ייעוץ, תמיכה וחקיקה

שנת הקמה: 2000

חזון: שוויון זכויות חוקי, כלכלי וחברתי לנשים גרושות ובתהליכי גירושין.

תעודת זהות

העמותה הוקמה כדי להתמודד עם ההשלכות של העלייה התלולה בקצב הגירושין בישראל, העומדת כיום על כ-10 אחוזים מאוכלוסיית הנשים הבוגרות (כ- 170,000 נשים). לגירושים יש השלכות כלכליות, נפשיות וחברתיות, שקשות במיוחד עבור נשים. נשים, שמעמדן האישי-משפטי והכלכלי מוחלש מזה של הגברים, מתקשות לקבל ייעוץ משפטי הולם ולממש זכויות ברכוש ובפנסיה המשפחתיים ונפגעת זכותן לקבוע את מהלך חייהן. נוסף לכך, מעמדן ההלכתי של הנשים נחות יותר ולכן גם הממסד הדתי, שהוא הקובע בהלכות הנישואין והגירושין בישראל, מפלה אותן. העמותה מגבירה את המודעות הציבורית לקשיים האלה. כמו כן היא תומכת בנשים גרושות ופרודות בעת המשבר המשפחתי באמצעות קבוצות תמיכה והעצמה, הטיית אוזן קשבת בקו פתוח, מתן מידע כללי, ייעוץ משפטי ראשוני חינם והפניה לעורכות דין.

מטרות

1. להעניק כתובת זמינה, מוכרת וייחודית שתומכת בנשים שמתמודדות עם גירושין.
2. לפעול להגברת המודעות הציבורית לזכויותיהן המשפטיות, הכלכליות והחברתיות של נשים.
3. לפעול לקידום חקיקה לשוויון זכויות חברתיות וכלכליות לנשים כדי לצמצם את הפערים בין נשים לגברים בתחום הנישואין והגירושין.
4. להרחיב את חופש הבחירה של נשים בקביעת המסגרת המשפחתית הרצויה להן.

אסטרטגיות

תמיכה פרטנית וקבוצתית וקידום חקיקה.

קהלי יעד עיקריים

נשים בהליכי גירושין וגרושות.

פרויקטים מרכזיים

1. קו פתוח: כ- 600 נשים בשנה פונות לקו הפתוח של העמותה, הן כדי לקבל מידע על זכויותיהן והן כדי לזכות באוזן קשבת לצורכיהן וחששותיהן. במקרה הצורך הן מופנות לנשות מקצוע, בהן מגשרות, עורכות דין, ולקבוצות תמיכה. הייעוץ הראשוני ניתן ללא תשלום. המשך הייצוג המשפטי נעשה בתעריפים נמוכים מאלה הקיימים בשוק החופשי וניתן בכל חלקי הארץ.
2. קבוצות תמיכה: מאז הקמתה הפעילה העמותה 25 קבוצות תמיכה בגוש דן, אשדוד וחיפה, והשתתפו בהן כ-250 נשים. הקבוצות כוללות נשים לפני הגירושין, במהלכם ולאחריהם, בכל קשת הגילאים. התמיכה הקבוצתית כוללת 10 מפגשים, בעלות של 50 ש"ח לפגישה ותשלום של 150 ש"ח דמי חברה. יש אפשרות לשלם בפריסה שנתית רחבה. המנחות הן פסיכולוגית וסוציולוגית בעלות תואר מוסמך והכשרה בהנחיית קבוצות.
3. חקיקה: העמותה יזמה הצעת חוק למתן אפשרות לחלוקה הוגנת של זכויות הפנסיה המשפחתית כחלק מפירוק השיתוף בין בני הזוג. ההצעה אמורה להשאיר לכל אחד מבני הזוג תיק פנסיה עצמאי, שיוכלו לנהל אותו בנפרד ולהמשיך לצבור זכויות. בינואר 2008 עברה הצעת החוק בקריאה טרומית בכנסת.

הישגים עיקריים

1. על אף תקציבה הנמוך של העמותה, היא זוכה לחשיפה רחבה בקרב נשים בהליכי גירושין, והן מסתייעות בהיקף הולך וגדל בשירותי התמיכה של הארגון.
2. העמותה הצליחה לגייס רשת של עורכות/עורכי דין שהסכימו להעניק ייעוץ וייצוג משפטי בתעריף מוזל, כמחצית משכר הטרחה המקובל במשק לנשים בהליכי גירושין.
3. העמותה מרחיבה כל העת את פעילות התמיכה שלה לאזורים שונים כדי לאפשר נגישות לנשים המתגוררות במקומות שונים בארץ.

מבנה הצוות

מנכ"לית - בהתנדבות, ללא שכר; עובדת כללית - שליש משרה.

פרסומים מרכזיים

- רגר תקווה, ממציאים מחדש את הגלגל, 2006.
- רגר תקווה, סרבני פנסיה?, 2007.
- רגר תקווה, של מי הפנסיה הזאת לעזאזל?, 2007.
- רגר תקווה, הנישואין כסיכון כלכלי לנשים והגירושין כמימושו של הסיכון, 2007.

פרטי התקשרות

עמותת גרנית, קרן היסוד 9, גבעת שמואל 54041. טל: 03-5320035
אימייל: tikvar@zahav.net.il, אתר אינטרנט: www.granitwomen.org

התנועה המסורתית בישראל

שנת הקמה: 1979

חזון: קיום תורה ומצוות המשולבים בציונות, סובלנות ופלורליזם ועל בסיס שוויון זכויות בין נשים לגברים בחיים היהודיים והציבוריים.

תעודת זהות

התנועה המסורתית מייצגת יהדות פתוחה, ליברלית, אוהבת אדם; יהדות שמקדמת איש ואשה בעשייה ובחוויה פולחנית רוחנית. המטרה המרכזית של התנועה המסורתית בישראל היא לקדם ולחזק את הגישה היהודית הדתית הפתוחה, השוויונית, הערכית והשיתופית, בשילוב עם ערכים יהודים, ציונים ודמוקרטים. התנועה שמה דגש רב על קידום מעמד האשה בחיים היהודיים והציבוריים כדי לאפשר לה השתתפות מלאה תוך שוויון מלא. מאז הקמת התנועה גדל במידה ניכרת מספר הקהילות המסורתיות בארץ, מ-4 קהילות בתחילת דרכה של התנועה ועד למעלה מ-50 בכל רחבי ישראל כיום. המערך הארצי של התנועה כולל תנועת נוער מסורתית- נוע"ם, גרעיני נח"ל, פעילות בקליטת עלייה, מניינים מסורתיים וקהילות בערים הגדולות, בקיבוצים ובמושבים.

מטרות

1. לקדם את מעמד האשה במסורת ובפולחן.
2. לחזק ולטפח גישה יהודית דתית פתוחה, שוויונית, ערכית ושיתופית, בשילוב עם ערכים יהודיים, ציונים ודמוקרטים.
3. לעודד עלייה של יהודים מכל תפוצות ישראל ולסייע לקליטה מוצלחת של העולות והעולים.

אסטרטגיות

חינוך נערות ונערים, נשים וגברים בקהילות, בבתי ספר ובאמצעות תפילות ודרשות.

קהלי יעד עיקריים

ציבור מסורתי, ציבור חילוני-משכיל וציבור דתי-מזרחי.

פרויקטים מרכזיים

1. עידוד עליה לתורה של בנות מצווה: ב-2006 נחגגו בתנועה כ-90 עליות לתורה של בְנות-מצווה. אם בעבר הבנות שעלו לתורה היו בנות למשפחות פעילות בקהילה, הרי שבשנים האחרונות פונות לקהילה גם משפחות מהחוץ שברצונן לחגוג לבנותיהן בת מצווה בעלייה לתורה בטקס מקביל לבר-מצווה של בנים.
2. נוע"ם: לתנועת הנוער 17 סניפים, בהם כ-1000 חברות וחברים. בסניפים נערכת פעילות שבועית מגוונת וכן טיולים וסמינרים, שבתונים, פעולות התנדבות ומחנה קיץ ארוך. התפילות בנוע"ם, בהנחיית רב ורבה, הן שוויוניות, ובנים ובנות גם יחד יכולים להיות שליחי ציבור, לעלות לתורה וכו'.
3. בחסות ליגת נשים מסורתיות של התנועה נערכים 4 פעמים בשנה ימי עיון לנשים במרכז, בצפון, בדרום ובירושלים בהשתתפותן של מאות נשים. ביום הזה יש לנשים הזדמנות ללמוד, ליצור ולהתפלל יחד. השיעורים מתנהלים בעברית, אנגלית, רוסית וספרדית, על פי הצורך.
4. ילתא: קבוצת הרבות המוסמכות והסטודנטיות לרבנות של התנועה מציעה מגוון פעילויות מעצימות לנשים. הקבוצה מונה 17 חברות והיא מקיימת פעילות תמיכה, העצמה והעשרה לחברות הקבוצה וכן סיוע במציאת מקומות עבודה. ילתא פועלת בקהילות להגברת המודעות למקומה של רבנות נשית ולהרחבת מגוון האפשרויות המוצעות לנשים במסגרת דתית באמצעות סדנאות, אירוח בקהילות ולימוד.
5. התנועה משתפת פעולה עם בית המדרש לרבנים על שם שכטר ונציגים משני המוסדות יושבים בהנהלה המשותפת. במכון שכטר פועל המכון לחקר האשה בהלכה, שבין יתר פעילויותיו מחפש פתרונות לעגונות ולמסורבות גט. במסגרת המכון יצאו לאור חיבורים שונים ברוח התנועה, שנכתבו על-ידי הרבנים והמנהיגים של התנועה , למשל על "מעמד האשה בהלכה" ו"זעקת דלות".
6. הלשכה לשירותי דת מציעה לציבור הרחב שירותי גיור, מילה ונישואין. החופות שעורכת הלשכה הן שוויוניות ונערכות הן על ידי רבנים והן על ידי רבות. מרבית הזוגות חותמים על כתובה שוויונית, שכוללת התחייבות להדדיות בחיי הנישואים. ב-2006 נישאו דרך התנועה כ-150 זוגות. הלשכה מעודדת את הזוגות שבאים בברית הנישואין לחתום על הסכם "ברית שלום", הסכם קדם הנישואין של התנועה המסורתית שנועד למנוע עגינות וסירוב גט.
7. הכותל המסורתי: התנועה מפעילה את אזור קשת רובינסון, בצד הדרומי של הכותל המערבי, כמקום לתפילה משותפת של גברים ונשים ולעריכת עשרות טקסי בת-מצווה ובר-מצווה שבהם האם היא שותפה מלאה לטקס.

הישגים עיקריים

1. ערכי התנועה מושתתים על פמיניזם ושוויון לנשים. כל הקהילות המסורתיות מעודדות נערות בגילאים 12 ו-13 לערוך טקסי בת-מצווה הכוללים קריאה בתורה ו/או הפטרה. וועד ההלכה של כנסת הרבנים המסורתיים מעודד נשים לעלות לתורה ולקרוא בתורה, לומר קדיש יתום

על המת, לשמש כשליחות ציבור (מנחות תפילה), להיכלל במניין, להניח תפילין ולהתעטף בטלית. כמו כן החליטה כנסת הרבנים להסמיך נשים לרבנות ולעודד אותן להנהיג קהילות, לסדר קידושין, ולמעשה לערוך את כל טקסי מעגל החיים היהודי.

2. צמיחה משמעותית במספר הקהילות המסורתיות בישראל והתרחבות מהערים הגדולות למושבים, קיבוצים וערי פיתוח.
3. השפעה על היהדות האורתודוקסית. בשני העשורים האחרונים קמו עשרות מניינים אורתודוכסים שבוועדים שלהם יושבות נשים; נשים מורשות להעביר שיעורים ולשאת דרשות ויש רבנים שהרשו להקטין את המחיצה בין עזרת גברים ונשים. יותר ויותר קהילות מהזרם האורתודוקסי מבקשות ליצור מניין שמפנה מקום לאשה להתבטא בפולחן, ונשים אורתודוקסיות מבקשות ללמוד לקראת הסמכה לרבנות.
4. תנועת הנוער המסורתית, בהנחייתם של רבה ורב, מקיימת את העיקרון של שוויון מלא, ורוב הנערות בתנועה עלו לתורה.
5. חלק מטקסי הנישואין שמנהלת רבה מטעם התנועה הם של זוגות חילוניים, שאינם מעוניינים להתחתן באופן הלכתי-אורתודוקסי.

מבנה הצוות

מנכ"ל - משרה מלאה; מנהלת פיתוח קהילתי - משרה מלאה; מנהל לשכה לשירותי דת - משרה מלאה; מנהלת תחום נישואין - חצי משרה; מנהל פיתוח קהילות מזרחיות - חצי משרה; מנהל מרו"ם (סטודנטים וצעירים) - משרה מלאה; מנהלת נוע"ם - משרה מלאה; רבה של נוע"ם - משרה מלאה; רב של נוע"ם - משרה מלאה; מנהלת טקסי בר ובת מצווה - משרה מלאה; דוברת - משרה מלאה.

פרטי התקשרות

התנועה המסורתית בישראל, רחוב דרך חברון 98, ת.ד. 7559, ירושלים 91074
טל': 02-5658000, פקס: 02-6246869
אימייל: yhess@masorti.org, אתר אינטרנט: www.masorti.org.il

יד לאשה

שנת הקמה: 1995

חזון: שינוי אופיים של בתי הדין הרבניים כדי למגר את תופעת העגינות וסרבנות הגט.

תעודת זהות

ארגון יד לאשה פועל במסגרת מוסדות אור תורה סטון. הארגון הוקם ביוזמתם של ראש מוסדות אור תורה סטון ושל עורכת דין, שניהלה בעבר את הארגון. הארגון השיג פריצת דרך כשהחל להכשיר טוענות רבניות שייצגו נשים מסורבות גט בבתי הדין הרבניים ובבתי המשפט ויתירו אותן מעגינותן. הסיוע המשפטי ניתן תמורת תשלום סמלי.

מטרות

1. להטות אוזן קשבת לכל אשה בהליכי גירושין, כולל ייעוץ וייצוג משפטי במקרה הצורך.
2. להכשיר טוענות רבניות ולהציב אותן בחזית המאבק למען מסורבות הגט והעגונות.
3. לפעול לשינוי חקיקתי והלכתי בדיני גירושין, ולטיפוח המודעות של הקהילה המשפטית בישראל לתחום של עגונות ומסורבות גט.
4. לפקח על בתי הדין הרבניים באמצעות פרסום פסקי הדין שלהם במקרים של סירוב למתן גט.

אסטרטגיות

סיוע וייצוג פרטני והגברת מודעות ציבורית בקרב הקהילה המשפטית והרבנית.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים בהליכי גירושין.
2. הקהילה המשפטית.

פרויקטים מרכזיים

1. סיוע וייצוג משפטי לנשים בהליכי גירושין: לארגון 4 טוענות רבניות, 2 בירושלים ו-2 בתל אביב, שמייצגות בבתי דין רבניים ובבתי משפט מאות נשים בשנה. מרבית התיקים נידונים בירושלים, כי בבית הדין בירושלים יושבים רבנים הידועים כמקשים במיוחד על נשים בהליכי

גירושין. במהלך שנת 2007 התקבלו 2,500 פניות לארגון, כ- 1,700 מהן פניות חוזרות.

2. עתירות לבג"ץ והשפעה על חקיקה: הארגון עותר לבג"ץ ומקדם חקיקה כדי לשנות את האופי והמבנה הקיים של בתי הדין הרבניים. העמותה הגישה עתירה שתמנע את הרחבת סמכויות בתי הדין הרבניים בנושאי גירושין לאחר פסיקת הגט, ובית המשפט העליון קבע כי לבתי הדין הרבניים אין סמכות לדון בבוררות בין הצדדים לאחר קבלת הגט. למרות ההחלטה, סמכויות בתי הדין הרבניים הורחבו עקב הסכם קואליציוני עם מפלגת ש"ס החרדית. כמו כן, הארגון מגיש קובלנות, אם לנציבות קבילות הציבור על שופטים ודיינים ואם למנכ"ל ולמבקר בתי הדין הרבניים על דיינים, שפסיקתם גרמה עוול לנשים בהליכי גירושין. יד לאשה הוא בין הארגונים המובילים בקואליציית עיקר, ומרכזת הקואליציה פועלת ממשרדי הארגון.

3. הסברה ופרסום: יחד עם מרכז רקמן, הארגון מפרסם שלוש פעמים בשנה את כתב עת "הדין והדיין". כתב העת מקבץ את פסקי הדין בענייני משפחה שניתנו בבתי הדין הרבניים ומפיץ אותם בקהילה המשפטית ובין מקבלי החלטות בכנסת ובאקדמיה כדי ליצור שקיפות של בתי הדין הרבניים ולעורר לחץ ציבורי כלפיהם.

הישגים עיקריים

1. הארגון חולל פריצת דרך בכניסתן של טוענות להיכלי בתי הדין הרבניים. המרחבים הללו היו עד אז נתונים לשליטתם הבלעדית של דיינים וטוענים גברים.
2. בזכות פעילותו של הארגון, ובזכות השותפות הרצופה עם קואליציית עיקר ומרכז רקמן, הארגון הגדיל במידה ניכרת את מספר הגטים שפסקו בתי הדין.
3. הארגון זוכה למעמד מקצועי מרכזי ומוכר בקרב הקהילה המשפטית ובקרב הארגונים שעוסקים בסיוע לעגונות ומסורבות גט.

מבנה הצוות

מנהלת - משרה מלאה; 4 טוענות רבניות - כל אחת חצי משרה; מזכירה - משרה מלאה.

פרטי התקשרות

יד לאשה

טל': 02-6710876, 03 -6951899

אימייל: batshevas@lind.org.il, אתר אינטרנט: www.legalaid.org.il

מבוי סתום - למען העגונות ומסורבות הגט

שנת הקמה: 1995

חזון: השגת פתרון כולל לבעיית סרבנות הגט בישראל.

תעודת זהות

הארגון, שמורכב ברובו מנשים דתיות, פועל בשני מישורים עיקריים: סיוע למסורבות גט ועגונות במאבקן לקבלת הגט וחתירה למיגור התופעה בישראל. מומחיות מטעם הארגון מעניקות סיוע משפטי ותמיכה רגשית. התפיסה המנחה את מבוי סתום היא כי יש להעלות את הנושא לסדר היום הציבורי באמצעות פעולות הסברה, פעילות תקשורתית שוטפת ועבודה עם נשים צעירות וסטודנטיות. במקביל הארגון פועל בקרב מובילי דעת קהל במטרה להקים שדולה אזרחית, וכן בכנסת ובממשלה כדי להקים שדולה פוליטית. הארגון רואה בכנסת ובממשלה את הגורמים האחראיים לתיקון המצב הקיים בבתי הדין הרבניים, כיוון שממוסדות אלה שואבים בתי הדין הרבניים את התוקף החוקי לפעולתם.

מטרות

1. להגיש סיוע משפטי ונפשי למסורבות גט ועגונות.
2. לפעול במסגרת שדולות וחקיקה לפתרון כולל של התופעה.
3. להיאבק ציבורית ותקשורתית כדי להגביר את המודעות הציבורית לתופעה וליצור לחץ אזרחי על מקבלי ההחלטות לשינוי סמכות בתי הדין הרבניים.

אסטרטגיות

1. טיפול בפרט.
2. שדולות, חקיקה ומאבק ציבורי.

קהלי יעד עיקריים

1. מסורבות גט ועגונות.
2. מקבלי/ות החלטות במוסדות השלטון.

פרויקטים מרכזיים

1. סיוע נפשי: המאבק עם בעל שמסרב לתת גט עלול להיות ממושך ומתסכל ועל כן הארגון

מציע לנשים תמיכה נפשית. העובדת הסוציאלית של העמותה מעניקה סיוע נפשי פרטני לאורך כל המאבק המשפטי לקבלת הגט, ובמקרה הצורך מקיימת קשר עם גורמים תומכים נוספים בקהילה ועם עורכת הדין המייצגת את האישה. הארגון מפעיל תוכנית ליווי לנשים המעוניינות בכך בדיונים המשפטיים ובפגישות הקשורות למצבן. נשים יכולות להשתתף גם בסדנאות תמיכה קבוצתית. מדי שנה פונות לקבלת תמיכה נפשית כ-90 נשים.

2. סיוע משפטי: הצוות המשפטי של הארגון כולל מומחיות בטיפול בתיקים של סרבנות גט, והן מפעילות את מכלול הכלים האזרחיים והמשפטיים האפשריים בבית הדין הרבני ובבית המשפט לענייני משפחה כדי לסייע לנשים לקבל את הגט. ב-2007 נעזרו בייעוץ המשפטי 59 נשים, מהן 23 פונות חדשות, ו-13 מהן הצליחו לקבל גט. המספר אינו כולל כ-90 נשים שקיבלו ייעוץ משפטי דרך הטלפון ובפגישות אישיות.
3. חקיקה: הארגון פועל באופן שוטף בקרב חברי/ות כנסת במטרה להגביר את מודעותם לנושא ולהציע להם פתרונות חקיקתיים לבעיה. כמו כן הארגון, יחד עם קואליציית עיקר המאגדת 27 ארגונים הפועלים לפתרון בעיית סרבנות הגט והעגינות, נאבק במגוון דרכים נגד אישור החוק המרחיב את סמכויות בתי הדין הרבניים, בין השאר באמצעות הפגנות והגשת הצעות חוק. כששר המשפטים יזם את כינוס הוועדה לבחירת דיינים בהרכבה הנוכחי, הארגון הכריז על התנגדותו למבנה הוועדה. הארגון דרש למנות דיינים ראויים יותר, המעורבים בחברה הישראלית ודוגלים בערכי שוויון הפרט וזכויות האשה. על אף ההתנגדות מינתה הוועדה, הפועלת במשרד המשפטים, 19 דיינים הידועים בקו נוקשה ביחסם למסורבות גט ולעגונות. בתגובה הגישו כמה ארגונים, ביניהם מבוי סתום ולצדו קולך, נעמ"ת וארגונים אחרים, עתירות לבג"ץ בטענה כי מועמדים ראויים יותר נדחו בשל שיקולים זרים. בג"ץ דחה את כל העתירות ואישר את מינוי הדיינים.
4. הגברת המודעות הציבורית: ארגון מבוי סתום, בשיתוף עם ארגון קולך, ערך משפט ציבורי בנושא סרבנות גט בנוכחות קהל רב כדי לפתוח דיון הלכתי בנושא זה לפני הציבור הרחב. הדיון נערך בהרכב של שלושה דיינים, והם דנו במקרה, שפרטיו התבססו על עשרות מקרים דומים המוכרים לארגון. הדיינים הציעו פתרונות הלכתיים שנפקדים כיום מבתי הדין הרבניים, כמו כפיית גט והפקעת קידושין. פעילויות נוספות: תצוגת אופנה שהוצגו בה 19 שמלות ודרכן סופר על נסיבות חייהן של מסורבות גט; כינוס עצרת רבת קהל לקראת הבחירות לכנסת ה-17, כדי לקרוא לפתרון מצוקת העגונות, ועוד.

הישגים עיקריים

1. הנשים שפונות אל מבוי סתום הן לרוב אלו עם הבעיות הקשות ביותר לפתרון. הארגון מצליח להשיג פתרונות משפטיים בשביל חלק ניכר מהנשים הפונות עליו.
2. הארגון מעניק תמיכה הוליסטית ורב-תחומית לפונות אליו ופועל באופן רב-מערכתי, הן בהענקת סיוע פרטני, והן בהגברת המודעות לנושא בקרב הציבור ובקרב מקבלי ההחלטות.
3. מאז הקמתו, הארגון התפתח ועבר ממתן תמיכה נפשית בלבד לפעילות משפטית וציבורית ענפה.

מבנה הצוות

מנכ"לית - משרה מלאה; עורכת דין - חצי משרה; מתמחה בעריכת דין - משרה מלאה; עובדת סוציאלית - שישים אחוזים משרה; 2 סטודנטיות לעבודה סוציאלית - כל אחת 3 ימים בשבוע; מנהלת משרד - שלושת רבעי משרה; רכזת תחום חקיקה - שמונים אחוז משרה; רכז תקשורת - שלושת רבעי משרה; גייסת כספים - שליש משרה.

פרטי התקשרות

מבוי סתום, רחוב בית לחם 152, ירושלים 91086

טל': 02-6712282 , פקס: 02-6711314

אימייל: mavoisatum@mavoisatum.org, אתר אינטרנט: www.mavoisatum.org

מרכז צדק לנשים

שנת הקמה: 2004

חזון: פתרון כולל ומלא לנשים יהודיות שרוצות להתגרש.

תעודת זהות

המרכז הוקם כדי להבטיח את הזכויות הבסיסיות של נשים ולקדם את מעמדן בבתי הדין הרבניים ובבתי המשפט לענייני משפחה בישראל. היוזמת היא אחת מהמשפטניות הידועות בעולם בתחומי מסורבות גט, עגינות וממזרות, ומטרתה היתה לספק מענה משפטי מקיף ועקרוני לסוגיית אפליית הנשים בהליכי גירושין, הנובעת בין היתר מהשליטה המלאה של בתי הדין הרבניים בישראל בתחום של גירושין. התפיסה המדריכה את המרכז היא כי לא ניתן לשנות את האפליה בתחום זה באמצעות סיוע משפטי פרטני, המחייב לקבל את כללי המשחק של בתי הדין הרבניים. המרכז שפועל מירושלים ומחיפה הציב לעצמו את היעד ליצור תקדימים משפטיים שיחוללו שינוי למען כלל הנשים. נשות המרכז מאמינות שיש לשלב בין תפיסות של דמוקרטיה וצדק מערביים ובין היהדות והחוק במדינת ישראל, ולפעול להתערבות בתי המשפט ומוסדות השלטון במדיניות ובהתנהלות של בתי הדין הרבניים.

מטרות

1. למזער ולמנוע את הפגיעה בחירותן של נשים המבקשות להתגרש מבעל סרבן.
2. ליזום ולהרחיב פתרונות משפטיים "עוקפי בית דין" כדי להשתחרר מהתלות בהסכמת הרבנים.
3. לעשות שימוש בבתי משפט אזרחיים כדי לכפות פתרונות על בתי הדין הרבניים.
4. לשנות את הרכב הדיינים בבתי דין רבניים להרכבים שמרניים ומחמירים פחות.

אסטרטגיות

תביעות ועתירות עקרוניות.

קהלי יעד עיקריים

1. בתי המשפט ובתי הדין הרבניים.
2. מסורבות גט ועגונות.

פרויקטים מרכזיים

1. עתירות לבית המשפט העליון: המרכז מגיש עתירות לבג"ץ בנושאים עקרוניים. בין השאר, הצטרף המרכז כידיד בית המשפט לעתירת אשה, שבית הדין חייב אותה לשלם לבעלה סך של 60,000 ש"ח תמורת הוויתור על זכותו להיות נשוי לה; המרכז הגיש עתירה נגד מדיניות המוסד לביטוח לאומי, המאפשרת ביטול חובות של בעלים סרבנים תמורת הסכמתם לגט.
2. תביעות בבתי משפט לענייני משפחה: המרכז יצר ערוץ משפטי חדש ותקדימי, המאפשר הגשת תביעות נזיקין נגד סרבני גט. תקדים ראשון בעניין זה ניתן ב-2004, ונפסק בו על 425,000 ש"ח פיצויי נזיקין לאשה שבעלה סירב לתת לה גט אף כי בית הדין חייב אותו לעשות זאת. במשפט אחר נפסקו נגד הבעל פיצויי נזיקין בסך 2.5 מיליון ש"ח. הבעל, שישב באותה עת בכלא, נתן גט בתמורה לביטול הפסיקה נגדו. נוסף על כך, במקרים קשים ועקרוניים, המרכז גם מייצג נשים בבתי הדין הרבניים.
3. הסכמי קדם נישואים: המרכז יזם הסכם קדם נישואין חדשני, "שטר לנישואין בצדק ובמשפט". המרכז מפיץ את ההסכם הזה לצד עוד 6 הסכמים הקיימים כיום, בין השאר, באמצעות חוברת משותפת עם מרכז רקמן המשווה בין ההסכמים הקיימים. החוברת, שהופקה ב- 2007, מופצת בין עורכי דין לענייני משפחה, באקדמיה, בארגונים ובמוסדות.
4. העלאת מודעות ציבורית: המרכז יזם תערוכה נודדת שכותרתה "מכבסים את הכביסה בחוץ", שהציגה חבל כביסה שתלויות עליו חולצות גברים ועל החולצות מודפסים פסקי דין של בתי הדין הרבניים. התערוכה הוצגה לראשונה בכנס של ארגון קולך ב-2007. כמו כן, אחת מהטוענות הרבניות של המרכז מפרסמת טור שבועי באתר החדשות Ynet ומספרת לקוראות/ים את סיפוריהן של נשים בבתי הדין הרבניים. לטור כ- 30,000 קוראים/ות מדי שבוע.

הישגים עיקריים

1. המרכז הצליח ליצור תקדים משפטי שמטיל פיצויי נזיקין על סרבני גט, ובכך פתח עבור הנשים ערוץ משפטי חדש, שמהווה אמצעי לחץ על הגברים לשחרר לחופשי את בנות זוגם.
2. לאחר שנה של עבודת ניסוח, פרסמו המשפטניות של המרכז הסכם קדם נישואין, ייחודי ומקיף, שעונה על כלל הסוגיות המהותיות הכרוכות בהתרת נישואין.
3. המרכז הוא שותף מרכזי ופעיל בוועדת ההיגוי של קואליציית עיקר, הכוללת 27 ארגונים הנאבקים למען מסורבות גט ועגונות. המרכז מפנה כ-200 נשים בשנה לקבלת סיוע בארגונים העוסקים בכך.

מבנה הצוות

מנכ"לית - משרה מלאה; עורכת דין - שלושת רבעי משרה; טוענת רבנית - חצי משרה ; רכזת פרויקטים - שלושת רבעי משרה; רכזת גיוס משאבים - פרילאנס.

פרסומים מרכזיים

מרכז צדק לנשים, הסכם לנישואין בצדק ובהגינות, 2007.

פרטי התקשרות

מרכז צדק לנשים, רחוב עמק רפאים 43 ירושלים

טל': 02-5664390, פקס: 02-5663317

סניף חיפה- רחוב לוחמי הגטאות 27, חיפה

טלפקס: 04-8552871

אימייל: cwj@cwj.org.il, אתר אינטרנט: www.cwjgooglepages.com

מרכז רקמן - המרכז לקידום מעמד האשה*

שנת הקמה: 2001

חזון: סיום האפליה המגדרית במשפחה ובחברה באמצעות שינויים במשפט ובחקיקה.

תעודת זהות

המרכז הוקם בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת בר אילן כדי לפעול לשינוי האפליה המגדרית בישראל באמצעות פעילות משפטית, חברתית ולוביסטית. המרכז מתמחה בשילוב בין פעילות אקדמית ומשפטית בתחום של דיני משפחה. מיקומו בתוך אוניברסיטת בר-אילן מאפשר לו לנצל את היתרונות של ידע ומחקר אקדמי לביסוס טענותיו ולהרחבת השפעתו. המרכז מתמקד בהענקת סיוע משפטי פרטני, בהגשת תביעות ועתירות עקרוניות לבתי משפט, בפרסום דפי מידע ודו"חות בתחום המשפט והפצתם בין קובעי מדיניות ומובילי דעה בבתי דין רבניים ובתי משפט ובהעצמת נשים בכלכלה ובחברה.

מטרות

1. לקדם שוויון זכויות לנשים בדיני משפחה.
2. להעמיק את הידע על אפליית נשים במשפט בקרב מקבלי החלטות.
3. לקדם נשים דתיות לעמדות הנהגה.
4. לתרום להעצמה כלכלית של בעלות עסקים קטנים ולקדם מנהיגות נשים.

אסטרטגיות

1. פעילות במסגרת המערכת המשפטית, כולל סיוע פרטני והגשת תביעות בנושאים עקרוניים.
2. הפצת ידע בתחום של אפליית נשים בדיני משפחה.
3. קורסי העצמה לנשים בתחומי כלכלה ופיתוח מנהיגות.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים מוחלשות שחיות בעוני, שמתמודדות עם סוגיות בדיני משפחה.
2. קובעי מדיניות בבתי משפט, בתי דין רבניים ובכנסת.

פרויקטים

1. קליניקה לסיוע משפטי לנשים בדיני משפחה: מתן ייצוג וייעוץ משפטי ללא תשלום לנשים שחיות בעוני, אך אינן זכאיות לסיוע משפטי מהמדינה. את הסיוע המשפטי מגישות עורכות דין והן מייצגות את הנשים בכל הערכאות המשפטיות הרלוונטיות, הן בבתי משפט למשפחה והן בבתי דין רבניים. כ-20 נשים בשנה מקבלות ייצוג משפטי וכ- 120 נשים בשנה מקבלות ייעוץ משפטי.
2. הכשרת סטודנטיות/ים למשפטים בסיוע וייעוץ משפטי לנשים בדיני משפחה: מדי שנה נבחרים 20 סטודנטיות וסטודנטים ללוות את תהליך הייצוג המשפטי של הנשים הפונות למרכז בערכאות השונות. הסטודנטיות והסטודנטים מקבלות/ים העשרה אקדמית בתחום עיסוקו של המרכז ובסוגיות פמיניסטיות של אפליית נשים.
3. הצעות חוק ועתירות לבג"ץ במקרים עקרוניים: בין השאר הוגשה עתירה נגד פסיקה של בית הדין הרבני כי יש להעביר קטין שחי עם אמו בארצות הברית למשמורת אביו שחי בישראל. העניין המרכזי בתיק הוא שאלת סמכותם של בתי הדין הרבניים במדינת ישראל על יהודים שאינם אזרחי המדינה ואינם תושביה. טרם התקבלה החלטה. המרכז מגיש גם הצעות חוק, למשל, הצעת חוק שיפוט בענייני התרת נישואים מ-2005, שהתקבלה בכנסת; הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג, שהתקבלה; הצעת חוק, שהוגשה ב-2008, לחייב את בתי הדין הרבניים לקיים ולאכוף פסקי דין של גירושין וטרם התקבלה ועוד.
4. פרסומים: פרסום פסקי דין של בתי הדין הרבניים, קובצי חקיקה, ניירות עמדה ודו-שנתון סטטיסטי על נשים ומשפחה בישראל. 3 פעמים בשנה המרכז מפרסם את פסקי הדין בתחום דיני משפחה שניתנו בבתי דין רבניים. עד לתחילת פרסומו של כתב העת "הדין והדיין", לא היה פרסום שוטף של הפסיקות של בתי הדין הרבניים ועל כן הם חמקו מביקורת ציבורית. גיליונות כתב העת נשלחים לעורכות/י דין, טוענות/ים רבניות/ים, שופטות/ים ונשים/אנשים שעוסקים במחקר אקדמי בתחום. המרכז הוציא לאור קובץ בשם "נשים בחוק", המקבץ את כל החקיקה הנוגעת למעמדן המשפטי של נשים בישראל בנושאי תעסוקה, חיים ציבוריים, משפחה, נישואים והולדה, רווחה ואלימות כלפי נשים. בשיתוף עם ארגון בזכות, פרסם המרכז נייר עמדה על נגישותם של שירותי בריאות האשה בישראל לנשים עם מוגבלויות. מאז 2005 המרכז פרסם 2 גיליונות של דו-שנתון סטטיסטי, הכולל נתונים ומידע מפורט ומקיף על ההיבטים השונים של נשים ומשפחה, נתונים על אלימות כלפי נשים, סטטיסטיקה משפטית על פי הכרעות בתחום דיני משפחה, נתונים על נשים ושוק העבודה ועוד.
5. קורס מנהיגות לנשים דתיות: בשיתוף עם ארגון קולך והמרכז לחקר האשה והיהדות גובש קורס לנשים דתיות אורתודוקסיות שמטרתו לקדם אותן לפעילות ולמנהיגות קהילתית-חברתית. עד כה התקיימו 3 קורסים, והשתתפו בהם 90 נשים.
6. תוכנית מנטוריות: מרכז רקמן וארגון קולך מפעילים מזה שנתיים תוכנית מנטוריות. במסגרת התוכנית, נשים שיש להן ניסיון מנהיגותי מלוות נשים דתיות בתחילת הפעילות החברתית-קהילתית שלהן ומסייעות להן לפתח מיומנויות הנהגה וליזום פרויקטים חברתיים.

7. העצמה כלכלית: תוכנית מנטוריות בשיתוף עם מט"י (מרכז לטיפוח יזמות) ברעננה ועם הממונות על מעמד האשה ברשות המקומית רעננה ובמועצה האזורית דרום השרון. המשתתפות בקורסים למדו שיווק, ניהול משא ומתן, ניהול כספים, רישות עסקי ועוד.
8. עלמ"ה- ערכים, לימוד ומנהיגות לבנות מצווה: תוכנית שמיועדת להעצמה אישית-פמיניסטית של בנות בגיל בת מצווה, בכיתה ו'. התוכנית כוללת 12 מפגשים שבועיים, אחד מהם הוא מפגש עם ההורים.
9. כנסים אקדמיים וימי עיון: המרכז עורך כנסים אקדמיים שמעלים לדיון סוגיות עכשוויות בנושא נשים, משפחה ומשפט בישראל בהשתתפותם של נשים ואנשים מהאקדמיה, שופטות/ים, עורכות/י דין, רבניות/ים ועובדות/ים סוציאליות. בנוסף, עורך המרכז ימי עיון לציבור נותני הסיוע לנשים בדיני משפחה, כדי להעניק להם העשרה מקצועית בתחום.
10. פעילות למען מסורבות גט ועגונות: בשיתוף עם מרכז צדק לנשים הפיק המרכז חוברת המאגדת בתוכה נוסחים שונים של הסכמי קדם נישואים לצד הסברים מפורטים בנושא. החוברת הופצה בכנסים אקדמאיים ומשמשת גם ככלי להכשרת מתנדבות ומתנדבים, שמנחים חוגי בית וסדנאות המיועדים לפנות לציבור הרחב. המרכז שותף בקואליציית עיקר הנאבקת בתופעת העגונות ומסורבות הגט בישראל.

הישגים עיקריים

1. מאז הקמתה זכתה התוכנית לסיוע משפטי לחשיפה רחבה: כ-70 נשים קיבלו ייצוג משפטי, ושיעורי ההצלחה בתיקים עומדים על 90% ; כ-200 נשים קיבלו סיוע משפטי ויותר מ-70 סטודנטיות/ים הוכשרו לשמש שגרירות/ים לזכויות נשים. התוכנית השתתפה גם בהעברת התיקון לחוק שיפוט בתי דין רבניים, תיקון שמרחיב את הסיוע לנשים עגונות שאינן מתגוררות בישראל.
2. המרכז משמש מקור מידע אמין, מקצועי ומוסמך לעוסקות/ים בתחום דיני משפחה. גיליונות "דין ודיין", הדו"חות והשנתון הסטטיסטי שהוא מפיץ הרחיבו במידה ניכרת את הידע על המתרחש בתוך בתי הדין הרבניים ועל פגיעה בזכויותיהן של נשים בדין ובחוק.
3. המרכז יכול להצביע על שינויי מדיניות שנעשו בזכותו, גם בזכות הצעות החוק, שלרוב מתקבלות בכנסת, וגם בזכות ההכרה במעמדו האקדמי המרכזי.

מבנה הצוות

יו"ר המרכז - עובדת כחלק מפעילותה כמרצה באוניברסיטה; מנהלת המרכז - משרה מלאה; שתי עורכות דין לסיוע משפטי פרטני - משרה מלאה כל אחת; עורכת שנתון סטטיסטי ואחראית גיוס משאבים - חצי משרה; חמש סטודנטיות - 15 שעות בשבוע כל אחת.

פרסומים מרכזיים

- נשים בחוק, קובץ חקיקה 2002.
- שאלה של גישה - נגישות שירותי בריאות האשה בישראל, נייר עמדה, 2003.
- נתונים כמותיים של נשים מוגבלות ניידות בישראל, נספח לנייר עמדה, 2004.
- קובץ מאמרים, התוכנית להכשרת נשים דתיות למנהיגות (בשיתוף קולך), 2004.
- קובץ מאמרים, התוכנית להכשרת נשים דתיות למנהיגות (בשיתוף קולך), 2004.
- נשים ומשפחה בישראל, דו-שנתון סטטיסטי 2005.
- נשים ומשפחה בישראל, דו-שנתון סטטיסטי, 2007.
- ערכה למנטורית, המרכז לטיפוח מנהיגות נשית דתית (בשיתוף קולך), 2007
- הדין והדיין - פסקי דין רבניים בנושא משפחה, גיליונות 1-16, 2003-2008.

פרטי התקשרות

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רקמן, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900
טל': 03-5318895, פקס: 03-7360499
אימייל: rackmanc@mail.biu.ac.il
אתר אינטרנט: www.law.biu.ac.il/rokmanH.shtml

* מרכז רקמן פועל במסגרת אוניברסיטת בר-אילן

משפחה חדשה*

שנת הקמה: 1998

חזון: הקמת תא משפחתי לכל אשה ואדם על פי בחירתם והכרה חוקית בזכות היסוד של כל פרט להקים משפחה על פי דרכו והעדפתו.

תעודת זהות

ארגון משפחה חדשה פועל להכרה ערכית וחוקתית בכל התאים המשפחתיים בישראל ולהשוואת זכויותיהן של משפחות מכל הסוגים. הארגון מסייע לכל מי שחפץ/ה לבנות זוגיות, הורות ומשפחה. משפחה חדשה הוא הארגון הראשון והיחיד בישראל שמציע מענה לכל הסוגיות בתחום דיני המשפחה תחת קורת גג אחת.

מטרות

1. לסייע למימוש זכותם של כל גבר ואישה בישראל להקים משפחה על פי דרכו/ה, מצפונו/ה ואמונתו/ה.
2. לתמוך בזכויות המשפחה כזכויות חברתיות, כלכליות ואזרחיות.
3. לשנות את השיח הציבורי הדומיננטי בישראל על מושג המשפחה כך שהמושג יכלול מגוון רחב של תאים משפחתיים, בהם: משפחות חד-הוריות, משפחות חד-מיניות, זוגות שנישאו בטקס אזרחי, נישואי מהגרי עבודה, נישואים בין לא-יהודים ועוד.

אסטרטגיות

1. ייעוץ וסיוע משפטי פרטני, כולל ייצוג בבתי משפט.
2. יצירת תקדימים חברתיים-משפטיים בנושא המשפחה.
3. קיום טקסים של נישואי חוזה.
4. קידום הצעות חוק.
5. יחסי ציבור והפצת חומר הסברה לציבור הרחב, כולל פרסום דו"חות מחקריים.

קהלי יעד עיקריים

1. מובילות/י דעת קהל.
2. נשים ואנשים שהמדינה אינה מכירה חוקית בזוגיותם ובמשפחתם.

פרויקטים מרכזיים

1. ייעוץ וסיוע משפטי ומרכז מידע על דיני משפחה: הייעוץ המשפטי ניתן על ידי עורכות ועורכי דין שמתמחים בנושא. הייעוץ והסיוע ניתנים לזוגות הנישאים בנישואין אזרחיים, לזוגות שנישאים ברבנות, לזוגות שחיים ללא נישואים וללא הסכם זוגיות, לזוגות ידועים בציבור, לזוגות בזוגיות שנייה, לזוגות בנישואים בין בני זוג מדתות שונות, לזוגות של ישראלים שאינם יהודים, לזוגות של מהגרי עבודה, לזוגות של עולים חדשים, לזוגות חד-מיניים, למשפחות חד-הוריות, למשפחות הסובלות מאלימות במשפחה. הארגון מפעיל מרכז מידע לכל דורש/ת שכולל את הנושאים הבאים: דרכים להקמת משפחה, הסכמי ממון, הסכמי נישואים, הסכמי הורות, נישואים וגירושים, מזונות, צוואות, ענייני פריון ועוד. מאז הקמתו קיבל הארגון כ-65,000 פניות בנושאים השונים.
2. עתירות לבג"ץ ותביעות לבתי משפט בנושאים עקרוניים: העמותה היתה מעורבת, בין השאר, במאבקים המשפטיים הבאים: עתירה שבעקבותיה החליט בג"ץ להורות למועצת הרבנות לבטל את הדיון בבית הדין לבירור יהדותם של עולים חדשים לפני נישואיהם; ניצחון במאבק משפטי נגד קופות החולים שהשווה את זכותן של נשים רווקות לקבל טיפולי פריון לזכותן של נשים נשואות; הכרעת בית משפט לאשר לבת זוג, ידועה בציבור, להרות מזרע בן זוגה שנפטר; הסכמתו של בית משפט לאשר לאשה מעוכבת גט להרות מזרע של תורם לא יהודי, כדי שילדיה לא ייחשבו ממזרים ועוד.
3. נישואים אזרחיים ו"נישואי חוזה": הארגון ניסח וערך כ- 1550 טקסי נישואים באמצעות כתב התקשרות חוקי, המכונה "כתב זוגיות". כתבי הזוגיות, שקושרים בני זוג שחיים יחד ומנהלים משק בית משותף, מוכרים רשמית ברשויות מקומיות ובמוסדות ציבור רבים.
4. קידום הצעות חוק: הארגון יוזם ומקדם בכנסת חקיקה של חוקים שנועדו לסייע לכל אשה ואדם לממש את זכותם להקים משפחה על-פי בחירתם ולקיים אותה ללא פגיעה וללא הפלייה. עד כה הוגשו 17 הצעות חוק, רובן עדיין בשלבי דיון שונים. תיקון לחוק עבודת נשים התקבל ב-2007.
5. הסברה: עורכות/י דין של הארגון מציעות שורה של הרצאות העוסקות בהיבטים השונים של התא המשפחתי לסוגיו. אחת לשנה הארגון מפרסם דו"ח על מצב המשפחה בישראל. הארגון הפיק 11 חוברות על זכויות אדם במשפחה בעברית, רוסית ואנגלית והוציא לאור את הספר "תורת המשפחה החדשה". כמו כן הוא מוציא מדי שנה דו"חות מחקר שעוסקים במשפחות חד הוריות, זוגיות חד מגדרית, זוגות ידועים בציבור, מצב המשפחה הפלסטינית ועוד.

הישגים עיקריים

1. הכרה מתרחבת בשיח הציבורי בקיומם של זוגות ומשפחות מסוגים שונים. המאבקים שמנהל הארגון זוכים לסיקור נרחב בתקשורת הישראלית.
2. הארגון מפרסם מחקרים מקצועיים ונתונם סטטיסטיים על "משפחות חדשות" ומדריכים בנושאים של חוקים וזכויות. המידע זמין לזוגות שההלכה אינה מכירה בזוגיותם, לנשות/אנשי

אקדמיה ולמובילי דעת קהל.

3. תיקון חוק עבודת נשים: התיקון, שהארגון ניסח אותו ופעל לקידומו, התקבל ב-2007. זה אחד התיקונים הסוציאליים החשובים שנעשו בשנים האחרונות. התיקון מאריך את חופשת הלידה כדי לאפשר ליולדת תקופת הסתגלות סבירה למצב ההורות החדש ולמשפחה לקלוט את התינוק.
4. השנה הודיעה עירית תל אביב רשמית כי תכבד את תעודת הזוגיות של ארגון משפחה חדשה ותספק לזוג את כל השירותים העירוניים. בעקבותיה פעלו עיריית לוד ועיריית מבשרת ציון. אפשר להציג את תעודת הזוגיות לפני כל מוסד ציבורי או פרטי והיא משמשת ראיה משפטית על קשר זוגי משפחתי.
5. לאחרונה הודיע ראש הממשלה כי בעקבות העתירה שהגיש ארגון משפחה חדשה לבג"ץ יונהגו בישראל נישואין קונסולריים.
6. ארגון משפחה חדשה קבע תקדים בינלאומי: הארגון ייצג הורים שביקשו לעשות שימוש בזרע בנם שנהרג בפעילות בעזה וזכו במשפט. בית המשפט לענייני משפחה אישר הפריית "אם מיועדת" מזרע החייל שנהרג.

מבנה הצוות

מנכ"לית - משרה מלאה; מנהלת פרויקטים - שלושת רבעי משרה; 2 עורכות דין - משרה מלאה כל אחת; רכזת מחקר - משרה מלאה; רכזת גיוס משאבים - משרה מלאה.

פרסומים מרכזיים

- רוזנבלום אירית, כסף, זוגיות ומשפחה, 2005.
- רוזנבלום אירית, מפת הדרכים לזוגיות חדשה, 2006.
- משפחה חדשה, מדריך לפריון, 2006.
- משפחה חדשה, המדריך הראשון בישראל לזכויות המשפחה, 2007.
- משפחה חדשה, מדריך לזכויות ידועים בציבור, 2007.
- רוזנבלום אירית, צורת המשפחה החדשה, 2007.
- רוזנבלום אירית, מדריך מלא לנישואים וחתונות, 2007.

פרטי התקשרות

ארגון משפחה חדשה, רחוב נחמני 34, תל אביב 65795

טל': 03-5660501, פקס: 03-5600720

אימייל: newfamily@newfamily.org.il, אתר אינטרנט: www.newfamily.org.il

* ארגון משפחה חדשה, בשונה משאר הארגונים בחלק זה, עוסק בסוגיית ההכרה במגוון משפחות בישראל ומתמקד פחות בשאלת מעמד האשה בדת היהודית.

קולך - פורום נשים דתיות

שנת הקמה: 1998

חזון: שוויון זכויות לאשה הדתית בחיים הציבוריים והמשפחתיים.

תעודת זהות

הארגון מבוסס על ברית נשים המחויבות להלכה, למסורת ישראל ולשוויון מגדרי. ארגון קולך הוקם במטרה להעלות את המודעות הציבורית לאפליה שסובלות ממנה נשים יהודיות דתיות וכדי להשפיע על שינוי מיקומה של האשה הדתית בחברה ובמשפחה. בחינת מצבה של האשה הדתית במסגרות החברתיות, הקהילתיות והדתיות מצביעה כיום על תחומים רבים שקיים בהם פער גדול בין יכולתה האינטלקטואלית, הרוחנית והמעשית של האשה הדתית לבין מידת השפעתה; לקולה הייחודי של האשה אין כמעט השפעה על אופי החינוך, היא מודרת מן המנהיגות הציבורית, ואפשרויותיה לתרום לדמות הקהילה ולחיי הרוח שלה מוגבלת. הארגון מחויב לתיקון קיפוחה של האשה הדתית ולשיפור מעמדה בכלל מרחבי חייה.

מטרות

1. לקדם את מעמדה של האשה הדתית במשפחה, בבתי הכנסת ובמרחב הציבורי.
2. לכונן קהילה של נשים דתיות ששואפות לשוויון מגדרי ויצירת מרחבי דיון לנשים בסוגיות הלכתיות.
3. ליצור שיח הלכתי משותף לנשים ולגברים.
4. לעודד מנהיגות ויצירה של נשים דתיות.
5. לקדם רפורמות לשיפור מצבן של עגונות ומסורבות גט.

אסטרטגיות

1. מפגשים וכנסים לנשים דתיות בנושא שוויון מגדרי בהלכה.
2. הפצת חומרי הסברה לנשים וגברים דתיים.
3. סיוע פרטני לנשים דתיות.

קהלי יעד עיקריים

נשים יהודיות-דתיות.

פרויקטים מרכזיים

1. מפגשים וכנסים לנשים דתיות: אחת לשנתיים עורך הארגון כנס בינלאומי שנמשך יומיים בהשתתפותן של כ-2000 נשים. בכנס נידונות סוגיות כמו- האשה ויהדותה, אלימות כלפי נשים בציבור הדתי, מסורבות גט ועגונות ועוד. פעמיים בשנה הארגון עורך סופי שבוע המתמקדים בנושאים ספציפיים, כמו תפילה ושירה של נשים, ובכינוסים אלה משתתפות כל פעם כ-100 נשים. הארגון מקיים גם תחרות בנושא "פיוט מהלל של האשה היהודייה". לארגון 10 סניפים פעילים ברמות-ירושלים, במעלה אדומים, ברחובות, בפתח תקווה, בתל אביב, ברמת גן-גבעתיים, ברעננה, באשדוד ובצפון. בשנה הקרובה ייפתחו 2 סניפים נוספים בחיפה ובבאר שבע.
2. הפצת חומר הסברה: הארגון מפיץ מדי שבוע עלון בשם "קולך", ונשים דתיות כותבות בו על מגוון נושאים מנקודת מבט פמיניסטית. העלון מופץ ב- 60,000 עותקים ל- 4,700 בתי כנסת. כמו כן פרסם הארגון עד כה 23 קבצי מאמרים שנכתבו לקראת הכנסים שארגן.
3. מאבק באלימות כלפי נשים: בשנים הראשונות להקמתו הוביל הארגון מאבק למען הרחקתו של אחד מבכירי המרצים הדתיים באוניברסיטת בר אילן שנחשד באלימות מינית כלפי סטודנטיות. מאבקו של הארגון בהנהלת האוניברסיטה הסתיים בפיטוריו של האיש. בעקבות המאבק הזה החלו מאות נשים דתיות, שנפגעו מאלימות מינית, לפנות לקבלת סיוע מהארגון. בשנה שעברה הקימה קולך ועדה שהשתתפו בה נשים מהארגון ורבנים בעלי השפעה, וביחד ניסחו כללי אתיקה להתנהלותם של מורים ורבנים עם תלמידותיהם. הפעילות הזאת העלתה לראשונה לתודעת הציבור הדתי את קיומה של תופעת האלימות כלפי נשים שקיימת בקרבו.
4. העצמת מנהיגות ופורום קולך לצעירות: בשיתוף עם מרכז רקמן באוניברסיטת בר אילן גובש קורס מנהיגות לנשים דתיות אורתודוקסיות שמטרתו לקדם אותן לפעילות ציבורית וקהילתית. בנוסף, הארגון מפעיל יחד עם מרכז רקמן תוכנית מנטוריות. בתוכנית הזאת נשים עם ניסיון מנהיגותי מלוות נשים דתיות בתחילת עשייתן החברתית-קהילתית, ומסייעות בפיתוח מיומנויות הנהגה ובבניית פרויקטים חברתיים שמותאמים לכישוריהן של הנשים. עמותת קולך הקימה גם מאגר מרצות בנושא "דמויות נשים מהמקרא, יהדות ומגדר". במסגרת הארגון פועל פורום צעירות, מבנות 18 עד 28. הפורום משלב גם צעירים דתיים בקבוצות לימוד תורה ובערבי לימוד משותפים שדנים בסוגיות של אי שוויון מגדרי בהלכה.
5. מניינים שוויוניים: במספר הולך וגדל של בתי כנסת מתקיימים, ביוזמת קולך, מניינים שוויוניים. המחיצה בין גברים לנשים מוצבת באמצע ביניהם, ללא הפרדה היראַרכית הנהוגה עדיין ברוב בתי הכנסת. מניינים כאלה מצויים כיום בבתי כנסת בירושלים, במודיעין, בשוהם ובקריות.
6. פעילות משפטית: ארגון קולך הצטרף לכמה עתירות לבג"ץ יחד עם ארגוני נשים נוספים, בין היתר, להעמדתו לדין של נשיא ישראל לשעבר משה קצב, ולביטול מינויו של השר חיים רמון שהורשע במעשה מגונה, למשנה לראש הממשלה. העתירה נגד רמון נדחתה. בשיתוף עם קואליציית עיקר הפועלת למען זכויות העגונות ומסורבות הגט, הגיש הארגון ב-2007 בג"ץ

נגד הוועדה למינוי דיינים, בדרישה לשנות את הרכב הוועדה כדי שהיא תמנה רבנים מתונים יותר. בג"ץ דחה את עתירות הארגונים ואישר את מינוי הדיינים.

7. נשות ארגון קולך ניסחו הסכם קדם נישואין ל"הפצת כבוד הדדי", והן מפיצות אותו בין נשים כדי שבמקרה הצורך תהיה להן דרך להתמודד עם בעיות של עגינות ועם סירוב גט. ב-2004 הגיש הארגון הצעת חוק לפתרון בעיית מסורבות הגט. לפי ההצעה, במקרים שבית הדין הרבני פוסק גט, ובן הזוג לא מקיים את פסיקתו בתוך שנה מאז ההחלטה, תיחשב האשה כמי שלא קודשה על ידי בעלה ואינה תלויה ברצונו להתגרש.

הישגים עיקריים

1. מאז הקמת קולך, נוצרה והתרחבה ההכרה בקרב הציבור היהודי הדתי בישראל בתופעה של אפליה ואלימות כלפי נשים ובבעיות של מסורבות גט ועגונות.
2. יצירת קהילה של נשים דתיות ברחבי הארץ ומפגשים תדירים ביניהן בסניפים ובכנסים.
3. יצירת מניינים שוויוניים לנשים וגברים והרחבתם לעשרות בתי כנסת בישראל; הרחבה של תפילה ושירה של נשים, שלא התקבלה בעבר.
4. בזכות הישגיה, קיבלה קולך את פרס האגודה לזכויות האזרח לשנת 2007.

מבנה הצוות

מנכ"לית - ללא שכר, בהתנדבות; רכזת הארגון - משרה מלאה; מנהלת אתר - שליש משרה; רכזת פרויקט מנטוריות - רבע משרה.

פרסומים מרכזיים

- שילה מרגלית, להיות אשה יהודיה, 2001.
- שילה מרגלית, להיות אשה יהודיה, 2003.
- כהן טובה ולביא עליזה, להיות אשה יהודיה, 2005.
- כהן טובה, להיות אשה יהודיה, 2007.

פרטי התקשרות

קולך - פורום נשים דתיות, ת.ד. 10502, ירושלים 91104
טל': 02-6720321, פקס: 02-6730595
אימייל: kolech@kolech.com, אתר אינטרנט: www.kolech.org.il

* בקידום מעמד האשה בהלכה היהודית עוסקים גם הארגונים הבאים: ויצו; נעמ"ת.

פמיניזם מזרחי*

תנועת אחותי - למען נשים בישראל

שנת הקמה: 1999

חזון: צדק כלכלי וחברתי המושתת על תפיסה פמיניסטית מזרחית המחברת נושאים של זהות, לאומיות, אתניות ופמיניזם.

תעודת זהות

תנועת אחותי הוקמה כדי לפעול עם נשים המודרות מן ההגמוניה החברתית-אשכנזית: נשים מזרחיות, ערביות, יוצאות אתיופיה וחבר העמים ומהגרות עבודה. את התנועה הקימו פעילות פמיניסטיות מזרחיות שהציבו להן למטרה להעלות על סדר היום הציבורי נושאים של צדק כלכלי וחברתי המושתתים על תפיסה פמיניסטית מזרחית המחברת נושאים של זהות, לאומיות, אתניות ופמיניזם. אחד ההדגשים של תנועת אחותי הוא התעצמות כלכלית של נשים מוחלשות מהפריפריה הגיאוגרפית, הכלכלית והתרבותית בישראל, והיא פועלת למען יצירתה של חברה צודקת ושוויונית, שמשתלבת עם סביבתה הגיאוגרפית במזרח התיכון. תנועת אחותי פועלת בשלושה מרכזים ברחבי הארץ, המשמשים מקום מפגש פוליטי ורב תרבותי לנשים.

מטרות

1. להעלות את הנראות של השיח הפמיניסטי המזרחי הן בשדה הארגונים הפמיניסטים והן בציבור הישראלי בכללו. לשנות את ההיראכיה החברתית המציבה את האשכנזים והאשכנזיות בראש הפירמידה הפוליטית-כלכלית-חברתית בישראל באמצעות קידום הבולטות של נשים מזרחיות בשיח ובעשייה הפמיניסטים וביצירת שיח רב-תרבותי. להרחיב את הנוכחות של נשים מזרחיות במרחב הפמיניסטי והציבורי באמצעות העלאת נושאים שהם רלבנטיים לחייהן, כמו עוני, גזענות, לאומיות, אתניות, והזיקה ביניהם.
2. לתמוך בנשים ממעמד כלכלי נמוך וליצור מפגשים והידברות בין נשים מאוכלוסיות מוחלשות ומודרות.
3. ליצור מרחב תרבותי ליוצרות מזרחיות, אשר עד להקמת התנועה היו שקופות בעיני הציבור הדומיננטי, ולתת נראות לתרבות ואמנות מזרחית של נשים.

4. ליזום מאבקים ציבוריים נגד דיכוי ואפליה של נשים מאוכלוסיות מוחלשות.

אסטרטגיות

1. בית פתוח לנשים שפונה לרחוב וממוקם בדרום תל אביב, שמשמש מרחב לפעילות פוליטית ותרבותית.
2. ייעוץ משפטי פרטני לנשים מאוכלוסיות מוחלשות.
3. תנועה אקטיביסטית בניהולן והשתתפותן של נשים פמיניסטיות-מזרחיות.
4. מפגשים ומאבקים משותפים של נשים מאוכלוסיות וזהויות מודרות.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים מאוכלוסיות וזהויות מודרות, בהן מזרחיות, ערביות, יוצאות אתיופיה, אפריקה וחבר העמים ומהגרות עבודה.
2. ארגונים פמיניסטים וחברתיים.

פרויקטים מרכזיים

1. בית אחותי: הבית משמש מרכז פמיניסטי לתרבות, אמנות וחברה. בבית התנועה מתקיימות ברציפות הרצאות, סדנאות, קורסים ותערוכות. בין השאר התקיימו במרכז קורס לשגשוג כלכלי, שהשתתפו בו נשים משכונות דרום תל אביב; תערוכות מתחלפות של יוצרות מזרחיות וערביות; הופעות של אמניות מזרחיות; יום עיון בנושא סחר בנשים שכלל סיור בבתי בושת באזור דרום תל אביב; הרצאות במגוון נושאים כמו בריאות נשים ו"תקציב 2007 - בין הפרטה לפיטורים"; ומפגשים בין נשים מקבוצות מודרות שונות. הבית משמש גם מקום מפגש חברתי-פוליטי לנשים מדרום תל אביב.
2. נשים בונות חברה של שלום: התוכנית בנויה ממפגשים קבועים שמטרתם להעלות יחד את התודעה פמיניסטית-מזרחית בקרב נשים מזרחיות ממצפה רמון ודרום תל אביב, נשים בדואיות מהנגב ונשים פלסטיניות מיפו. מטרת המפגשים היא ליצור שיח על נושא השלום, שבישראל יש עליו מונופול גברי, ולהטעין אותו בתכנים רלוונטיים לחייהן ולהתנסויותיהן של הנשים. המפגשים כוללים גם הרצאות של נשים יהודיות וערביות, שמציגות זוויות הסתכלות שונות על מושג השלום.
3. פרויקט רקמה: הפרויקט פועל בקרית גת עם נשים יוצאות אתיופיה, מומחיות באמנויות אתיופיות מסורתיות. במהלך הפרויקט הנשים משתתפות בתהליך של התעצמות כלכלית, שמטרתה להגביר את הנראות של יצירותיהן, דבר שמאפשר למכור אותן לציבור הרחב ולהפוך את פעילותן לרווחית. הנשים מקבלות ידע מקצועי נרחב מיוצרות בתחומן, בהן יוצאת אתיופיה בוגרת שנקר, ובד בבד משתתפות בתהליך של העלאת מודעות פמיניסטית סביב נושאים מגוונים. בראש השנה ובפסח, תנועת אחותי משווקת לארגונים עסקיים וחברתיים אריזות שי עם יצירות אמנות של משתתפות הפרויקט.

4. נשים יוצרות כלכלה פמיניסטית: שיתוף פעולה בין כ-70 נשים רוקמות, בהן המשתתפות בפרויקט רקמה מקרית גת, יוצאות אתיופיה מבאר שבע, פלסטיניות מאל-עזריה ובדואיות מרהט ובין חברת האופנה קום איל פו. מטרת השותפות היא להפוך את פרויקט הרקמה של הנשים לעסק כלכלי, רווחי ועצמאי ולחשוף את הנשים העובדות בקום איל פו ואת כלל השותפות בפרויקט לתכנים אידיאולוגיים המתמקדים בסוגיות של פמיניזם-כהה לצד תכנים עסקיים וכלכליים. הפרויקט מאפשר היכרות בלתי אמצעית בין נשים מעדות, תרבויות ומעמדות שונים.
5. נשים מבשלות עסק: פרויקט ניסויי שמטרתו ליצור חלופה ממשית למצוקת התעסוקה והפרנסה של נשים ולאתר דרכים שיהפכו את כישוריהן של נשים בבישול לכלכליים ולרווחיים. במסגרת הפרויקט המשותף לתנועת אחותי ולארגון קול האשה, נשים מתפעלות בירושלים מטבח קהילתי. הן מוכרות את המזון שהן מכינות ובמקביל משתתפות בסדנאות בבישול, ביזמות אישית ובהעצמה כלכלית ומקבלות ליווי עסקי פרטני במשך שנה.
6. סיוע בהתארגנות של מהגרות עבודה מנפאל: סיוע לנשים נפאליות להקים התארגנות עצמאית ולקבל ידע על זכויות בעבודה, בבריאות ובמשפט, אשר מאפשר להן להתמודד עם מציאות חייהן החדשה ועם סביבה חברתית ותעסוקתית מפלה וגזענית.
7. סיוע בהקמת עמותה של גולות וגולים מקונגו: נציגים של כ-150 גולות וגולים מקונגו שקיבלו מקלט מדיני בישראל פנו לתנועת אחותי כדי לקבל סיוע בהקמת עמותה עצמאית. אחותי סייעה לקהילה בניסוח ובתרגום של מסמכים ובפנייה לרשם העמותות. בזכות הפנייה הזאת הוקמה, לראשונה בישראל, עמותה אפריקאית שמטרתה להגיש סיוע שוטף לקהילה ולקיים קשר עם עמותות מקבילות בעולם, המייצגות את חמשת מיליוני אזרחי קונגו המפוזרים בארצות שונות.
8. מאבקים חברתיים: התנועה יוזמת מאבקים חברתיים ומשתתפת בהם. בין המאבקים שהיא שותפה להם היא מחאה המשכית נגד סחר בנשים. עמותת אחותי מפיקה אירוע שנתי לזכרן של הנשים שנרצחו במכון הליווי גולומב בתל אביב ומדריכה סיורים של נשים לבתי בושת. ב-2006 זכתה עמותת אחותי באות הוקרה ארצי על פעילותה בנושא המאבק בסחר בנשים מטעם הוועדה למאבק בסחר בנשים בכנסת ומטעם ארגון עצו"ם. העמותה מעורבת גם במאבק נגד גזענות במערכת החינוך. פעילות התנועה הפגינו נגד ההפרדה בין תלמידות מזרחיות לאשכנזיות בבית הספר החרדי עמנואל, ובשיתוף עם מרכז תמורה הגישה התנועה לבית משפט תביעה נגד האפליה. העמותה, יחד עם מרכז תמורה וארגוני נשים נוספים הגישה שתי עתירות לבג"ץ, נגד החזרתו של חיים רמון לתפקיד משנה לראש הממשלה לאחר הרשעתו במעשה מגונה. העמותה משתתפת בקואליציות של ארגונים, כמו הקואליציה למאבק בסחר בנשים, פורום ארגונים למאבק באבטלה, פורום נשים לתקציב הוגן, קואליציית ארגוני נשים להרחקת עבריינים מין מהשלטון ויזמה קמפיין בו השתתפו ארגונים נוספים לבחירתה של אשה לנשיאות המדינה.
9. פרסום הספר "לאחותי - פוליטיקה פמיניסטית מזרחית" בהוצאת בבל. הספר מציג אסופת

קולות של פעילות פמיניסטיות ויוצרות מזרחיות ומציע קריאה פוליטית-ביקורתית של המציאות החברתית-פוליטית בישראל.

10. ייעוץ משפטי ללא תשלום: הייעוץ ניתן אחת לשבוע ובמגוון נושאים. את הייעוץ נותנות סטודנטיות למשפטים והוא כולל גם סיוע בכתיבת קורות חיים למחפשות עבודה, ניסוח מכתבים והקניית מיומנות שימוש באינטרנט.

הישגים עיקריים

1. העלאת מודעות לפמיניזם מזרחי והנכחה של פמיניסטיות מזרחיות במרחב הפמיניסטי בישראל. מאז הקמת התנועה מקפידים ארגונים פמיניסטים רבים להכליל דוברות מזרחיות בכנסים ובאירועים. פעילותה של התנועה תרמה להרחבת השיח הפמיניסטי לסוגיות של גזענות ואפליה כלכלית-חברתית ולחיבור בין נושאים של שלום לנושאי חברה וכלכלה.
2. חשיפה יומיומית של אמנות מזרחית ושינוי ההתייחסות החברתית אליה מפולקלור לתרבות מרכזית, מוכרת ונראית.
3. שינוי המחאה המזרחית בישראל ממחאה שהנהיגו גברים מזרחיים למחאה בהנהגתן של נשים.
4. התנועה מצליחה לפעול בקשת רחבה ומגוונת של תחומי עשייה: אמנות ויצירה, התעצמות כלכלית, פעולות מחאה ועוד. הפעילויות נעשות הן בתוך בית אחותי והן בשטח וכוללות מפגשים בין אוכלוסיות נשים שונות, שמודרות על ידי החברה הישראלית-אשכנזית.
5. התנועה אינה מפרידה בין קהלי היעד לנותנות השירותים ולא בין האוכלוסייה המוחלשת לנשים שנאבקות למענה. היא אינה יוצרת היראַרכיה, שמקובלת בחלק מהארגונים הפמיניסטים, בין ה"מומחיות" ובין הצרכניות.

מבנה הצוות

מנהלת - משרה מלאה; מנהלת פרויקט נשים יוצרות כלכלה פמיניסטית - חצי משרה; מנהלת פרויקט רקמה - חצי משרה; מנהלת פרויקט נשים בונות חברה של שלום - שליש משרה; מנהלת מטבח קהילתי - שלושת רבעי משרה; מנהלת גיוס משאבים - חצי משרה.

פרטי התקשרות

תנועת אחותי - למען נשים בישראל, רחוב מטלון 70, תל אביב

טל': 03-6870545, פקס: 03-5379601

אימייל: achoti@zahav.net.il, אתר אינטרנט: www.achoti.org.il

מרכז תמורה- המרכז המשפטי למניעת אפליה

שנת הקמה: 2007

חזון: ביטול האפליה המגדרית, האתנית והלאומית בישראל בכלים משפטיים.

תעודת זהות

המרכז שם לו למטרה לייצג בתחום המשפטי אוכלוסיות מודרות, מוחלשות ומושתקות בחברה הישראלית, בהן מזרחים/יות, ערבים/יות, אתיופים/יות ונפגעות אלימות מינית. המרכז הוקם ביוזמתן של שתי עורכות דין מזרחיות, והוא מנסה להשתמש בכלים משפטיים כדי לשנות את התייחסות בתי המשפט לזכויותיהן של קבוצות אוכלוסיה מודרות. באמצעות ייצוג משפטי חברתי-רדיקלי, המרכז נאבק בשיח המשפטי האוניברסליסטי המקובל בישראל, שלא מספק מענה לחוויות החיים של קבוצות מיעוט פוליטיות בחברה. המרכז מאתר תיקים משפטיים פרטניים בתחומי אלימות נגד נשים, חינוך, דיור, קניין ואפליה נגד אזרחיות/ים מזרחיות כדי להיאבק לשינוי כולל בחברה ובמשפט.

מטרות

1. לפעול בין כותלי בית המשפט להגדלת הנראות של תיקים חברתיים המשקפים את תופעת האפליה המגדרית-אתנית- חברתית-כלכלית-חוקית בישראל והובלת מאבקים משפטיים עקרוניים.
2. לתת סיוע וייצוג משפטי חינם ואוזן קשבת לנשים ולגברים מקבוצות אוכלוסייה מופלות, ומאבק על החלת העדפה מתקנת למזרחיות ולמזרחים בבתי משפט.
3. ליזום ולקדם חקיקה שתשפר את מצבן של אוכלוסיות מודרות כלכלית-חברתית.
4. להפיץ ולפרסם מידע משפטי על אפליה אתנית- כלכלית-חברתית של קבוצות אוכלוסייה מודרות.

אסטרטגיות

ייצוג וסיוע משפטי פרטני, כולל עתירות לבג"ץ בתיקים עקרוניים.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים וגברים מקבוצות אוכלוסייה מודרות אתנית-חברתית-כלכלית.
2. נפגעות אלימות מינית.
3. ארגונים פמיניסטים וחברתיים.

פרויקטים מרכזיים

1. ייצוג משפטי פרטני של מזרחיות ומזרחים בקבלת שירותיים ציבוריים וייצוג משפטי של נפגעות אלימות מינית: במהלך 2007 טיפל המרכז ב- 25 תיקים משפטיים פרטניים. חלק מהתיקים הופנו למרכז על ידי ארגונים פמיניסטים וחברתיים כמו תנועת אחותי - למען נשים בישראל, מרכזי סיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, נעמ"ת, האגודה לזכויות האזרח וארגון טבקה הפועל למען יוצאות ויוצאי אתיופיה. בין התיקים שבהם עסק מרכז תמורה:
   - ייצוג של מאהל מחוסרות הדיור בתל אביב;
   - ייצוג ועד הורי הילדות המזרחיות בבית ספר החרדי בעמנואל;
   - תביעה משפטית בשם אמה של קורבן האונס והרצח שביצע עובד רשת ביתילי על גג החנות;
   - ייצוג משפטי של נאנסת באונס קבוצתי שנמשך שלושה ימים.
2. מאבקים משפטיים מטעם ארגונים פמיניסטים: מרכז תמורה יחד עם תנועת אחותי - למען נשים בישראל ובשם 11 ארגונים פמיניסטים יזם הגשת שתי עתירות לבג"ץ כדי לבטל את מינויו של עבריין המין המורשע, השר חיים רמון, לתפקיד משנה לראש הממשלה. אחרי דחיית העתירה הראשונה הגישו תמורה ואחותי בשם הארגונים עתירה נוספת לבג"ץ בבקשה לדיון נוסף בהרכב מורחב של שופטים כדי להפוך על פיה את החלטת בית המשפט. עתירה זו נדחתה אף היא.
3. קידום חקיקה תקדימית: למשל, הצעת חוק לתיקון חוק הסיוע המשפטי האזרחי, הצעת חוק שמבקשת לשנות את המצב הקיים, לפיו עבריינים שהורשעו בדין רשאים לנהל, בסיוע משפטי של המדינה, מערכה משפטית ארוכה ומתישה נגד דרישת קורבנותיהם לפיצוי כספי. הצעת החוק קובעת כי משהורשע אדם בעבירה אשר בגינה הוא נתבע לפיצוי של קורבנו, לא תעמוד לו הזכות לסיוע משפטי אזרחי מטעם המדינה. הצעת החוק עדיין נדונה בכנסת.
4. פרסום מאמרים משפטיים בנושאים חברתיים שונים: ביניהם הטרדה מינית, פיצוי בגין פגיעה בזכויות חוקתיות, המעמד המשפטי של מזרחיות/ים בישראל.

הישגים עיקריים

1. המרכז השיג שני תקדימים משמעותיים בבתי משפט: פסיקה תקדימית קובעת שבמשפט אזרחי שהתובעת בו היא אשה שעברה תקיפה מינית, היא תוכל להעיד בדלתיים סגורות ולא בנוכחות התוקף. תקדים נוסף נקבע בבית דין לענייני עבודה, שקבע כי מעסיק יחויב בפיצוי עובדת שנפגעה מהטרדה מינית במקום העבודה גם אם המטריד אינו שכיר של המעסיק.
2. המרכז משמש מוקד לפניות של ארגונים פמיניסטים וחברתיים ומוביל מאבקים משפטיים עקרוניים.
3. המרכז הצליח לחולל שינוי במדיניות ממסדית. עורכות הדין של תמורה חשפו שבבתי הספר המקצועיים בישראל, שתלמידיהם באים בעיקר מאוכלוסיות מודרות, לא מעניקים להם

חובה, כנהוג בבתי ספר אחרים. לאחר מאבק ממושך של המרכז הודיע משרד העבודה על הנהגת ביטוח חובה לתלמידות/ים.

מבנה הצוות

מנהלת המרכז - ללא שכר, בהתנדבות; עורכת דין ומנהלת אדמיניסטרטיבית - שלושת רבעי משרה; עורך דין - ללא שכר, מטפל בתיקים של הטרדות מיניות.

פרסומים מרכזיים

- ביטון יפעת, חוויית-חיים נשית וצפיות של נזק, 2007.
- ביטון יפעת, השפעתו של חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו על מעמדם של זוגות חד-מיניים, 2007.
- ביטון יפעת, כאבים באזור הכבוד, 2007.
- ביטון יפעת, מחירן של הדמעות, 2007.
- ביטון יפעת, המזרחיים בישראל והאתגר של התנועה ליהדות מתקדמת, 2007.
- ביטון יפעת, המעמד המשפטי של מזרחיים, 2007.
- שטרנברג אייל, מניעת הטרדה מינית בעבודה, 2007.
- שטרנברג אייל, מיתוס מול מציאות, 2007.

פרטי התקשרות

מרכז תמורה- המרכז המשפטי למניעת אפליה, משרד עו"ד שטרנברג ושות', דרך מנחם בגין 65, בית אשרא, תל אביב 67138

טל': 077-7949777, פקס: 077-7942777

אימייל: office@stlaw.co.il, אתר אינטרנט: http://tmura.org.il

* בפמיניזם מזרחי עוסקים גם הארגונים: אשה לאשה; החצר הנשית; פרלמנט נשים; קהילת נשים לומדת; קול האשה.

שותפות יהודית-ערבית*

קהילת נשים לומדת

שנת הקמה: 2002

חזון: הקמת קהילה פמיניסטית יהודית-פלסטינית ורב-תרבותית בפריפריה.

תעודת זהות

העמותה מקדמת את צמיחתה של קהילת נשים מגוונת, המורכבת מנשים פלסטיניות מישראל ומנשים יהודיות ממוצא לא אירופאי, שמתגוררות באזורי פריפריה מוחלשים. קהילת העמותה כוללת נשים פלסטיניות ונשים ממוצא הודי ומצרי, שגדלו אמנם בשפות ובתרבויות שונות, אך הן שותפות לניסיון של חיי דיכוי בתרבויות מיזוגניות. פלסטיניות מישראל נתונות לאפליה ולכיבוש, הן בשל התרבות הפלסטינית הגברית ומוסדותיה והן בשל המדיניות וההתנהלות הציונית המאופיינות באי שוויון ובמניעת זכויות מהציבור הפלסטיני בישראל. הנשים המזרחיות, שחיות מאז שנות ה-50 של המאה הקודמת, זה הדור השלישי, במשטר של דיכוי ממוסד ושיטתי, של הוקעה חברתית ושל גזענות מתמשכת, סובלות גם מהיעדר ייצוג ושקיפות במרחב הפוליטי. אלו הן הנשים שהעמותה מבקשת להעצים, ובעזרת בשני סניפיה, בוואדי ערה וברמלה-לוד, היא שמה לה למטרה להצמיח מתוכן קהילות פמיניסטיות.

מטרות

1. להפעיל עמותה קהילתית, המעצימה נשים יהודיות ופלסטיניות מהפריפריה ומקדמת שינוי אישי בחייהן.
2. לממש את זכויותיהן של נשים מזרחיות ופלסטיניות בכל תחומי חייהן.
3. ליצור רשת חברתית-פמיניסטית של פעילות מזרחיות ופלסטיניות.

אסטרטגיות

קורסי העצמה אישית-חברתית בשני סניפי העמותה.

קהלי יעד עיקריים

נשים מזרחיות ונשים פלסטיניות בישראל.

פרויקטים מרכזיים

1. קורסים בסיסיים ומתקדמים להכרת המחשב: הקורסים מיועדים לנשים שהמחשב אינו זמין להן. תכני הלימוד כוללים מיומנויות מחשב ואינטרנט תוך כדי עיסוק בעולמן של הנשים ובתפיסות פמיניסטיות. הקורס כולל 60 שעות לימוד לשנה ומשך התוכנית הוא שנתיים. עד כה התקיימו במקביל 3 קבוצות המונות 15 נשים כל אחת. חלק מבוגרות הקורס מתחילות לעבוד בתמיכה במחשבים ומסייעות לנשים אחרות בתחילת דרכן בהכרת המחשב ובטיפול מחשב ביתי.
2. קורסים להעצמה פמיניסטית בתפיסה רב-תרבותית: נשים מוחלשות עוברות תהליך של צמיחה ומודעות למצב האשה, הנשים והנשיות כיום והעלאת מודעות מזרחית או פלסטינית. תחומי הידע בקורס מובאים מלימודי מגדר ומשלבים תפיסות פמיניסטיות מגוונות. הקורס הוא שנתי ומשתתפות בו 15 נשים.
3. נשים מספרות: פרויקט בסניף רמלה-לוד שאוסף סיפורי חיים של נשים ועל נשים, מתעד אותם ומפרסם אותם. התוכנית, שנפתחה ב-2004 וכוללת 14 מפגשים, מיועדת לנשים יוצאות הודו, שמתעדות את סיפורי חייהן בשפתן, כל אחת על פי דרכה. הסיפורים מתורגמים לעברית ומוצגים במשרדי העמותה.
4. סיורים פמיניסטים: הנשים המשתתפות בקורסים השונים מוזמנות להשתתף בסיורים בארגונים פמיניסטים, להתוודע לפעילות בארגונים וללמוד על אופני פעולה ותפיסות מגוונות בתחום הזה.
5. בשיתוף עם עמותת כיאן, פועל בסניף כפר קרע פרויקט שעוסק בקשיי הניידות של נשים פלסטיניות. העמותה אחראית על גיוס הנשים לקבוצות ועמותת כיאן אחראית על הנחייתן.

הישגים עיקריים

1. העמותה התחילה כפרויקט שפעל בארגון קול האשה בירושלים ונעשתה ארגון עצמאי, שמצליח לשמור על קשר יציב ומתמשך עם נשים מהפריפריה.
2. במציאות של סכסוך לאומי חריף העמותה הצליחה להקים ולטפח ארגון פמיניסטי רב-תרבותי, שמפנה מקום לשתי הזהויות הלאומיות מתוך מחויבות גבוהה למטרות המשותפות.

מבנה הצוות

מנהלת יהודיה - שלושת רבעי משרה; מנהלת פלסטינית - שלושת רבעי משרה; מנהלת משרד פלסטינית- חצי משרה; גייסת כספים - חצי משרה; 4 מנחות ברמלה-לוד - פרילאנס.
2 מנחות בכפר קרע - פרילאנס.

פרטי התקשרות

קהילת נשים לומדת, ת.ד. 881, כפר קרע 30075
טלפקס סניף רמלה לוד: 077-5522321, טל' סניף כפר קרע: 04-6353876,
פקס: 04-6357642
אימייל: Schoolw@netvision.net.il

תנד"י - תנועת נשים דמוקרטיות בישראל

שנת הקמה: 1948

חזון: חברה דמוקרטית שוחרת שלום שמבוססת על צדק חברתי ומקיימת שוויון זכויות מלא בין נשים לגברים ובין יהודיות/ים לערביות/ים.

תעודת זהות

תנועה המבוססת על ברית בין נשים ערביות ליהודיות. בתחילה הייתה התנועה מורכבת מארגון הנשים הערביות אלנהדה אלנסאאיה ומארגון נשים דמוקרטיות יהודיות. ב-1973 נערכה וועידה בהשתתפותן של כ- 5,000 נשים, והן הסכימו על יעדים משותפים והחליטו לכנות את הברית שנוצרה בעקבות וועידה זו בשם תנועת נשים דמוקרטיות בישראל. מאז פועלות הנשים ברשת סניפים בערים ובכפרים בארץ.

מטרות

1. להשיג באזור שלום צודק המבוסס על דו-קיום בין העם הישראלי לעם הפלסטיני.
2. לקדם שוויון זכויות לנשים בחברה, בפוליטיקה ובעבודה.
3. להגן על זכויות הילד/ה.

אסטרטגיות

1. הפגנות, עצרות ומחאות שטח.
2. קורסים, סדנאות ומפגשים עם נשים יהודיות וערביות ברחבי הארץ.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים יהודיות וערביות.
2. ארגוני שלום בישראל ובעולם.

פרויקטים מרכזיים

1. אקטיביזם פוליטי: התנועה יוזמת הפגנות ומשתתפת בהפגנות נגד הכיבוש בשטחים, נגד המלחמות בלבנון, נגד אפליית התושבות/ים הערביות/ים בישראל, לציון יום האדמה ולתמיכה בסרבניות/י מצפון. פעילות התנועה משתתפות גם במשמרות המחאה של נשים בשחור, קואליציית נשים לשלום, בת שלום, בת צפון ועוד. התנועה מקיימת מדי שנה שני אירועים

מרכזיים, הפגנה ועצרת ביום האשה הבינלאומי ב-8 במרץ ופסטיבל ביום הילד ב-1 ביוני.

2. פעילות העצמה והסברה: התנועה מפרסמת ומפיצה דפי מידע על זכויות נשים בעבודה; אחת לחודש התנועה עורכת ב- 36 סניפיה סדנאות וחוגי בית על זכויות חברתיות, כלכליות ופוליטיות של נשים, על השפעת הגלובליזציה על נשים ועל זכויות נשים במקרים של ניצול ואלימות מינית. תנועת תנד"י הייתה הראשונה שהקימה מקלט לנשים מוכות ביישוב ערבי, וכיום המקלט פועל בחסותה של עמותה עצמאית בנצרת, נשים נגד אלימות. כמו כן, התנועה מעבירה קורסי העצמה בפמיניזם לצעירות ערביות, שעניינם הוא תרגום התפיסה הפמיניסטית להתמודדות של נשים בחיי היומיום בעבודה ובחברה.
3. פעילות הומניטרית: התנועה מקיימת קשר רצוף עם ארגוני נשים בשטחים הכבושים ויוזמת משלוחי ציוד לאוכלוסייה הכבושה. בין השאר שלחה התנועה לפני תחילת שנת הלימודים האחרונה ילקוטי בית ספר לילדות/ים בשטחים.
4. הקמת והפעלה של גני ילדות/ים: תנועת תנד"י הייתה הראשונה שיזמה והקימה גני ילדות/ים ערביים ומשותפים ב-30 יישובים בארץ שלא היו בהם גנים כאלה. הגנים תפקדו גם כמרכזי מידע לנשים על זכויותיהן. בשנים האחרונות עברו הגנים לבעלות של רשויות מקומיות וחלקם הפכו לעמותות עצמאיות.

הישגים עיקריים

1. הארגון הפמיניסטי המשותף הראשון בישראל, שמאגד כבר עשרות שנים בשיתוף מלא אלפי נשים יהודיות וערביות.
2. בתקופה שהתנועה הוקמה, נשים ערביות לא יכלו לצאת מהבית בלי רשות ולא זכו להשכלה פורמלית. פעילותה רבת השנים של התנועה בקרב נשים ערביות יצרה מצב חדש, וכיום נשים יוצאות ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה, עובדות מחוץ לבית וחלקן נבחרו למשרות ציבוריות.
3. בזכות הקמת גני הילדות/ים ביישובים ערבים יכלו נשים לצאת לעבודה וכיום הולכים לגן כשני שלישים מהילדות/ים.
4. בתנועה פעילות נשים מזרחיות, אשכנזיות, מוסלמיות ונוצריות, והגרעין הפעיל מונה כ- 150 מתנדבות.

מבנה הצוות

עובדת כללית - חצי משרה.

פרטי התקשרות

תנד"י, רחוב 6026 מס' 15, נצרת 16000. טלפקס: 04-6081263
אימייל: info@mdwii.com, אתר אינטרנט: www.mdwii.com

* ארגונים נוספים שפעילותם מבוססת על שיתוף פעולה יהודי-ערבי: תנועת אחותי; אשה לאשה; בת-שלום; בת-צפון; החצר הנשית; ניסן, העמותה להעצמה כלכלית לנשים; נציבות הנשים הבינלאומית; נשים בשחור; נשים למען אסירות פוליטיות; פרלמנט נשים; קואליציית נשים לשלום.

ארגונים רב - נושאיים*

איתך מעכי - משפטניות למען צדק חברתי

שנת הקמה: 2001

חזון: השגת צדק חברתי-כלכלי לנשים בכלים משפטיים.

תעודת זהות

יוזמות העמותה הן קבוצת משפטניות, שהאמינו כי חובתן המקצועית לפעול למען הנגישות של כל אישה לזכויותיה המשפטיות. עמותת איתך מעכי פועלת למען נשים מאוכלוסיות מוחלשות כלכלית וחברתית בנושאי תעסוקה, ביטוח לאומי, דיור ציבורי, הוצאה לפועל ומאבק באלימות נגד נשים. לעמותה סניפים בתל אביב, באר שבע וחיפה, וכל סניף מתאים את פעילויותיו לצרכים המקומיים.

מטרות

1. לקדם את זכויותיהן של נשים משכבות מוחלשות ולהנגיש את הידע המשפטי לנשים כדי שיוכלו לממש את זכויותיהן בכוחות עצמן.
2. לחולל שינוי בשיח המשפטי החברתי כדי שידון בזכויות ובצרכים של נשים מהפריפריה הכלכלית-חברתית בישראל והגברת המודעות של ציבור עורכות הדין לחובתן המקצועית לפעול למען נשים שידן אינה משגת לשכור שירותים משפטיים.
3. ליזום פעילות דו-לאומית של יהודיות ופלסטיניות מישראל, שמדגישה את החיבור ביניהן.

אסטרטגיות

1. סיוע וייצוג משפטי פרטני.
2. שינוי מדיניות באמצעות הגשת הצעות חוק ועתירות לבג"ץ.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים מאוכלוסיות מוחלשות.
2. הזירה המשפטית בישראל.

פרויקטים מרכזיים

1. קו חם: בסניפים בבאר שבע ובתל אביב מופעל קו חם לעזרתן של נשים הנזקקות לסיוע משפטי. הסיוע ניתן לנשים שאינן יכולות לשכור שירותים של עורכות/י דין פרטיות/ים. הפונות מקבלות מידע על זכויותיהן, סיוע והתערבות לפתרון בעיות ספציפיות וייצוג משפטי במקרים עקרוניים. ב-2007 קיבלו סיוע משפטי 1,350 פונות.
2. תוכנית הכשרת חונכות לזכויות: ביוזמתה של העמותה ובמשותף עם הפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה ולשכת עורכי הדין בחיפה, החל ביולי 2005 מחזור ראשון של ההכשרה. התוכנית מבוססת על שנת לימודים שבה נשים מנהיגות מאוכלוסיות מוחלשות מקבלות הכשרה משפטית יישומית יחד עם סטודנטיות למשפטים . התוכנית עוסקת בזכויות נשים, בזיהוי צורכי נשים כתופעת רוחב, בפיתוח מנהיגות, בהעצמה פמיניסטית ובניהול מאבקים ציבוריים. בסיום התוכנית כל משתתפת, בליווי עורכות הדין של העמותה, מכינה פרויקט קהילתי. עד כה הוכשרו 16 חונכות לזכויות. בין הפרויקטים הקהילתיים שיזמו משתתפות התוכנית ראוי לציון פרויקט קידום הזכויות של נערות ונשים אתיופיות שמיושם בשיתוף עם עמותת אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה.
3. הכשרת פרא-משפטניות בבאר שבע: מאז 2006 לומדות בסניף באר שבע 25 נשים בקורס להכשרת פארא-משפטניות. מטרת הקורס להקנות לנשים כלים משפטיים בסיסיים, שיאפשרו להן לדאוג למימוש זכויותיהן ויכשירו אותן להיות סוכנות לשינוי חברתי. בקורס, הנשים רוכשות ידע תיאורטי ומעשי במגוון נושאים משפטיים כגון: מבנה מערכת המשפט, חוזים, חברות כוח אדם, אלימות כלפי נשים, דיני עבודה, ההליך הפלילי, חובות והוצאה לפועל ועוד. מנחת קבוצות מלווה את הקורס, ועורכות הדין מקהילת העמותה בבאר שבע מלמדות בו בהתנדבות. הקורס מדגיש גם העלאת מודעות פמיניסטית.
4. שינוי מדיניות בכלים משפטיים: העמותה מזהה בזמן אמת סוגיות משפטיות משותפות לקבוצות של נשים ומעלה אותן על סדר היום הציבורי והמשפטי באמצעות עתירות לבג"ץ, תביעות בבתי משפט, השתתפות בוועדות כנסת, ייזום הצעות חוק והידברות קבועה עם המוסד לביטוח לאומי ועם משרדי ממשלה.
5. תביעות משפטיות נגד מוסדות: מדי שנה העמותה מגישה כ- 25 תביעות בתחומי ביטוח לאומי, הוצאה לפועל, דיור ציבורי, אפליה בעבודה ואלימות כלפי נשים. למשל, ב- 2006 הגישה העמותה כתב תביעה בשם אשה מקהילת הכושים העבריים. התביעה הוגשה עקב שלילת זכאותה לקצבת הבטחת הכנסה בטענה שהיא מנהלת משק בית משותף עם בן זוג. בתביעה נטען כי שלילת הקצבה לא נשענה על תשתית ראייתית הולמת, וכי טענת הביטוח הלאומי אינה טענת אמת. טענותיה של העמותה התקבלו בבית המשפט.
6. מאבק משפטי נגד אלימות: במסגרת המאבק המשפטי באלימות כלפי נשים ניתן לקורבנות אלימות סיוע משפטי בהליכים פליליים ואזרחיים. בין היתר העמותה לוקחת חלק פעיל בדיון הציבורי המתנהל על יישומו של חוק זכויות נפגעי עבירה מ-2001 שנכנס לתוקף ב-2005.
7. הפצת מידע על זכויות: העמותה אוספת מידע על זכויות, מארגנת אותו בזכותונים שכתובים

בצורה נגישה ומפיצה אותו בסניפיה.

הישגים עיקריים

1. עלייה קבועה של כ-15% מדי שנה במספר הפונות לסיוע משפטי של העמותה. העמותה מקפידה לספק מענה משפטי מקצועי ובמקרים עקרוניים להגיש תביעות, שהצלחתן עשויה לשפר את המצב של ציבור נשים רחב. הפניות מאפשרות להכניס אל היכלי המשפט את סיפוריהן של אלפי נשים מוחלשות ולהטעין את המערכת המשפטית במידע רחב ואותנטי על חוויותיהן המקיפות והמורכבות של נשים שחיות בעוני. 90% מכלל התביעות שמגישה העמותה מסתיימות בהצלחה, אם בפסק דין לטובת התובעת ואם בהסכמי פשרה. הצלחה בתביעות מובילה גם לשינויי חקיקה, כמו במקרה של התרת הבעלות על רכב ישן ושימוש בו למקבלות קצבת הבטחת הכנסה.
2. בניית מודל מנהיגות ייחודי של נשים בפריפריה, שניתנת להן הזדמנות לרכוש ולממש ידע משפטי. המודל מתווה דרך לביטול ההיראכיה הקיימת בין נשות מקצוע משכילות ומומחיות לנשים מוחלשות הנעזרות בהן וסולל דרך להקמתה של קהילה פארא-משפטית שפועלת מתוך הדדיות ובלי חלוקה פטריארכאלית למעמדות וחלוקה אנכית למרכז ופריפריה.
3. הרחבת השיח הפמיניסטי, הציבורי והמשפטי באמצעות הכללת סוגיית הנשים והעוני והעמדתה בראש סדר העדיפויות.

מבנה הצוות

מנכ"לית - משרה מלאה; עורכת דין סניף תל אביב - משרה מלאה; עורכת דין בדואית סניף באר שבע - חצי משרה; עורכת דין יהודיה סניף באר שבע - שישים אחוזי משרה; עורכת דין סניף חיפה - משרה מלאה; רכזת סניף תל אביב - שמונים אחוזי משרה; רכזת סניף באר שבע - חצי משרה; רכזת קהילתית סניף באר שבע - חצי משרה; מנחה סניף חיפה - חצי משרה; רכזת גיוס משאבים - חצי משרה.

פרסומים מרכזיים

עמותת איתך מעכי, זכותונים על זכויות נשים ומדריך מלא על זכויות אימהות חד הוריות.

פרטי התקשרות

איתך מעכי - משפטניות למען צדק חברתי, סניף תל אביב: רחוב אחוזת בית 3, בית יהלום, תל אביב. טל': 03-5163936, פקס: 03-5163940

אימייל: mail@itach.org.il

סניף באר שבע: רחוב רמב"ם 4/38, בית הלל, באר שבע

טל': 08-6270718 פקס: 08-6652658

אימייל: becky@itach.org.il

סניף חיפה: רחוב לוחמי הגטאות 27, מכון אמיל תומא, חיפה
טל': 04-8525128, פקס: 04-8510721
אימייל: dana@itach.org.il
אתר אינטרנט: www.itach.org.il

ויצו - תנועה ציונית בינלאומית
של נשים מתנדבות לשיפור החברה בישראל

שנת הקמה: 1920

חזון: חברה ציונית-הומניסטית, המבוססת על שוויון הזדמנויות בחינוך וברווחה לנשים, בשיתוף פעולה עם יהדות התפוצות.

תעודת זהות

ויצו היא תנועה עולמית של נשים ציוניות שנוסדה באנגליה בשנת 1920 במטרה להעניק סיוע לאוכלוסיות מצוקה ולקידום מעמד האשה, וכדי לפעול לחיזוקן של הנשים הציוניות בארץ ישראל. בתחילת דרכה פעלה ויצו נגד אי-ייצוגן של נשים במוסדות ההסתדרות הציונית, וכיום היא פועלת ב-50 פדרציות ברחבי העולם עם כרבע מיליון מתנדבות. מאז הקמתה ויצו מפעילה מעונות יום, בתי ספר, מועדוני נוער, סיוע לנערות במצוקה, מקלטים לנשים מוכות ומערך הדרכה להעצמת נשים בחברה ובמשפט. מרכזי ויצו בישראל עוסקים גם בקידום נשים בפוליטיקה, בסיוע משפטי בנושא המעמד האישי ובהפעלת מרכזים למניעת אלימות במשפחה. ארגון ויצו מפעיל 2 מקלטים לנשים מוכות, קו חירום לנשים מוכות, פורום באינטרנט בנושא זכויות נשים בעבודה, והוא מעורב גם בהסברה ובהעלאת מודעות.

מטרות

1. להגביר את מודעותן של נשים יהודיות-ציוניות בארץ ובעולם למעמד האשה בישראל ולחזק את הקשר של החברה היהודית בישראל עם התפוצות.
2. לסייע לנשים מוחלשות ולהעצים אותן, ולתמוך בהשתלבות עולות חדשות בחברה הישראלית.
3. להקים ולהפעיל מערך של מוסדות ושירותים לקידום נשים, לרווחת התינוק/ת והילד/ה, ולפעילויות של גיל הזהב.

אסטרטגיות

1. יחסי ציבור והסברה, שינוי מדיניות וחקיקה.
2. סיוע פרטני לנערות ונשים מוחלשות והפעלת שירותים תומכים.
3. קידום מנהיגות נשים.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים ונערות מאוכלוסיות מוחלשות.
2. נשים מחוזקות עם פוטנציאל להשתלבות בתפקידים בכירים.

פרויקטים מרכזיים

1. סיוע לנשים מוחלשות:

א. לשכות משפטיות: תנועת ויצו מפעילה 34 לשכות משפטיות, שצוותן מונה כ-85 עורכי/ות דין, 12 מגשרים/ות ו- 25 פסיכולוגים/יות ועובדים/ות סוציאליים/יות. הלשכות מתמחות בהכנת הסכמי ממון, דיני עבודה, צוואות וירושות.

ב. מידע וסיוע: האגף למעמד האשה מפעיל קו סיוע טלפוני בנושאי זכויות נשים הרות ויולדות, שוויון הזדמנויות בעבודה, טיפול בהטרדות מיניות וזכויות חד הוריות. את הקו מתפעלות עורכות דין מתנדבות, שעברו הכשרה בויצו בתחומים האלה. הסיוע ניתן באמצעות מידע על זכויות, עזרה במו"מ עם מעסיקים, תביעות בבית דין לעבודה נגד מעסיקים שפיטרו עובדות על רקע טיפולי פוריות, תכתובות עם משרדי ממשלה ומוסדות מדינה והגשת תביעות משפטיות במגוון נושאים לפי הצורך.

ג. טיפול בנערות במצוקה: התנועה מפעילה 13 בתים חמים לנערות בגילאים 14 עד 18 הסובלות מעזובה רגשית ועלולות להתדרדר לעבריינות. מדי שנה שוהות בבתים כ-400 נערות. התנועה מארגנת קבוצות העצמה לנערות במצוקה בגילים 13 עד 15 שאינן מטופלות בלשכות הרווחה.

ד. האגף לקידום מעמד האשה: האגף מפעיל באינטרנט פורום בנושא זכויות נשים בעבודה, ועורכות דין מתנדבות מספקות מענה לבעיות שמועלות בו. התנועה מפיצה בסניפי טיפת חלב, באתר לשכת עורכי הדין ובמרכזי נשים שונים בארץ חוברות שעוסקות בזכויות האשה ההרה, בזכויות היולדת ובן זוגה ובזכויות האשה בגירושין.

ה. טיפול באלימות במשפחה, בשיתוף עם משרד הרווחה: תנועת ויצו מפעילה קו חירום שמאויש במתנדבות שהוכשרו לכך. הקו מטה אוזן קשבת לנשים מוכות, לקרוביהן ולילדיהן ונותן סיוע במקרי חירום. המענה בקו החירום ניתן בשפות עברית, ערבית, רוסית ואמהרית. לתנועה 3 מרכזים למניעת אלימות במשפחה ולטיפול בה, והם פועלים עם הרשויות המקומיות ברמת-גן, אשקלון וירושלים. במרכזים ניתן סיוע מיידי בעת משבר, כולל טיפול נפשי פרטני, זוגי וקבוצתי וסדנאות טיפול לגברים מכים. המרכזים גם עורכים ימי עיון לצוות המקצועי הפעיל בתחום האלימות במשפחה. התנועה מפיצה חוברת מידע לנשים ומציעה בו דרכי יצאה ממעגל האלימות, וחוברת הסברה על המקלטים והמרכזים למניעת אלימות במשפחה.

2. קידום מנהיגות נשים:

התנועה הקימה 4 בתי ספר למנהיגות נשים בקרית 2 שמונה, בחיפה, בירושלים ובבאר שבע, שמטרתם להכשיר נשים למלא תפקידים ציבוריים וקהילתיים. כ- 300 נשים מכלל מגזרי

החברה- ותיקות, עולות חדשות, ערביות, דתיות וחילוניות בגרו עד כה את בתי הספר. הבוגרות השתלבו במגוון תפקידים ציבוריים, וביניהם חברות במועצות עירוניות, ראשי ועדי עובדים ויושבות ראש סניפי ויצו. לקראת הבחירות המוניציפליות שייערכו ב- 2008 קיימה התנועה קורס מנהיגות ל-35 נשים במטרה לעודדן להתמודד לתפקידי ייצוג מקומיים. בשיתוף עם הרשות לקידום מעמד האשה במשרד ראש הממשלה, הציעה ויצו 4 קורסים למנהיגות קהילתית בפתח תקווה ובעוספיה.

3. שינויים במדיניות ובחקיקה:

התנועה מציינת באירועים ציבוריים שנתיים את 3 יום האשה הבינלאומי שחל ב-8 במרץ ואת היום לציון המאבק באלימות כלפי נשים שחל ב-25 בנובמבר. נציגות ויצו משתתפות בישיבות בוועדות כנסת שונות, משתתפות בהכנת הצעות חוק, ופועלות בשדולה ששומרת על נוכחות קבועה בכנסת. תנועת ויצו היתה מעורבת בקידום החוק לשיפוט מהיר בעבירות אלימות במשפחה, בהצעת חוק דמי מחלה, בתיקון לחוק עבודת נשים ועוד. התנועה שותפה בקואליציית עיקר למאבק בתופעת העגונות ומסורבות הגט, בפורום הארגונים לתקציב הוגן ובוועדה לקידום מעמד האשה בלשכת עורכי הדין.

הישגים עיקריים

1. הקמת 170 מעונות יום, צהרונים וגנים שמשמשים כ-14,000 ילדות/ים ברחבי הארץ. פתרונות הטיפול בילדות/ים שמציעה התנועה מאפשרים לנשים לצאת לעבודה ולבסס את מקומן בעולם התעסוקה. הסיוע המשפטי שמעניקה התנועה בתחום של דיני עבודה מסייע לנשים ללמוד מהן זכויותיהן, לעמוד על זכויותיהן בתעסוקה ולתבוע את המגיע להן על פי חוק.
2. מעל 20,000 נערות ונערים במצוקה נעזרו עד כה בשירותי התמיכה של ויצו, שכוללים- 50 מועדוני נוער, מועדוניות טיפוליות, שיעורי עזר ובתים חמים לנערות.
3. סיוע לנשים מכלל מגזרי החברה בתחומים שונים: הכשרה לעבודה לעולות חדשות, ערביות, דרוזיות ויהודיות מאוכלוסיות מוחלשות; מקלטים לנשים מוכות; מרכזים למניעת אלימות בכל רחבי הארץ. הסיוע הוא רב תחומי, וניתן במסגרת קווי החירום, קווים לסיוע משפטי וקבוצות תמיכה. 34 לשכות משפטיות מעניקות ייעוץ וייצוג בעת הצורך.
4. פעילות השדולה של התנועה מסייעת בקידום הצעות חוק להטבת מצבן של נשים בכלל תחומי החיים ובהנכחת נושא מעמד האשה בכנסת.
5. קשר עם נשים יהודיות בתפוצות, שמתקיים במסגרת 50 פדרציות של נשים מתנדבות ברחבי העולם, המפעילות כ- 800 פרויקטים עבור קהילות ונשים יהודיות.

מבנה הצוות

יו"ר ויצו ישראל - ללא שכר, בהתנדבות; מנהלת אגף מעמד האשה - משרה מלאה; מנהלת אגף רווחת המשפחה - משרה מלאה; מנהלת אגף ארגון - משרה מלאה; מנהלת גיוס כספים - משרה מלאה; מנהלת אגף הדרכה ותרבות - משרה מלאה; לוביסטית - חצי משרה.

פרסומים מרכזיים

חוברות מידע: זכויות האשה ההרה היולדת ובן זוגה, לפרוץ את מעגל האלימות, גירושין בישראל, מקלטים לנשים מוכות, לדבר זה נותן לי ת'כוח, 2007.

פרטי התקשרות

ויצו, שד' דוד המלך 38, תל אביב 64237

טל': 03-6923783, פקס: 03-6923784

אימייל: shoshi@wizo.org, אתר אינטרנט: www.wizo.org

נעמ"ת - תנועת נשים עובדות ומתנדבות

שנת הקמה: 1921

חזון: שוויון זכויות והזדמנויות לנשים והדגשת שוויון לנשים בעבודה.

תעודת זהות

נעמ"ת, שהיא תנועה אוטונומית בתוך ההסתדרות, נקראה עם היווסדה בשם מועצת הפועלות. המייסדות היו חלוצות יהודיות מהעלייה השנייה והשלישית שביקשו להתארגן משום שלא זכו להכרה ולייצוג במוסדות הקיימים. יו"ר התנועה וחברות מוסדותיה נבחרות אחת ל-5 שנים.
בתנועה רשומות רבע מיליון חברות, והיא פועלת בפריסה ארצית של 30 מרחבים, בכללם המגזר הערבי-ישראלי. התנועה פועלת לקידום מעמד האשה בעבודה ובחברה, לשוויון בין המינים ולשיתוף נשים במערכות הפוליטיות והכלכליות. התנועה מובילה מאבקים ציבוריים ושינויים בחקיקה ומעניקה מגוון שירותים לאשה כעובדת, כרעיה וכאזרחית. התנועה מפעילה את רשת מעונות היום לפעוטות הגדולה ביותר בישראל, הקימה בתי ספר תיכונים-מקצועיים ומציעה שירותים משפטיים בדיני אישות, עבודה ובריאות. התנועה מפעילה מרכזי סיוע במקרי אלימות במשפחה, עמותה למשפחות חד-הוריות ועמותה לקידום האימוץ. נעמ"ת ידועה כבר מראשית היווסדה כלוחמת לייצוג ראוי לנשים בפוליטיקה.

מטרות

1. לקדם את מעמד האשה בישראל בתחומי המשפחה, החברה והכלכלה וקידום ייצוג נשים בזירה הפוליטית.
2. לספק שירותי מעונות יום וגנים לפעוטות כדי לאפשר לנשים לצאת לעבודה.
3. להעצים נשים באמצעות מתן מידע ושירותים משפטיים מקיפים לאלו שאינן יכולות לשכור שירותים אלה בשוק הפרטי לקדם חקיקה לטובת זכויות נשים בכל תחומי חייהן.

אסטרטגיות

1. מגוון שירותים לאשה ולמשפחה.
2. מאבקים משפטיים ויוזמות חקיקה.

קהלי יעד עיקריים

1. נשים מכלל מגזרי ותרבויות החברה.
2. קובעי מדיניות.

פרויקטים מרכזיים

1. שירותים לאשה ולמשפחה: התנועה מפעילה 27 לשכות משפטיות ומרכזים לזכויות אשה בפריסה ארצית, שמעסיקות 20 עורכות דין שמטפלות בערך ב- 10,000 פניות לשנה. עורכות הדין מעניקות ייעוץ וליווי בתחום דיני עבודה, מעמד אישי, עריכת הסכמים שונים בהם הסכמי גירושין, הסכמים לחיים משותפים, הסכמי ממון ועוד; מרכזי הזכויות מעניקים ייעוץ זוגי, גישור וייעוץ כלכלי וכן ייעוץ למשפחות שכולות.
2. מניעת אלימות כלפי נשים וטיפול באלימות: התנועה מפעילה 2 מרכזים, בתל אביב ובחיפה, שמציעים לנשים שסובלות מאלימות בבית ייעוץ ותמיכה. מרכז גליקמן בתל אביב כולל מקלט לנשים מוכות וילדיהן, קבוצות תמיכה לנשים, טיפול בילדים/ות שחשופים/ות לאלימות וייעוץ משפטי, בכלל זה גם עריכת הסכמי שלום בית או הסכמי גירושין וקבוצות גמילה מאלימות לגברים. המרכז פועל כמודל ייחודי שמציע מקלט לטיפול מיידי בנפגעות אלימות בד בבד עם אבחון ועם טיפול ארוך טווח. השוהות במקלט באות מכל שכבות החברה, ערביות ויהודיות, חילוניות ושומרות מצוות, ותיקות ועולות חדשות.
3. התנועה מפעילה פרויקט למניעת אלימות בצבא: מאז 2005 התקיימו הרצאות ב- 76 בסיסים צבאיים, והשתתפו בהם כ- 7,000 חיילות וחיילים. כמו כן, התנועה עורכת ימי עיון על אלימות במשפחה למנהלים/ות ועובדות/ים במגזר הציבורי כדי לסייע להם להציע אקלים עבודה מתאים לנשים שהיו קורבנות לאלימות במשפחה. התנועה מציעה גם סדנאות לאחיות טיפת חלב לזיהוי נשים נפגעות אלימות וטיפול בהן, קבוצה טיפולית לנערות במצוקה בתל אביב והכשרת מתנדבות, בשיתוף עם משטרת מחוז תל אביב, שילוו נפגעות אלימות במהלך החקירה.
4. תקדימים משפטיים וחקיקה לשוויון זכויות נשים: התנועה יזמה וקידמה עשרות חוקים. נמנים עליהם, בין השאר, חוק זכויות אימהות עובדות ב-1977 לקיצור יום העבודה של אימהות לילדים עד גיל 14; חוק שכר שווה לעובד ולעובדת מ-1996; חוק חופשת לידה לאב מ-2004; חוק הקובע מעמד מיוחד למשפחות חד הוריות מ-1992; חוק תגמולים לנשים השוהות במקלטים לנשים מוכות מ- 2002; חוק למניעת פרסום שם מתלוננת במקרים של אלימות במשפחה מ-2005, תיקונים לחוק שיווי זכויות האשה ב-2005.
5. הקמה ותפעול של מוסדות חינוך: נעמ"ת מפעילה 250 מעונות יום ברחבי הארץ, בהם מתחנכים כ- 18,000 ילדות/ים מגיל 6 חודשים ועד 4 שנים. המעונות הראשונים הוקמו עוד בשנות ה-30 של המאה ה-20, והם פועלים במסגרת רשת לגיל הרך. בכל מעון יש מטבח ומכינים בו לילדות ולילדים ארוחות בוקר וצהריים. משרד התעשייה, החינוך והבריאות מפקחים על המעונות, ומשרד העבודה קובע את גובה שכר הלימוד המדורג שגובים מההורים. על הפיקוח

הפדגוגי אחראית נעמ"ת. כמו כן מפעילה רשת החינוך של התנועה 20 בתי ספר על-יסודיים טכנולוגיים בפריסה ארצית, שמטרתם לקלוט תלמידות/ים שמתקשים בלימודים כדי לצמצם פערי השכלה. לנעמ"ת גם 2 כפרי נוער תיכוניים באזור השפלה שקולטים נערות ונערים הזקוקים למסגרת חוץ-משפחתית וכן מכללה לצורפות ועיצוב תכשיטים.

הישגים עיקריים

1. נעמ"ת היא בין המובילות בתחום של חקיקה לקידום זכויותיהן ומעמדן של הנשים. באמצעות החקיקה, נעמ"ת מצליחה להיות בין החלוצות בהעלאת נושאים על סדר היום הציבורי והפמיניסטי. הנושאים שהעלתה תנועת נעמ"ת הם זכויות אימהות חד הוריות, שוויון הזדמנויות בעבודה, מניעת הטרדה מינית והטרדה מאיימת, עידוד העסקת נשים ועוד.
2. התנועה הצליחה לייצר מודל רב מערכתי וארצי לקידום נשים וטיפול בהן. המערך כולל מעונות יום שמאפשרים לנשים לצאת לעבודה, שירותים משפטיים חינם במגוון תחומים, טיפול אישי וקבוצתי לנפגעות אלימות ומרכז הדרכה ארצי בתחום של אלימות כלפי נשים.
3. למרות גילה הוותיק של התנועה היא ממשיכה להיות רלוונטית ולהשתתף השתתפות פעילה במאבקים חברתיים ופמיניסטים בישראל.

מבנה הצוות

כל הרשומות מטה הן במשרה מלאה: יו"ר; סגנית יו"ר וראש אגף תיאום ומרחבים; יו"ר אגף זכויות האשה; סגנית יו"ר וראש אגף לדו-קיום ודור צעיר; מנהלת המחלקה לנכסים ולפרויקטים מיוחדים; ראש אגף למינהל וממונה על פניות הציבור; ראש היחידה לקליטת עליה; יו"ר אגף גיוס משאבים וחברות; ראש האגף לקהילה והתנדבות; מנהלת רשת הגיל הרך; מנהלת רשת החינוך הטכנולוגי; מנהלת המחלקה המשפטית; מנהלת המחלקה הבינלאומית וקרן מלגות; מנהלת מחלקת משאבי אנוש; מנהל המחלקה לטיפול ומניעת אלימות במשפחה; מנהל המחלקה לכספים; דוברת.

פרטי התקשרות

נעמ"ת, רחוב ארלוזורוב 93, תל אביב 62098
טל': 03-6921980, פקס: 03-6954470
אימייל: mnoaj@naamat.org, אתר אינטרנט: www.naamat.org.il

קול האשה - מרכז נשים

שנת הקמה: 1994

חזון: קידום מודל פמיניסטי רב-תרבותי לשינוי פני החברה בישראל המבוסס על העצמה כלכלית, שוויון זכויות לנשים ועידוד יצירה ותרבות נשית.

תעודת זהות

הארגון הוקם כדי לפעול למען הנשים המוחלשות בחברה, להיאבק באפליית נשים ולהעלות את הנראות של אמנות נשית. תפקידה של העמותה הוא לשמש סוכנות של שינוי חברתי, הן ביחס לאי הצדק בחלוקת המשאבים החברתיים והכלכליים במדינה והן במתן כלים להעצמה אישית וחברתית. ארגון קול האשה מקדיש את פעילותו להעצמת נשים מרקע חברתי-כלכלי מגוון, מקבוצות אתניות והשתייכויות דתיות שונות ומאוריינטציות מיניות מגוונות. הארגון יוזם ומקדם מפגשים וערבי דיון לנשים מקבוצות חברתיות שונות.

מטרות

1. לסייע לנשים בשעת משבר בכל תחומי חייהן.
2. לתמוך בהתעצמות אישית, חברתית וכלכלית של נשים מתרבויות, עדות ולאומים שונים.
3. ליזום מפגשים רב-תרבותיים בין נשים.
4. להרחיב את מעגלי ההשפעה של פמיניזם רב-תרבותי בקרב נשים מנהלות ומנהיגות.
5. לקדם יצירה ותרבות נשית.

אסטרטגיות

1. סיוע פרטני.
2. פעילות קבוצתית להתעצמות אישית-חברתית וכלכלית.
3. הפעלת מרחב לאמנות נשית.

קהלי יעד עיקריים

נשים מאוכלוסיות מוחלשות בחברה.

פרויקטים מרכזיים

1. מרכז ייעוץ, מידע והפניה. ב-2007 קיבלו כ-700 נשים סיוע מהמרכז, מתוכן 200 פונות חדשות, באמצעות מענה טלפוני ופגישות אישיות. הפניות שהגיעו למרכז הצריכו כ-3,000 פגישות, טלפונים, ליווי פונות ובדיקות. רוב הפניות באות מנשים מאזור ירושלים, ותחומי הפניות הם מגוונים - בעיות כלכליות מורכבות, סכסוכי שכנים, מצוקת דיור, תעסוקה ובריאות. אצל מרבית הנשים הקשיים נובעים ממצוקה כלכלית קשה. מתנדבות ורכזת הפרויקט מתגייסות לפתרון הבעיה, ובמקרה הצורך הן מפנות את הפונות לסיוע פסיכולוגי אצל נשות מקצוע הרשומות במאגר המידע של העמותה. המרכז מפעיל קליניקה משפטית בסיוע המכללה למנהל ברמת גן. הפניות אל הקליניקה היו בנושא מעמד אישי, דהיינו גירושין, משמורת, מזונות, וכן בנושאים של אפוטרופסות; דיור; פלילים; ירושות. במקביל, הקים הארגון מאגר מידע על גופים עירוניים וארציים שעוסקים בסיוע, תמיכה והשגת זכויות שונות.
2. העצמה אישית. העמותה מנחה קבוצת העצמה אישית של נשים חד-הוריות בוכריות משכונת נווה יעקב בירושלים. הקבוצה עוסקת בנושאים כמו מיצוי זכויות, הכרת ארגוני סיוע, תזונה נכונה ועוד. העמותה מנחה גם קבוצה של סטודנטיות פלסטיניות שלומדות באוניברסיטה העברית בירושלים. הקבוצה עוסקת בשאלות של זהות נשית פלסטינית בחברה הגמונית-יהודית, בסוגיות של נשיות, אוטונומיה ומסורת, מיניות, יחסים בין המינים, אלימות מינית ועוד.
3. תעסוקה והעצמה כלכלית - התוכנית כוללת 4 פרויקטים:

א. פרויקט התעסוקה: מטרתו לסייע לנשים לחזור למעגל העבודה, והוא פועל בשיתוף עם מרכז מהות מחיפה, פרויקט תנופה בתעסוקה של הג'וינט, לשכת הרווחה ולשכת התעסוקה בירושלים. ב-2007 נערך קורס של 15 מפגשים ל-17 נשים חרדיות. עם סיומו השתתפו הנשים בקורס מחשבים והחל תהליך של ליווי פרטני והשמה. העמותה, בשיתוף עם מרכז מהות והגו'ינט קיימה יום למידה, והמשתתפות דנו בנושאים כמו מוביליות תעסוקתית, דרכים להשמה טובה בעבודה, התנהלות מול מעסיקים ועוד.

ב. עסק משלהן: תוכנית ליזמות עסקית לנשים המעוניינות להקים עסק זעיר בביתן, בשיתוף עם מט"י - מרכז טיפוח יזמות ועם העמותה להעצמה כלכלית לנשים. תוכנית הקורס כוללת 25 עד 35 פגישות, והיא מבוססת על 2 מרכיבים עיקריים, זיהוי הכישורים של האישה והאפשרויות העומדות לפני כל אחת מהמשתתפות על רקע המציאות הכלכלית, והכשרה עסקית, שבמהלכה כל אשה בונה תוכנית עסקית משלה. בסיוע קרן קורט והעמותה להעצמה כלכלית בחיפה ניתנת לנשים האפשרות לקבל הלוואה ליישום התוכנית העסקית; מוצע להן גם ליווי קבוצתי ואישי בתהליך פיתוח העסק למשך חצי שנה עד שנה, וליווי משפטי בסיוע הקליניקה המשפטית באוניברסיטת תל אביב.

ג. פורום העסקים: תוכנית המשך לבוגרות של הקורסים ליזמות עסקית. הבוגרות מקבלות ייעוץ וליווי אישי, שכולל אימון ביצירת קשר עם לקוחות, התאמת המוצר או השירות לסוג הלקוחות, מיצוב עסקים ועוד.

ד. המטבח הקהילתי: הפרויקט החל ב-2006 ומתבצע בשיתוף עם תנועת אחותי. הפרויקט הזה הוא נדבך נוסף בחיזוק נשים יזמיות בקהילה בתחום הבישול. המטבח נמצא בירושלים, במרכז יום שיקומי למבוגרים עם מוגבלויות, והוא מספק ארוחות על בסיס יומי ל- 210 החברים במרכז השיקומי וכן ארוחת בוקר וכיבוד נוסף כנדרש. חברות המטבח הקהילתי משתתפות בניהול העסקי והארגוני של המטבח ושותפות ליצירת מקום עבודה המושתת על עקרונות של צדק חברתי, כולל משכורות הוגנות ותנאים סוציאליים. העמותה מלווה את הנשים ברציפות ומסייעת להן גם בפיתוח עסקי.

4. נשים מחדשות ניהול: פרויקט ניסוי שהחל עם 3 קבוצות ב-2005 ונמשך עד 2006. בפרויקט השתתפו מנהלות של מחלקות לשירותים חברתיים ומנהלות ארגונים לשינוי חברתי מבאר שבע, חיפה ותל אביב. מטרת הפרויקט היא גיבוש מנהיגות פמיניסטית מורכבת מכוח קולקטיבי של מנהלות המחויבות לשינוי חברתי רב-תרבותי. הפרויקט מתמקד בזכויות כלכליות ומקצועיות של נשים, במיוחד של נשים מקבוצות מודרות, בלימוד ביקורתי של שיטות ניהוליות פמיניסטיות, ביצירת רישות ובעידוד הסולידאריות של הנשים במקומות העבודה. קבוצת ההמשך החלה לפעול ב-2007 בסדנה של יומיים שעסקה בקשר בין פמיניזם והיחס לאחר.

5. גלריה אנטיאה: הבמה לאמנות נשים שמציעה עמותת קול האשה, משמשת כבר 13 שנה מרחב ליצירה ותרבות נשית ופורום לבדיקה ביקורתית של סוגיות הקשורות לנשים, אמנות, חברה ותרבות. הגלריה שואפת לקיים דיאלוג רב-תרבותי בין הזהויות השונות של נשים אמניות בישראל ובין נקודות מבט אסתטיות מגוונות הנובעות מתוך התנסויותיהן של קבוצות נשים שונות.

הישגים עיקריים

1. העמותה מעניקה מגוון פתרונות תחת גג אחד, רצף שלם מהעצמה דרך הכשרה, התפתחות מקצועית, פתיחת דלתות לתעסוקה וליזמות עסקית, ועד סיוע במיצוי זכויות וטיפול בבעיות משפחתיות ואחרות.
2. עמותת קול האשה מקדישה את פעילותה להעצמת נשים מרקע חברתי וכלכלי שונה, מקבוצות אתניות, מהשתייכויות דתיות ומאוריינטציות מיניות מגוונות.
3. התוכניות בארגון מספקות ליווי מתמשך, יסוד מכריע בביסוסו ובחיזוקו של תהליך השינוי לקראת הצלחה עסקית ומקצועית.
4. שותפות רצופה עם ארגוני נשים בקואליציות שמנהלות קמפיינים ציבוריים, למשל לבחירת נשיאה לישראל, בפורום לתקציב הוגן, בקואליציית עיקר למען עגונות ומסורבות גט ועוד.

מבנה הצוות

מנהלת כללית - משרה מלאה; מנהלת מרכז מידע, יעוץ והפניה - משרה מלאה; מנהלת פרויקט נשים מחדשות ניהול - חצי משרה; מנהלת העצמה כלכלית וחברתית - חצי משרה; שתי עובדות בפרויקט תעסוקה - כל אחת חצי משרה; מנהלת פרויקט המטבח הקהילתי - חצי משרה; מנהלת

גלריה אנטיאה - רבע משרה; מנהלת גיוס משאבים - חצי משרה; מנהלת אדמיניסטרטיבית - שישים אחוזי משרה.

פרטי התקשרות

קול האשה - מרכז נשים, רחוב קינג ג'ורג' 40, ת.ד. 37157, ירושלים 91371
טל': 02-6222591, פקס: 02-6256187
אימייל: kolishaf@netvision.net.il

שדולת הנשים בישראל

שנת הקמה: 1984

חזון: חברה צודקת, שוויונית ודמוקרטית למען הנשים בישראל.

תעודת זהות

שדולת הנשים בישראל הוקמה כגוף עצמאי ובלתי מפלגתי הפועל למען קידום מעמד האשה באמצעות חקיקה, שדולה בכנסת, סיוע משפטי פרטני, טיפוח מודעות ציבורית, חינוך ומחקר. השדולה פועלת גם להרחבת מעגל הנשים הפעילות כדי לחולל שינוי, בעיקר בפריפריה ובקרב אוכלוסיות ייחודיות, וכן מעודדת נשים להגיע לעמדות מנהיגות ולהציג את מועמדותן לתפקידים בכירים. החברות והפעילות בשדולה הן בעלות דעות והשקפות פוליטיות ודתיות מגוונות, אך הן מאוחדות בשאיפה לקדם את מעמד האשה וכך להפוך את ישראל למדינה שוויונית בין המינים.

מטרות

1. לפעול נגד אפליה של נשים בשל היותן נשים.
2. להיאבק באפליית נשים בעבודה.
3. לקדם חקיקה למען נשים.
4. להשיג שוויון בין המינים בחינוך.
5. לקדם נשים לעמדות השפעה והנהגה.
6. לרכז מידע ולערוך מחקרים למען קידום מעמד האשה.

אסטרטגיות

1. השפעה על חקיקה ושדולה בכנסת.
2. התדיינויות משפטיות.
3. סיוע משפטי פרטני.
4. הנחיית קורסים למנהיגות והעצמה, כולל תוכנית מיוחדת לנערות בתיכון.
5. עריכת תוכניות העצמה ליוצאות קווקז וליוצאות בוכרה.
6. ריכוז מרכז מידע מקיף על מעמדן וזכויותיהן של נשים בישראל.

קהלי יעד עיקריים

1. כלל הנשים בישראל, כולל נערות.
2. מקבלות/י החלטות.

פרויקטים מרכזיים

1. חקיקה ושדולה: המחלקה המשפטית של השדולה נוטלת חלק פעיל בעבודת החקיקה של הכנסת על ועדותיה השונות בכל עניין הנוגע למעמד האשה בישראל. פעילות זו נעשית באמצעות ייזום הצעות החוק, קידום הצעות חוק ממשלתיות ופרטיות, הגשת חוות דעת מקצועית בנושאים שונים, הגשת חוות דעת משפטית בנושאים העומדים לדיון בוועדות ציבוריות והשתתפות בישיבות של ועדות הכנסת בכל עניין הנוגע למעמד האשה בישראל.
2. התדיינות משפטית: עורכות הדין של השדולה או מטעמה מייצגות נשים שנפגעו מאפליה בבתי המשפט ובבתי הדין לעבודה. השדולה מגישה עתירות לבג"ץ כעותרת ציבורית במקרים תקדימיים בתחום של קידום נשים במגזר הציבורי ובצה"ל. השדולה מקבלת על עצמה מספר מצומצם של תיקים בשנה, במקרים שהיא סבורה כי פסיקה בנושא עשויה לקבוע תקדים ולשנות את הדין הקיים, להגביר את האכיפה ולקדם את מעמד האשה בישראל. השדולה מפעילה גם פרויקט פרו בונו בהשתתפותן של 10 עורכות דין מהמגזר הפרטי בתחום אפליית נשים בעבודה, פיטורין בשל הריון או טיפולי פוריות והטרדה מינית.
3. סיוע פרטני: המחלקה המשפטית מפעילה קו פתוח ובאמצעותו היא מעניקה מידע, סיוע וייעוץ משפטי לכל פונה בכל תחום הנוגע לאפליה נגד נשים, תוך התמקדות באפליית נשים במקום העבודה. הפונות מקבלות מידע על זכויותיהן וסיוע בהצגת טענותיהן וזכויותיהן בפני מעסיקיהן, גם במקרים שיש צורך בפנייה בכתב למעסיקים או לגוף האחראי לאפליה.
4. נ.מ.ש- נערות ונערים מובילים שינוי: מאז 2001 ובשיתוף עם משרד החינוך, השדולה מפעילה תוכנית לנערות ולנערים בכיתות י' ו-י"א בבתי ספר תיכוניים ברחבי הארץ. התכנים בתוכנית כוללים העצמה ופיתוח מנהיגות, הקניית ידע רחב ומעמיק בנושאים של אי-שוויון חברתי בין המינים, הסיבות להיווצרותו וההשלכות הנובעות ממנו, ופיתוח מודעות עצמית ושינוי עמדות בתחום של קידום שוויון הזדמנויות בין המינים. ב-2007 הותאמה התוכנית לסדנאות של 10 מפגשים לנערות בסיכון. הסדנאות מופעלות בבתים חמים, שבהם מתגוררות הנערות, בשדרות, נתיבות ובאר שבע, טמרה, כפר כנא ונצרת.
5. תוכנית אשת חיל: התוכנית, שהחלה ב- 2004, מיועדת לסייע למהגרות מקווקז ומבוכרה להשתלב בעבודה, ולהפעלתה חברו הג'וינט ומשרד הרווחה. התוכנית מיושמת ב-7 מרכזים ארציים, בבאר-שבע, אור עקיבא, חריש, ירושלים, קרית-מלאכי, רמלה ושכונת התקווה בתל אביב. מאז תחילת התוכנית עברו הנשים הכשרה בתהליך רב- שלבי שנמשך 3 שנים וכולל הכשרה לעבודה, השמה בעבודה, מועדון תעסוקתי ביישוב, בניית אופק תעסוקתי וקידום מנהיגות.
6. קורסי מנהיגות והעצמה לנבחרות ציבור בשלטון המקומי: סדנאות תמיכה, הקניית כלים

7. לניהול מוצלח של מערכת בחירות והעצמת נשים מכהנות.
8. קורס מנהיגות לנשים יהודיות וערביות מאזור סובב כינרת: קורס שבו חוות הנשים תהליך של מעבר ממודעות לעשייה דרך בחינת הזהות האישית, הלאומית והמגדרית- פמיניסטית.
9. הפצת מידע: מרכז מידע פעיל באתר האינטרנט של השדולה ואחת לשנתיים פרסום דו"ח מקיף על מצבן ומעמדן של הנשים בישראל.

הישגים עיקריים

1. בג"ץ אליס מילר, משנת 1995, אשר קבע את שילובן של נשים בקורסי טיס.
2. שותפות בהקמת קואליציית עיקר למען עגונות ומסורבות גט.
3. בג"ץ הדירקטוריונים בחברות ממשלתיות, שביסס את עקרון ההעדפה המתקנת ואת החשיבות שבאכיפתו ככלי לביטול אפליה נגד נשים.
4. ניסוח וקידום החוק שהתקבל בכנסת למניעת הטרדה מינית.
5. ניסוח הצעות לתיקונים לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה.
6. שותפות פעילה בהקמת הרשות לקידום מעמד האשה.
7. פסקי דין תקדימיים בבתי דין לעבודה בעניין אפליה בהעסקה ובפיטורין, מעמד אישי, הריון והורות.
8. מרכז מידע מעודכן על זכויות נשים ומצב הנשים בישראל באתר האינטרנט של העמותה.
9. צוות השדולה הוא רב-תרבותי וכולל אשה ערבייה, אשה מזרחית ונשים אשכנזיות.

מבנה הצוות

מנכ"לית - משרה מלאה; 2 יועצות משפטיות - משרה מלאה וחצי משרה; מנהלת אדמיניסטרטיבית - משרה מלאה; מידענית - חצי משרה; דוברת - שלושת רבעי משרה; גייסת משאבים - שלושת רבעי משרה; 2 רכזות פרויקט אשת חיל - שתי משרות מלאות (תקצוב של הג'וינט); רכזת נ.מ.ש ערביה - חצי משרה; רכזת נ.מ.ש יהודייה - שלושת רבעי משרה; מזכירה (בת שירות לאומי) - משרה מלאה; מלגאית במחלקה המשפטית - 10 שעות בשבוע.

פרסומים מרכזיים

- Habitat II, Shadaw Report, June 1996.
- Remennick Larissa, Fertility Regulation Problem: The Israeli Scene in the International Context, 1996.
- חיה שטייר ועליזה לוין, נשים עניות בישראל, 2000.
- שדולת הנשים, נשים בישראל - ריכוז נתונים ומידע, 2002.
- דפנה רובינשטיין ומלאכי קרנצלר, עובדות זמניות-קבועות: חוק קבלני כוח אדם - הגרסה הישראלית, 2003.

- אגט קראוס, נשים בישראל- ריכוז נתונים ומידע, 2004.
- מיכל פרנקל, נשים בהיי טק: האם קרסה חומת האימהות, 2004.
- טל תמיר, נשים בישראל 2006 - בין תיאוריה למציאות, 2007 .

פרטי התקשרות

שדולת הנשים בישראל, ת.ד. 3348, רמת גן 52136
טל':03-6123990 , פקס: 03-6123991
אימייל: office@iwn.org.il, אתר אינטרנט: www.iwn.org.il

* ארגונים רב נושאיים נוספים: תנועת אחותי - למען נשים בישראל; אשה לאשה.

מקורות מימון לפעילות הארגונים

קרנות פרטיות וציבוריות וגופים מוסדיים

הקרן החדשה לישראל; הקרן ליהדות מסורתית; הקרן לירושלים; עזבון עדנה שלומוביץ; קרן אברהם; קרן אדמונד י' ספרא; קרן אדנאואר; קרן איימס; קרן אלן סליבקא; קרן בלאושטיין; קרן גולדמן; קרן גילברט; קרן גימפריץ; קרן גנדיר; קרן דובקין; קרן דפנה יזרעאלי; קרן הבנק העולמי; קרן הדסה; קרן היינריך בל; קרן העזבונות; קרן הרולד גרינספון; קרן ווינברג; קרן כהנוף; קרן לוי לאסן; קרן מאור; קרן מוריה; קרן משפחת סמואלס; קרן נשות הדסה; קרן נתן; קרן סקטא רש"י; קרן פורד-ישראל; קרן פרידריך אברט; קרן קהאן; קרן קלור; קרן קשת; קרן קת'רין אמיס; קרן רוזה לוקסמבורג; קרן רוזנצוויג; קרן ריצ'ארד גודווין; קרן שוקן; קרן IVN; קרן UJA; קרן Nash;

ממשלות נורבגיה, בריטניה והולנד; משרד החינוך; משרד המשפטים; משרד הרווחה; משרד הקליטה; משרד התעשייה והמסחר; עיריית הרצליה; עיריית חיפה; עיריית ראשון לציון - המינהל לשילוב חברתי; עיריית רמת השרון; עיריית תל אביב.

אריה יהודה ישראל; אשלים; ג'וינט ישראל; האיחוד האירופי; המכון לשלום בקטלוניה; הסוכנות היהודית; הסוכנות היהודית - שותפות 2000; הפדרציות של תנועת ויצו העולמית; מרכז פרס לשלום; מתן; פדרציית נשים - ניו יורק;

David Berg Foundation; Eper/Heks Foundation; Global Funds for Women; Harry Stern Foundation; Jacob and Hilda Blaustein Foundation; Jewish Women's Foundation of Metropolitan Chicago; Jewish Women's Foundation of The Greater Palm Beach; Jewish Women's Foundation - New York; Joseph Alexander Foundation; Joseph Rowntree Charitable Trust; Kvinna till Kvinna Foundation; Louis and Anita Perlman Foundation; Nash Family Foundation; Ricky and Andy Schectel Foundation; Shoresh Charitable Fund; The Caesaria Foundation; The Clore Foundation; The Glencore Foundation; Unifem; Urgent Fund.

Bread For The World; Cordaid; German Church Congregation; German Committee -Woman World Day Of Prayer; Greater Miami Jewish Federation; National Council Of Jewish Women; Norwegian Church Aid; Ohr Torah Stone; OXFAM; Quakers UK; SIVMO; UJA Federation of New York; U.S Israel Women to Women; WEF of the Jewish Federation of Greater Seattle.

גופים עסקיים

בנק הפועלים; הבנק הבינלאומי; המועצה להסדר ההימורים בספורט; חברת התרופות רוש; חברת טבע; חברת סופרפארם ישראל; חברת פלאפון; מכללת שערי משפט (עד אוגוסט 2007); משרד עורכי דין כבירי, נבו, קידר; Aladdin - Securing the Global Village

תרומות פרטיות

קהילות יהודיות בארה"ב; תורמים פרטיים מקהילתו של הרב רקמן.

דמי השתתפות

דמי השתתפות בכנסים; דמי פונות להוצאות משפטיות; הכנסות מהשתתפות בקורסים; תשלום לסדנאות; תשלום לקבוצות תמיכה; דמי חברות.